

บทที่ 4

ผลการวิจัย

สำหรับบทนี้จะอธิบายผลการศึกษาซึ่งสามารถแบ่งเป็น 5 ส่วน เริ่มจากส่วนที่ 1 จะเป็นการอธิบายสภาพทั่วไปการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้าทั้งในภาพรวมและในแหล่งผลิตพื้นที่ศึกษา สำหรับส่วนที่ 2 จะเป็นการอธิบายสภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ศึกษา ตามด้วยส่วนที่ 3 ที่อธิบายถึงต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ศึกษา จากนั้นส่วนที่ 4 จะเป็นส่วนที่อธิบายถึงสภาพการตลาดกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลและตลาดต่อเนื่อง และส่วนที่ 5 จะเป็นการอธิบายสภาพจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส พร้อมนำเสนอกลยุทธ์การผลิตการตลาดสำหรับกาแฟอาราบิก้าทั้งในภาพรวมและภาพย่อยของแต่ละแหล่งผลิตของพื้นที่ศึกษา โดยรายละเอียดของผลการศึกษาแต่ละส่วนเป็นดังนี้

ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้า

4.1 สถานการณ์การผลิตและการตลาดกาแฟของโลก

จากรายงานสถานการณ์การผลิตและการตลาดกาแฟโลกของ International Coffee Organization (2557) พบว่า ในภาพรวมปริมาณการผลิตกาแฟในตลาดโลกมีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2546 มีปริมาณการผลิตทั้งหมด 6.25 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 8.71 ล้านตันในปี 2556 (ตารางที่ 1) ซึ่งคิดเป็นแนวโน้มการเพิ่ม 0.22 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 2.91 ต่อปี เมื่อพิจารณาจำแนกตามชนิดกาแฟพบว่าผลผลิตกาแฟอาราบิก้ามีแนวโน้มปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นโดยเพิ่มจากปี 2546 มีปริมาณการผลิตทั้งหมด 4.41 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 5.51 ล้านตัน ในปี 2556 ซึ่งมีแนวโน้มการเพิ่ม 0.09 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.79 ต่อปี สำหรับการผลิตกาแฟโรบัสต้าพบว่ามีแนวโน้มปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในปี 2546 มีปริมาณการผลิต 1.84 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 3.20 ล้านตัน ในปี 2556 คิดเป็นแนวโน้มการเพิ่ม 0.13 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 5.34 ต่อปี ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการผลิตกาแฟรายประเทศพบว่า ในปี 2555 ประเทศผู้ผลิตกาแฟเป็นอันดับหนึ่งของโลกก็คือ บราซิล สามารถผลิตได้ 3.27 ล้านตัน มีปริมาณการส่งออก 1.83 ล้านตัน ส่วนประเทศที่ผลิตได้รองลงมาก็คือ เวียดนาม และโคลัมเบีย ผลิตได้ 1.12 ล้านตัน และ 0.57 ล้านตัน มีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 1.05 ล้านตัน และ 0.50 ล้านตัน ตามลำดับ

สำหรับสถานการณ์ด้านราคากาแฟในตลาดโลกพบว่าในภาพรวมราคากาแฟมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยปี 2546 ระดับราคากาแฟเฉลี่ยเท่ากับ 44.36 บาทต่อก.ก. เพิ่มขึ้น 77.54 บาทต่อก.ก. และมีแนวโน้มของราคาเพิ่มขึ้นเท่ากับ 5.15 บาทต่อก.ก.ต่อปี หรือมีอัตราเพิ่มของราคาเท่ากับร้อยละ 7.01 ต่อปี (ตารางที่ 1) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละชนิดกาแฟพบว่าราคากาแฟอาราบิก้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยราคาในปี 2546 เท่ากับ 54.89 บาทต่อก.ก. เพิ่มขึ้น 91.78 บาทต่อก.ก. ซึ่งมีแนวโน้มของราคาเพิ่มขึ้น 6.92 บาทต่อก.ก.ต่อปี หรือมีอัตราเพิ่มเท่ากับร้อยละ 7.06 ต่อปี สำหรับกาแฟโรบัสต้าพบว่าราคามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยราคาในปี 2546 เท่ากับ 33.83 บาทต่อก.ก. เพิ่มขึ้น 63.29 บาทต่อก.ก. ซึ่งมีแนวโน้มของราคาเพิ่มขึ้น 3.37 บาทต่อก.ก.ต่อปี หรือมีอัตราเพิ่มเท่ากับร้อยละ 6.83 ต่อปี

ตารางที่ 1 ปริมาณการผลิตและราคากาแฟของโลก ปี 2546-2556

ปี	ปริมาณการผลิต (ล้านตัน)			ราคาผลผลิต (บาท/ก.ก.)			ปริมาณการบริโภค (ล้านตัน)
	อาราบิก้า	โรบัสต้า	รวม	อาราบิก้า	โรบัสต้า	รวม	
2546	4.41	1.84	6.25	54.89	33.83	44.36	7.10
2547	5.11	1.81	6.93	68.33	31.95	50.14	7.36
2548	4.78	1.87	6.65	98.51	44.88	71.69	7.48
2549	5.55	2.17	7.72	93.41	56.48	74.95	7.88
2550	5.10	2.02	7.12	91.67	65.99	78.83	8.13
2551	5.42	2.24	7.66	100.69	77.44	89.06	8.29
2552	4.90	2.25	7.15	110.16	56.45	83.31	8.19
2553	5.81	2.22	8.07	134.09	55.08	94.58	8.22
2554	5.33	2.60	7.93	178.42	72.84	125.63	8.34
2555	5.76	2.96	8.72	127.73	69.92	98.83	8.52
2556	5.51	3.20	8.71	91.78	63.29	77.54	8.52
แนวโน้ม	0.09	0.13	0.22	6.92	3.37	5.15	0.14
ร้อยละอัตราเพิ่ม	1.79	5.34	2.91	7.06	6.83	7.01	1.75

ที่มา: International Coffee Organization, 2014

เมื่อพิจารณาปริมาณการบริโภคกาแฟพบว่าปริมาณการบริโภคกาแฟมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาระหว่างปี 2546-2556 (ตารางที่ 1) โดยปริมาณการบริโภคกาแฟเพิ่มจากปี 2546 ที่มีปริมาณการบริโภค 7.10 ล้านตัน มาเป็น 8.52 ล้านตัน ในปี 2556 โดยมีแนวโน้มของการเพิ่มขึ้นของปริมาณการบริโภคเท่ากับ 0.14 ล้านตันต่อปี คิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.75 ต่อปี

4.2 สถานการณ์การผลิตและการตลาดกาแฟของไทย

จากข้อมูลของกรมการค้าต่างประเทศ (2556) พบว่าพื้นที่ในการปลูกกาแฟของไทยในปี 2556 ลดลงจากปี 2555 คิดเป็นร้อยละ 8.84 เป็นผลจากการที่แหล่งผลิตกาแฟพันธุ์โรบัสต้าทางภาคใต้ได้ลดพื้นที่การผลิตลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเกษตรกรได้ปลูกกาแฟแซมในพื้นที่ชายพาราและป่าละเมาะเมื่อพืชดังกล่าวโตขึ้น กลับทำให้ผลผลิตกาแฟไม่ดี เกษตรกรจึงโค่นต้นกาแฟออกจำนวนมาก โดยเฉพาะในจังหวัดชุมพร ระนอง และสุราษฎร์ธานี

การผลิตกาแฟอาราบิก้าทางภาคเหนือซึ่งส่วนใหญ่เป็นกาแฟอาราบิก้ากลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์การขยายตัวของการผลิตและการตลาดกาแฟโลก โดยพื้นที่ปลูกที่สำคัญอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก เป็นต้น นอกจากความต้องการใช้ภายในประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้ว การส่งเสริมการปลูก และมีพ่อค้าคนกลางหรือโครงการหลวงมารับซื้อ รวมถึงราคากาแฟพันธุ์อาราบิก้าอยู่ในเกณฑ์ดียังเป็นเหตุจูงใจให้เกษตรกรปลูกกาแฟเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2555 มีพื้นที่ปลูกรวม 60,804 ไร่ พื้นที่ให้ผล 38,885 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2554 คิดเป็นร้อยละ 13.72 และ 13.77 ตามลำดับ ในส่วนของปริมาณผลผลิตนั้น กาแฟอาราบิก้าให้ผลผลิตรวม 6,145 ตัน และผลผลิตต่อไร่ 158 ก.ก. เพิ่มขึ้นจากปี 2554 ร้อยละ 15.10 และ 1.28 ตามลำดับ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556)

นอกจากนี้ยังพบว่าการบริโภคในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลต่อความต้องการใช้เมล็ดกาแฟในโรงงานแปรรูปมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน โดยในปี 2553 โรงงานแปรรูปมีความต้องการใช้ 58,000 ตัน ในปี 2554 มีความต้องการ 61,480 ตัน และในปี 2555 มีความต้องการ 67,620 ตัน หรือมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.21 เมื่อพิจารณาการส่งออกเมล็ดกาแฟของไทยพบว่า ในปี 2554 ปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 841.94 ตัน แต่ในปีต่อมาสามารถปริมาณการส่งออกได้เพิ่มขึ้นอย่างมากอยู่ที่ 2,069.67 ตัน ส่วนกาแฟสำเร็จรูปมีการส่งออก 6,702.07 ตัน เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้วที่ส่งออกอยู่ที่ 5,011.49 ตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2556)

สถานการณ์ด้านราคาของกาแฟในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างผันผวน และมีราคาต่ำซึ่งนอกจากขึ้นอยู่กับอุปสงค์และอุปทานในประเทศแล้ว ยังขึ้นอยู่กับราคาของตลาดโลกด้วย โดยเฉพาะก่อนปี 2550 ราคาเมล็ดกาแฟเฉลี่ยอยู่ที่ 30 บาทต่อกก. ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกพืชอื่นที่ให้ผลตอบแทนดีกว่า ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตกาแฟลดลงอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามผู้บริโภคยังคงมีความ

ต้องการ ทำให้ราคามะลิตากาแฟในตลาดโลกมีแนวโน้มสูงขึ้น ในช่วงปี 2550-2554 ราคามะลิตากาแฟจึงปรับตัวสูงขึ้นตาม เฉลี่ยอยู่ที่ 61.31 บาทต่อก.ก. แต่ในปี 2555 ราคามะลิตากาแฟกลับมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากหลายประเทศสามารถผลิตกาแฟได้ผลผลิตดีขึ้น ทำให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของตลาดโลก ส่งผลต่อทิศทางราคาที่ปรับตัวลดลง (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2554) สำหรับปี 2555-2556 การผลิตกาแฟในประเทศในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2555 พื้นที่ปลูกลดเหลือ 306,112 ไร่ เป็นการลดจากปี 2554 ร้อยละ 3.96 และปี 2556 พื้นที่ปลูกลดเหลือ 296,815 ไร่ คิดเป็นการลดลงร้อยละ 3.77 จากพื้นที่ปลูกปีก่อนหน้า ส่งผลให้ผลผลิตโดยรวมลดลงเหลือ 41,461 ตัน คิดเป็นการลดลงร้อยละ 2.20 จากปี 2554 และในปี 2556 ผลผลิตลดเหลือ 37,460 ตัน คิดเป็นการลดลงร้อยละ 9.65 จากปีก่อนหน้า

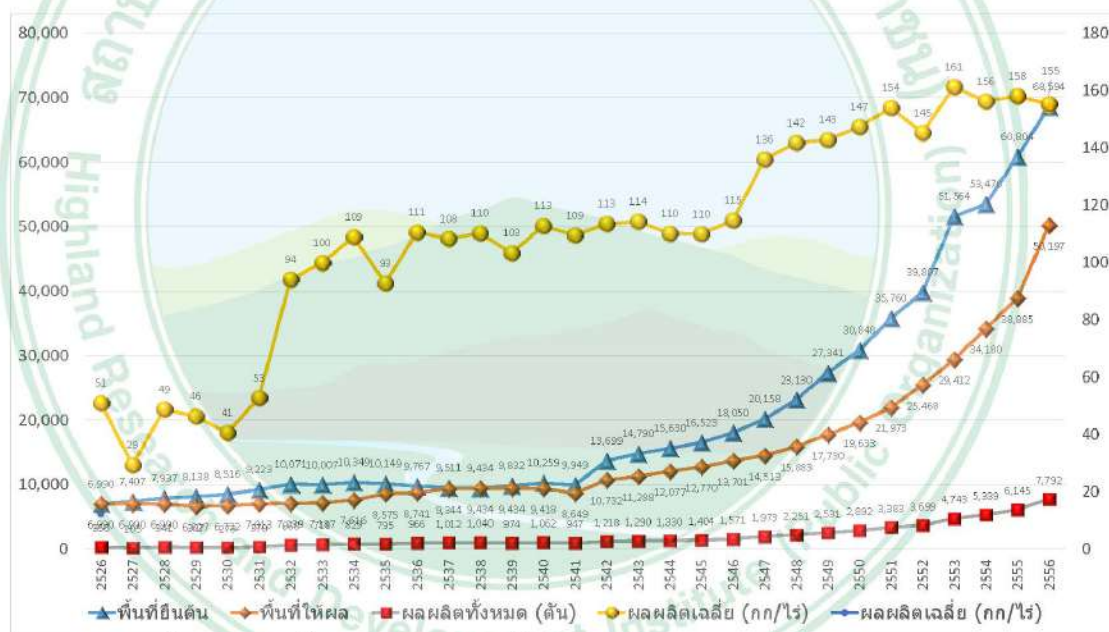
สำหรับการผลิตกาแฟอาราบิก้าในประเทศซึ่งมีพื้นที่ผลิตส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดทางภาคเหนือ แนวโน้มการผลิตตลอดระยะเวลา 30 ปี (ระหว่างปี 2526-2556) มีแนวโน้มของพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557) ซึ่งจากเดิมปี 2526 มีพื้นที่ปลูกทั้งหมดทั้งประเทศ เท่ากับ 6,990 ไร่ เพิ่มขึ้นเป็น 68,594 ไร่ ในปี 2556 คิดเป็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้น 1,601.14 ไร่ต่อปี หรือมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 7.14 ต่อปี ทั้งนี้จากการเพิ่มขึ้นดังกล่าวทำให้ผลผลิตทั้งหมดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยจากปี 2526 มีผลผลิตทั้งหมด 356 ตัน เพิ่มขึ้นเป็น 7,792 ตัน ในปี 2556 คิดเป็นแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของผลผลิตเท่ากับ 176.82 ตันต่อปี หรือมีอัตราการเพิ่มขึ้นเท่ากับร้อยละ 10.25 ต่อปี แต่อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ปลูกที่ชัดเจนเพิ่มขึ้นอย่างมากเริ่มจากปี 2541 ถึงปี 2556 โดยในระยะเวลาดังกล่าวนี้มีแนวโน้มการเพิ่มเฉลี่ย 3,718.74 ไร่ต่อปี หรือมีอัตราการเพิ่มร้อยละ 12.39 ต่อปี ซึ่งเป็นผลมาจากการบริโภคกาแฟอาราบิก้าหรือกาแฟสดเริ่มมีความต้องการมากขึ้นจึงส่งผลต่อราคาและการผลิตที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ในด้านของผลผลิตต่อไร่ของกาแฟอาราบิก้าพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้หากพิจารณาช่วงระยะเวลาที่พื้นที่ปลูกกาแฟเพิ่มขึ้นอย่างมากระหว่างปี 2541-2556 ผลผลิตต่อไร่ของกาแฟอาราบิก้ามีผลผลิตเฉลี่ยเท่ากับ 135.60 ก.ก.ต่อไร่ ซึ่งมีแนวโน้มของผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้นเท่ากับ 3.92 ก.ก.ต่อไร่ คิดเป็นอัตราการเพิ่มเท่ากับร้อยละ 2.95 ต่อปี

4.3 สถานการณ์การนำเข้าและส่งออกกาแฟของไทย

ด้านการค้าระหว่างประเทศของกาแฟพบว่าประเทศไทยมีการทำการค้าระหว่างประเทศมาช้านาน จนในปี พ.ศ. 2547 จึงได้ลงนามภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี หรือ FTA (Free Trade

Agreement: FTA) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขยายโอกาสทางการค้าให้มากขึ้น และเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านราคาให้กับสินค้าในประเทศตน ซึ่งกาแฟก็เป็นสินค้าหนึ่งในสินค้าเกษตรที่ไทยทำข้อตกลงไว้

สำหรับการส่งออกเมล็ดกาแฟของไทยที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2546-49 การส่งออกมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนทำให้การค้าระหว่างประเทศได้เปรียบเสมอมา และเมื่อทำการเปรียบเทียบ 2 ช่วงเวลา คือ ปี 2546-48 และ ปี 2549-52 พบว่า ในปี 2546-48 มูลค่าการส่งออกกาแฟ คิดเป็น 426.07 ล้านบาท ส่วนในปี 2549-52 มีมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 546.86 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.35 (เรื่องโรและคณะ, 2553) แต่เมื่อพิจารณารายปีจะเห็นว่า ในปี 2549 ได้เปรียบดุลการค้าสูงถึง 1,008.33 ล้านบาท แต่ในปี 2550 และ 2551 มูลค่าการนำเข้าเมล็ดกาแฟเพิ่มขึ้นสูงกว่าการส่งออกมาก ทำให้ความได้เปรียบทางการค้ามีแนวโน้มลดลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปี 2551 ที่ไทยส่งออกได้เพียง 234.72 ล้านบาท

ภาพที่ 2 พื้นที่ขึ้นดิน พื้นที่ให้ผล ผลผลิตทั้งหมด และผลผลิตเฉลี่ยกาแฟอาราบิก้าในประเทศไทย
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

ส่วนการนำเข้านั้น ในช่วงปี 2546-48 มีมูลค่าการนำเข้า 54.87 ล้านบาท และในปี 2549-52 มูลค่าการนำเข้าอยู่ที่ 441.39 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 704.46 เมื่อพิจารณารายปี พบว่าในปีมูลค่าการนำเข้าเมล็ดกาแฟจากต่างประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2550 มูลค่าจากการนำเข้าอยู่ที่ 102.21 ล้านบาท แต่ในปี 2551 มูลค่าจากการนำเข้าได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 1,092.67 ล้านบาท ทำให้ไทย

เสียเปรียบดุลการค้า 952.61 ล้านบาท (ติดลบ) แสดงให้เห็นว่าภายใต้นโยบายการค้าเสรีนั้น ไทยไม่สามารถปรับตัวได้ทันตามประเทศคู่แข่งทั้งในด้านการผลิตและการตลาด (สมพร และคณะ, 2552)

สำหรับประเทศคู่ค้าของไทยสามารถแบ่งได้ 2 ตลาด คือ ตลาดเอเชีย และตลาดนอกเอเชีย ในปี 2552 ไทยส่งออกเมล็ดกาแฟไปยังประเทศในกลุ่ม ASEAN มากที่สุดคือ 167.48 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 86.62 ของมูลค่าการส่งในตลาดเอเชีย ส่วนตลาดนอกเอเชียไทยส่งออกเมล็ดกาแฟไปยัง North America มากที่สุดคือ 15.26 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 50.75 ของมูลค่าการส่งออกตลาดนอกเอเชีย เมื่อพิจารณาการนำเข้าพบว่า ไทยมีการนำเข้าเมล็ดกาแฟจากกลุ่มประเทศ ASEAN มากที่สุดคือ 289.62 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 99.06 ของมูลค่าการนำเข้าจากตลาดเอเชีย และสำหรับตลาดนอกเอเชีย ไทยนำเข้าจาก North America มากที่สุดคือ 61.97 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 62.44 ของมูลค่าการนำเข้าจากตลาดนอกเอเชีย (เรืองโร และคณะ, 2553)

4.3.1 สถานการณ์การนำเข้ากาแฟ

4.3.1.1 ปริมาณการนำเข้ากาแฟจำแนกตามรายละเอียดของชนิดกาแฟ

สำหรับสถานการณ์ในช่วงระยะเวลา 8 ปีหลังระหว่างปี 2550-2557 ของการค้าระหว่างประเทศกาแฟของประเทศไทยในส่วนของ การนำเข้ายังคงมีการนำเข้ากาแฟหลากหลายประเภททั้งในรูปของกาแฟคั่วและกาแฟไม่ได้คั่ว รวมถึงผลิตภัณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับกาแฟจากตารางที่ 2 จะเห็นว่าประเทศไทยมีการนำเข้ากาแฟไม่ได้คั่วในปริมาณที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณการนำเข้ากาแฟในรูปแบบอื่น โดยเฉพาะกาแฟไม่ได้คั่วรอกับแก้วดับเบิลช็อตหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกที่มีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยในระยะเวลาดังกล่าวสูงถึงร้อยละ 96.79 ของปริมาณการนำเข้ากาแฟทั้งหมด หรือมีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 16,517.64 ตัน โดยตั้งแต่ปี 2550 จนถึง 2556 ประเทศไทยมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีเพียงปี 2552 และ 2555 ที่มีการนำเข้าลดลงเหลือ 6,157.18 และ 28,626.04 ตัน ตามลำดับ สำหรับปี 2557 ปริมาณนำเข้าในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่มกราคมถึงเมษายนมีการนำเข้าแล้วเท่ากับ 741.36 ตัน

ด้านการนำเข้ากาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่ว ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีปริมาณการนำเข้าร้อยละ 0.95 ของปริมาณการนำเข้ากาแฟทั้งหมด หรือมีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 162.81 ตัน โดยมีแนวโน้มการนำเข้าลดลง ซึ่งในปี 2551 ประเทศไทยมีการนำเข้าสูงถึง 769.99 ตัน แต่ต่อมาในปี 2552 ปริมาณการ

น้ำเข้างาลับลดลงเหลือเพียง 48.88 ตัน และลดลงอย่างต่อเนื่องจนในปี 2557 มีปริมาณการนำเข้เหลือเพียง 16.51 ตันเท่านั้น

สำหรับกาแฟอราบิก้าดิบเบิลยูหรือโรบัสต้าโอไอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีปริมาณการนำเข้ร้อยละ 0.07 ของปริมาณการนำเข้กาแฟทั้งหมด ซึ่งปริมาณการนำเข้กาแฟประเภทนี้นั้นมีความไม่แน่นอน เนื่องจากการนำเข้เป็นบางปีเท่านั้น ซึ่งหากเฉลี่ยปริมาณการนำเข้ต่อปีแล้วจะเท่ากับ 12.08 ตัน

กรณีของกาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่วแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีการนำเข้เพียงร้อยละ 0.02 ของปริมาณการนำเข้กาแฟทั้งหมด หรือมีปริมาณการนำเข้เฉลี่ยปี 3.39 ตัน โดยมีแนวโน้มการนำเข้ลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา โดยจะเห็นได้ว่าในปี 2552 มีการนำเข้ 7.92 ตัน ในปี 2553 มีการนำเข้ลดลงเหลือ 4.68 ตัน สำหรับปี 2557 ปริมาณนำเข้ในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่มกราคมถึงเมษายนมีปริมาณการนำเข้เท่ากับ 0.09 ตัน

กรณีของกาแฟประเภทคั่วนั้น ประเทศไทยมีการนำเข้อย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยกาแฟคั่วแต่ละประเภทมีรายละเอียดของการนำเข้เป็นดังนี้ กาแฟคั่วไม่บดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก มีปริมาณการนำเข้คิดเป็นร้อยละ 1.65 ของปริมาณการนำเข้กาแฟทั้งหมด (ตารางที่ 2) โดยปริมาณการนำเข้เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 281.82 ตัน และจากข้อมูลตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปี 2557 พบว่ากาแฟชนิดนี้มีแนวโน้มการนำเข้ไม่แน่นอน โดยในปี 2556 มีการนำเข้สูงที่สุดคือ 402.52 ตัน และในปี 2552 มีปริมาณการนำเข้ต่ำที่สุดคือ 220.11 ตัน (ไม่นับรวมปี 2557 ที่มีปริมาณการนำเข้เพียง 4 เดือนแรก) สำหรับปี 2557 ปริมาณนำเข้ในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่มกราคมถึงเมษายนมีการนำเข้แล้วเท่ากับ 179.29 ตัน

กรณีของกาแฟคั่วบดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีปริมาณการนำเข้ร้อยละ 0.35 ของปริมาณการนำเข้กาแฟทั้งหมด หรือมีปริมาณการนำเข้เฉลี่ยต่อปี 60.13 ตัน ซึ่งจากข้อมูลในตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่าปริมาณการนำเข้กาแฟดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่ปี 2550 จนถึง 2556 สำหรับปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่มกราคมถึงเมษายนมีปริมาณการนำเข้เท่ากับ 40.86 ตัน

สำหรับกาแฟคั่วไม่บดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว มีปริมาณการนำเข้ร้อยละ 0.07 ของปริมาณการนำเข้กาแฟทั้งหมด โดยมีปริมาณการนำเข้เฉลี่ยปีละ 11.17 ตัน มีแนวโน้มการนำเข้เพิ่มขึ้นตลอด เช่นเดียวกับกาแฟคั่วบดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก สำหรับปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่มกราคมถึงเมษายนมีปริมาณการนำเข้เท่ากับ 5.03 ตัน

ส่วนกรณีของกาแฟคั่วบดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีปริมาณการนำเข้าร้อยละ 0.02 ของปริมาณการนำเข้ากาแฟทั้งหมด มีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยต่อปี 3.05 ตัน โดยในภาพรวมนั้นมีปริมาณการนำเข้าไม่มากนัก มีเพียงปี 2554 ที่มีปริมาณการนำเข้าสูงที่สุดคือ 7.98 ตัน และปี 2551 มีปริมาณการนำเข้าต่ำที่สุดคือ 1.29 ตัน (ไม่นับรวมปี 2557 ที่มีปริมาณการนำเข้าเพียง 4 เดือนแรก)

สถานการณ์ของกาแฟอื่นที่มีการนำเข้า เช่น เปลือกและเชื้อของกาแฟ หรือของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสมนั้น มีปริมาณการนำเข้ารวมกันเพียงร้อยละ 0.08 ของปริมาณการนำเข้ากาแฟทั้งหมด โดยมีแนวโน้มการนำเข้าลดลงอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุปในภาพรวมของการนำเข้ากาแฟทุกประเภท พบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มการนำเข้ากาแฟเพิ่มขึ้น โดยในปี 2550 มีปริมาณการนำเข้ารวม 766.70 ตัน ปี 2551 มีปริมาณการนำเข้ารวม 14,822.34 ตัน ปี 2552 มีปริมาณการนำเข้ารวม 6,505.27 ตัน ปี 2553 มีปริมาณการนำเข้ารวม 14,622.14 ตัน ปี 2554 มีปริมาณการนำเข้ารวม 34,851.30 ตัน ปี 2555 มีปริมาณการนำเข้ารวม 29,064.36 ตัน ปี 2556 มีปริมาณการนำเข้ารวม 34,907.78 ตัน สำหรับปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่ มกราคมถึง เมษายนมีปริมาณการนำเข้ารวมเท่ากับ 984.05 ตัน

4.3.1.1 มูลค่าการนำเข้ากาแฟจำแนกตามรายละเอียดของชนิดกาแฟ

เมื่อพิจารณาในด้านมูลค่าของการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยที่มีการนำเข้ากาแฟทั้งในรูปแบบของกาแฟคั่วและกาแฟไม่ได้คั่ว รวมถึงผลิตภัณฑ์อื่นที่เกี่ยวข้องกับกาแฟ สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการนำเข้าจำแนกตามรายละเอียดของประเภทสินค้ากาแฟที่นำเข้าได้ดังนี้

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าประเทศไทยมีมูลค่าการนำเข้ากาแฟไม่ได้คั่วสูงกว่าการนำเข้ากาแฟประเภทอื่นโดยเฉพาะมูลค่าจากกาแฟไม่ได้คั่วอราบิก้าดิบเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกโดยมีมูลค่าสูงถึงร้อยละ 88.07 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด หรือมีมูลค่าเฉลี่ย 1,100.16 ล้านบาทต่อปี โดยตั้งแต่ปี 2550 จนถึง 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีเพียงปี 2552 และ 2555 ที่มูลค่าการนำเข้าลดลงเหลือ 288 และ 1,983.57 ล้านบาท ตามลำดับ สำหรับปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกตั้งแต่ มกราคมถึง เมษายนมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 44.19 ล้านบาท

ตารางที่ 2 ปริมาณการนำเข้ากาแฟของประเทศไทย ปี 2550-2557

(หน่วย: ตัน)

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
<u>กาแฟไม่ได้คั่ว</u>										
กาแฟไม่ได้คั่ว อราบิก้าคั่วบดหรือโรบัสต้าโอ	94.44	13,766.98	6,157.18	14,215.09	34,331.68	28,626.04	34,208.41	741.36	16,517.64	96.79
โอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	273.48	769.99	48.88	48.21	41.65	44.54	59.26	16.51	162.81	0.95
กาแฟอราบิก้าคั่วบดหรือโรบัสต้าโอ โอบีแยก	0.63	0.00	0.00	0.22	0.00	8.93	86.90	0.00	12.08	0.07
เอาคาเฟอีนออกแล้ว										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	5.72	4.70	7.92	4.68	0.44	2.21	1.37	0.09	3.39	0.02
<u>กาแฟคั่ว</u>										
กาแฟคั่ว ไม่บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	266.71	237.59	220.11	283.08	379.47	285.76	402.52	179.29	281.82	1.65
กาแฟคั่ว บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	19.73	23.29	54.08	55.32	76.41	79.75	131.58	40.86	60.13	0.35
กาแฟคั่ว ไม่บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	10.14	11.20	12.38	12.30	13.45	11.56	13.32	5.03	11.17	0.07
กาแฟคั่ว บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	3.02	1.29	2.41	2.52	7.98	2.70	3.82	0.69	3.05	0.02
<u>กาแฟอื่น</u>										
เปลือกและเยื่อของกาแฟ	0.06	0.00	0.03	0.00	0.03	2.35	0.03	0.00	0.31	0.00
ของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม	92.77	7.31	2.27	0.72	0.20	0.54	0.58	0.24	13.08	0.08
รวม	766.70	14,822.34	6,505.27	14,622.14	34,851.30	29,064.36	34,907.78	984.05	17,065.49	100.00

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

สำหรับกาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่วไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยร้อยละ 1.06 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด หรือมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ย 13.29 ล้านบาทต่อปี โดยในปี 2551 ประเทศไทยมีมูลค่าการนำเข้าสูงถึง 56.82 ล้านบาท แต่ต่อมาในปี 2552 มูลค่าการนำเข้ากลับลดลงเหลือเพียง 4.22 ล้านบาท แต่หลังจากนั้นมูลค่าการนำเข้าของกาแฟดังกล่าวกลับค่อยๆ ปรับตัวเพิ่มขึ้น โดยในปี 2553 มีมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นเป็น 5.59 ล้านบาท จนมาถึงปี 2556 ที่มีมูลค่าการนำเข้า 10.73 ล้านบาท สำหรับในปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 3.26 ล้านบาท

กรณีของกาแฟอาราบิก้าดิบเบิลูหรือโรบัสต้าโอไอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการนำเข้าเพียงร้อยละ 0.05 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด โดยมีมูลค่าการนำเข้าในปี 2556 สูงที่สุด คิดเป็น 3.39 ล้านบาท หรือเฉลี่ยต่อปี 0.61 ล้านบาท

ในส่วนของกาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่วไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการนำเข้าเพียงร้อยละ 0.07 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด หรือมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปี 0.85 ล้านบาท โดยมีแนวโน้มของมูลค่าการนำเข้าลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา โดยจะเห็นได้ว่าในปี 2552 มีมูลค่าการนำเข้า 1.85 ล้านบาท ในปี 2553 มีมูลค่าการนำเข้าลดลงเหลือ 0.91 ล้านบาท และในปี 2554 มีมูลค่าการนำเข้า 0.10 ล้านบาท ขณะที่สถานการณ์การนำเข้าในปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีมูลค่าที่นำเข้าเท่ากับ 0.05 ล้านบาท

กรณีของกาแฟประเภทคั่วนั้นประเทศไทยก็มีการนำเข้าอย่างต่อเนื่องเช่นกัน โดยการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการนำเข้ากาแฟประเภทนี้สามารถอธิบายจำแนกตามแต่ละประเภทของกาแฟได้ดังนี้ กาแฟคั่วไม่บดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีมูลค่านำเข้าคิดเป็นร้อยละ 8.45 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด โดยมีมูลค่านำเข้าเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 105.61 ล้านบาท และจากข้อมูลตั้งแต่ปี 2550 จนถึงปี 2557 พบว่ากาแฟชนิดนี้มีแนวโน้มของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2554 มีมูลค่าการนำเข้าสูงสุดคือ 173.48 ล้านบาท และในปี 2557 มูลค่าการนำเข้าในช่วง 4 เดือนแรกเท่ากับ 59.70 ล้านบาท

สำหรับกาแฟคั่วบดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีมูลค่าการนำเข้าร้อยละ 1.77 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด หรือมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยต่อปี 22.08 ล้านบาท โดยมูลค่าการนำเข้าของกาแฟดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่ปี 2550 จนถึง 2556 สำหรับปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีมูลค่าการนำเข้ารวมเท่ากับ 17.07 ล้านบาท

ในส่วนของการไฟฟ้าไม่บดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการนำเข้าร้อยละ 0.33 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด โดยมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 4.06 ล้านบาท และมีแนวโน้มของมูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นตลอดเช่นเดียวกับกาแฟคั่วบดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก ซึ่งสถานการณ์ของปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 1.93 ล้านบาท

สำหรับกรณีของการไฟฟ้าบดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการนำเข้าร้อยละ 0.11 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด มีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยต่อปี 1.37 ล้านบาท ซึ่งในภาพรวมนั้นมีมูลค่าการนำเข้าไม่มากนัก มีเพียงปี 2554 ที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงที่สุดคือ 2.91 ล้านบาท และสถานการณ์ในปี 2557 รวม 4 เดือนแรกมีมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 0.36 ล้านบาท

สำหรับกรณีของการไฟฟ้าอื่นที่มีการนำเข้า เช่น เปลือกและเชื้อของการไฟฟ้า หรือของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสมนั้น มีปริมาณการนำเข้ารวมกันเพียงร้อยละ 0.10 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด และมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง

สรุปในภาพรวมเมื่อพิจารณามูลค่าการนำเข้ากาแฟทุกประเภท พบว่า มูลค่าที่ประเทศไทยมีการนำเข้ากาแฟนั้นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยในปี 2550 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 102.21 ล้านบาท ปี 2551 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 1,187.33 ล้านบาท ปี 2552 มีมูลค่าการนำเข้ารวมลดลงเหลือ 395.80 ล้านบาท ปี 2553 มีมูลค่าการนำเข้ารวมเพิ่มขึ้นเป็น 862.62 ล้านบาท ปี 2554 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 2,734.32 ล้านบาท ปี 2555 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 2,166.84 ล้านบาท ปี 2556 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 2,417.60 ล้านบาท ขณะที่สถานการณ์ในปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีมูลค่าการนำเข้ารวมเท่ากับ 126.70 ล้านบาท

4.3.1.1 ปริมาณการนำเข้ากาแฟจำแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟ

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของปริมาณการนำเข้าจำแนกตามกลุ่มประเภทสินค้าพบว่ากาแฟไม่ได้คั่วมีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีสูงกว่ากาแฟกลุ่มอื่น โดยมีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 16,695.93 ตัน (ตารางที่ 4) รองลงมาคือกาแฟคั่ว มีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 365.17 ตัน และกาแฟรูปแบบอื่นมีปริมาณการนำเข้า 13.39 ตัน คิดเป็นร้อยละ 97.83 2.09 และ 0.08 ของปริมาณการนำเข้ากาแฟทั้งหมด ตามลำดับ โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปีเท่ากับร้อยละ 17.51 3.15 และ -65.11 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 มูลค่าการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยจำแนกตามรายละเอียดสินค้า ปี 2550-2557

(หน่วย: พันบาท)

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
<u>กาแฟไม่ได้คั่ว</u>										
กาแฟไม่ได้คั่ว อราบิก้าคั้นเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอ	2,505.28	1,035,843.54	288,320.24	741,719.81	2,518,751.61	1,983,568.67	2,186,397.71	44,192.07	1,100,162.37	88.07
โอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	7,072.09	56,823.40	4,219.08	5,585.81	9,157.88	9,493.57	10,725.25	3,262.40	13,292.43	1.06
กาแฟอราบิก้าคั้นเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอ โอบีแยก	133.12	0.00	0.00	49.50	0.00	1,320.87	3,389.77	0.00	611.66	0.05
เอาคาเฟอีนออกแล้ว										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	1,593.18	1,492.79	1,854.59	912.64	103.76	505.48	310.95	51.77	853.14	0.07
<u>กาแฟคั่ว</u>										
กาแฟคั่ว ไม่บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	73,576.00	78,867.47	80,187.97	94,652.44	173,480.82	129,142.27	155,235.42	59,698.30	105,605.09	8.45
กาแฟคั่ว บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	9,797.71	6,394.08	14,716.84	14,053.98	24,837.17	35,859.30	53,877.14	17,065.93	22,075.27	1.77
กาแฟคั่ว ไม่บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	3,151.17	4,187.37	4,452.10	4,207.88	4,917.86	4,813.83	4,848.22	1,925.70	4,063.02	0.33
กาแฟคั่ว บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	967.26	489.56	1,238.07	1,172.04	2,912.84	1,305.63	2,514.67	358.06	1,369.77	0.11
<u>กาแฟอื่น</u>										
เปลือกและเชื้อของกาแฟ	21.06	0.00	7.26	0.00	5.60	482.45	7.40	0.00	65.47	0.01
ของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม	3,392.72	3,230.23	805.76	264.71	149.51	347.00	292.69	143.67	1,078.29	0.09
รวม	102,209.59	1,187,328.44	395,801.91	862,618.81	2,734,317.03	2,166,839.07	2,417,599.21	126,697.90	1,249,176.50	100.00

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

4.3.1.2 มูลค่าการนำเข้ากาแฟจําแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟ

สำหรับในส่วนของมูลค่าการนำเข้านั้นกาแฟไม่ได้คั่วมีมูลค่าการนำเข้าสูงสุดเฉลี่ยปีละ 1,114.92 ล้านบาท รองลงมาคือกาแฟคั่ว มีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยต่อปี 133.11 ล้านบาท และกาแฟรูปแบบอื่น มีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยปีละ 1.14 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 89.25 10.66 และ 0.09 ของมูลค่าการนำเข้ากาแฟทั้งหมด ตามลำดับ โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปีเท่ากับร้อยละ 24.41 6.98 และ -41.11 ตามลำดับ

4.3.1.3 ปริมาณการนำเข้ากาแฟจําแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟและประเทศต้นทาง

จากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 -2557 ประเทศไทยมีปริมาณการนำเข้าผลิตภัณฑ์กาแฟในรูปแบบต่างๆ ทั้งกาแฟไม่ได้คั่ว กาแฟคั่ว และกาแฟรูปแบบอื่น โดยเฉลี่ยอยู่ที่ 17,065.49 ตัน ต่อปี โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยมีการนำเข้าผลิตภัณฑ์กาแฟมากที่สุด คือ 34,907.78 ตัน หลังจากนั้น ปริมาณการนำเข้าลดลงอย่างมากในปี พ.ศ. 2557 เหลือเพียง 984.05 ตัน

เมื่อพิจารณาแหล่งที่มาของสินค้ากาแฟแต่ละประเภทที่มีการนำเข้าพบว่ากาแฟไม่ได้คั่ว มีการนำเข้าจากกลุ่มประเทศในเอเชียสูงสุด โดยมีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 16,657 ตัน โดยประเทศต้นทางนำเข้าที่สำคัญคือ เวียดนาม อินโดนีเซีย ลาว และพม่า มีปริมาณการนำเข้า 12,345.56 3,959.10 329.59 และ 4.56 ตัน ตามลำดับ (ตารางที่ 5) รองลงมาเป็น การนำเข้าจากกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ 15.56 ตัน โดยนำเข้าจากประเทศที่สำคัญคือบราซิลและโคลัมเบีย นำเข้าจำนวน 7.94 และ 7.56 ตัน ตามลำดับ และจากกลุ่มประเทศในอเมริกาเหนือ 13.95 ตัน จากประเทศที่สำคัญ คือ กัวเตมาลา ปานามา และสหรัฐอเมริกา นำเข้าจำนวน 8.81 1.33 และ 1.12 ตัน ตามลำดับ ส่วนการนำเข้าจากกลุ่มประเทศยุโรป แอฟริกา และออสเตรเลีย มีเพียงเล็กน้อยเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 4.73 4.05 และ 0.27 ตัน ตามลำดับ

สำหรับกาแฟคั่วพบว่า มีการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มอเมริกาเหนือสูงสุด โดยมีปริมาณนำเข้าเฉลี่ยต่อปี 196.82 ตัน โดยนำเข้าหลักจากสหรัฐอเมริกานำเข้าจำนวน 196.82 ตัน รองลงมาคือ การนำเข้าจากกลุ่มประเทศในยุโรป 94.05 ตัน โดยนำเข้าหลักจากอิตาลี นำเข้าเฉลี่ยจำนวน 77.55 ตัน และมีการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มเอเชีย ประเทศออสเตรเลีย และแอฟริกา คิดเป็น 36.84 28.43 และ 0.03 ตัน ตามลำดับ

สำหรับกาแฟรูปแบบอื่น พบว่า มีการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มเอเชียมากที่สุด โดยมีปริมาณการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 11.84 ตัน โดยนำเข้าหลักจากมาเลเซียและอินเดีย จำนวน 6.0 และ 5.5 ตัน

ตามลำดับ รองลงมาคือจากกลุ่มประเทศยุโรปเท่ากับ 1.29 ตันต่อปี และมีการนำเข้าจากกลุ่มประเทศในอเมริกาเหนือ อเมริกาใต้ และออสเตรเลีย เท่ากับ 0.25 0.01 และ 0.01 ตัน ตามลำดับ

4.3.1.4 มูลค่าการนำเข้ากาแฟจําแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟและประเทศต้นทาง

เมื่อพิจารณาถึงมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศไทยโดยจําแนกตามกลุ่มสินค้าและประเทศต้นทางการนำเข้าในปี พ.ศ. 2550-2557 พบว่า โดยเฉลี่ยประเทศไทยมีมูลค่าการนำเข้าผลิตภัณฑ์กาแฟอยู่ที่ 1,249.18 ล้านบาท (ตารางที่ 6) โดยปีที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2554 โดยมีมูลค่าการนำเข้า 2,734.32 ล้านบาท และลดลงต่อเนื่องจนถึงปี 2557 ที่มีมูลค่าการนำเข้าเหลือเพียง 126.70 ล้านบาท

เมื่อจําแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์พบว่าในส่วนของกาแฟไม่ได้คั่วมีการนำเข้าจากกลุ่มประเทศในเอเชียมากที่สุด โดยมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1,107.62 ล้านบาท ประเทศที่มีมูลค่าการนำเข้าสำคัญคือเวียดนาม อินโดนีเซีย และลาว มีมูลค่านำเข้าเท่ากับ 851.67 250.31 และ 4.56 ล้านบาท ตามลำดับ รองลงมาเป็นนำเข้าจากกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ และอเมริกาใต้ มีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 2.77 และ 2.44 ล้านบาท ตามลำดับ โดยประเทศในทวีปอเมริกาเหนือที่มีมูลค่านำเข้ามากที่สุดคือ กัวเตมาลา ปานามา และสหรัฐอเมริกา มีมูลค่าการนำเข้า 1.83 0.29 และ 0.23 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนประเทศในอเมริกาใต้ที่มีมูลค่าการนำเข้ามากที่สุดคือบราซิลและโคลัมเบีย มีมูลค่านำเข้าเท่ากับ 1.34 และ 1.08 ล้านบาท ตามลำดับ นอกจากนี้ในภูมิภาคอื่นมีมูลค่าการนำเข้าจากกลุ่มประเทศยุโรป แอฟริกา และออสเตรเลียเพียงเล็กน้อยคิดเป็น 1.23 0.82 และ 0.04 ตามลำดับ

ในส่วนของกาแฟคั่วพบว่าการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มอเมริกาเหนือมากที่สุด โดยมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 75.50 ล้านบาท ซึ่งประเทศที่นำเข้าสำคัญคือสหรัฐอเมริกามีมูลค่าการนำเข้า 75.49 ล้านบาท รองลงมาคือการนำเข้าจากกลุ่มประเทศยุโรปคิดเป็นมูลค่า 38.07 ล้านบาทต่อปี โดยประเทศที่มีมูลค่านำเข้ามากที่สุดคืออิตาลี สหราชอาณาจักร สวิตเซอร์แลนด์ และฝรั่งเศส มีมูลค่านำเข้า 1.93 1.87 และ 1.63 ล้านบาท ตามลำดับ สำหรับประเทศในกลุ่มเอเชียมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 10.71 ล้านบาท โดยประเทศที่มีมูลค่าการนำเข้ามากที่สุดคือสหรัฐอเมริกา ฮ่องกง ญี่ปุ่น และลาว มีมูลค่านำเข้าเท่ากับ 3.57 2.64 และ 1.68 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนมูลค่าจากการนำเข้าเฉลี่ยต่อปีจากประเทศออสเตรเลีย อเมริกาใต้ และแอฟริกาใต้มีเพียงเล็กน้อยคิดเป็น 8.81 0.01 และ 0.01 ล้านบาท ตามลำดับ

สำหรับกาแปรูปแบบอื่นมีมูลค่าการนำเข้าเพียงเล็กน้อยโดยพบว่าการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มยุโรปมากที่สุด ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.57 ล้านบาท รองลงมาคือการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มเอเชีย คิดเป็น 0.46 ล้านบาท นอกจากนี้ยังมีมูลค่าการนำเข้าจากประเทศในกลุ่มอเมริกาเหนืออีก 0.10 ล้านบาทต่อปี

ตารางที่ 4 ปริมาณและมูลค่าการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้า ปี 2550-2557

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ	อัตรา เปลี่ยนแปลง
ปริมาณนำเข้า (ตัน)											
กาแฟไม่คั่ว	374,263.00	14,541.66	6,213.98	14,268.19	34,373.76	28,681.71	34,355.93	757.95	16,695.93	97.83	17.51
กาแฟคั่ว	299,604.00	273.37	288.99	353.22	477.31	379.76	551.24	225.86	356.17	2.09	3.15
กาแฟรูปแบบอื่น	92,832.00	7.31	2.30	0.72	0.23	2.89	0.62	0.24	13.39	0.08	-65.11
รวม	766,699.00	14,822.34	6,505.27	14,622.14	34,851.30	29,064.36	34,907.78	984.05	17,065.49	100.00	13.56
มูลค่านำเข้า (พันบาท)											
กาแฟไม่คั่ว	11,303.66	1,094,159.72	294,393.91	748,267.77	2,528,013.25	1,994,888.60	2,200,823.68	47,506.24	1,114,919.60	89.25	24.41
กาแฟคั่ว	87,492.14	89,938.48	100,594.99	114,086.33	206,148.68	171,121.03	216,475.44	79,047.98	133,113.13	10.66	6.98
กาแฟรูปแบบอื่น	3,413.78	3,230.23	813.02	264.71	155.11	829.45	300.09	143.67	1,143.76	0.09	-41.11
รวม	102,209.59	1,187,328.44	395,801.91	862,618.81	2,734,317.03	2,166,839.07	2,417,599.21	126,697.90	1,249,176.50	100.00	13.47

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

ตารางที่ 5 ปริมาณการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและกลุ่มประเทศต้นทางการนำเข้า ปี 2550-2557

(หน่วย: ตัน)

รายการ	นำเข้าจาก	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
กาแฟไม่ได้คั่ว	ยุโรป	2.84	6.35	5.33	4.10	3.28	2.98	11.05	1.86	4.73	0.03
	อเมริกาใต้	25.78	15.06	11.82	10.27	17.70	19.79	17.44	6.57	15.56	0.09
	อเมริกาเหนือ	15.47	10.67	11.89	16.96	15.23	16.09	19.65	5.63	13.95	0.08
	ออสเตรเลีย	1.36	0.16	0.06	0.30	0.24	0.00	0.06	0.00	0.27	0.00
	เอเชีย	328.63	14,506.78	6,181.24	14,233.50	34,331.38	28,636.32	34,299.65	741.52	16,657.38	99.77
	แอฟริกา	0.18	2.63	3.63	3.05	5.93	6.53	8.07	2.37	4.05	0.02
กาแฟคั่ว	ยุโรป	100.55	49.69	74.24	99.77	128.66	116.53	137.24	45.70	94.05	26.41
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	0.02	0.00	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00
	อเมริกาเหนือ	171.68	193.05	173.19	183.25	249.29	196.90	303.36	103.86	196.82	55.26
	ออสเตรเลีย	16.31	15.24	24.06	21.38	38.41	49.39	46.41	16.24	28.43	7.98
	เอเชีย	11.06	15.39	17.48	48.80	60.84	16.84	64.21	60.07	36.84	10.34
	แอฟริกา	0.00	0.00	0.01	0.03	0.11	0.10	0.00	0.00	0.03	0.01
กาแฟรูปแบบอื่น	ยุโรป	0.35	6.65	1.60	0.55	0.09	0.43	0.44	0.21	1.29	9.62
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	0.00	0.07	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01	0.06
	อเมริกาเหนือ	0.00	0.06	0.15	0.09	0.11	1.43	0.12	0.03	0.25	1.84
	ออสเตรเลีย	0.00	0.00	0.04	0.00	0.00	0.01	0.00	0.00	0.01	0.04
	เอเชีย	92.48	0.60	0.52	0.02	0.03	1.02	0.06	0.00	11.84	88.42
	แอฟริกา	0.00	0.01	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01
รวม		766.70	14,822.34	6,505.27	14,622.14	34,851.30	29,064.36	34,907.78	984.05	17,065.49	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

ตารางที่ 6 มูลค่าการนำเข้ากาแฟของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและกลุ่มประเทศต้นทางการนำเข้า ปี 2550-2557

(หน่วย: พันบาท)

รายการ	นำเข้าจาก	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
กาแฟไม่ได้คั่ว	ยุโรป	1,124.78	1,891.18	1,416.81	1,010.86	854.23	678.85	2,343.03	501.02	1,227.60	0.11
	อเมริกาใต้	2,255.93	2,383.91	1,824.83	1,591.37	3,652.71	3,827.38	2,827.77	1,147.94	2,438.98	0.22
	อเมริกาเหนือ	2,282.74	1,829.63	2,107.11	3,070.20	3,654.31	3,883.42	4,072.37	1,257.60	2,769.67	0.25
	ออสเตรเลีย	170.62	45.93	7.70	37.53	64.40	0.00	7.79	0.00	41.75	0.00
	เอเชีย	5,452.17	1,087,666.36	288,397.47	742,091.65	2,518,235.27	1,985,002.32	2,190,025.13	44,105.88	1,107,622.03	99.35
	แอฟริกา	17.42	342.71	640.00	466.15	1,552.33	1,496.63	1,547.60	493.81	819.58	0.07
กาแฟคั่ว	ยุโรป	23,706.84	17,493.85	27,391.49	36,975.07	54,621.03	56,869.75	63,679.24	23,858.64	38,074.49	28.60
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	29.42	0.00	0.00	0.00	17.50	1.63	6.07	0.00
	อเมริกาเหนือ	57,494.23	64,609.49	61,866.76	59,573.57	103,406.49	92,190.01	125,782.53	39,113.66	75,504.59	56.72
	ออสเตรเลีย	3,671.63	4,416.71	7,505.89	6,145.61	13,289.19	17,123.83	14,586.52	3,742.74	8,810.26	6.62
	เอเชีย	2,619.44	3,418.43	3,797.97	11,352.08	34,811.25	4,924.76	12,406.01	12,331.32	10,707.66	8.04
	แอฟริกา	0.00	0.00	3.46	40.00	20.73	12.69	3.63	0.00	10.06	0.01
กาแฟรูปแบบอื่น	ยุโรป	109.58	3,134.10	534.03	165.91	82.81	247.77	203.03	115.17	574.05	50.19
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	0.00	30.23	0.00	0.00	0.00	0.00	3.78	0.33
	อเมริกาเหนือ	0.00	36.97	108.04	52.14	67.39	455.68	75.06	28.51	102.97	9.00
	ออสเตรเลีย	0.00	0.00	3.59	0.00	0.00	6.93	0.00	0.00	1.31	0.11
	เอเชีย	3,304.21	33.05	167.37	16.43	4.91	119.06	22.01	0.00	458.38	40.08
	แอฟริกา	0.00	26.11	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.26	0.29
รวม		102,209.59	1,187,328.44	395,801.91	862,618.81	2,734,317.03	2,166,839.07	2,417,599.21	126,697.90	1,249,176.50	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

4.3.2 สถานการณ์การส่งออกกาแฟ

4.3.2.1 ปริมาณการส่งออกกาแฟจำแนกตามรายละเอียดของชนิดกาแฟ

สถานการณ์ของปริมาณการส่งออกของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2550-2557 สามารถอธิบายโดยจำแนกตามรายละเอียดสินค้าได้ดังนี้

กรณีของกาแฟไม่ได้คั่วนั้นประเทศไทยมีการส่งออกกาแฟไม่ได้คั่วอราบิก้าดิบเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีปริมาณการส่งออกร้อยละ 52.51 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด (ตารางที่ 7) ปริมาณการส่งออกเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1,316.06 ตัน โดยมีแนวโน้มการส่งออกลดลงซึ่งจะเห็นได้ว่าในปี 2550 ไทยได้ส่งออกของกาแฟดังกล่าวเป็นจำนวน 6,403.95 ตัน และลดลงเหลือ 1,405.10 ตันในปีถัดมา และยังคงลดปริมาณการส่งออกลดอย่างต่อเนื่อง จนถึงในปี 2555 ที่มีการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 1,953.38 ตัน และลดลงอีกครั้งในปี 2556 เหลือเพียง 177.08 ตัน ตามลำดับ สำหรับสถานการณ์การส่งออกปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 71.98 ตัน

สำหรับกาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่วไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกนั้นมีปริมาณการส่งออกร้อยละ 27.22 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด หรือส่งออกเฉลี่ยต่อปี 682.39 ตัน และมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับกาแฟไม่ได้คั่ว อราบิก้าดิบเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก โดยในปี 2550 มีปริมาณการส่งออกสูงที่สุดคือ 4,695.20 ตัน และลดลงเหลือเพียง 83.41 ตันในปี 2551 จนกระทั่งในปี 2557 ในระยะ 4 เดือนแรกมีปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 18.41 ตัน

กรณีกาแฟอราบิก้าดิบเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีปริมาณการส่งออกร้อยละ 0.63 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด โดยประเทศไทยมีการส่งออกน้อยมากโดยเฉพาะในช่วงสามปีหลังคือตั้งแต่ปี 2555-2557 ที่ปริมาณการส่งออกเกือบจะเห็นศูนย์ และกาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่วแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีปริมาณการส่งออกร้อยละ 0.94 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยต่อปี 23.66 ตัน และมีแนวโน้มการส่งออกลดลงเช่นเดียวกับกาแฟประเภทอื่น โดยในปี 2553 มีปริมาณการส่งออกสูงที่สุด 55.82 ตัน และลดลงเหลือเพียง 1.31 ตันในปี 2555 แต่อย่างไรก็ตามปริมาณการส่งออกของกาแฟประเภทดังกล่าวกลับเพิ่มขึ้นในปี 2557 เป็น 7.26 ตัน

สำหรับกลุ่มกาแฟคั่วประเทศไทยได้มีการส่งออกอย่างต่อเนื่อง โดยกาแฟคั่วไม่บดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีปริมาณการส่งออกร้อยละ 1.62 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด มีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยต่อปี 40.67 ตัน และมีแนวโน้มในการส่งออกเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี 2550 ปริมาณการส่งออกอยู่ที่ 21.38

ตัน และในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 35.92 ตัน และเพิ่มสูงสุดในปี 2556 เป็น 57.41 ตัน สถานการณ์ปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 31.95 ตัน

สำหรับกาแฟคั่วบดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีปริมาณการส่งออกร้อยละ 2.76 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด มีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยต่อปี 69.15 ตัน มีแนวโน้มการส่งออกลดลงโดยเฉพาะในช่วงห้าปีหลังคือตั้งแต่ปี 2553 ถึง 2557 ที่ปริมาณการส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่อง สถานการณ์ปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 14.90 ตัน

กรณีของกาแฟคั่วบดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีปริมาณการส่งออกร้อยละ 0.09 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด มีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยต่อปี 2.25 ตัน โดยในปี 2551 มีปริมาณการส่งออกสูงสุดอยู่ที่ 9.73 ตัน สถานการณ์ปี 2557 มีการส่งออกรวมในช่วง 4 เดือนแรกเท่ากับ 0.50 ตัน

ด้านกาแฟคั่วบดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว มีปริมาณการส่งออกร้อยละ 0.44 ของปริมาณการส่งออกทั้งหมด โดยมีแนวโน้มการส่งออกลดลง สถานการณ์การส่งออกในปี 2557 ระยะเวลา 4 เดือนแรกมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 0.56 ตัน

สำหรับกลุ่มกาแฟอื่นที่ประเทศไทยได้ทำการส่งออกเช่นกันทั้งประเภทเปลือกและเชื้อของกาแฟ และของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม จากตัวเลขสถิติจะเห็นว่าในช่วงระยะเวลาสามปีหลังคือตั้งแต่ปี 2555 ถึง 2557 ประเทศไทยมีการส่งออกกาแฟกลุ่มนี้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยสถานการณ์ปี 2557 ในระยะเวลา 4 เดือนแรกปริมาณการส่งออกเปลือกและเชื้อของกาแฟ และของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสมมีปริมาณเท่ากับ 2.87 และ 0.02 ตัน ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในภาพรวมการส่งออกกาแฟจะเห็นว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มการส่งออกกาแฟในทุกกลุ่มสินค้าลดลง โดยในปี 2550 มีปริมาณการส่งออกสูงสุดคือ 11,621.17 ตัน และลดลงเหลือ 2,351.72 ตัน ในปี 2551 และในปี 2552 มีปริมาณการส่งออก 1,651.64 ตัน ในปี 2553 มีปริมาณการส่งออก 864.8 ตัน สำหรับสถานการณ์ปี 2557 ในช่วงระยะเวลา 4 เดือนแรกมีการส่งออกเท่ากับ 149.48 ตัน

4.3.2.2 มูลค่าการส่งออกกาแฟจําแนกตามรายละเอียดของชนิดกาแฟ

เมื่อพิจารณาในส่วนของมูลค่าการส่งออกของประเทศไทยจําแนกตามรายละเอียดสินค้า มูลค่าการส่งออกกาแฟแต่ละชนิดมีรายละเอียดได้ดังนี้

กาแฟไม่ได้คั่วราบีก้าดับเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 44.08 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด มีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 92.08 ล้านบาท โดยมีแนวโน้มลดลง ซึ่งจะเห็นได้ว่าในปี 2550 มูลค่าการส่งออกของกาแฟดังกล่าวมีมูลค่า 346.19 ล้านบาท แต่ลดลงเหลือ 112.32 ล้านบาท ในปีถัดมา และยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง จนถึงในปี 2555 ที่มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 157.67 ล้านบาท และลดลงอีกครั้งในปี 2556 มีมูลค่าการส่งออกเหลือเพียง 31.45 ล้านบาท สำหรับปี 2557 มูลค่าการส่งออกในช่วง 4 เดือนแรกเท่ากับ 12.07 ล้านบาท

สำหรับกาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่วไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกนั้นมีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 20.20 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดหรือเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 42.18 ล้านบาท โดยมีแนวโน้มลดลงเช่นเดียวกับกาแฟไม่ได้คั่วราบีก้าดับเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก ซึ่งในปี 2550 มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุดคือ 241.77 ล้านบาท และลดลงเหลือเพียง 7.46 ล้านบาทในปี 2551 สำหรับสถานการณ์ในปี 2557 ในระยะเวลา 4 เดือนแรกมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 3.03 ล้านบาท

ทางด้านกาแฟอราบีก้าดับเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 1.61 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด ซึ่งมีการส่งออกน้อยมากโดยเฉพาะในช่วงสองปีหลังคือตั้งแต่ปี 2555-2556 ที่มูลค่าการส่งออกเกือบจะเป็นศูนย์

ส่วนกรณีของกาแฟอื่นที่ไม่ได้คั่วแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 1.07 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 2.24 ล้านบาท และมีแนวโน้มของมูลค่าการส่งออกลดลงเช่นเดียวกับกาแฟประเภทอื่น โดยในปี 2553 มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุด 5.08 ล้านบาท และลดลงเหลือเพียง 0.26 ล้านบาทในปี 2555 สำหรับสถานการณ์ปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 0.38 ล้านบาท

สำหรับกลุ่มกาแฟคั่วประเทศไทยได้มีการส่งออกอย่างต่อเนื่อง โดยกาแฟคั่วไม่คั่วไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 5.02 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อปี 10.49 ล้านบาท และมีแนวโน้มของมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้น โดยในปี 2550 มูลค่าการส่งออกอยู่ที่ 4.10 ล้านบาท และในปี 2551 เพิ่มขึ้นเป็น 7.54 ล้านบาท และเพิ่มสูงสุดในปี 2556 เป็น 16.61 ล้าน

บาท ในส่วนของกาแฟคั่วบด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 7.17 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อปี 14.97 ล้านบาท และมีแนวโน้มของมูลค่าการส่งออกลดลงโดยเฉพาะในช่วงห้าปีหลังคือตั้งแต่ปี 2553 ถึง 2557 ที่มูลค่าการส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่อง

ทางด้านกาแฟคั่วไม่บดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 0.41 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด และมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 0.86 ล้านบาท โดยในปี 2551 มีปริมาณการส่งออกสูงสุดอยู่ที่ 2.06 ล้านบาท สำหรับสถานการณ์ปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 0.31 ล้านบาท

กรณีของกาแฟคั่วบดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว มีมูลค่าการส่งออกร้อยละ 0.85 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด โดยมีแนวโน้มการส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่อง

สำหรับกลุ่มกาแฟอื่นไม่ว่าจะเป็นเปลือกและเชื้อของกาแฟ หรือของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม จากสถิติพบว่าในช่วงระยะเวลาสองปีหลังคือตั้งแต่ปี 2555 ถึง 2556 ประเทศไทยมีมูลค่าจากการส่งออกกาแฟกลุ่มนี้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 7.1 และ 3.2 ล้านบาท ตามลำดับ ขณะที่สถานการณ์ปี 2557 ในช่วงเวลา 4 เดือนแรกมีมูลค่าการส่งออก ที่มูลค่าการส่งออกเปลือกและเชื้อของกาแฟเท่ากับ 0.15 ล้านบาท

ส่วนกรณีของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสมมีมูลค่าการส่งออกลดลงอย่างต่อเนื่องโดยในปี 2552 มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดเท่ากับ 159.4 ล้านบาท ลดเหลือ 1.6 ล้านบาทในปี 2556 และปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีมูลค่าการส่งออก 0.39 ล้านบาท

เมื่อพิจารณาในภาพรวมจะเห็นว่ามูลค่าการส่งออกกาแฟในทุกกลุ่มสินค้ามีแนวโน้มลดลง โดยในปี 2550 มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดคือ 640.78 ล้านบาท และลดลงเหลือ 234.72 ล้านบาทในปี 2551 และในปี 2552 มีมูลค่าการส่งออก 223.43 ล้านบาท ในปี 2553 มีมูลค่าการส่งออก 121.72 ล้านบาท จนกระทั่งในปี 2557 ในระยะเวลา 4 เดือนแรกมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 30.70 ล้านบาท

ตารางที่ 7 ปริมาณการส่งออกกาแฟของประเทศไทย ปี 2550-2557

(หน่วย: ตัน)

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
<u>กาแฟไม่ได้คั่ว</u>										
กาแฟไม่ได้คั่ว อราบิก้าคั่วเบลลูโอบีหรือโรบัสต้าโอ	6,403.95	1,405.10	99.43	168.24	249.33	1,953.38	177.08	71.98	1,316.06	52.51
โอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	4,695.20	83.41	62.29	67.39	429.15	14.79	88.46	18.41	682.39	27.22
กาแฟอราบิก้าคั่วเบลลูโอบีหรือโรบัสต้าโอ โอบีแยก	10.93	14.52	34.16	28.19	22.08	0.01	0.00	1.03	15.85	0.63
เอาคาเฟอีนออกแล้ว										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	27.83	35.64	38.04	55.82	19.02	1.31	4.37	7.26	23.66	0.94
<u>กาแฟคั่ว</u>										
กาแฟคั่ว ไม่บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	21.38	35.92	47.11	40.49	41.07	49.99	57.41	31.95	40.67	1.62
กาแฟคั่ว บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	68.12	66.47	63.80	157.67	85.99	57.35	38.90	14.90	69.15	2.76
กาแฟคั่ว ไม่บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	1.65	9.73	1.11	0.00	1.05	2.77	1.20	0.50	2.25	0.09
กาแฟคั่ว บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	9.81	11.36	35.39	16.98	8.62	5.65	0.82	0.56	11.15	0.44
<u>กาแฟอื่น</u>										
เปลือกและเยื่อของกาแฟ	309.31	3.91	0.59	15.46	15.33	32.05	15.81	2.87	49.42	1.97
ของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม	72.99	685.65	1,269.72	314.55	15.14	21.04	3.78	0.02	297.86	11.88
รวม	11,621.17	2,351.72	1,651.64	864.80	886.79	2,138.34	387.85	149.48	2,506.47	100.00

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

ตารางที่ 8 มูลค่าการส่งออกกาแฟของประเทศไทย ปี 2550-2557

(หน่วย: พันบาท)

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
<u>กาแฟไม่ได้คั่ว</u>										
กาแฟไม่ได้คั่ว อราบิก้าคั่วบดหรือโรบัสต้าโอ	346,190.01	112,322.42	14,935.00	20,822.91	41,143.72	157,673.74	31,453.82	12,072.83	92,076.80	44.08
โอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	241,771.85	7,455.51	6,317.08	7,562.34	55,463.71	2,837.06	13,031.45	3,027.01	42,183.25	20.20
กาแฟอราบิก้าคั่วบดหรือโรบัสต้าโอ โอบีแยก	2,911.20	3,076.53	6,317.11	7,678.39	3,269.47	0.92	0.00	253.00	3,358.09	1.61
เอาคาเฟอีนออกแล้ว										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	2,870.86	3,706.21	3,446.73	5,082.71	1,774.66	261.14	390.18	384.36	2,239.61	1.07
<u>กาแฟคั่ว</u>										
กาแฟคั่ว ไม่บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	4,104.70	7,537.79	11,947.54	9,684.22	10,060.06	14,655.53	16,606.53	9,308.35	10,488.09	5.02
กาแฟคั่ว บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	13,385.20	12,457.88	16,771.73	25,377.36	17,458.43	15,717.88	13,510.73	5,088.35	14,970.94	7.17
กาแฟคั่ว ไม่บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	224.65	2,055.95	743.52	0.72	924.68	1,806.93	772.50	312.50	855.18	0.41
กาแฟคั่ว บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	4,746.26	2,273.39	3,350.00	1,284.10	1,066.57	1,127.71	338.07	61.86	1,780.99	0.85
<u>กาแฟอื่น</u>										
เปลือกและเยื่อของกาแฟ	16,327.07	359.08	235.29	2,914.49	2,764.91	7,085.81	3,169.69	154.15	4,126.31	1.98
ของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม	8,245.50	83,475.33	159,363.87	41,311.34	1,877.96	1,800.26	1,627.67	39.65	37,217.70	17.82
รวม	640,777.28	234,720.10	223,427.87	121,718.57	135,804.15	202,966.98	80,900.62	30,702.06	208,877.20	100.00

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

ตารางที่ 9 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกกาแฟของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้า ปี 2550-2557

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ	อัตรา เปลี่ยนแปลง
ปริมาณนำเข้า (ตัน)											
กาแฟไม่คั่ว	11,137.91	1,538.68	233.92	319.64	719.58	1,969.49	269.92	98.68	2,035.98	81.23	-41.17
กาแฟคั่ว	100.97	123.48	147.41	215.15	136.73	115.76	98.34	47.91	123.22	4.92	-8.97
กาแฟรูปแบบอื่น	382.30	689.56	1,270.31	330.01	30.47	53.09	19.60	2.89	347.28	13.86	-76.07
รวม	11,621.17	2,351.72	1,651.64	864.80	886.79	2,138.34	387.85	149.48	2,506.47	100.00	-46.05
มูลค่านำเข้า (พันบาท)											
กาแฟไม่คั่ว	593,743.91	126,560.67	31,015.93	41,146.34	101,651.56	160,772.86	44,875.45	15,737.20	139,437.99	66.76	-29.47
กาแฟคั่ว	22,460.80	24,325.01	32,812.79	36,346.39	29,509.74	33,308.05	31,227.82	14,771.06	28,095.21	13.45	-2.20
กาแฟรูปแบบอื่น	24,572.57	83,834.42	159,599.16	44,225.83	4,642.86	8,886.08	4,797.36	193.80	41,344.01	19.79	-70.38
รวม	640,777.28	234,720.10	223,427.87	121,718.57	135,804.15	202,966.98	80,900.62	30,702.06	208,877.20	100.00	-31.87

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

4.3.2.3 มูลค่าการส่งออกกาแฟจําแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟ

เมื่อพิจารณาปริมาณการส่งออกจําแนกตามกลุ่มสินค้าพบว่ากาแฟไม่ได้คั่วมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยต่อปีสูงกว่ากาแฟกลุ่มอื่น คิดเป็นร้อยละ 81.23 ของปริมาณการส่งออกกาแฟทั้งหมด (ตารางที่ 10) รองลงมาคือกาแฟรูปแบบอื่นมีปริมาณการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 13.86 ของปริมาณการส่งออกกาแฟทั้งหมด และกาแฟคั่ว คิดเป็นร้อยละ 4.92 ของปริมาณการส่งออกกาแฟทั้งหมด หรือมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 2,035.98 347.28 และ 123.22 ตัน ตามลำดับ โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปีเท่ากับร้อยละ -41.17 -76.07 และ -8.97 ตามลำดับ

สำหรับในส่วนของมูลค่าการส่งออกนั้นกาแฟไม่ได้คั่วมีมูลค่าการส่งออกสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 66.76 ของมูลค่าการส่งออกกาแฟทั้งหมด รองลงมาคือกาแฟรูปแบบอื่นมีมูลค่าร้อยละ 19.79 ของมูลค่าการส่งออกกาแฟทั้งหมด และกาแฟคั่วคิดเป็นร้อยละ 13.45 ของมูลค่าการส่งออกกาแฟทั้งหมด หรือมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 139.44 41.34 และ 28.10 ล้านบาท ตามลำดับ โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงต่อปีเท่ากับร้อยละ -29.47 -70.38 และ -2.20 ตามลำดับ

4.3.2.4 ปริมาณการส่งออกกาแฟจําแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟและประเทศปลายทาง

จากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมาพบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 -2557 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกผลิตภัณฑ์กาแฟทั้งในรูปแบบกาแฟไม่ได้คั่ว กาแฟคั่ว และกาแฟรูปแบบอื่น โดยเฉลี่ยต่อปีอยู่ที่ 2,506.47 ตัน (ตารางที่ 10) โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกสูงที่สุดคือ 11,621.17 ตัน หลังจากนั้นในปี 2551 ปริมาณการส่งออกลดลงเหลือ 2,351.72 ตัน และสถานการณ์ในปี 2557 ในช่วง 4 เดือนแรกมีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 149.48 ตัน

เมื่อพิจารณากลุ่มสินค้าสินค้าส่งออกตามประเทศปลายทางพบว่ากาแฟไม่ได้คั่วจะส่งออกไปในกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือมากที่สุด โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 1,524.91 ตัน ประเทศปลายทางที่สำคัญคือสหรัฐอเมริกาและแคนาดามีปริมาณการส่งออกไปเท่ากับ 1,438.80 และ 86.0 ตัน ตามลำดับ รองลงมาเป็นกาแฟส่งออกไปในกลุ่มประเทศเอเชีย มีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 325.10 ตัน ประเทศปลายทางที่สำคัญคือ เวียดนาม อินโดนีเซีย พม่า ญี่ปุ่น เกาหลี ลาว และไต้หวัน มีปริมาณการส่งออกไปเท่ากับ 217.69 36.14 33.05 10.48 8.23 7.94 และ 6.84 ตัน ตามลำดับ ขณะที่ส่งออกไปในกลุ่มสหภาพยุโรปมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 177.82 ตัน โดยประเทศปลายทางที่สำคัญคือ เยอรมัน อิตาลี กรีซ สวิตเซอร์แลนด์ มีปริมาณการส่งออกไปเท่ากับ 78.26 52.00 21.0 และ 16.88 ตัน

นอกจากนั้นมีการส่งออกไปยังประเทศออสเตรเลีย แอฟริกา และอเมริกาใต้เล็กน้อย โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยเท่ากับ 6.74 ตัน 1.39 ตัน และ 0.03 ตัน ตามลำดับ

สำหรับกาแฟแก้วพบว่า มีการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มเอเชียมากที่สุด โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 102.31 ตัน ประเทศปลายทางที่สำคัญคือ สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ กัมพูชา ใต้หวัน พม่า และอินเดีย มีปริมาณการส่งออกไปเท่ากับ 41.06 23.99 12.29 4.98 และ 3.87 ตัน ตามลำดับ รองลงมาคือส่งไปยังกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 11.97 ตัน โดยประเทศปลายทางที่สำคัญคือสหรัฐอเมริกา มีปริมาณการส่งออกไปเท่ากับ 11.71 ตัน นอกจากนี้ยังมีการส่งออกไปยังกลุ่มสหภาพยุโรป โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยเท่ากับ 4.74 ตัน โดยประเทศปลายทางที่สำคัญคือเยอรมนีและเนเธอร์แลนด์ มีปริมาณส่งออกเท่ากับ 2.47 และ 1.02 ตัน ตามลำดับ สำหรับการส่งออกไปออสเตรเลีย โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ตัน และส่งออกไปยังแอฟริกา โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยเท่ากับ 0.74 ตัน

กรณีการส่งออกกาแฟรูปแบบอื่นพบว่ามีการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มเอเชียมากที่สุด โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 296.80 ตัน ประเทศปลายทางที่สำคัญคือพม่า ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ มีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 269.64 9.47 และ 5.01 ตัน ตามลำดับ รองลงมาคือส่งไปยังกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 40.92 ตัน ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศปลายทางที่สำคัญ มีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 40.86 ตัน นอกจากนี้ยังมีการส่งออกไปยังกลุ่มสหภาพยุโรป โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 7.52 ตัน ซึ่งประเทศเยอรมนีเป็นประเทศปลายทางที่สำคัญ มีปริมาณการส่งออกเท่ากับ 7.22 ตัน นอกนั้นเป็นการส่งออกไปยังออสเตรเลีย โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 1.87 ตัน และส่งออกไปยังแอฟริกา โดยมีปริมาณการส่งออกเฉลี่ยเท่ากับ 0.17 ตัน

4.3.2.5 มูลค่าการส่งออกกาแฟจำแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟและประเทศปลายทาง

เมื่อพิจารณาถึงมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศไทยโดยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและประเทศปลายทางการส่งออกในปี พ.ศ. 2550-2557 พบว่า โดยเฉลี่ยประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกผลิตภัณฑ์กาแฟเท่ากับ 208.88 ล้านบาท (ตารางที่ 11) โดยปีที่มีมูลค่าการส่งออกสูงที่สุดคือ ปี พ.ศ. 2550 โดยมีมูลค่าการส่งออกถึง 640.78 ล้านบาท จากนั้นลดลงอย่างต่อเนื่อง และสถานการณ์ปี 2557 ในระยะเวลา 4 เดือนแรกมีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 30.70 ล้านบาท

เมื่อจำแนกมูลค่าการส่งออกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์และประเทศปลายทางพบว่ากาแฟไม่ได้คั่วจะส่งออกไปในกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือมากที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 95.90 ล้านบาท ประเทศปลายทางที่สำคัญคือสหรัฐอเมริกาและแคนาดา มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 81.95 และ 13.95 ล้านบาท ตามลำดับ รองลงมาเป็นการส่งออกในกลุ่มประเทศเอเชีย มีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 29.75 ล้านบาท ประเทศปลายทางที่สำคัญคือเวียดนาม พม่า และอินโดนีเซีย มีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 14.73 4.71 และ 4.67 ล้านบาท ตามลำดับ มูลค่าการส่งออกในกลุ่มสหภาพยุโรปมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยเท่ากับ 12.59 ล้านบาท ประเทศปลายทางที่สำคัญคือเยอรมนี อิตาลี สวิตเซอร์แลนด์ และกรีซ มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 4.20 3.90 1.86 และ 1.18 ล้านบาท ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการส่งออกไปยังประเทศออสเตรเลีย แอฟริกา และอเมริกาใต้เพียงเล็กน้อย โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 1.17 0.02 0.01 ล้านบาท ตามลำดับ

ในส่วนของการกาแฟคั่วพบว่า มีการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มเอเชียมากที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 23.34 ล้านบาท โดยประเทศปลายทางที่สำคัญคือสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ กัมพูชา ใต้หวัน และญี่ปุ่น มีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 10.44 3.14 2.73 และ 1.18 ล้านบาท ตามลำดับ รองลงมาคือส่งออกไปยังกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 1.91 ล้านบาท ซึ่งสหรัฐอเมริกาคือประเทศปลายทางที่สำคัญมีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 1.83 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีการส่งออกไปยังกลุ่มสหภาพยุโรปโดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 1.29 ล้านบาท ประเทศปลายทางที่สำคัญคือเยอรมนีและเนเธอร์แลนด์ มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 0.52 และ 0.45 ล้านบาท การส่งออกไปยังออสเตรเลียมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 1.42 ล้านบาท โดยประเทศปลายทางสำคัญคือออสเตรเลีย มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 1.35 ล้านบาท และส่งออกไปยังแอฟริกาโดยมีมูลค่าการส่งออกเล็กน้อยเฉลี่ยอยู่ที่ 0.13 ล้านบาท

สำหรับกาแฟรูปแบบอื่น พบว่า มีการส่งออกไปยังประเทศในกลุ่มเอเชียมากที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 37.95 ล้านบาท ประเทศปลายทางสำคัญคือพม่า ญี่ปุ่น และสิงคโปร์ มีมูลค่าส่งออกเท่ากับ 33.31 1.90 และ 1.20 ล้านบาท ตามลำดับ รองลงมาคือส่งไปยังกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 2.22 ล้านบาท ประเทศปลายทางที่สำคัญคือสหรัฐอเมริกา มีมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 2.20 ล้านบาท นอกจากนั้นยังมีการส่งออกเล็กน้อยไปยังกลุ่มสหภาพยุโรป ออสเตรเลีย และแอฟริกา โดยมีมูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 0.76 0.39 และ 0.02 ล้านบาท ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ปริมาณการส่งออกกาแฟของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและกลุ่มประเทศปลายทางการส่งออก ปี 2550-2557

(หน่วย: ตัน)

รายการ	ส่งออก	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
กาแฟไม่ได้คั่ว	ยุโรป	922.20	270.87	26.59	60.80	100.46	17.76	23.54	0.31	177.82	8.73
	อเมริกาใต้	0.24	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.03	0.00
	อเมริกาเหนือ	10,127.39	1,185.53	80.94	157.56	172.89	179.33	207.06	88.58	1,524.91	74.90
	ออสเตรเลีย	0.00	0.37	2.64	4.87	34.74	6.63	4.66	0.00	6.74	0.33
	เอเชีย	88.01	76.85	117.77	96.41	411.49	1,765.78	34.66	9.80	325.10	15.97
	แอฟริกา	0.06	5.05	5.98	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	1.39	0.07
กาแฟคั่ว	ยุโรป	5.48	3.05	4.50	6.59	6.81	2.71	5.59	3.21	4.74	3.85
	อเมริกาเหนือ	8.67	22.23	9.54	23.36	13.14	9.58	6.65	2.63	11.97	9.72
	ออสเตรเลีย	1.02	1.60	8.81	2.42	0.72	3.47	7.28	2.34	3.46	2.81
	เอเชีย	85.33	95.77	124.31	178.95	115.82	99.87	78.77	39.67	102.31	83.03
	แอฟริกา	0.47	0.83	0.26	3.83	0.25	0.14	0.05	0.06	0.74	0.60
กาแฟรูปแบบอื่น	ยุโรป	0.11	0.51	57.81	0.46	0.24	0.96	0.04	0.00	7.52	2.16
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.02	0.00	0.00	0.00	0.00
	อเมริกาเหนือ	293.65	13.53	11.93	6.61	1.57	0.03	0.03	0.00	40.92	11.78
	ออสเตรเลีย	1.21	10.20	1.05	0.41	1.10	0.00	1.01	0.00	1.87	0.54
	เอเชีย	87.33	665.31	1,199.33	321.65	27.34	52.08	18.51	2.89	296.80	85.47
	แอฟริกา	0.01	0.01	0.20	0.89	0.22	0.00	0.00	0.00	0.17	0.05
รวม		11,621.17	2,351.72	1,651.64	864.80	886.79	2,138.34	387.85	149.48	2,506.47	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

ตารางที่ 11 มูลค่าการส่งออกกาแฟของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและกลุ่มประเทศปลายทางการส่งออก ปี 2550-2557

(หน่วย: พันบาท)

รายการ	ส่งออกไป	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
กาแฟไม่ดัดแปลง	ยุโรป	50,091.13	21,740.59	2,351.65	6,644.32	12,740.05	3,382.64	3,736.93	48.43	12,591.97	9.03
	อเมริกาใต้	100.31	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	12.54	0.01
	อเมริกาเหนือ	531,075.16	95,289.29	12,424.04	19,381.34	27,355.16	32,876.58	34,097.08	14,708.63	95,900.91	68.78
	ออสเตรเลีย	0.00	23.73	303.84	583.43	6,181.79	1,457.19	797.30	0.17	1,168.43	0.84
	เอเชีย	12,457.54	9,484.70	15,834.42	14,537.26	55,369.55	123,056.45	6,244.14	979.97	29,745.50	21.33
	แอฟริกา	19.77	22.36	101.97	0.00	5.00	0.00	0.00	0.00	18.64	0.01
กาแฟคั่ว	ยุโรป	942.84	455.26	1,294.41	1,783.45	1,978.06	817.08	1,961.04	1,077.48	1,288.70	4.59
	อเมริกาเหนือ	860.50	1,148.85	2,240.87	3,869.58	2,648.85	1,867.71	1,869.47	791.74	1,912.19	6.81
	ออสเตรเลีย	142.20	221.93	5,281.41	947.18	289.00	1,281.21	2,896.24	337.60	1,424.60	5.07
	เอเชีย	20,176.82	22,246.56	23,879.35	29,650.24	24,481.53	29,283.31	24,463.41	12,559.78	23,342.63	83.08
	แอฟริกา	338.45	252.41	116.75	95.94	112.29	58.74	37.66	4.47	127.09	0.45
กาแฟรูปแบบอื่น	ยุโรป	20.59	314.25	5,271.26	89.86	31.56	202.74	179.78	0.00	763.75	1.85
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.57	0.00	0.00	0.45	0.00
	อเมริกาเหนือ	15,511.15	590.28	600.30	898.94	125.19	3.84	1.31	0.00	2,216.38	5.36
	ออสเตรเลีย	111.03	2,550.31	80.87	29.46	331.32	0.00	26.32	0.00	391.16	0.95
	เอเชีย	8,913.45	80,378.03	153,635.02	43,121.14	4,115.53	8,675.93	4,589.96	193.80	37,952.86	91.80
	แอฟริกา	16.34	1.55	11.70	86.44	39.27	0.00	0.00	0.00	19.41	0.05
รวม		640,777.28	234,720.10	223,427.87	121,718.57	135,804.15	202,966.98	80,900.62	30,702.06	208,877.20	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2557

4.3.3 สมดุลการส่งออกนำเข้ากาแฟ

4.3.3.1 ปริมาณการส่งออกกาแฟจำแนกตามรายละเอียดของชนิดกาแฟ

จากข้อมูลการส่งออกนำเข้ากาแฟของประเทศไทยตั้งแต่ปี 2550 ถึง 2557 พบว่าปริมาณสุทธิจากการส่งออกนำเข้ากาแฟไม่ได้คำนวณกับกาแฟโรบัสต้าหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกมีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปี -15,201.58 ตัน (ตารางที่ 12) และมีแนวโน้มขาดดุลเพิ่มขึ้น โดยนับตั้งแต่ปี 2551 ประเทศไทยขาดดุลในสินค้านี้มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2557 โดยในรายละเอียดพบว่าในปี 2551 ประเทศไทยขาดดุล -12,361.88 ตัน และต่อเนื่องมาจนถึงปี 2554 ที่ขาดดุลถึง -34,082.35 ตัน และยังคงขาดดุลอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปี 2557 คือ -669.38 ตัน

ในส่วนของกาแฟอื่นที่ไม่ได้คำนวณกับกาแฟโรบัสต้าหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกประเทศไทยได้ดุลการส่งออกโดยปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 519.58 ตัน โดยในปี 2550 ประเทศไทยมีการส่งออกเกินดุลถึง 4,421.72 ตัน แต่ในปี 2551 กลับขาดดุลถึง -686.58 ตัน แต่หลังจากนั้นปริมาณการส่งออกสุทธิได้เกินดุลมาตลอดแม้จะมีปริมาณเกินดุลไม่มากก็ตาม ยกเว้นปี 2555 ที่การส่งออกสุทธิขาดดุลเท่ากับ -29.75 ตัน

สำหรับกาแฟโรบัสต้าหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 3.77 ตัน แต่มีแนวโน้มของการส่งออกสุทธิเกินดุลลดลง โดยในปี 2552 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลในสินค้านี้สูงสุดคือ 34.16 ตัน และขาดดุลสูงสุดในปี 2556 คือ -86.90 ตัน

ส่วนกรณีของกาแฟอื่นที่ไม่ได้คำนวณกับกาแฟโรบัสต้าหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว มีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 20.27 ตัน โดยในช่วงสี่ปีแรกคือตั้งแต่ปี 2550 ถึง 2553 ประเทศไทยมีแนวโน้มของการส่งออกสุทธิเกินดุลเพิ่มขึ้น แต่หลังจากปี 2554 กลับมีแนวโน้มการส่งออกสุทธิเกินดุลลดลง

สำหรับกาแฟประเภทอื่นพบว่ากาแฟล้วนไม่คำนวณกับกาแฟโรบัสต้าหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออก มีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปี -241.15 ตัน โดยในปี 2556 มีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลสูงสุด -345.11 ตัน โดยปริมาณการนำเข้าสุทธิเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 281.82 ตัน และในปี 2557 มีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลต่ำที่สุดเท่ากับ -147.34 ตัน

กรณีของกาแฟล้วนไม่คำนวณกับกาแฟโรบัสต้าหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 9.02 ตัน โดยในปี 2550 ถึง 2554 ประเทศไทยมีการส่งออกสุทธิเป็นบวกในกาแฟชนิดนี้มาโดยตลอด โดยเฉพาะในปี 2553 ที่การส่งออกสุทธิเกินดุลถึง 102.35 ตัน แต่ในปี 2555 การส่งออกสุทธิ

กลับขาดดุล 22.40 ดัน และในปี 2556 ยังคงขาดดุลอยู่ที่ -92.68 ดัน จนกระทั่งปี 2557 ที่ขาดดุลอีก -25.96 ดัน

ในส่วนของการไฟฟ้าไม่บดแยกเอาค่าเฟ้ออื่นออกแล้วมีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปี -8.92 ดัน ซึ่งประเทศไทยมีการส่งออกสุทธิเป็นลบในกาเฟชนิดนี้มาอย่างต่อเนื่อง ขณะที่การไฟฟ้าบดแยกเอาค่าเฟ้ออื่นออกแล้วมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 8.10 ดัน และนับตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมาการไฟฟ้าดังกล่าวมีแนวโน้มของการส่งออกสุทธิที่ขาดดุลลดลง

กรณีของการไฟฟ้าอื่นที่มีการค้าไม่ว่าจะเป็นเปลือกและเชื้อของการไฟฟ้า หรือของที่ใช้แทนการไฟฟ้าที่มีกาเฟผสมนั้น มีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุล โดยเฉพาะของที่ใช้แทนการไฟฟ้าที่มีกาเฟผสมมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 284.78 ดัน

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของการสมดุลการส่งออกสุทธิกาเฟทุกประเภท พบว่า ประเทศไทยมีแนวโน้มของการส่งออกสุทธิขาดดุลเพิ่มขึ้น โดยมีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปี สูงถึง -14,559.02 ดัน โดยปี 2550 เป็นปีเดียวที่มีการส่งออกสุทธิเกินดุล 10,854.47 ดัน ซึ่งเป็นผลจากการเกินดุลของการส่งออกสุทธิในสินค้ากาเฟไม่ได้คั่วหรือดิบดิบเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาค่าเฟ้ออื่นออกและการไฟฟ้าอื่นที่ไม่ได้คั่วไม่ได้แยกเอาค่าเฟ้ออื่นออก แต่ในปี 2556 ปริมาณการส่งออกสุทธิกลับขาดดุลสูงสุดเท่ากับ -34,519.93 ดัน โดยเป็นผลจากการส่งออกสุทธิขาดดุลในสินค้ากาเฟไม่ได้คั่วหรือดิบดิบเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาค่าเฟ้ออื่นออก

4.3.3.2 มูลค่าการส่งออกกาเฟสุทธิจำแนกตามรายละเอียดของชนิดกาเฟ

สำหรับมูลค่าการส่งออกกาเฟสุทธิของประเทศไทยจำแนกตามรายละเอียดสินค้า ตั้งแต่ปี 2550 ถึง 2557 พบว่าประเทศไทยขาดดุลมูลค่าการส่งออกกาเฟสุทธิในกาเฟไม่ได้คั่วหรือดิบดิบเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาค่าเฟ้ออื่นออกสูงมาก โดยมีมูลค่าส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปี -1,008.09 ล้านบาท (ตารางที่ 13) และมีแนวโน้มของมูลค่าการส่งออกกาเฟสุทธิขาดดุลเพิ่มขึ้น ซึ่งในปี 2554 มีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลสูงสุดเท่ากับ -2,477.61 ล้านบาท ขณะที่ในปี 2557 มีมูลค่าขาดดุลต่ำสุดคือ -32.12 ล้านบาท

กรณีของการไฟฟ้าอื่นที่ไม่ได้คั่วไม่ได้แยกเอาค่าเฟ้ออื่นออกนั้นประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยปีละ 28.89 ล้านบาท โดยในปี 2550 มีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลสูงสุด 234.70 ล้านบาท แต่ในปีถัดมามูลค่าการส่งออกสุทธิกลับขาดดุล -49.37 ล้านบาท และในปี 2557 มูลค่าการส่งออกสุทธิยังคงขาดดุลอีกแต่มีมูลค่าไม่สูงนัก โดยมีมูลค่าการขาดดุลการส่งออกสุทธิเท่ากับ -0.24 ล้านบาท

ในส่วนของการเผาไหม้กำดับเบิลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 2.75 ล้านบาท และกรณีของการเผาไหม้ที่ไม่ได้ คั่วแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุล 1.39 ล้านบาท

สำหรับกรณีของการเผาไหม้บดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออกประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออก สุทธิขาดดุล โดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปี -95.12 ล้านบาท และมีแนวโน้มของ มูลค่าการขาดดุลเพิ่มขึ้น โดยในปี 2550 มูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุล -69.47 ล้านบาท ซึ่งการ ส่งออกสุทธิขาดดุลเพิ่มขึ้นในปี 2554 เท่ากับ -163.42 ล้านบาท จนกระทั่งปี 2556 มูลค่าการส่งออก สุทธิขาดดุลลดลงเหลือ -50.39 ล้านบาท

เมื่อพิจารณามูลค่าการส่งออกสุทธิของการเผาไหม้บดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก ประเทศไทย มีการส่งออกสุทธิที่ยังคงขาดดุลเช่นเดียวกับกาแฟบดไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก โดยมีมูลค่า การส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปี -7.10 ล้านบาท โดยในช่วงปี 2550 ถึง 2553 ประเทศไทยมีการ ส่งออกสุทธิเป็นบวกมาโดยตลอด แต่ระยะสี่ปีหลังตั้งแต่ปี 2554 ถึง 2557 กลับมีมูลค่าการส่งออก สุทธิที่ขาดดุล (เป็นลบ)

สำหรับการค้ากาแฟบดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้วนั้น มูลค่าการส่งออกสุทธิยังคงขาด ดุลเช่นเดียวกับกาแฟชนิดอื่นโดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ -3.21 ล้านบาท และกาแฟบดแยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว มีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลเพียงเล็กน้อยเฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 0.41 ล้านบาท

กรณีของมูลค่าการส่งออกสุทธิจากการค้าเปลือกและเยื่อกาแฟพบว่าประเทศไทยมีมูลค่า การส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 4.06 ล้านบาท ส่วนของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสมนั้นมีมูลค่า การส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยต่อปี 36.14 ล้านบาท แต่มีแนวโน้มของการขาดดุลมูลค่าการส่งออก สุทธิลดลง เนื่องจากมูลค่าการส่งออกสุทธิที่เกินดุลในแต่ละปีนั้นลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2552 เป็นต้นมา

เมื่อพิจารณาในภาพรวมของมูลค่าการส่งออกสุทธิจะพบว่าประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออก สุทธิที่เป็นลบในสินค้ากาแฟอย่างค่อนเนื่องตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปี 2557 โดยมีมูลค่าการส่งออก สุทธิเฉลี่ยต่อปี -1,040.30 ล้านบาท โดยในปี 2554 มีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลสูงสุดคือ - 2,598.51 ล้านบาท รองลงมาคือปี 2556 มูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลเท่ากับ -2,336.70 ล้านบาท และปี 2555 เท่ากับ -1,963.87 ล้านบาท

4.3.3.1 มูลค่าการส่งออกกาแฟสุทธิจำแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟ

เมื่อพิจารณาสมมูลปริมาณการส่งออกกาแฟสุทธิโดยจำแนกตามกลุ่มสินค้าพบว่ากาแฟไม่ได้คั่วมีปริมาณการส่งออกสุทธิตดูลเฉลี่ยต่อปีสูงกว่ากาแฟกลุ่มอื่น โดยขาดดุลเท่ากับ -14,659.95 ตัน (ตารางที่ 14) รองลงมาคือกาแฟคั่ว มีปริมาณการส่งออกสุทธิตดูลเฉลี่ยต่อปี -232.95 ตัน ส่วนกาแฟรูปแบบอื่นเป็นเพียงสินค้าประเภทเดียวที่มีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุล ซึ่งมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยปีละ 333.89 ตัน

สำหรับในส่วนของมูลค่าการส่งออกสุทธิพบว่ากาแฟไม่ได้คั่วมีมูลค่าการส่งออกสุทธิตดูลเฉลี่ยปีละ -975.48 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่ากาแฟในกลุ่มอื่นๆ รองลงมาคือกาแฟคั่ว มีมูลค่าการส่งออกสุทธิตดูลเฉลี่ยปีละ -105.02 ล้านบาท ขณะที่มูลค่าการส่งออกสุทธิกาแฟรูปแบบอื่นเป็นกาแฟกลุ่มเดียวที่มีมูลค่าการค้าสุทธิเกินดุล โดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 40.20 ล้านบาท

4.3.3.2 ปริมาณการส่งออกกาแฟสุทธิจำแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟและประเทศคู่ค้า

จากการศึกษาข้อมูลที่ผ่านมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550-2557 พบว่าประเทศไทยมีการขาดดุลในปริมาณการส่งออกสุทธิของผลิตภัณฑ์กาแฟในรูปแบบต่างๆ ทั้งกาแฟไม่ได้คั่ว กาแฟคั่ว และกาแฟรูปแบบอื่น โดยมีปริมาณการส่งออกสุทธิตดูลเฉลี่ยปีละ -14,559.02 ตัน (ตารางที่ 15) โดยพบว่าในปี พ.ศ. 2550 ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเท่ากับ 10,854.47 ตัน แต่หลังจากนั้นปริมาณการส่งออกสุทธิกลับขาดดุลอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2556 มีปริมาณการส่งออกสุทธิตดูลสูงสุดเท่ากับ -34,519.93 ตัน แต่ในปี พ.ศ. 2557 มีปริมาณการส่งออกสุทธิตดูลเพียง -834.57 ตัน

เมื่อพิจารณาตามกลุ่มสินค้าพบว่าในส่วนของกาแฟไม่ได้คั่ว นั้น ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกสุทธิตดูลกับกลุ่มประเทศในเอเชียสูงที่สุด โดยมีปริมาณการส่งออกสุทธิตดูลเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ -16,332.28 ตัน รองลงมาเป็นกาแฟคั่วด้านปริมาณการส่งออกสุทธิกับกลุ่มประเทศอเมริกาใต้ -15.53 ตัน และกลุ่มประเทศแอฟริกา -2.66 ตัน ส่วนปริมาณการส่งออกสุทธิกับกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ ยุโรป และออสเตรเลีย ประเทศไทยได้ดุลปริมาณการส่งออกสุทธิ โดยมีปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยเท่ากับ 1,510.96 173.09 และ 6.47 ตัน ตามลำดับ

ตารางที่ 12 ปริมาณการส่งออกกาแฟสุทธิของประเทศไทย ปี 2550-2557

(หน่วย: ตัน)

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
<u>กาแฟไม่ได้ตัว</u>										
กาแฟไม่ได้ตัว อราบิก้าคั่วเบลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอ	6,309.51	-12,361.88	-6,057.75	-14,046.85	-34,082.35	-26,672.66	-34,031.33	-669.38	-15,201.58	104.41
โอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้ตัว ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	4,421.72	-686.58	13.41	19.18	387.50	-29.75	29.20	1.90	519.58	-3.57
กาแฟอราบิก้าคั่วเบลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบี แยก	10.30	14.52	34.16	27.97	22.08	-8.92	-86.90	1.03	3.77	-0.01
เอาคาเฟอีนออกแล้ว										
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้ตัว แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	22.11	30.94	30.12	51.14	18.58	-0.90	3.00	7.17	20.27	-0.14
<u>กาแฟคั่ว</u>										
กาแฟคั่ว ไม่บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	-245.33	-201.67	-173.00	-242.59	-338.40	-235.77	-345.11	-147.34	-241.15	1.66
กาแฟคั่ว บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	48.39	43.18	9.72	102.35	9.58	-22.40	-92.68	-25.96	9.02	-0.06
กาแฟคั่ว ไม่บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	-8.49	-1.47	-11.27	-12.30	-12.40	-8.79	-12.12	-4.53	-8.92	0.06
กาแฟคั่ว บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	6.79	10.07	32.98	14.46	0.64	2.95	-3.00	-0.13	8.10	-0.06
<u>กาแฟอื่น</u>										
เปลือกและเยื่อของกาแฟ	309.25	3.91	0.56	15.46	15.30	29.70	15.78	2.87	49.11	-0.34
ของที่ใส่แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม	-19.78	678.34	1,267.45	313.83	14.94	20.50	3.20	-0.22	284.78	-1.96
รวม	10,854.47	-12,470.62	-4,853.63	-13,757.34	-33,964.51	-26,926.02	-34,519.93	-834.57	-14,559.02	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 13 มูลค่าการส่งออกกาแฟสุทธิของประเทศไทยจำแนกตามรายละเอียดสินค้า ปี 2550-2557

(หน่วย: พันบาท)

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ
<u>กาแฟไม่ได้คั่ว</u>										
กาแฟไม่ได้คั่ว อราบิก้าคั่วเบลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	343,684.73	-923,521.12	-273,385.24	-720,896.90	-2,477,607.89	-1,825,894.93	-2,154,943.89	-32,119.24	-1,008,085.57	96.90
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	234,699.76	-49,367.89	2,098.00	1,976.53	46,305.83	-6,656.51	2,306.20	-235.39	28,890.82	-2.78
กาแฟอราบิก้าคั่วเบลยูโอบีหรือโรบัสต้าโอโอบีแยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	2,778.08	3,076.53	6,317.11	7,628.89	3,269.47	-1,319.95	-3,389.77	253.00	2,746.43	-0.22
กาแฟอื่น ที่ไม่ได้คั่ว แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	1,277.68	2,213.42	1,592.14	4,170.07	1,670.90	-244.34	79.23	332.59	1,386.47	-0.13
<u>กาแฟคั่ว</u>										
กาแฟคั่ว ไม่บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	-69,471.30	-71,329.68	-68,240.43	-84,968.22	-163,420.76	-114,486.74	-138,628.89	-50,389.95	-95,117.00	9.14
กาแฟคั่ว บด ไม่ได้แยกเอาคาเฟอีนออก	3,587.49	6,063.80	2,054.89	11,323.38	-7,378.74	-20,141.42	-40,366.41	-11,977.58	-7,104.33	0.68
กาแฟคั่ว ไม่บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	-2,926.52	-2,131.42	-3,708.58	-4,207.16	-3,993.18	-3,006.90	-4,075.72	-1,613.20	-3,207.84	0.31
กาแฟคั่ว บด แยกเอาคาเฟอีนออกแล้ว	3,779.00	1,783.83	2,111.93	112.06	-1,846.27	-177.92	-2,176.60	-296.20	411.22	-0.04
<u>กาแฟอื่น</u>										
เปลือกและเชื้อของกาแฟ	16,306.01	359.08	228.03	2,914.49	2,759.31	6,603.36	3,162.29	154.15	4,060.84	-0.39
ของที่ใช้แทนกาแฟที่มีกาแฟผสม	4,852.78	80,245.10	158,558.11	41,046.63	1,728.45	1,453.26	1,334.98	-104.02	36,139.41	-3.47
รวม	538,567.69	-952,608.34	-172,374.04	-740,900.24	-2,598,512.88	-1,963,872.09	-2,336,698.59	-95,995.84	-1,040,299.30	100.00

ที่มา: จากการคำนวณ

ในส่วนของการแพร่พบว่าประเทศไทยเสียดุลปริมาณการส่งออกสุทธิกับประเทศในกลุ่มอเมริกาเหนือสูงที่สุด โดยมีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ย -184.85 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี รองลงมาคือกลุ่มประเทศในยุโรป -89.31 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี และประเทศออสเตรเลีย -26.56 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี สำหรับปริมาณการส่งออกสุทธิกับประเทศในเอเชียและแอฟริกาในประเทศไทยได้ดุลของปริมาณการส่งออกสุทธิ ซึ่งปริมาณการส่งออกสุทธิของแต่ละกลุ่มประเทศเกินดุลเฉลี่ยเท่ากับ 259.96 และ 0.14 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ตามลำดับ

สำหรับกาแปรรูปแบบอื่นพบว่าประเทศไทยเกินดุลของปริมาณการส่งออกสุทธิในเกือบทุกกลุ่มประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มประเทศยุโรป อเมริกาเหนือ ออสเตรเลีย เอเชีย และแอฟริกา โดยปริมาณการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยอยู่ที่ 6.23 40.67 1.86 284.96 และ 0.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามมีเพียงการค้ากับกลุ่มประเทศในอเมริกาใต้เท่านั้นที่ประเทศไทยมีปริมาณการส่งออกสุทธิเป็นลบ โดยมีปริมาณการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยเท่ากับ -0.01 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี

4.3.3.3 มูลค่าการส่งออกกาแฟสุทธิจำแนกตามกลุ่มประเภทกาแฟและประเทศคู่ค้า

เมื่อพิจารณามูลค่าการส่งออกสุทธิระหว่างปี 2550-2557 ของผลิตภัณฑ์กาแฟของประเทศไทยโดยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและประเทศที่ทำการค้า พบว่า โดยรวมแล้วประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุล ซึ่งมีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยปีละ -1,040.30 ล้านบาท นอกจากนี้พบว่าปีที่มีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลสูงสุดคือปี 2550 มีมูลค่าการค้าสุทธิเกินดุล 538.57 ล้านบาท และปี 2554 เป็นปีที่มีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลสูงสุดเท่ากับ -2,598.51 ล้านบาท

เมื่อจำแนกตามกลุ่มผลิตภัณฑ์พบว่าในส่วนของการกาแฟไม่ได้คั่ว นั้น ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวกกับกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือมากที่สุด โดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลสูงสุดเท่ากับ 93.19 ล้านบาท รองลงมาคือมูลค่าการส่งออกสุทธิกับกลุ่มประเทศยุโรปและออสเตรเลีย มีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลเท่ากับ 11.36 และ 1.13 ล้านบาท ตามลำดับ ส่วนมูลค่าการส่งออกสุทธิกับกลุ่มประเทศในเอเชีย อเมริกาใต้ และ แอฟริกา นั้น ประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลในทุกกลุ่มประเทศ โดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลเท่ากับ -1,077.88 -2.43 และ -0.80 ล้านบาท ตามลำดับ

ในส่วนของการกาแฟคั่วพบว่าประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิที่ขาดดุลกับกลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ ยุโรป ออสเตรเลีย และ อเมริกาใต้ โดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิขาดดุลเฉลี่ยเท่ากับ -73.59 -36.79 -7.39 และ -0.01 ล้านบาท ตามลำดับ สำหรับมูลค่าการส่งออกสุทธิกับกลุ่มประเทศในเอเชีย และ แอฟริกา ประเทศไทยได้ดุลมูลค่าการส่งออกสุทธิ โดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยเท่ากับ 12.63 และ 0.12 ล้านบาท ตามลำดับ

สำหรับการเปรียบเทียบพบว่าประเทศไทยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเป็นบวกกับทุกกลุ่มประเทศ ทั้งกลุ่มประเทศเอเชีย อเมริกาเหนือ ออสเตรเลีย ยุโรป และแอฟริกา โดยมีมูลค่าการส่งออกสุทธิเกินดุลเฉลี่ยเท่ากับ 37.49 2.11 0.39 0.19 และ 0.02 ล้านบาท ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามมีเพียงมูลค่าการส่งออกสุทธิกับกลุ่มประเทศอเมริกาใต้เท่านั้นที่ประเทศไทยขาดดุลแต่เป็นมูลค่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ตารางที่ 14 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกกาแฟสุทธิของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้า ปี 2550-2557

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย	ร้อยละ	อัตรา เปลี่ยนแปลง
ปริมาณสุทธิ (ตัน)											
กาแฟไม่คั่ว	-363,125.09	-13,002.98	-5,980.06	-13,948.55	-33,654.18	-26,712.22	-34,086.01	-659.27	-14,659.95	55.66	-58.68
กาแฟคั่ว	-299,503.03	-149.89	-141.58	-138.07	-340.58	-264.00	-452.90	-177.95	-232.95	34.13	-12.12
กาแฟรูปแบบอื่น	-92,449.70	682.25	1,268.01	329.29	30.24	50.20	18.98	2.65	333.89	10.21	-10.96
รวม	-755,077.83	-12,470.62	-4,853.63	-13,757.34	-33,964.51	-26,926.02	-34,519.93	-834.57	-14,559.02	100.00	-59.61
มูลค่าสุทธิ (พันบาท)											
กาแฟไม่คั่ว	582,440.25	-967,599.05	-263,377.98	-707,121.43	-2,426,361.69	-1,834,115.74	-2,155,948.23	-31,769.04	-975,481.61	93.77	-53.88
กาแฟคั่ว	-65,031.34	-65,613.47	-67,782.20	-77,739.94	-176,638.94	-137,812.98	-185,247.62	-64,276.92	-105,017.92	10.09	-9.18
กาแฟรูปแบบอื่น	21,158.79	80,604.19	158,786.14	43,961.12	4,487.75	8,056.63	4,497.27	50.13	40,200.25	-3.86	-29.27
รวม	538,567.69	-952,608.34	-172,374.04	-740,900.24	-2,598,512.88	-1,963,872.09	-2,336,698.59	-95,995.84	-1,040,299.30	100.00	-45.34

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 15 ปริมาณการส่งออกกาแฟสุกของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและกลุ่มประเทศคู่ค้า ปี 2550-2557

(หน่วย: ตัน)

รายการ	ส่งออกไป	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย
กาแฟไม่ได้คั่ว	ยุโรป	919.36	264.52	21.26	56.70	97.18	14.78	12.49	-1.55	173.09
	อเมริกาใต้	-25.54	-15.06	-11.82	-10.27	-17.70	-19.79	-17.44	-6.57	-15.53
	อเมริกาเหนือ	10111.92	1174.86	69.05	140.60	157.66	163.24	187.41	82.95	1510.96
	ออสเตรเลีย	-1.36	0.21	2.58	4.57	34.50	6.63	4.60	-	6.47
	เอเชีย	-240.62	-14429.93	-6063.47	-14137.09	-33919.89	-26870.54	-34264.99	-731.72	-16332.28
	แอฟริกา	-0.12	2.42	2.35	-3.05	-5.93	-6.53	-8.07	-2.37	-2.66
กาแฟคั่ว	ยุโรป	-95.07	-46.64	-69.74	-93.18	-121.85	-113.82	-131.65	-42.49	-89.31
	อเมริกาใต้	-	-	-0.02	-	-	-	-0.01	-	-
	อเมริกาเหนือ	-163.01	-170.82	-163.65	-159.89	-236.15	-187.32	-296.71	-101.23	-184.85
	ออสเตรเลีย	-15.1	-5.04	-23.01	-20.97	-37.31	-49.39	-45.40	-16.24	-26.56
	เอเชีย	76.27	649.92	1181.85	272.85	-33.5	35.24	-45.70	-57.18	259.96
	แอฟริกา	0.01	0.01	0.19	0.86	0.11	-0.10	-	-	0.14
กาแฟรูปแบบอื่น	ยุโรป	-0.24	-6.14	56.21	-0.09	0.15	0.53	-0.40	-0.21	6.23
	อเมริกาใต้	-	-	-	-0.07	-	0.02	-	-	-0.01
	อเมริกาเหนือ	293.65	13.47	11.78	6.52	1.46	-1.40	-0.09	-0.03	40.67
	ออสเตรเลีย	1.21	10.20	1.01	0.41	1.10	-0.01	1.01	-	1.86
	เอเชีย	-5.15	664.71	1198.81	321.63	27.31	51.06	18.45	2.89	284.96
	แอฟริกา	0.01	-	0.20	0.89	0.22	-	-	-	0.17
รวม		10,854.47	-12470.62	-4853.63	-13757.34	-33964.51	-26926.02	-34519.93	-834.57	-14559.02

ที่มา: จากการคำนวณ

ตารางที่ 16 มูลค่าการส่งออกกากพลาสติกของประเทศไทยจำแนกตามกลุ่มสินค้าและประเทศคู่ค้า ปี 2550-2557

(หน่วย: พันบาท)

รายการ	ประเทศคู่ค้า	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556	2557	เฉลี่ย
กากพลาสติก	ยุโรป	48,966.35	19,849.41	934.84	5,633.46	11,885.82	2,703.79	1,393.90	-452.59	11,364.37
	อเมริกาใต้	-2,155.62	-2,383.91	-1,824.83	-1,591.37	-3,652.71	-3,827.38	-2,827.77	-1,147.94	-2,426.44
	อเมริกาเหนือ	528,792.42	93,459.66	10,316.93	16,311.14	23,700.85	28,993.16	30,024.71	13,451.03	93,131.24
	ออสเตรเลีย	-170.62	-22.20	296.14	545.90	6,117.39	1,457.19	789.51	0.17	1,126.68
	เอเชีย	7,005.37	-1,078,181.66	-272,563.05	-727,554.39	-2,462,865.72	-1,861,945.87	-2,183,780.99	-43,125.91	-1,077,876.53
	แอฟริกา	2.35	-320.35	-538.03	-466.15	-1,547.33	-1,496.63	-1,547.60	-493.81	-800.94
กากเหล็ก	ยุโรป	-22,764.00	-17,038.59	-26,097.08	-35,191.62	-52,642.97	-56,052.67	-61,718.20	-22,781.16	-36,785.79
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	-29.42	0.00	0.00	0.00	-17.50	-1.63	-6.07
	อเมริกาเหนือ	-56,633.73	-63,460.64	-59,625.89	-55,703.99	-100,757.64	-90,322.30	-123,913.06	-38,321.92	-73,592.40
	ออสเตรเลีย	-3,529.43	-4,194.78	-2,224.48	-5,198.43	-13,000.19	-15,842.62	-11,690.28	-3,405.14	-7,385.66
	เอเชีย	17,557.38	18,828.13	20,081.38	18,298.16	-10,329.72	24,358.55	12,057.40	228.46	12,634.97
	แอฟริกา	338.45	252.41	113.29	55.94	91.56	46.05	34.03	4.47	117.03
กากรูปแบบอื่น	ยุโรป	-88.99	-2,819.85	4,737.23	-76.05	-51.25	-45.03	-23.25	-115.17	189.70
	อเมริกาใต้	0.00	0.00	0.00	-30.23	0.00	3.57	0.00	0.00	-3.33
	อเมริกาเหนือ	15,511.15	553.31	492.26	846.80	57.80	-451.84	-73.75	-28.51	2,113.41
	ออสเตรเลีย	111.03	2,550.31	77.28	29.46	331.32	-6.93	26.32	0.00	389.85
	เอเชีย	5,609.24	80,344.98	153,467.65	43,104.71	4,110.62	8,556.87	4,567.95	193.80	37,494.48
	แอฟริกา	16.34	-24.56	11.70	86.44	39.27	0.00	0.00	0.00	16.15
รวม		538,567.69	-952,608.34	-172,374.04	-740,900.24	-2,598,512.88	-1,963,872.09	-2,336,698.59	-95,995.84	-1,040,299.30

ที่มา: จากการคำนวณ

4.4 การผลิตกาแฟราบิก้าในพื้นที่สูง

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมามูลนิธิโครงการหลวงได้มีส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของครัวเรือนเกษตรกรบนพื้นที่สูงมาอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้เกษตรกรผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยและเป็นพืชผักอินทรีย์ ทำให้คุณภาพของสินค้าเกษตรของมูลนิธิโครงการหลวงเป็นที่น่าเชื่อถือและเป็นการบุกเบิกตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัย แต่การผลิตพืชต่างๆ ของเกษตรกรจะต้องมีการพัฒนาระบบการผลิต การตลาด และคำนึงถึงผลตอบแทนให้มีความเหมาะสมควบคู่กันไปเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการเกษตร

จากความสำคัญของกาแฟซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจรองจากข้าว ยางพารา และมันสำปะหลัง โดยพันธุ์ที่นิยมปลูกกันมากมี 2 พันธุ์ คือพันธุ์โรบัสต้า และพันธุ์ราบิก้า ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ศึกษาเพียงกาแฟราบิก้าซึ่งมีคุณลักษณะเด่น คือ มีกลิ่นหอม มีสารกาเฟอีนสูง ปริมาณคาเฟอีนต่ำ โดยพันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทยก็คือ พันธุ์คาติมอร์ (Catimor) ซึ่งได้รับการปรับปรุงพันธุ์ให้มีความต้านทานโรคราสนิม ผลผลิตต่อไร่สูง และมีคุณภาพดี สามารถเติบโตได้ดีในภูมิประเทศที่มีความคล้ายคลึงกับทางภาคเหนือของไทย คือมีสภาพอากาศที่ค่อนข้างเย็น ประมาณ 15-23 องศาเซลเซียส อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 800-1,500 เมตร และมีปริมาณน้ำฝนในพื้นที่ประมาณ 1,500-2,000 มิลลิเมตรต่อปี ทำให้ได้รับการส่งเสริมจากมูลนิธิโครงการหลวง และแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญอยู่ที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง โดยสามารถผลิตผลผลิตได้ร้อยละ 59.59 จากปริมาณผลผลิตทั้งหมด รองลงมาคือศูนย์โครงการหลวงตีนตกและม่อนเงาะ สามารถผลิตได้ร้อยละ 18.00 และ 7.23 ตามลำดับ ซึ่งผลผลิตกาแฟที่เก็บเกี่ยวแล้วจะผ่านกระบวนการแยกเมล็ดออกจากเปลือกเรียกว่า เมล็ดกาแฟกะลา จากนั้นจึงนำไปคั่วเพื่อให้เมล็ดกาแฟมีกลิ่นหอม

จากอดีตที่ผ่านมาผลผลิตกาแฟจะถูกจำหน่ายผ่านศูนย์พัฒนาโครงการหลวงเป็นหลัก แต่ปัจจุบันพ่อค้าคนกลางได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร บางรายเป็นพ่อค้ามาจากภายนอก บางรายเป็นเกษตรกรและผันตัวเองเป็นพ่อค้าคนกลางควบคู่ไปด้วย สำหรับการขายผลผลิตให้กับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง พบว่าเกษตรกรจะได้รับฝึกอบรมจากทางศูนย์พัฒนาโครงการหลวงก่อน ดังนั้นเมื่อถึงฤดูกาลรับซื้อก็จะเกิดปัญหาเพียงเล็กน้อย และจำนวนผลผลิตที่ถูกตีกลับก็มีปริมาณไม่มาก โดยเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้สำหรับซื้อขายคือ ผลผลิตกาแฟต้องมีความชื้นไม่เกิน 7% ไม่มีสิ่งปลอมปน บรรจุถุงขนาด 30 ก.ก. หลังจากรวบรวมผลผลิตแล้วศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจะส่งผลผลิตทั้งหมดมายังบัญชีโครงการกาแฟราบิก้า ซึ่งจะทำหน้าที่ในการรักษา คัดเกรด คั่ว บรรจุภัณฑ์ เป็นต้น โดยกาแฟจะขายภายใต้ชื่อการค้าค้อยคำ บรรจุถุงอูมิเนียม จากนั้นจะขายผ่านหน่วยงานโครงการหลวง ร้านค้าสมัยใหม่ (Modern trade) หรือลูกค้ารายย่อย ส่วนการขายให้กับพ่อค้าในท้องถิ่นจะแตกต่างกับการขายให้กับศูนย์พัฒนาโครงการหลวง คือรับซื้อแบบกะเล เหมาะแข่ง หรือเหมาเป็นก.ก. มีบางส่วนที่คัดขนาดและคุณภาพแล้วแต่ที่ตกลงกันไว้ในแต่ละวัน หลังจากรวบรวมสินค้าแล้วจะทำการจำหน่ายต่อไปโดยร้อยละ 56 จะถูกส่งขายในจังหวัดเชียงใหม่ และร้อยละ 44 จะถูกส่งไปยังตลาดที่กรุงเทพฯ (เรืองไกร และคณะ, 2553)

การรับซื้อผลผลิตมีทั้งแบบกาแฟกะลาและกาแฟผลสด ซึ่งราคาจะถูกกำหนดโดยบัญชีโครงการกาแฟอาราบิก้า โดยพิจารณาจากราคาในตลาดเป็นหลัก อีกทั้งยังนำต้นทุนการผลิตของเกษตรกรและราคาในตลาดโลกมาพิจารณาร่วม ในปี พ.ศ. 2550 ราคากาแฟกะลาเฉลี่ยอยู่ที่ 84.10 บาทต่อก.ก. ส่วนกาแฟผลสดราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 13.83 บาทต่อก.ก. แต่พ่อค้าคนกลางบางรายอาจให้ราคาที่สูงกว่าเนื่องจากมีค่าขนส่ง มูลค่าที่ได้จากการจำหน่ายทั้งหมด 35.92 ล้านบาท แบ่งเป็นจำหน่ายผ่านศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 27.52 ล้านบาท และไม่ได้ผ่านศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 8.40 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 76.61 และ 23.39 ตามลำดับ โดยศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีมูลค่าการจำหน่ายสูงสุด คือ 19.74 ล้านบาท รองลงมาคือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงตีนตก และแม่พะ คัดเป็น 5.92 และ 2.64 ล้านบาท ตามลำดับ (สมพร และคณะ, 2552)

4.5 สภาพทั่วไปของพื้นที่ผลิตกาแฟบนพื้นที่สูงที่สำคัญ

พื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าในประเทศไทยส่วนใหญ่อยู่บนพื้นที่สูงทางภาคเหนือของประเทศไทย โดยในปีการผลิต 2556/57 พื้นที่ปลูกทั้งหมดเท่ากับ 68,594 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่จำนวน 53,559 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 78.08 ของพื้นที่ปลูกทั้งหมดอยู่ในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ซึ่งมีพื้นที่ปลูกเท่ากับ 33,508 และ 20,051 ไร่ ตามลำดับ ในจำนวนพื้นที่ปลูกกาแฟดังกล่าวนี้พื้นที่ปลูกกาแฟสำหรับการศึกษารุ่นนี้ส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ของทั้งสองจังหวัดดังกล่าว โดยพื้นที่ศึกษาสามารถจำแนกเป็น 2 กลุ่มพื้นที่ประกอบด้วย (1) พื้นที่ปลูกกาแฟในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และ (2) พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ โดยลักษณะทั่วไปของพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญที่ถูกกำหนดเป็นพื้นที่ศึกษามีรายละเอียดดังนี้

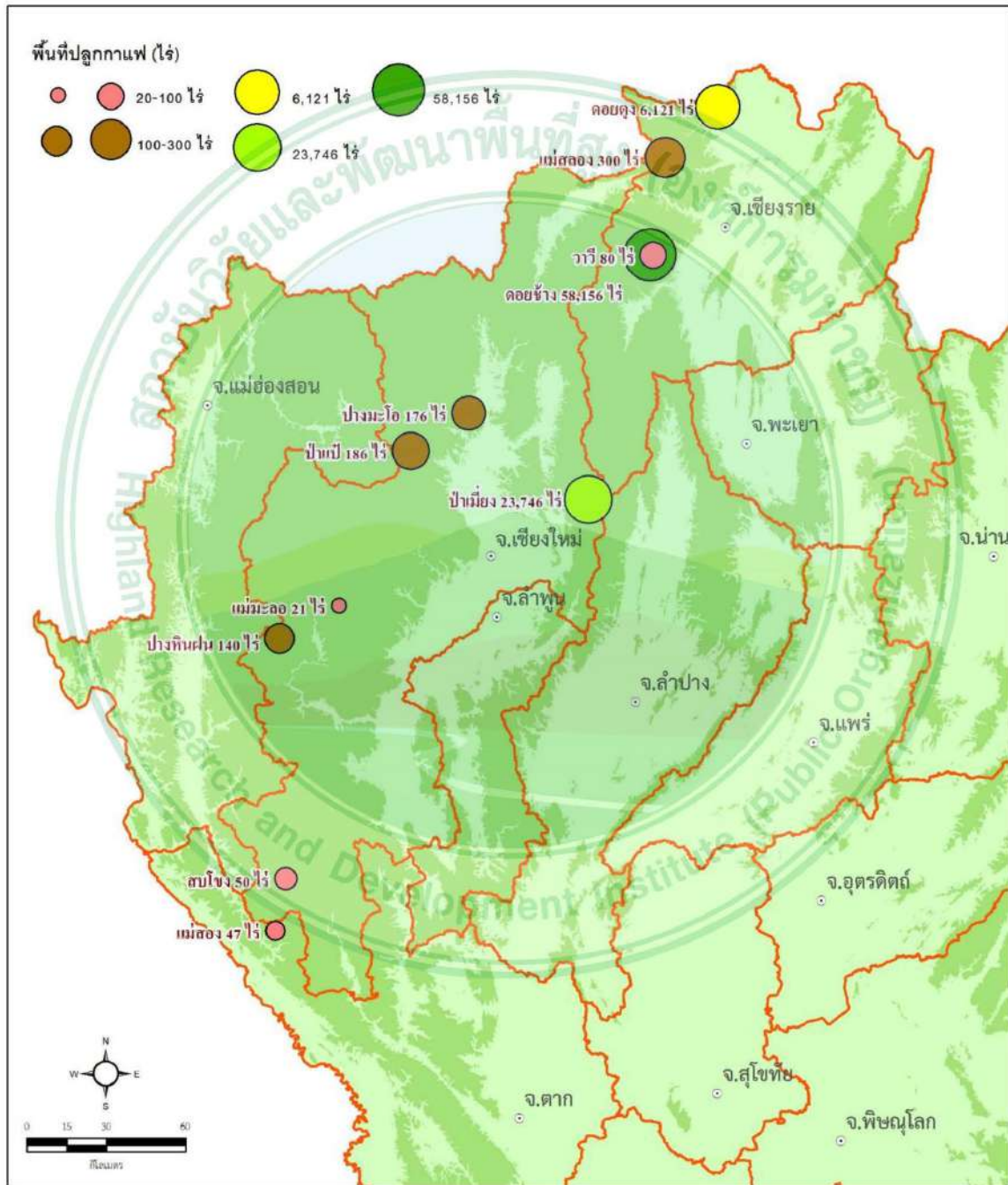
4.5.1 สภาพทั่วไปของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

จากความสำเร็จของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่ช่วยสร้างรายได้และพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น สวพส. จึงได้นำแนวทางในการดำเนินงานมาใช้กับพื้นที่สูงอื่นๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง โดยเน้นการส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืน ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับการศึกษานี้ได้กำหนดพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 8 แห่งเป็นพื้นที่ศึกษา (ภาพที่ 3) โดยมีรายละเอียดของสภาพพื้นที่เป็นดังนี้

1) โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแม่สลองนอกเป็นพื้นที่หลัก มีบ้านหมู่บ้านในตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง บางหมู่บ้านในตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และมีหมู่บ้านในอำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านขยาย ทั้งนี้โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลองมีพื้นที่ทั้งหมด 163.56 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 102,230 ไร่ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 25 หมู่บ้าน 14 กลุ่มบ้าน จากข้อมูลพื้นฐาน สวพส. พบว่าในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีประชากรรวม 2,509 คน แบ่งเป็นชาย 1,281 คน เป็นหญิง 1,228 คน (ตารางที่ 17) ส่วนใหญ่เป็นชาว

อาข่า อีก้อ คิดเป็นร้อยละ 48.71 รองลงมาเป็นชนกลุ่มน้อยจีนฮ่อ ไทยใหญ่ ปะหล่อง คิดเป็นร้อยละ 40.22 ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมาคือการทำเกษตรกรรม พืชที่ปลูกเป็นหลักคือ ชา กาแฟ เชอร์รี่ และข้าวโพด สำหรับการส่งเสริมการผลิตกาแฟในพื้นที่ในส่วนของการส่งเสริมให้ผลผลิตผลสดประมาณ 100 ตัน จากผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ประมาณ 230 ตัน (ภาพที่ 4) มีครัวเรือนที่ปลูกกาแฟ 53 ครัวเรือน (ภาพที่ 5) ซึ่งแนวโน้มการผลิตในพื้นที่ที่จะส่งเสริมให้มีการแปรรูปเป็นกาแฟคั่วภายใต้แบรนด์เฉพาะเพื่อรองรับตลาดนักท่องเที่ยวในพื้นที่

ภาพที่ 3 ที่ตั้งและพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าของพื้นที่ศึกษา

2) โครงการขยายผลโครงการหลวงวาวี

โครงการขยายผลโครงการหลวงวาวี ตั้งอยู่ที่ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ มีพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุม 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3 บ้านคอยช้าง หมู่ที่ 4 บ้านคอยล้าน และหมู่ที่ 25 บ้านใหม่พัฒนา ประชากรในพื้นที่มี 2 เผ่าพันธุ์ คือ อาข่า และลีซอ แบ่งเป็นชาย 2,304 คน หญิง 2,204 คน รวมทั้งสิ้น 4,508 คน (จากข้อมูล จปฐ. ในปี 2546)

ในด้านการประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยพืชหลักที่นิยมปลูก คือ ชา กาแฟ มะคาเดเมีย ลิ้นจี่ และข้าวโพด เป็นต้น ส่วนอาชีพรองคือการรับจ้าง และค้าขาย เมื่อพิจารณารายได้ของครัวเรือนนั้น ประชากรในบ้านคอยช้างมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสูงสุด คือ 24,174 บาท รองลงมาคือบ้านคอยล้าน และบ้านใหม่พัฒนา คือ 22,624 และ 21,693 บาท ตามลำดับ (จากข้อมูล จปฐ. ในปี 2546)

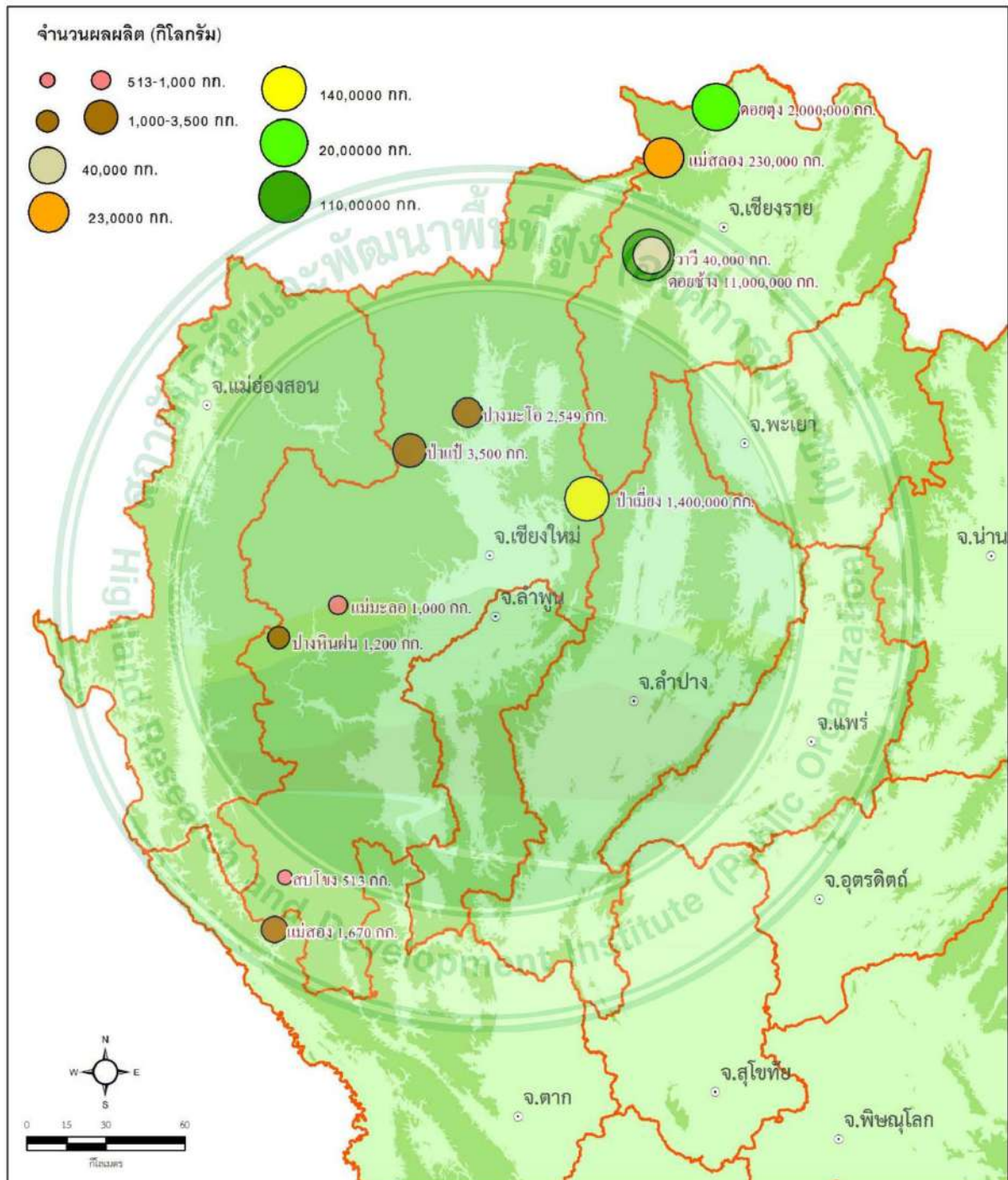
ตารางที่ 17 รายละเอียดที่ตั้งและลักษณะประชากรในพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

พื้นที่ศึกษา	ที่ตั้ง	ประชากร (คน)	ชนเผ่า	อาชีพ	รายได้เฉลี่ย (บาท/ครัวเรือน/ปี)	พื้นที่ปลูก กาแฟ (ไร่)
1. แม่สลอง	อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	15,989	ชนเมือง, จีน, ลีว, อาข่า, ไทยใหญ่, ลาหู่	เกษตรกรรมและค้าขาย	40,000	300
2. วาวี	อ.แม่สรวย จ.เชียงราย	4,508	อาข่า, ลีซอ	เกษตรกรรมและรับจ้าง	21,000	80
3. ปางมะโอ	อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	168	ชนเมือง	เกษตรกรรมและรับจ้าง	48,106	176
4. ปางหินฝน	อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	3,002	ม้ง, กะเหรี่ยง, ชนเมือง, ลีว, ไทยใหญ่, จีนฮ่อ	เกษตรกรรมและรับจ้าง	36,000	140
5. แม่มะลอ	อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	392	กะเหรี่ยง	เกษตรกรรมและรับจ้าง	14,655	21
6. ป่าเป๋	อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	4,168	ชนเมือง, กะเหรี่ยง, ลีซอ	เกษตรกรรมและรับจ้าง	14,400	186
7. สบโขง	อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่	2,489	กะเหรี่ยง	เกษตรกรรม	15,516	50
8. แม่สลอง	อ.ท่าสองยาง จ.ตาก	14,359	กะเหรี่ยง	เกษตรกรรมและรับจ้าง	10,000	47
9. คอยช้าง	อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย	11,419	อาข่า, ลาหู่, ไทยใหญ่, ลีว, ชนเมือง, ลีซอ, เข่า, ว้า, ม้ง	เกษตรกรรม หัตถกรรม และรับจ้าง	-	-
10. คอยช้าง	อ.แม่สรวย จ.เชียงราย	3,291	อาข่า, ลีซอ, จีนฮ่อ	เกษตรกรรมและรับจ้าง	-	-
11. ป่าเมี่ยง	อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่	2,213	ชนเมือง	เกษตรกรรมและรับจ้าง	30,000	5,436
รวม		68,648				6,436

สำหรับการส่งเสริมกาแฟในพื้นที่ที่มีเกษตรกรที่เป็นสมาชิกจำนวน 50 ราย เกษตรกรค่อนข้างมีความชำนาญด้านการผลิตและการแปรรูป การส่งเสริมเน้นการให้คำแนะนำและการช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต โดยแนะนำให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกร ปัญหาด้านการผลิตกาแฟในพื้นที่ที่สำคัญประกอบด้วย ปัญหาโรคแมลง ทั้งมอดเจาะผลและหนอนเจาะลำต้น ปัญหาแรงงานขาดแคลนและต้นทุนการจ้างแรงงานสูง

สำหรับการตลาดในพื้นที่มีช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตค่อนข้างมากทั้งที่เป็นผู้แปรรูปขนาดใหญ่ ผู้แปรรูปขนาดเล็ก พ่อค้าผู้รวบรวมในและนอกพื้นที่ ทั้งนี้ในส่วนของผู้แปรรูปขนาดใหญ่มีจำนวน 5

ราย ประกอบด้วย บริษัทดอยช้าง บริษัท bluecoff บริษัท AAA บริษัทเบเช และบริษัทลีซู โดยแต่ละบริษัทมีการรับซื้อผลผลิตจากทั้งเกษตรกรที่เป็นลูกไร่และเกษตรกรทั่วไปในรูปแบบแฟรแฟสด การเลือกขายผลผลิตของเกษตรกรจะพิจารณาจากการได้รับเงินสดหรือความรู้จักคุ้นเคยเป็นหลัก ปริมาณผลผลิตกาแฟในทั้งหมดในพื้นที่มีจำนวนประมาณ 40,000 กิโลกรัม

ภาพที่ 4 ประมาณการจำนวนผลผลิตกาแฟอบิถ้าผลสดในพื้นที่ศึกษา ปีการผลิต 2556/57

3) โครงการขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

โครงการขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่ณะ อำเภอยางตลาด จังหวัดขอนแก่น มีหมู่บ้านปางมะโอเป็นหมู่บ้านหลัก และมีห้วยมบ้าน 7 ห้วยมบ้าน ประกอบด้วย บ้านปางมะโอ บ้านปางกลาง บ้านปางใหม่ บ้านปางโน บ้านปางสามสบ บ้านห้วยเหี้ย และบ้านห้วยแก่ง ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพื้นราบ สำหรับบ้านปางมะโอนั้นมีครัวเรือนทั้งสิ้น 65 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 80 คน หญิง 88 คน รวมทั้งสิ้น 168 คน ประชากรส่วนใหญ่สามารถอ่านออก เขียนได้ โดยเฉลี่ยแล้วจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

อาชีพหลักของคนในหมู่บ้านคือการทำเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 93.4 พืชหลักที่ทำการเพาะปลูกคือการทำสวนเมี่ยงหรือที่เราเรียกว่าต้นชา นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชอื่น เช่น ลิ้นจี่ ส้มโอ และกาแฟ แต่มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ในด้านปศุศัตว์นิยมเลี้ยงไว้บริโภค ได้แก่ วัว ไก่ และหมู เมื่อพิจารณาทางด้านรายได้พบว่า ข้อมูลการสำรวจของ สวพส. ในปี 2550 ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี 15,917.36 บาท หรือคิดเป็นครัวเรือนละ 48,105.80 บาทต่อปี สำหรับการผลิตกาแฟในพื้นที่ที่มีปริมาณกาแฟทั้งหมด 2,549 ก.ก. ละลามีจำนวนครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ 36 ครัวเรือน

4) โครงการขยายผลโครงการปางหินฝน

โครงการขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ตั้งอยู่ที่ตำบลปางหินฝน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติป่าแม่จัน มีพื้นที่ 25 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 15,625 ไร่

จากข้อมูลพื้นฐานของโครงการฯ (ไม่ระบุปี พ.ศ.) พบว่า หมู่บ้านปางหินฝนมีครัวเรือนทั้งสิ้น 45 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 123 คน หญิง 130 คน รวมเป็น 253 คน ประชากรในพื้นที่เป็นชาวม้งมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาคือ กะเหรี่ยง คิดเป็นร้อยละ 25 ในด้านการศึกษาในส่วนใหญ่มุ่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีบางส่วนที่จบในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีอาชีพหลักคือการทำเกษตรกรรม โดยพืชหลักที่ปลูกคือ พืชผักคิดเป็นร้อยละ 80 ของปริมาณการผลิตพืชทั้งหมด โดยพืชที่ปลูกได้แก่ มันฝรั่ง หอมแดง มะเขือเทศ ส่วนกาแฟอาราบิก้าคิดเป็นร้อยละ 5 ของปริมาณการผลิตในพื้นที่ สำหรับที่เหลือเป็นการผลิตข้าว รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนต่อปี คือ 36,000 บาท ในส่วนของการถือครองที่ดินนั้น เนื่องจากพื้นที่หมู่บ้านปางหินฝนส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่จัน และอยู่ในเขตอนุรักษ์จึงไม่มีเอกสารสิทธิ์

สำหรับการส่งเสริมกาแฟในพื้นที่โดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีการดำเนินการแล้ว 3 ปี แต่อย่างไรก็ตามในพื้นที่แต่เดิมมีการปลูกกาแฟมาแล้วกว่า 10 ปี โดยการส่งเสริมจะเป็นในรูปทั้งการให้ต้นกล้ากาแฟและการให้คำแนะนำสำหรับการดูแลรักษาทั้งกาแฟที่ปลูกใหม่และมีอยู่เดิม โดยปีการผลิต 2556/57 มีเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ 25 ครัวเรือน สำหรับผลผลิตกาแฟผลสดในพื้นที่มีประมาณ 2 ตัน และจากการส่งเสริมที่ดำเนินไปแล้วคาดว่าจะอีก 2 ปีข้างหน้าจะมีผลผลิตกาแฟผลสดในพื้นที่เพิ่มเป็น 20 ตัน โดยผลผลิตที่

ได้จะขายให้กับผู้รวบรวมนอกพื้นที่ในรูปกาแฟกะลา นอกจากนี้ช่องทางการตลาดที่เป็นไปได้คือการขายกาแฟกะลาผ่านโครงการหลวงอินทนนท์ แต่อย่างไรก็ตามผลผลิตกาแฟในพื้นที่ที่มีคุณภาพไม่ดีเนื่องจากมีผลเล็กและขั้นตอนการเก็บผลผลิตผลสดยังมีสิ่งปลอมปนเป็นผลแห่งคิดมา

5) โครงการขยายผลโครงการแม่มะลอ

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ ตั้งอยู่ที่หมู่บ้านแม่มะลอ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่เงา อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ 152 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอแม่แจ่ม 35 กิโลเมตร สภาพภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีลำห้วยแม่มะลอไหลผ่านหมู่บ้านและมีที่ราบแคบๆ ทอดตามลำห้วยแม่มะลอ โดยพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล 990 เมตร ลักษณะดินในพื้นที่มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย และดินเหนียวปนทราย ชั้นดินตื้นถึงลึก มีการระบายน้ำได้ดีถึงดีมาก สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินพบว่าพื้นที่เพื่อการเกษตรรวมทั้งหมด 1,063.62 ไร่ บริเวณที่ราบและพื้นที่บริเวณโดยรอบตามลำห้วยจะปลูกนาข้าวและปลูกข้าวไร่ โดยแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรมาจากลำห้วยต่างๆ ในพื้นที่ ได้แก่ ห้วยแม่มะลอ ห้วยแม่วาก ห้วยแม่การอง ห้วยอีรวก ห้วยหมู่บ้าน และห้วยปูลูนาวก

พื้นที่ได้รับการพิจารณาให้ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการ เทคนิคการปลูกพืช และการตลาด จากมูลนิธิโครงการหลวง ตั้งแต่ปี 2543 โดยการส่งเสริมและช่วยเหลือในพื้นที่หลักจะเป็นพืชผัก เช่น หอมญี่ปุ่น ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนให้มีการผลิตภายใต้การผลิตที่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลพื้นฐานของโครงการฯ ในปี 2550 พบว่า ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง มีครัวเรือนทั้งสิ้น 118 ครัวเรือน หรือมีประชากร 392 คน แบ่งเป็นชาย 200 คน และหญิง 192 คน มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือ อาชีพรับจ้าง สำหรับพืชที่ปลูกกันมาคือ ข้าว ข้าวโพด หอมญี่ปุ่น กระเทียม และฟักทอง ในด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงไก่ และหมู บ้างเล็กน้อย ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อปีค่อนข้างต่ำหรืออยู่ในระดับยากจน คือ 14,655 บาท สำหรับการถือครองที่ดินนั้น เนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์จึงไม่มีเอกสารรับรองสิทธิ์

ปัญหา อุปสรรค และศักยภาพของชุมชนบ้านแม่มะลอ พบว่า ปัญหาด้านเศรษฐกิจ คือ เกษตรกรไม่มีความชำนาญในการจัดการคุณภาพของผลผลิตเพื่อการจำหน่ายและการเลี้ยงสัตว์ที่ขาดระบบการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งเกษตรกรต้องการช่องทางจำหน่ายผลผลิตและต้องการอาชีพที่แน่นอนในการเพิ่มรายได้ ปัญหาด้านสังคม คือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้ รวมทั้งเกษตรกรบ้านแม่มะลอมีความขัดแย้งกับหมู่บ้านแม่วากในเรื่องการกล่าวหาเกี่ยวกับการบุกรุกป่าไม้ชุมชนยังขาดความเข้มแข็งเกษตรกรและส่วนใหญ่ยากจน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัจจัยพื้นฐาน พบว่า เกษตรกรมีปัญหาการขาดแคลนไฟฟ้าและน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรในฤดูแล้ง เส้นทางลำเลียงผลผลิตจากหมู่บ้านค่อนข้างห่างไกลทำให้ต้นทุนการขนส่งสูง และเกษตรกรทำการเกษตรโดยใช้วิธีการเพาะปลูกและ

เลี้ยงสัตว์ตามวิถีชีวิตดั้งเดิมซึ่งขาดองค์ความรู้ด้านการจัดการดินและการเพาะปลูกพืชเชิงอนุรักษ์ รวมถึงไม่มีแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน

นอกจากนี้พบว่าศักยภาพของการพัฒนาของพื้นที่พบว่าพื้นที่บ้านแม่ละมมีการแบ่งส่วนของป่าและพื้นที่ทำกินโดยจัดทำเป็นแผนที่ที่ได้รับการรับทราบร่วมกันระหว่างอุทยานแห่งชาติคอกยอินทนนท์และชุมชน มีคณะกรรมการระดับชุมชนคอยดูแลฟื้นฟูป่าอนุรักษ์ ร่วมกันทำแนวกันไฟป่าโดยมีชุดดูแลป้องกันไฟป่า พร้อมทั้งจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาต่อยอดและใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ มีผู้นำเกษตรกรที่มีความเข้มแข็งและมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับเกษตรกรที่อยู่ภายใต้การดูแลของโครงการหลวง พื้นที่อยู่ใกล้กับโครงการหลวงอินทนนท์ สามารถที่จะส่งผลผลิตผ่านสถานีโครงการหลวงอินทนนท์ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงมีนิสัยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูง พื้นที่ป่ารอบชุมชนค่อนข้างอุดมสมบูรณ์มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ซึ่งพื้นที่มีจุดเน้นการพัฒนา ประกอบด้วย (1) การเพิ่มผลผลิตข้าวและสัตว์พื้นบ้านเพื่อการบริโภคในครัวเรือน (2) การส่งเสริมการปลูกพืชผักและไม้ผลเขตหนาวเพื่อเป็นรายได้เสริม และ (3) การปรับปรุงการเลี้ยงโคและกระบือ สำหรับการส่งเสริมการผลิตกาแฟมีเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ 20 ครัวเรือน มีผลผลิตกาแฟดิบปีละประมาณ 1,000 ก.ก.

6) โครงการขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋

โครงการขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ตั้งอยู่ที่ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่เลา-แม่สะเม มีเขตพื้นที่รับผิดชอบครอบคลุม 13 หมู่บ้าน ดังนี้ หมู่ที่ 1 บ้านปางยงหนาด หมู่ที่ 2 บ้านปางมะกั่ว หมู่ที่ 3 บ้านผาแดง หมู่ที่ 4 บ้านป่าแป๋ หมู่ที่ 5 บ้านแม่เลา หมู่ที่ 6 บ้านปางลั่น หมู่ที่ 7 บ้านแม่ไคร้ หมู่ที่ 8 บ้านแม่สะเม หมู่ที่ 9 บ้านแม่แม่ม หมู่ที่ 10 บ้านแม่ น้ำแฉ่ม หมู่ที่ 11 บ้านท่าผา หมู่ที่ 12 บ้านก๊วถั่ว-ปางมะโอ และหมู่ที่ 13 บ้านขุนห้วยพระเจ้า

จากข้อมูล จปฐ. ณ วันที่ 22 มีนาคม 2553 นั้น พบว่าในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ มีครัวเรือนทั้งสิ้น 1,262 ครัวเรือน มีประชากรรวม 4,168 คน แบ่งเป็นชาย 2,162 คน เป็นหญิง 2,006 คน โดยแต่ละครัวเรือนมีสมาชิกเฉลี่ยอยู่ที่ 3-4 คนต่อครัวเรือน ประชาชนส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 60 และ 20 ตามลำดับ

ในด้านการประกอบอาชีพนั้นร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชที่ปลูกเป็นหลักคือการทำสวนเมือง โดยมีพื้นที่ปลูกประมาณ 10,000 ไร่ รองลงมาคือการทำสวนผสมผสาน โดยปลูกทุเรียนมาศหรือมะแขว่น ลิ้นจี่ มะม่วง และกาแฟอาราบิก้า มีพื้นที่ประมาณ 2,000 ไร่ และการทำงานอีก 1,500 ไร่ ส่วนในด้านปศุสัตว์มีการเลี้ยงทั้งโค กระบือ และไก่ ประชากรมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือน 1,200 บาท แต่เมื่อคิดรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือน จะเท่ากับ 2,400 บาท ในส่วนของการถือครองที่ดิน พบว่า จากการที่พื้นที่ตั้งอยู่

ในเขตอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่หรือคิดเป็นร้อยละ 70 ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน ส่วนอีกร้อยละ 30 มีเอกสารสิทธิ์ในพื้นที่อยู่อาศัย คือ สค. 1

สำหรับการผลิตกาแฟในพื้นที่มีเกษตรกรที่เป็นสมาชิกจำนวน 92 ราย พื้นที่ปลูกรวมทั้งหมด 204 ไร่ และมีพื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรรายอื่นอีกประมาณ 100 ไร่ โดยกาแฟที่มีการส่งเสริมมีอายุประมาณ 3 ปีและมีกาแฟที่ปลูกอยู่เดิมร่วมด้วย โดยการส่งเสริมการผลิตกาแฟของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มกันแปรรูปเป็นกาแฟกะลาและขาย นอกจากนี้การส่งเสริมการปลูกยังดำเนินการโดยการให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิต เช่น ดินกล่า ปุ๋ย ซึ่งการให้ความช่วยเหลือเป็นการดำเนินการผ่านกลุ่มเกษตรกร สำหรับด้านการตลาดในพื้นที่ที่มีผู้รวบรวมในพื้นที่ประมาณ 8 ราย แบ่งเป็นรายใหญ่จำนวน 3 ราย และรายเล็กจำนวน 5 ราย ซึ่งพ่อค้าผู้รวบรวมรายใหญ่รับซื้อกาแฟผลสดรวมทั้งหมดประมาณ 75 ตัน คิดเป็นกาแฟกะลาประมาณ 15 ตัน ส่วนรายเล็กรับซื้อผลผลิตกาแฟผลสดรวมทั้งหมดประมาณ 50 ตัน คิดเป็นกาแฟกะลาประมาณ 10 ตัน รับซื้อผลผลิตกาแฟผลสดจากเกษตรกรและนำมาแปรรูปเป็นกาแฟกะลา ซึ่งที่ผ่านมาาราคารับซื้อประมาณ 15-18 บาทต่อกิโลกรัม

7) โครงการขยายผลโครงการหลวงสบโขง

โครงการขยายผลโครงการหลวงสบโขง ตั้งอยู่ที่ตำบลสบโขง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ครอบคลุมพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านแม่หลองน้อย หมู่ที่ 3 บ้านแม่หลองหลวง และหมู่ที่ 11 บ้านพะเบี้ยว มีเนื้อที่ประมาณ 66.79 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 41.74 ไร่ และจากข้อมูลพื้นฐานของโครงการขยายผลโครงการหลวงสบโขง ในปี พ.ศ. 2550 พบว่าในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการฯ มีครัวเรือนทั้งสิ้น 433 ครัวเรือน มีประชากรรวม 1,947 คน แบ่งเป็นชาย 1,010 คน เป็นหญิง 937 คน โดยประชากรทั้งหมดเป็นชาวกะเหรี่ยงสะกอ

ในด้านการประกอบอาชีพนั้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชที่ปลูกเป็นหลักคือ ข้าว มีพื้นที่ปลูกประมาณ 2,156 ไร่ รองลงมาคือปลูกมะเขือเทศ พริก และกะหล่ำปลี คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 2,879 ไร่ สำหรับการส่งเสริมการผลิตกาแฟผ่านพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงในพื้นที่ดำเนินการใน 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 3 และหมู่ 2 ซึ่งมีครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 90 และ 80 ครัวเรือน ตามลำดับ โดยการส่งเสริมเริ่มมาตั้งแต่ปี 2552 ซึ่งมีการสนับสนุนกล้ากาแฟให้กับเกษตรกรที่สนใจไปแล้วจำนวนประมาณ 30,000 ต้น ผลผลิตกาแฟผลสดในพื้นที่ปัจจุบันปีการผลิต 2556/57 มีจำนวนประมาณ 3 ตัน หรือคิดเป็นผลผลิตกาแฟกะลาจำนวนประมาณ 600 กิโลกรัม โดยการขายผลผลิตกาแฟในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะดำเนินการรับซื้อในนามกลุ่มเกษตรกรที่มีอยู่เดิมและทำการแปรรูปเป็นกาแฟกะลา จากนั้นจะประสานงานในการขายกับผู้แปรรูปนอกพื้นที่ ซึ่งปีการผลิต 2556/57 ขายผลผลิตกาแฟกะลาได้ราคา 95 บาทต่อกิโลกรัม โดยภายหลังจากการขายเกษตรกรจะได้รับเงินค่าผลผลิตกาแฟผลสดกิโลกรัมละ 10 บาท (ราคาอ้างอิงจากราคาตลาดภายนอกหักค่าขนส่ง) เงินที่เหลือจะนำเข้าสู่กลุ่มเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการจัดการและจัดหาปัจจัย

การผลิตแก่สมาชิกกลุ่มต่อไป สำหรับคุณภาพผลผลิตกาแฟในพื้นที่ผู้แปรรูปที่รับซื้อมีความพอใจในคุณภาพกาแฟจากพื้นที่และมีแนวโน้มที่จะทำสัญญาซื้อขายผ่านพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากความไม่แน่นอนของปริมาณผลผลิตในพื้นที่ทำให้ไม่สามารถทำสัญญาได้ ซึ่งการผลิตและการเก็บเกี่ยวกาแฟในพื้นที่ให้ผลตอบแทนโดยเปรียบเทียบน้อยกว่ามะเขือเทศที่เป็นพืชหลักเดิมในพื้นที่ทำให้ผลผลิตหรือการเก็บเกี่ยวผลผลิตไม่แน่นอนในแต่ละปี นอกจากนี้เกษตรกรในพื้นที่ไม่เชื่อฟังปฏิบัติตามคำแนะนำส่งเสริมมากนักทำให้กระบวนการผลิต การแปรรูป ปริมาณและคุณภาพผลผลิต รวมทั้งการรวมกลุ่มเพื่อการแปรรูปและการขายมีความเสี่ยงไม่แน่นอน

8) โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง ตั้งอยู่ที่ตำบลแม่สอง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแม่เมย มีพื้นที่ประมาณ 159.67 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 99,793.53 ไร่ และอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าท่าสองยาง 531.44 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 332,150 ไร่

จากข้อมูลประชากรเมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2550 มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 4,117 ครัวเรือน มีประชากรรวม 14,359 คน แบ่งเป็นชาย 7,535 คน หญิง 6,815 คน ในด้านการประกอบอาชีพนั้น แต่เดิมเคยมีการปลูกกาแฟตามการส่งเสริมของโครงการคอยเปเปอร์ แต่เนื่องจากราคาคั่วทำให้เกษตรกรทำลายทิ้ง ทำให้ปัจจุบันเกษตรกรหันมาปลูกข้าวกันเป็นส่วนใหญ่ สำหรับรายได้ของประชากรเฉลี่ยต่อคนต่อปี มีเพียง 10,000 บาท เท่านั้น

สำหรับการผลิตกาแฟมีการส่งเสริมในพื้นที่ตั้งแต่ปี 2552 โดยการสนับสนุนต้นกล้าและคำแนะนำในการดูแลรักษาและการแปรรูป ซึ่งเดิมในพื้นที่มีกาแฟอยู่แล้วจากการส่งเสริมของโครงการพัฒนาอื่น โดยต้นกาแฟเดิมมีอายุประมาณ 7-8 ปี อยู่ใน 3 หมู่ (หมู่ 12 13 และ 16) ซึ่งบางส่วนถูกตัดทิ้งเนื่องจากขาดตลาดรับซื้อ สำหรับปัจจุบันปีการผลิต 2556/57 กาแฟที่ปลูกใหม่มีจำนวนประมาณ 20,000 ต้นและเริ่มมีการเก็บเกี่ยวและแปรรูปเพื่อจำหน่ายในรูปกาแฟกะลา ซึ่งในพื้นที่มีผลผลิตกาแฟสดประมาณ 10 ตัน หรือคิดเป็นผลผลิตกาแฟกะลา 2 ตัน มีจำนวนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ 24 ครัวเรือน

ด้านการตลาดในพื้นที่ผลผลิตกาแฟกะลาที่มีพ่อค้าที่รับซื้อและรวบรวมในพื้นที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่จำนวน 4 ราย นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการแปรรูปกาแฟเองและนำมารวมกันเพื่อส่งขายในรูปกาแฟกะลา โดยคุณภาพกาแฟกะลาที่ได้จากเกษตรกรแต่ละรายคุณภาพยังไม่สม่ำเสมอ ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการผลิตที่แตกต่างกัน ทำให้สี กลิ่น และสิ่งเจือปน ในผลผลิตกาแฟกะลาที่ได้แตกต่างกันส่งผลต่อการขยายผลผลิต ซึ่งพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงพยายามส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อการแปรรูปและการตลาดในพื้นที่ต่างๆ ในเขตรับผิดชอบ ซึ่งในบางพื้นที่เท่านั้นที่มีศักยภาพในการรวมกลุ่ม การส่งเสริมผ่านพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะอยู่ในรูปของการสนับสนุนปัจจัยการผลิต ได้แก่ ปุ๋ยเคมี ผ่านกลุ่ม ซึ่งเกษตรกรสามารถรับปัจจัยการผลิตไปใช้ในรูปของสินเชื่อและค้ำเงินแก่กลุ่มเมื่อขายผลผลิตได้

สำหรับการขายผลผลิตในปีการผลิต 2556/57 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นผู้ประสานงานกับผู้แปรรูปกาแฟในพื้นที่ ซึ่งเกษตรกรได้รับราคาจากกาแฟกะลาเท่ากับ 95 บาทต่อกิโลกรัม พร้อมค่าขนส่ง 1.50 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับฤดูกาลผลิตต่อไปผู้แปรรูปที่รับซื้อแจ้งให้มีการปรับปรุงความสม่ำเสมอของคุณภาพผลผลิตกาแฟกะลา ซึ่งการรวมกลุ่มแปรรูปควบคู่กับการปรับปรุงเครื่องโม่หรือสีผลสดกาแฟและอุปกรณ์ขั้นตอนการหมักจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคุณภาพกาแฟให้ดีขึ้นได้

4.5.2 สภาพทั่วไปของพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ

พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญสำหรับการศึกษานี้ประกอบด้วย 3 พื้นที่ ได้แก่ (1) พื้นที่ปลูกกาแฟของโครงการพัฒนาออยดุง (2) พื้นที่ปลูกกาแฟดอยช้าง และ (3) พื้นที่ปลูกกาแฟของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง โดยรายละเอียดของสภาพทั่วไปของพื้นที่ในภาพรวมเป็นดังนี้

1) โครงการพัฒนาออยดุง

โครงการพัฒนาออยดุง ตั้งอยู่ในเขตตำบลศรีคำ ตำบลแม่ไร่ ตำบลแม่คำ อำเภอแม่จัน รวมถึง ตำบลโป่งงาม ตำบลโป่งผา ตำบลเวียงพางคำ ตำบลห้วยไคร้ อำเภอแม่สาย และตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เมื่อเริ่มโครงการพัฒนาออยดุง ในปี พ.ศ. 2531 ครอบคลุมพื้นที่ 7,737 ไร่ ในเวลาต่อมาได้มีการขยายครอบคลุม 27 หมู่บ้าน รวมพื้นที่ทั้งสิ้น 153 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 93,515 ไร่ ในปัจจุบัน

จากข้อมูลโครงการประเมินการเปลี่ยนแปลงและสัมฤทธิ์ผลจากการดำเนินงาน โครงการพัฒนาพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่าในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง มีประชากรรวม 11,419 คน ใน 1,790 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 5,437 คน เป็นหญิง 5,982 คน ส่วนใหญ่เป็นชาวอาข่า (อีเกอ) คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาได้แก่ ลาหู่ (มูเซอ) และไทยใหญ่ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ ร้อยละ 16 และ 15 ตามลำดับ นอกจากนั้น จะประกอบไปด้วย จีนลัวะ (ละว้า) คนเมือง (ไทย) ลื้อ ลีซอ (ลีซอ) เมี่ยน (เย้า) ว้า และม้ง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รองลงมาคือการทำงานหัตถกรรมพืชที่ปลูกเป็นหลักคือ ชา กาแฟ และแมคคาเดเมีย สำหรับการปลูกกาแฟพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง ครอบคลุม 29 หมู่บ้าน ซึ่งมีแปลงปลูกกาแฟทั้งหมด 980 แปลง ครอบคลุมพื้นที่ 3,220.15 ไร่ และมีสมาชิกเป็นครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 596 ราย ซึ่งผลผลิตกาแฟที่มีในพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 2,000 ตันผลสด ซึ่งในส่วนของโครงการพัฒนาออยดุงต้องการเฉลี่ยเท่ากับ 800 ตันผลสดต่อปี

2) พื้นที่ดอยช้าง

พื้นที่ดอยช้าง ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 ตำบลลาวาว อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความสูงอยู่ระหว่าง 1,200 – 1,700 เมตรจากระดับน้ำทะเล อุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ที่ 18-20 องศาเซลเซียส มีเนื้อที่รวมทั้งสิ้นประมาณ 20,000 ไร่

จากข้อมูลของสำนักงานทะเบียนและบัตร อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ณ เดือน เมษายน พ.ศ. 2553 พบว่าในเขตพื้นที่ดอยช้าง มีประชากรรวม 3,291 คน ใน 1,057 ครัวเรือน แบ่งเป็นชาย 1,644 คน หญิง 1,647 คน ประกอบไปด้วยชนเผ่า อาข่า (อิก้อ) ลีซอ (ลีซู) และจีนฮ่อ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม พืชที่ปลูกเป็นหลักคือ กาแฟ เชอรี่ และแมคคาเดเมีย

3) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

โดยสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาแต่ละแห่งมีรายละเอียดที่สามารถสรุปจากข้อมูลข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิที่ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในระยะเวลา 1 เดือนแรกของโครงการวิจัย โดยรายละเอียดของสภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 8 แห่งและศูนย์พัฒนาโครงการหลวง 1 แห่งเป็นดังนี้

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง มีวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งเพื่อเป็นศูนย์สาธิตและส่งเสริมการเพาะเห็ดหอมและกาแฟของเกษตรกรในพื้นที่ ปัจจุบันมีการขยายผลการดำเนินงานให้มีการเพาะปลูกพืชอื่นและเลี้ยงสัตว์ จนเกิดการพัฒนาและส่งเสริมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่ด้วย ส่วนประชากรในพื้นที่นั้น มีทั้งคนพื้นเมืองและชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง รวมทั้งสิ้น 2,213 คน หรือคิดเป็น 873 ครัวเรือน

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ตั้งอยู่ที่ตำบลเทพเสด็จ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีหมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบจำนวน 10 หมู่บ้าน 28 หย่อมบ้าน มีพื้นที่รับผิดชอบในการดำเนินงานรวมทั้งสิ้น 75,506.25 ไร่ เป็นที่ทำเกษตร 4,237 ไร่ และสำหรับอยู่อาศัย 509 ไร่ โดยในปี พ.ศ. 2553 เกษตรกรมีการส่งผลผลิตผ่านมูลนิธิโครงการหลวง ดังนี้ 1) ผลผลิตกาแฟ 119,389 ก.ก. 2) ผลผลิตเฟินแห้ง 24,760 ใบ 3) ผลผลิตเสาวรส 1,385 ก.ก. 4) ผลผลิตเห็ดหูหนู 3,761 ถาด 5) ผลผลิตเห็ดนางรมคอก 4,061 ถาด และ 7) ผลผลิตเห็ดหอมสด 6,292 ถาด ทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการขายผลผลิตผ่านตลาดโครงการหลวงรวมทั้งสิ้นกว่า 10 ล้านบาท (10,500,510.50 บาท)

สำหรับการผลิตกาแฟในพื้นที่พบว่าในพื้นที่ที่มีผลผลิตกาแฟผลสดรวมประมาณ 1,400 ตัน หรือคิดเป็นผลผลิตกาแฟกะลา 280 ตัน โดยผลผลิตจะขายผ่านโครงการหลวงในรูปแบบกาแฟกะลาประมาณ 100 ตัน นอกนั้นจะเป็นการขายให้กับพ่อค้าผู้รวบรวมในและนอกพื้นที่ รวมทั้งผู้แปรรูปนอกพื้นที่ โดยพ่อค้าผู้รวบรวมในพื้นที่มีจำนวน 7 ราย ซึ่งแต่ละรายรับซื้อผลผลิตทั้งกาแฟผลสดและกาแฟกะลา ทั้งนี้โดยเฉลี่ยพ่อค้าผู้รวบรวมแต่ละรายมีการรับซื้อผลผลิตผลสดเฉลี่ย 40 ตัน หรือคิดเป็นผลผลิตกาแฟกะลา 8 ตัน โดยในปีการผลิต 2556/57 พ่อค้าผู้รวบรวมรับซื้อกาแฟผลสดราคา กิโลกรัมละ 15 บาท และราคามล็ดกาแฟ กิโลกรัมละ 180 บาท โดยราคากำหนดจากการนำราคาของโครงการหลวงเป็นพื้นฐานและจะมีการขึ้นลงตามสถานะของตลาดและการแข่งขัน การชำระเงินจะเป็นการชำระเงินสดทันที โดยจะพิจารณาจาก

ผลผลิตที่รับซื้อตามคุณภาพที่กำหนด เช่น ผลผลิตกาแฟผลสดต้องมีความสดใหม่ไม่ค้างคืนไม่เน่า สีสวยต้องแดงสุกและไม่มีผลเขียวปน ซึ่งหากไม่ได้คุณภาพจะปฏิเสธการรับซื้อ

ส่วนที่ 2 สภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอราบิก้า

4.6 ลักษณะครัวเรือนและลักษณะส่วนบุคคลของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกร

จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้ผลิตกาแฟในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญ คลอบคลุม 3 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ และตาก โดยจากการสำรวจได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างรวมทั้งหมด 148 ตัวอย่าง (ตารางที่ 18) แบ่งเป็นเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 110 ตัวอย่าง ประกอบด้วยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง 17 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 11.49 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี 7 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 4.73 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ 19 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 12.84 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน 11 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 7.43 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ะล่อ 9 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 6.08 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ 22 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 14.86 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง 16 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 10.81 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง 9 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 6.08 และเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญ 38 ตัวอย่าง ประกอบด้วยเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง 16 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 10.81 พื้นที่ดอยช้างใน 4 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 2.70 และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 18 ตัวอย่างคิดเป็นร้อยละ 12.16 ของจำนวนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด

เมื่อพิจารณาจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างโดยจำแนกตามเชื้อชาติพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างประกอบด้วย 5 ชนเผ่า ประกอบด้วย กะเหรี่ยง อาข่า ลีซอ ไทย ลานู และไทยใหญ่ โดยจากครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดเป็นคนไทยพื้นเมืองมากที่สุด จำนวน 60 ตัวอย่าง (ตารางที่ 19) เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่เพาะปลูกพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงส่วนใหญ่เป็นชาวไทยพื้นเมือง จำนวน 43 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 39.09 โดยเป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋เป็นหลัก รองลงมาคือ กะเหรี่ยง 41 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 37.27 ซึ่งเป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ะล่อ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ลำดับถัดมาเป็นชนเผ่าอาข่า 25 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 22.73 โดยเป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขงและชนเผ่าลีซอ 1 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 0.91 ซึ่งเป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี ส่วนในเขตพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญ พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นคนไทยพื้นเมืองจำนวน 17 ตัวอย่าง ซึ่งอาศัยอยู่ที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง รองลงมาคือชาวลานูมี 8

ตัวอย่าง อยู่ในเขตโครงการพัฒนาถอยสูงทั้งหมด ลำดับต่อมาเป็นชนเผ่าอาข่า 10 ตัวอย่าง โดยเป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาถอยสูง และพื้นที่ดอยช้าง ส่วนชนเผ่ากะเหรี่ยง 1 ตัวอย่าง เป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ชนเผ่าลีซอ 1 ตัวอย่าง เป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้าง และชนเผ่าไทยใหญ่ 1 ตัวอย่าง เป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาถอยสูง

จากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมดหากจำแนกตามเพศจะพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีเพศชายทั้งหมด 109 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 73.65 และมีเพศหญิง จำนวน 39 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 26.35 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 20) เมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่เพาะปลูกพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงพบว่า พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเป็นเพศชายเกือบทั้งหมด โดยมีเกษตรกรที่เป็นชายจำนวน 16 7 8 และ 9 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 94.12 100 88.89 และ 100 ของจำนวนตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ ตามลำดับ

ตารางที่ 18 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
พื้นที่ขยายผล			110	74.32
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	17	11.49
	แม่สรวย	วาวี	7	4.73
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	19	12.84
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	11	7.43
		แม่มะลอ	9	6.08
	แม่แตง	ป่าแป๋	22	14.86
	อมก๋อย	สบโขง	16	10.81
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สอง	9	6.08
พื้นที่ปลูกสำคัญ			38	25.68
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยสูง	16	10.81
	แม่สรวย	ดอยช้าง	4	2.70
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	18	12.16
รวมทั้งหมด			148	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 19 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามเชื้อชาติ ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	กะเหรี่ยง	อาข่า	ลีซอ	ไทย	ลาหู่	ไทยใหญ่	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)									
พื้นที่ขยายผล			41	25	1	43	-	-	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	17	-	-	-	-	17
	แม่สรวย	วาปี	-	6	1	-	-	-	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	-	-	-	19	-	-	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	11	-	-	-	-	-	11
		แม่ะล่อ	9	-	-	-	-	-	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	-	-	22	-	-	22
	อมก๋อย	สบโขง	12	2	-	2	-	-	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	9	-	-	-	-	-	9
พื้นที่ปลูกสำคัญ			1	10	1	17	8	1	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	-	7	-	-	8	1	16
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	3	1	-	-	-	4
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	1	-	-	17	-	-	18
รวมทั้งหมด			42	35	2	60	8	1	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง									
พื้นที่ขยายผล			37.27	22.73	0.91	39.09	-	-	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	-	-	-	-	-	100.00
	แม่สรวย	วาปี	-	85.71	14.29	-	-	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	-	-	-	100.00	-	-	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	100.00	-	-	-	-	-	100.00
		แม่ะล่อ	100.00	-	-	-	-	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	-	-	100.00	-	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	75.00	12.50	-	12.50	-	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	100.00	-	-	-	-	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			2.63	26.32	2.63	44.74	21.05	2.63	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	-	43.75	-	-	50.00	6.25	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	75.00	25.00	-	-	-	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	5.56	-	-	94.44	-	-	100.00
รวมทั้งหมด			28.38	23.65	1.35	40.54	5.41	0.68	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 20 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างจำแนกตามเพศ ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ชาย	หญิง	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)					
พื้นที่ขยายผล			82	28	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	16	1	17
	แม่สรวย	วาปี	7	-	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	9	10	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	8	3	11
		แม่ะล่อ	8	1	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	14	8	22
	อมก๋อย	สบโขง	11	5	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	9	-	9
พื้นที่ปลูกสำคัญ			27	11	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	15	1	16
	แม่สรวย	คอยช้าง	4	-	4
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	8	10	18
รวมทั้งหมด			109	39	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง					
พื้นที่ขยายผล			74.55	25.45	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	94.12	5.88	100.00
	แม่สรวย	วาปี	100.00	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	47.37	52.63	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	72.73	27.27	100.00
		แม่ะล่อ	88.89	11.11	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	63.64	36.36	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	68.75	31.25	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	100.00	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			71.05	28.95	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	93.75	6.25	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	100.00	-	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	44.44	55.56	100.00
รวมทั้งหมด			73.65	26.35	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ส่วนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินผ่น พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง พบว่ามีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีเกษตรกรที่เป็นชายจำนวน 8 14 และ 11 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 72.73 63.64 และ 68.75 ของจำนวนตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ตามลำดับ แต่ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอพบว่ามีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีจำนวนเพศหญิง 10 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 52.63 ของจำนวนตัวอย่างในพื้นที่ ส่วนในเขตพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าที่สำคัญพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างในเขตโครงการพัฒนาอดอยดุง และครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้าง มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง โดยมีเพศชาย 15 และ 4 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 93.75 และ 100 ของจำนวนตัวอย่างในพื้นที่ ส่วนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงพบว่า มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีจำนวนเพศหญิง 10 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 55.56 ของจำนวนตัวอย่างในพื้นที่

สำหรับอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างโดยรวมแล้วทั้งเพศชายและหญิงจะมีอายุเฉลี่ยใกล้เคียงกันแต่เพศหญิงจะมีอายุสูงกว่าเล็กน้อย (ตารางที่ 21) โดยเพศชายอายุเฉลี่ยเท่ากับ 46.81 ปี และเพศหญิงอายุเฉลี่ย 51.46 ปี และเมื่อพิจารณาตามเขตพื้นที่เพาะปลูกพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่เป็นชายมีอายุเฉลี่ยสูงสุดในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ โดยมีอายุเฉลี่ยสูงสุดคือ 57.22 ปี รองลงมาคือ หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋มีอายุเฉลี่ย 56.57 ปีและหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีอายุเฉลี่ย 45.89 ปี สำหรับเพศหญิงอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋มีอายุเฉลี่ยสูงสุดคือ 57.22 ปี รองลงมาคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขงมีอายุเฉลี่ย 53.40 ปีและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอมีอายุเฉลี่ย 51.30 ปี ส่วนในเขตพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าที่สำคัญพบว่า อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่เป็นเพศชายในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงอายุเฉลี่ยสูงสุดคือ 56.88 ปี รองลงมาคือ ครัวเรือนตัวอย่างในเขตโครงการพัฒนาอดอยดุง อายุเฉลี่ย 48 ปี และครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้าง มีอายุเฉลี่ย 42.25 ปี สำหรับอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่เป็นเพศหญิงพบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างในเขตโครงการพัฒนาอดอยดุง มีอายุเฉลี่ย 56 ปี และหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างในเขตศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงอายุเฉลี่ย 53.60 ปี

ในด้านของระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างนั้นพบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 37.16 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 22) เมื่อแบ่งตามเขตพื้นที่เพาะปลูกพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษา โดยอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินผ่น คิดเป็นร้อยละ 100 58.82 และ 56.25 ตามลำดับ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวมีครัวเรือนเกษตรกรเป็นชนเผ่าเกือบทั้งหมดคือกะเหรี่ยง และอาข่า

ตารางที่ 21 อายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ชาย	หญิง	รวม
พื้นที่ขยายผล			45.83	50.54	47.03
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	40.44	42.00	40.53
	แม่สรวย	วาวี	37.29	-	37.29
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	57.22	51.30	54.11
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	41.50	30.67	38.55
		แม่ะลอ	45.75	35.00	44.56
	แม่แตง	ป่าแป๋	56.57	58.25	57.18
	อมก๋อย	สบโขง	39.27	53.40	43.69
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	45.89	-	45.89
พื้นที่ปลูกสำคัญ			49.78	53.82	50.95
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	48.00	56.00	48.50
	แม่สรวย	คอยช้าง	42.25	-	42.25
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	56.88	53.60	55.06
รวมทั้งหมด			46.81	51.46	48.03

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโฮ เกือบทั้งหมดเป็นคนไทย ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงสามารถอ่านออกเขียนได้ คิดเป็นร้อยละ 63.64 และ 63.16 ของระดับการศึกษาทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 22) มีเพียงเกษตรกรครัวเรือนตัวอย่างในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีเท่านั้นที่ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแม้ว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่จะเป็นคนชนเผ่าอาข่าก็ตาม คิดเป็นร้อยละ 36.36 ของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ทั้งหมด และถึงแม้ว่าหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นชนเผ่า แต่จากการสำรวจพบว่า หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่จบการศึกษาในระดับชั้นปริญญาตรี เป็นครัวเรือนเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ซึ่งเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยงและอาข่าทั้งสิ้น ส่วนในเขตพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าที่สำคัญพบว่าหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ารับการศึกษ โดยคิดเป็นร้อยละ 39.47 ของระดับการศึกษาทั้งหมดซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเขตโครงการพัฒนาคอยดุง รองลงมาคือจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 21.05 ตามด้วยจบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 18.42 ลำดับต่อมาคือ จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 10.53 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง และการศึกษาสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในกลุ่มนี้คือระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยคิดเป็นร้อยละ 7.89 ของระดับการศึกษาทั้งหมด

ตารางที่ 22 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ป.4	ป.6	ม.ต้น	ม.ปลาย	ป.ตรี	ไม่ได้เรียน	อื่นๆ	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)										
พื้นที่ขยายผล			29	14	13	10	4	40	-	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	1	3	1	2	-	10	-	17
	แม่สรวย	วาปี	-	1	2	3	1	-	-	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	12	3	1	2	-	1	-	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	2	-	1	1	1	6	-	11
		แม่ะล่อ	-	2	3	-	-	4	-	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	14	2	3	2	-	1	-	22
	อมก๋อย	สบโขง	-	3	2	-	2	9	-	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	-	-	-	-	9	-	9
พื้นที่ปลูกสำคัญ			8	7	4	3	-	15	1	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยคูง	2	2	1	1	-	10	-	16
	แม่สรวย	ดอยช้าง	1	-	-	1	-	2	-	4
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	5	5	3	1	-	3	1	18
รวมทั้งหมด			37	21	17	13	4	55	1	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง										
พื้นที่ขยายผล			26.36	12.73	11.82	9.09	3.64	36.36	-	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	5.88	17.65	5.88	11.76	-	58.82	-	100.00
	แม่สรวย	วาปี	-	14.29	28.57	42.86	14.29	-	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	63.16	15.79	5.26	10.53	-	5.26	-	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	18.18	-	9.09	9.09	9.09	54.55	-	100.00
		แม่ะล่อ	-	22.22	33.33	-	-	44.44	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	63.64	9.09	13.64	9.09	-	4.55	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	-	18.75	12.50	-	12.50	56.25	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	-	-	-	-	100.00	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			21.05	18.42	10.53	7.89	-	39.47	2.63	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยคูง	12.50	12.50	6.25	6.25	-	62.50	-	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	25.00	-	-	25.00	-	50.00	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	27.78	27.78	16.67	5.56	-	16.67	5.56	100.00
รวมทั้งหมด			25.00	14.19	11.49	8.78	2.70	37.16	0.68	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาด้านรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเพื่อจำแนกอาชีพหลักและอาชีพรอง พบว่า อาชีพหลักและอาชีพรองของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าที่สำคัญนั้นมีความคล้ายคลึงกัน คือ จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 148 ตัวอย่าง มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว 72 ตัวอย่าง (ตารางที่ 23) ส่วนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีอาชีพรองนั้นนิยมทำอาชีพรับจ้าง และค้าขาย ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรที่ทำอาชีพ

ดังกล่าว 34 และ 12 ตัวอย่าง ตามลำดับ ส่วนอาชีพรองอื่นๆ ได้แก่ หัตถกรรม หรือมีงานประจำโดยการเป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ในส่วนของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพรองพบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญ กล่าวคือ ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงที่ทำการเกษตรเป็นอาชีพรองส่วนใหญ่จะทำการค้าขายเป็นอาชีพหลัก โดยมีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำอาชีพดังกล่าว 6 ตัวอย่าง แต่ในส่วนของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญจะประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก โดยมีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำอาชีพดังกล่าว 7 ตัวอย่าง

ตารางที่ 23 อาชีพหลักและอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	เกษตรกร							พ่อค้า	รับจ้าง	หัตถกรรม	ครู	ผู้ใหญ่บ้าน / ผู้ช่วย	รวม	
			พ่อค้า	รับจ้าง	อบค.	หัตถกรรม	ครู	ผู้ใหญ่บ้าน / อื่นๆ	ไม่มี							
																เกษตรกร
พื้นที่ขยายผล			9	28	1	3	1	1	55	6	3	1	1	-	110	
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	4	-	-	-	1	1	9	2	-	-	-	17	
	แม่สรวย	วาวี	3	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	7	
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	1	6	-	1	-	-	-	6	3	2	-	-	19	
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	1	3	-	1	-	-	-	5	-	-	-	1	11	
		แม่ะล่อ	1	2	-	-	1	-	-	5	-	-	-	-	9	
	แม่แตง	ป่าแป๋	3	6	1	1	-	-	-	11	-	-	-	-	22	
	อมก๋อย	สบโขง	-	5	-	-	-	-	-	9	1	-	1	-	16	
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	1	-	-	-	-	-	7	-	1	-	-	9	
พื้นที่ปลูกสำคัญ			3	6	-	-	-	1	-	17	2	7	1	-	1	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยดุง	2	-	-	-	-	-	-	7	1	4	1	-	1	16
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	4
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	1	5	-	-	-	1	-	7	1	3	-	-	-	18
รวมทั้งหมด			12	34	1	3	1	2	1	72	8	10	2	1	1	148

ที่มา: จากการสำรวจ

ในด้านจำนวนสมาชิกของครัวเรือนพบว่าในภาพรวมครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.85 คนต่อครัวเรือน (ตารางที่ 24) โดยในจำนวนนี้เป็นแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลาเฉลี่ย 2.36 คน และมีแรงงานที่ทำเกษตรไม่เต็มเวลาเฉลี่ย 1.84 คน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่การเพาะปลูกพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญเล็กน้อยคือ มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.91 คน และ 4.68 คน ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาถึงแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างใน

พื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญมีแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลาสูงกว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเล็กน้อยคือ 2.39 คน และ 2.35 คน ตามลำดับ และหากพิจารณาถึงแรงงานที่ทำการเกษตรไม่เต็มเวลาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีแรงงานที่ทำการเกษตรไม่เต็มเวลาสูงกว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญเล็กน้อยคือ 1.85 คน และ 1.81 คน ตามลำดับ

โดยในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงพบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างเฉลี่ยมากที่สุดอยู่ที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี รองลงมาคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง โดยมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ย 7 คน 6.88 คน และ 5.75 คน ตามลำดับ และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ซึ่งมีสมาชิกต่อครัวเรือนเฉลี่ย 3.14 คน ส่วนแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลาสูงที่สุดอยู่ที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละลอ คือ มีแรงงานครึ่งเรือนที่ทำการเกษตรเต็มเวลาเฉลี่ย 3.31 คน 2.71 คน และ 2.67 คน ตามลำดับ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋มีแรงงานครัวเรือนที่ทำการเกษตรเต็มเวลาเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ที่ 1.77 คน ส่วนแรงงานที่ทำการเกษตรไม่เต็มเวลาสูงที่สุดอยู่ที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน คือ มีแรงงานครึ่งเรือนที่ทำการเกษตรไม่เต็มเวลาเฉลี่ย 3.50 คน 2.60 คน และ 2 คน ตามลำดับ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละลอมมีแรงงานครัวเรือนที่ทำการเกษตรไม่เต็มเวลาเฉลี่ยน้อยที่สุดอยู่ที่ 1 คน ส่วนในพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีสมาชิกเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่พื้นที่ดอยช้าง ซึ่งเป็นชนเผ่าอาข่าเป็นส่วนใหญ่ มีสมาชิกเฉลี่ยเท่ากับ 7.50 คน และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีสมาชิกเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงซึ่งเป็นคนไทยพื้นเมือง โดยมีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.72 คน ส่วนแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลาพบว่าในพื้นที่ดอยช้างและพื้นที่โครงการพัฒนาออยคอง มีจำนวนแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลาเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.50 คน และพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลา 2.25 คน ส่วนแรงงานที่ทำการเกษตรไม่เต็มเวลาสูงที่สุดอยู่ที่โครงการพัฒนาออยคอง เท่ากับ 3.33 คน และน้อยที่สุดอยู่ที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 1.84 คน

เมื่อพิจารณาลักษณะขนาดของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่จำแนกเป็น 3 ขนาด คือ ครัวเรือนขนาดเล็กมีจำนวนสมาชิก 1-3 คนต่อครัวเรือน ครัวเรือนขนาดกลางมีจำนวนสมาชิก 4-6 คนต่อครัวเรือน และครัวเรือนขนาดใหญ่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 6 คน ซึ่งจากผลการสำรวจพบว่าจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด 148 ตัวอย่าง ส่วนใหญ่จำนวน 81 ตัวอย่างเป็นครัวเรือนขนาดกลาง (ตารางที่ 25) คิดเป็นร้อยละ 54.73 รองลงมาเป็นครัวเรือนขนาดเล็กมี 39 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 26.35 และเป็นครัวเรือนขนาดใหญ่ 28 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 18.92 เมื่อแบ่งตามพื้นที่การเพาะปลูกพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงที่มีครัวเรือนขนาดเล็กจะพบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และ

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ โดยคิดเป็นร้อยละ 59.09 และ 52.63 ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนขนาดกลางพบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง โดยคิดเป็นร้อยละ 90.91 88.89 และ 77.78 ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ตามลำดับ และครัวเรือนขนาดใหญ่พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง โดยคิดเป็นร้อยละ 71.43 และ 52.94 ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ตามลำดับ สำหรับขนาดครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ปลูกที่สำคัญ พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาถอยสูง และพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีขนาดครัวเรือนขนาดกลาง โดยคิดเป็นร้อยละ 62.50 และ 55.56 ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่ตามลำดับ แต่ในพื้นที่ดอยช้างจะเป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีขนาดครัวเรือนใหญ่โดยคิดเป็นร้อยละ 75.00 ของครัวเรือนตัวอย่างในพื้นที่

เมื่อพิจารณาลักษณะแรงงานเต็มเวลาของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างพบว่า โดยส่วนใหญ่จะมีแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลา 1-2 คน ต่อครัวเรือน โดยคิดเป็นร้อยละ 70.95 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 26) รองลงมาคือมีแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลา 3-4 คนต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 24.32 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด และเป็นส่วนน้อยที่มีแรงงานที่ทำการเกษตรเต็มเวลามากกว่า 4 คนต่อครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 4.73 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด

ตารางที่ 24 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนและแรงงานครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

(หน่วย: คน/ครัวเรือน)

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	จำนวนสมาชิก	แรงงานเต็มเวลา	แรงงานไม่เต็มเวลา
พื้นที่ขยายผล			4.91	2.35	1.85
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	6.88	2.71	1.43
	แม่สรวย	วาวี	7.00	2.14	2.60
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	3.58	1.89	1.40
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	5.18	2.18	2.00
		แม่ะล่อ	5.11	2.67	1.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	3.14	1.77	1.63
	อมก๋อย	สบโขง	5.75	3.31	3.50
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	4.67	2.33	1.67
พื้นที่ปลูกสำคัญ			4.68	2.39	1.81
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยสูง	5.06	2.50	3.33
	แม่สรวย	ดอยช้าง	7.50	2.50	2.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	3.72	2.25	1.36
รวมทั้งหมด			4.85	2.36	1.84

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 25 ลักษณะขนาดครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1-3 คน	4-6 คน	>6 คน	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)						
พื้นที่ขยายผล			29	60	21	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	2	6	9	17
	แม่สรวย	วาปี	-	2	5	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	10	9	-	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	10	1	11
		แม่ะล่อ	1	7	1	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	13	9	-	22
	อมก๋อย	สบโขง	2	9	5	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	1	8	-	9
พื้นที่ปลูกสำคัญ			10	21	7	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	3	10	3	16
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	1	3	4
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมียง	7	10	1	18
รวมทั้งหมด			39	81	28	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง						
พื้นที่ขยายผล			26.36	54.55	19.09	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	11.76	35.29	52.94	100.00
	แม่สรวย	วาปี	-	28.57	71.43	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	52.63	47.37	-	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	90.91	9.09	100.00
		แม่ะล่อ	11.11	77.78	11.11	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	59.09	40.91	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	12.50	56.25	31.25	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	11.11	88.89	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			26.32	55.26	18.42	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	18.75	62.50	18.75	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	25.00	75.00	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมียง	38.89	55.56	5.56	100.00
รวมทั้งหมด			26.35	54.73	18.92	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

4.7 ลักษณะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกร

เมื่อพิจารณารายได้ครัวเรือนสุทธิของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในภาพรวมพบว่ารายได้สุทธิเฉลี่ยจากภาคเกษตรเท่ากับ 101,203.37 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ตารางที่ 27) รายจ่ายในภาคเกษตรเฉลี่ยเท่ากับ 239,101.77 บาทต่อครัวเรือนต่อปี รายได้สุทธิจากนอกภาคเกษตรเฉลี่ยเท่ากับ 34,110.00 บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมีรายได้สุทธิต่อครัวเรือน 135,313.37 บาทต่อครัวเรือนต่อปี หากพิจารณาแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่าพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีมีรายได้สุทธิเฉลี่ยจากภาคเกษตรต่อครัวเรือนต่อปีสูงสุดเท่ากับ 322,398.81 บาท รองลงมาคือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 159,422.11 บาท และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง 145,460.88 บาท ในด้านรายจ่ายภาคเกษตรพบว่าพื้นที่ที่มีรายจ่ายเฉลี่ยสูงสุดต่อครัวเรือนต่อปีคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีเท่ากับ 126,863.82 บาท รองลงมาคือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 90,852.33 บาท และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง 68,687.06 บาท สำหรับด้านรายได้สุทธิเฉลี่ยนอกภาคเกษตรจะเห็นว่า โครงการพัฒนาออยดุง มีรายได้สุทธินอกภาคเกษตรต่อครัวเรือนต่อปีสูงสุดเท่ากับ 75,362.50 บาท รองลงมาคือ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง 56,614.71 บาท และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 50,513.89 บาท และรายได้สุทธิเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรนั้น พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีมีรายได้สุทธิเฉลี่ยครัวเรือนต่อปีสูงสุดเท่ากับ 341,035.17 บาท รองลงมาคือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 209,936.00 บาท และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง 202,075.59 บาท

สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยจากภาคเกษตรน้อยที่สุด คือครัวเรือนเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองเท่ากับ 29,077.22 บาท อีกทั้งยังมีรายจ่ายในภาคเกษตร รายได้สุทธินอกภาคเกษตร และรายได้สุทธิต่อครัวเรือนต่ำที่สุดอีกเช่นกันเท่ากับ 8,966.67 9,066.67 และ 38,143.89 บาท ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแหล่งรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงพบว่าพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี เป็นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีรายได้สุทธิสูงสุด คือ 247,240 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีรายได้สุทธิต่อครัวเรือนอยู่ที่ 202,080 บาท/ครัวเรือน/ปี และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีรายได้สุทธิต่อครัวเรือนอยู่ที่ 134,250 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงที่มีรายได้สุทธิต่อครัวเรือนน้อยที่สุด คือ ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีรายได้สุทธิอยู่ที่ 29,080 บาท/ครัวเรือน/ปี เมื่อพิจารณาถึงรายได้สุทธิครัวเรือนจากการเกษตร พบว่า ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีรายได้หลักมาจากกาแฟโดยมีรายได้เท่ากับ 180,390 บาท และ 86,580 บาท โดยคิดเป็นร้อยละ 91.22 และร้อยละ 71.98 ของรายทั้งหมดของครัวเรือน แต่ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองนั้นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้หลักมาจากหอมญี่ปุ่นโดยมีรายได้เท่ากับ 54,340 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 81.96 ของราย

ทั้งหมดของครัวเรือน ในส่วนของรายจ่ายครัวเรือนจากการเกษตรพบว่า ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีรายจ่ายจากการเกษตรหลักคือค่าจ้างแรงงาน โดยมีรายจ่ายอยู่ที่ 38,430 บาท และ 31,390 บาท ของรายทั้งหมดของครัวเรือน

ตารางที่ 26 ลักษณะแรงงานเต็มเวลาของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1-2 คน	3-4 คน	>4 คน	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)						
พื้นที่ขยายผล			80	24	6	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	10	6	1	17
	แม่สรวย	วาวี	5	2	-	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	15	4	-	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	8	3	-	11
		แม่มะลอ	7	1	1	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	21	1	-	22
	อมก๋อย	สบโขง	8	4	4	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	6	3	-	9
พื้นที่ปลูกสำคัญ			25	12	1	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยตุ้ง	11	4	1	16
	แม่สรวย	คอยช้าง	2	2	-	4
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	12	6	-	18
รวมทั้งหมด			105	36	7	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง						
พื้นที่ขยายผล			72.73	21.82	5.45	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	58.82	35.29	5.88	100.00
	แม่สรวย	วาวี	71.43	28.57	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	78.95	21.05	-	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	72.73	27.27	-	100.00
		แม่มะลอ	77.78	11.11	11.11	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	95.45	4.55	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	50.00	25.00	25.00	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	66.67	33.33	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			65.79	31.58	2.63	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยตุ้ง	68.75	25.00	6.25	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	50.00	50.00	-	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	66.67	33.33	-	100.00
รวมทั้งหมด			70.95	24.32	4.73	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 27 รายได้ครัวเรือนสุทธิของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	รายได้สุทธิจากภาคเกษตร	รายจ่ายในภาคเกษตร	รายได้สุทธิจากนอกภาคเกษตร	รายได้สุทธิครัวเรือน
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: บาท/ครัวเรือน/ปี)						
พื้นที่ขยายผล			85,378.42	26,193.85	26,183.91	111,562.32
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	145,460.88	68,687.06	56,614.71	202,075.59
	แม่สรวย	วาปี	225,530.27	70,971.71	21,714.29	247,244.56
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	57,403.76	13,977.55	35,190.53	92,594.29
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	75,338.73	13,368.00	20,463.64	95,802.36
		แม่มาลอ	110,029.56	17,055.56	24,222.22	134,251.78
	แม่แตง	ป่าแป๋	73,932.06	14,360.68	17,343.64	91,275.70
	อมก๋อย	สบโขง	33,888.44	15,880.31	11,931.25	45,819.69
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	29,077.22	8,966.67	9,066.67	38,143.89
พื้นที่ปลูกสำคัญ			147,012.45	76,466.82	57,053.95	204,066.39
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยสูง	46,825.00	23,231.06	75,362.50	122,187.50
	แม่สรวย	ดอยช้าง	491,918.75	224,675.00	13,250.00	505,168.75
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	159,422.11	90,852.33	50,513.89	209,936.00
รวมทั้งหมด			101,203.37	39,101.77	34,110.00	135,313.37
ร้อยละของรายได้สุทธิครัวเรือน						
พื้นที่ขยายผล			76.53	23.48	23.47	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	71.98	33.99	28.02	100.00
	แม่สรวย	วาปี	91.22	28.71	8.78	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	61.99	15.10	38.01	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	78.64	13.95	21.36	100.00
		แม่มาลอ	81.96	12.70	18.04	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	81.00	15.73	19.00	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	73.96	34.66	26.04	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	76.23	23.51	23.77	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			72.04	37.47	27.96	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยสูง	38.32	19.01	61.68	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	97.38	44.48	2.62	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	75.94	43.28	24.06	100.00
รวมทั้งหมด			74.79	28.90	25.21	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ส่วนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีมีรายจ่ายหลักมาจากค่าปุ๋ยที่ใช้ในการเกษตรเท่ากับ 15,210 บาท แต่เมื่อเทียบสัดส่วนร้อยละพบว่า พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขงมีร้อยละของรายจ่ายต่อรายได้สูงสุดคือร้อยละ 18.30 รองลงมาคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี ร้อยละ 11.86 และพื้นที่โครงการหลวงแม่มะลอ ร้อยละ 11.3 ส่วนครัวเรือนที่มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้ต่ำที่สุดคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ โดยมีรายจ่ายอยู่ที่ร้อยละ 1.48 ของรายได้ทั้งหมด (ตารางที่ 28 และ ตารางที่ 29) สำหรับรายได้สุทธินอกภาคการเกษตรจะพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองจะมีรายได้สุทธินอกภาคการเกษตรสูงที่สุด รองลงมาคือ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ โดยมีรายได้ อยู่ที่ 56,610 บาท 35,190 บาท และ 24,220 บาท ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีรายได้สุทธินอกภาคการเกษตรต่ำสุดอยู่ที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง โดยมีรายได้อยู่ที่ 9,070 บาทแต่เมื่อเทียบสัดส่วนร้อยละพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอมีสัดส่วนของรายได้สุทธินอกภาคการเกษตรสูงที่สุดคือ ร้อยละ 38.01 รองลงมาคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ร้อยละ 28.02 ตามด้วยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ร้อยละ 26.04 ของรายได้ทั้งหมด

สำหรับครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าที่สำคัญ ได้แก่ พื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง พื้นที่คอยช้าง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง พบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่คอยช้างเป็นกลุ่มที่มีรายได้สุทธิต่อครัวเรือนสูงสุด คือ 505,170 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง 209,940 บาท/ครัวเรือน/ปีและครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง มีรายได้สุทธิต่อครัวเรือน 122,190 บาท/ครัวเรือน/ปี เมื่อพิจารณาถึงรายได้สุทธิครัวเรือนจากการเกษตร พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่คอยช้างมีรายได้สุทธิในภาคการเกษตรสูงสุดเท่ากับ 491,920 บาท/ครัวเรือน/ปีโดยคิดเป็นร้อยละ 97.38 รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ซึ่งมีรายได้สุทธิครัวเรือนจากการเกษตรอยู่ที่ 159,420 บาท โดยคิดเป็นร้อยละ 75.94 ของรายได้ทั้งหมด ส่วนในพื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง พบว่ามีรายได้สุทธิในภาคการเกษตร 46,830 บาท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 38.32 ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งทั้งสามพื้นที่มีกาแฟเป็นพืชที่สร้างรายได้หลัก โดยมีรายได้จากกาแฟ 426,290 บาท 159,420 บาท และ 31,490 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 84.39 ร้อยละ 53.76 และร้อยละ 25.77ของรายได้ทั้งหมดตามลำดับ

ในส่วนของรายจ่ายครัวเรือนจากการเกษตรพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่คอยช้าง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีรายจ่ายจากค่าจ้างแรงงานเป็นหลัก โดยมีรายจ่ายอยู่ที่ 156,250 และ 65,750 บาทตามลำดับ หรือมีร้อยละของรายจ่ายต่อรายได้ร้อยละ 31.12 และ 30.93 ส่วนโครงการพัฒนาคอยดุงมีรายจ่ายจากค่าปุ๋ยเป็นหลัก โดยมีรายจ่ายอยู่ที่ 11,770 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 9.63 ของรายได้ รองลงมาคือ ค่าจ้างแรงงานเท่ากับ 10,220 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 8.73 และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนร้อยละของรายจ่ายต่อรายได้สุทธิครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่คอยช้าง มีสัดส่วนสูงที่สุดคือ ร้อยละ 44.48 ของรายได้ทั้งหมด รองลงมาคือ ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง

ป่าเมือง และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง คิดเป็นร้อยละ 43.28 และ 19.01 ของรายได้ทั้งหมดตามลำดับ

ตารางที่ 28 แหล่งที่มาของรายได้รายจ่ายของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

(หน่วย: พันบาท/ครัวเรือน/ปี)

รายการ	แม่สลอง	วาปี	ปางมะโอ	ปางหินฝน	แม่ะมอล	ป่าเป๋	สบโขง	แม่สลอง	คอยดุง	คอยช้าง	ป่าเมือง
รายได้สุทธิครัวเรือน	202.08	247.24	92.59	95.80	134.25	91.28	45.82	38.14	122.19	505.17	209.94
รายได้สุทธิครัวเรือน	145.46	225.53	57.40	75.34	110.03	73.93	33.89	29.08	46.83	491.92	159.42
จากการเกษตร											
กาแฟ	86.58	180.39	9.87	1.41	-0.20	2.10	1.55	5.88	31.49	426.29	112.86
กล้วยกาแฟ	-	7.14	-	-	-	-	-	-	-	-	18.22
เมือง	-	-	24.24	-	-	52.77	-	-	-	-	1.04
มะเขือ	-	-	-	-	-	4.55	-	-	-	-	-
ชา	5.88	-	4.28	-	-	0.68	-	-	4.33	0.50	-
เชอร์รี่	44.74	11.00	-	-	-	-	-	-	-	9.27	-
อะโวคาโด	-	-	0.00	-	-	-	-	-	-	-	-
ส้มเขียวหวาน	-	-	-	-	-	6.22	-	-	-	-	-
ส้มโอ	-	-	0.08	-	-	0.07	-	-	-	-	-
แมคคาเดเมีย	-	10.57	-	-	-	-	-	-	-	15.26	-
เสาวรส	1.71	-	-	-	-	0.12	-	-	-	-	1.59
เงาะ	-	-	-	-	-	0.13	-	-	-	17.50	-
มะนาว	-	-	0.08	-	0.03	0.16	-	-	-	-	-
ลิ้นจี่	-	-	-	-	2.44	2.64	-	-	1.38	-	-
พลับ	1.41	-	-	-	0.56	-	-	-	-	-	1.11
ยางพารา	-	-	-	-	-	1.45	-	-	-	-	-
ข้าวนา	0.26	-	-	2.21	6.35	-	0.84	-	-	-	-
ข้าวไร่	-	-	-	3.44	5.44	-	0.28	2.22	-	-	-
ข้าวโพด	-	-	-	28.45	33.74	-	-	17.33	0.63	7.50	-
มะเขือเทศ	-	-	-	-	3.33	-	22.49	-	-	-	-
กะหล่ำปลี	-	-	-	10.13	-	-	0.63	-	-	-	-
หอมญี่ปุ่น	-	-	-	-	54.34	-	-	-	-	-	-
ดอกกลีงลาว	-	-	0.37	-	-	-	-	-	-	-	14.60
ผัก	4.41	0.86	12.26	29.13	3.56	0.19	6.20	2.54	-	-	-
ไม้ผล	-	14.43	3.05	-	-	0.41	-	0.33	-	15.60	2.78
ไม้ดอก	-	-	0.66	-	-	-	-	-	-	-	-
ปศุสัตว์	-	-	1.09	-	-	-	0.31	-	-	-	-
รับจ้างในภาคเกษตร	0.47	1.14	1.42	0.59	0.44	2.44	1.59	0.77	9.00	-	7.22

ตารางที่ 28 (ต่อ)

รายการ	แม่ฮ่องสอน	วารี	ปางมะโอ	ปางหินฝน	แม่สะลอง	ป่าแป๋	สบโขง	แม่สอง	ดอยตุง	ดอยช้าง	ป่าเมี่ยง
รายจ่ายครัวเรือนจาก	68.69	70.97	13.98	13.37	17.06	14.36	15.88	8.97	23.23	224.68	90.85
การเกษตร											
ค่าปุ๋ย	21.52	29.31	1.37	10.31	15.21	4.04	8.38	7.70	11.77	53.78	24.33
ค่าจ้างแรงงาน	31.39	38.43	9.87	0.24	0.18	8.04	2.13	0.27	10.22	156.25	65.75
ค่าสารเคมีป้องกัน	4.75	3.01	0.05	1.96	1.39	0.85	5.12	0.67	0.04	1.50	0.28
กำจัดศัตรูพืช											
ค่าสารเคมี	-	-	-	0.05	-	0.95	0.01	-	0.65	4.00	0.01
ค่าเมล็ดพันธุ์	-	0.14	-	0.77	0.23	-	0.09	0.17	-	-	-
ค่าถ้ำกาแฟ	-	-	-	-	-	0.16	-	-	-	-	-
ค่าน้ำมัน	2.19	0.08	0.27	0.03	0.02	0.32	-	-	0.16	8.90	0.47
ค่ากระสอบ	0.05	-	2.37	-	0.03	-	0.09	-	0.01	0.25	0.01
ค่าไฟ	1.10	-	0.04	-	-	-	0.06	0.17	-	-	-
ค่าทำกะลา	1.32	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ค่าผลสด	6.35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ค่าเช่าที่ดิน	-	-	-	-	-	-	-	-	0.38	-	-
รายได้สุทธิครัวเรือน	56.61	21.71	35.19	20.46	24.22	17.34	11.93	9.07	75.36	13.25	50.51
จากนอกภาคเกษตร											
ค้าขายทั่วไป	13.68	18.86	15.68	3.64	15.11	3.02	7.13	-	5.11	-	13.28
ค้าขายกาแฟ	6.49	-	15.03	0.33	3.11	7.54	0.78	6.67	13.00	13.25	28.89
รับจ้างนอกภาคเกษตร	25.29	-	1.32	-	-	1.82	2.50	-	48.50	-	1.39
ถูกหลอกลวง	-	-	2.80	-	6.00	3.98	0.90	2.40	1.35	-	6.73
รายได้ประจำอื่นๆ	11.15	2.86	0.26	16.36	-	0.98	0.63	-	4.28	-	-
งานหัตถกรรม	-	-	0.09	0.14	-	-	-	-	3.13	-	-
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.22

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 29 ร้อยละของรายได้รายจ่ายจากแต่ละแหล่งที่มาต่อรายได้สุทธิของครัวเรือนเกษตรครัวเรือน ปี
การผลิต 2556/57

รายการ	แม่ฮ่องสอน	วาปี	ปางมะโอ	ปางหินฝน	แม่ฮ่องสอน	ป่าแป๋	สบโขง	แม่ฮ่องสอน	ดอยตุง	ดอยช้าง	ป่าเมี่ยง
รายได้สุทธิครัวเรือน	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้สุทธิครัวเรือน	71.98	91.22	61.99	78.64	81.96	81.00	73.96	76.23	38.32	97.38	75.94
จากการเกษตร											
กาแฟ	42.84	72.96	10.66	1.47	-0.15	2.30	3.38	15.41	25.77	84.39	53.76
กล้วยกาแฟ	0.00	2.89	0.00	-	-	-	-	-	-	-	8.68
เมี่ยง	0.00	-	26.18	-	-	57.81	-	-	-	-	0.50
มะแขว่น	0.00	-	-	-	-	4.98	-	-	-	-	-
ชา	2.91	-	4.62	-	-	0.75	-	-	3.55	0.10	-
เชอร์รี่	22.14	4.45	-	-	-	-	-	-	-	1.83	-
อะโวคาโด	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ส้มเขียวหวาน	-	-	-	-	-	6.82	-	-	-	-	-
ส้มโอ	-	-	0.09	-	-	0.07	-	-	-	-	-
แมคคาเดเมีย	-	4.28	-	-	-	-	-	-	-	3.02	-
เสาวรส	0.84	-	-	-	-	0.13	-	-	-	-	0.76
เงาะ	-	-	-	-	-	0.15	-	-	-	3.46	-
มะนาว	-	-	0.09	-	0.02	0.17	-	-	-	-	-
ลิ้นจี่	-	-	-	-	1.82	2.89	-	-	1.13	-	-
พลับ	0.70	-	-	-	0.41	-	-	-	-	-	0.53
ยางพารา	0.00	-	-	-	-	1.59	-	-	-	-	-
ข้าวนา	0.13	-	-	2.31	4.73	-	1.84	-	-	-	-
ข้าวไร่	-	-	-	3.59	4.06	-	0.61	5.83	-	-	-
ข้าวโพด	-	-	-	29.69	25.13	-	-	45.44	0.51	1.48	-
มะเขือเทศ	-	-	-	0.00	2.48	-	49.09	-	-	-	-
กะหล่ำปลี	-	-	-	10.57	-	-	1.36	-	-	-	-
หอมญี่ปุ่น	-	-	-	-	40.48	-	-	-	-	-	-
ดอกกลีงลาว	-	-	0.40	-	-	-	-	-	-	-	6.95
ผัก	2.18	0.35	13.24	30.40	2.65	0.20	13.53	6.67	-	-	-
ไม้ผล	-	5.84	3.30	-	-	0.45	-	0.87	-	3.09	1.32
ไม้ดอก	-	-	0.71	-	-	-	-	-	-	-	-
ปศุสัตว์	-	-	1.18	-	-	-	0.68	-	-	-	-
รับจ้างในภาคเกษตร	0.23	0.46	1.53	0.61	0.33	2.68	3.46	2.01	7.37	-	3.44

ตารางที่ 29 (ต่อ)

รายการ	แม่สลอง	วาวิ	ปางมะโอ	ปางหินฝน	แม่มะล	ป่าแป๋	สบโขง	แม่สอง	ดอยตุง	ดอยช้าง	ป่าเมี่ยง
รายจ่ายครัวเรือนจาก	33.99	28.71	15.10	13.95	12.70	15.73	34.66	23.51	19.01	44.48	43.28
การเกษตร											
ค่าปุ๋ย	10.65	11.86	1.48	10.77	11.33	4.43	18.30	20.19	9.63	10.64	11.59
ค่าจ้างแรงงาน	15.54	15.54	10.66	0.25	0.13	8.81	4.64	0.70	8.37	30.93	31.32
ค่าสารเคมีป้องกันกำจัด	2.35	1.22	0.06	2.05	1.03	0.94	11.17	1.75	0.04	0.30	0.13
ศัตรูพืช											
ค่าฮอร์โมน	0.00	0.00	0.00	0.06	0.00	1.04	0.02	0.00	0.53	0.79	0.01
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.00	0.06	0.00	0.80	0.17	0.00	0.20	0.44	0.00	0.00	0.00
ค่าถ้ำกาแฟ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.17	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าน้ำมัน	1.08	0.03	0.30	0.03	0.01	0.35	0.00	0.00	0.13	1.76	0.22
ค่ากระสอบ	0.03	0.00	2.56	0.00	0.02	0.00	0.19	0.00	0.01	0.05	0.01
ค่าไฟ	0.55	0.00	0.05	0.00	0.00	0.00	0.14	0.44	0.00	0.00	0.00
ค่าทำกะลา	0.65	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าผลสด	3.14	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
ค่าเช่าที่ดิน	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.31	0.00	0.00
รายได้สุทธิครัวเรือนจาก	28.02	8.78	38.01	21.36	18.04	19.00	26.04	23.77	61.68	2.62	24.06
นอกภาคเกษตร											
ค้าขายทั่วไป	6.77	7.63	16.94	3.80	11.26	3.31	15.55	0.00	4.18	0.00	6.32
ค้าขายกาแฟ	3.21	0.00	16.24	0.34	2.32	8.26	1.71	17.48	10.64	2.62	13.76
รับจ้างนอกภาคเกษตร	12.52	0.00	1.42	0.00	0.00	1.99	5.46	0.00	39.69	0.00	0.66
ถูกหลานส่งมาให้	0.00	0.00	3.02	0.00	4.47	4.36	1.96	6.29	1.10	0.00	3.21
รายได้ประจำอื่นๆ	5.52	1.16	0.28	17.08	0.00	1.07	1.36	0.00	3.50	0.00	0.00
งานหัตถกรรม	0.00	0.00	0.10	0.14	0.00	0.00	0.00	0.00	2.56	0.00	0.00
อื่นๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.10

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับรายได้สุทธิครัวเรือนจากนอกภาคเกษตร พบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง มีรายได้นอกภาคเกษตรสูงสุด รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการหลวงป่าเมี่ยง และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้าง เท่ากับ 75,360 บาท 50,510 บาท และ 13,250 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 61.68 24.06 และ 2.26 ของรายได้สุทธิครัวเรือนตามลำดับ โดยครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการหลวงป่าเมี่ยงมีรายได้นอกภาคเกษตรที่จากการค้าขายกาแฟมากที่สุด เท่ากับ 28,890 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 13.76 ของรายได้สุทธิครัวเรือน รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้าง และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง เท่ากับ 13,250 และ 13,000 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 2.62 และ 10.64 ของรายได้สุทธิครัวเรือนตามลำดับ จะเห็นได้ว่ารายได้นอกภาคเกษตรทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้างนั้นมาจากการค้าขายกาแฟ

สำหรับการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีการกู้ยืมเงินโดยมีจำนวนทั้งสิ้น 94 ตัวอย่างจาก 148 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 63.51 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 30) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงนั้น มีสัดส่วนของครัวเรือนที่กู้ยืมเงินและครัวเรือนที่ไม่ได้กู้ยืมเงินใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการกู้ยืมเงินมีจำนวนทั้งสิ้น 65 ตัวอย่าง และครัวเรือนที่ไม่ได้กู้ยืมเงินมีจำนวนทั้งสิ้น 45 ตัวอย่าง หรือคิดเป็นร้อยละ 59.09 และร้อยละ 40.91 ตามลำดับ โดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงที่มีสัดส่วนการการกู้ยืมเงินของเกษตรกรในพื้นที่สูงสุดอยู่ที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ รองลงมาคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ ตามลำดับ โดยคิดเป็นร้อยละ 78.95 ร้อยละ 72.73 และร้อยละ 66.67 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ตามลำดับ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สองมีสัดส่วนการกู้ยืมเงินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างน้อยที่สุดคือ ร้อยละ 11.11 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ส่วนในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้างมีการกู้ยืมเงินทุกครัวเรือนรองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง และพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง โดยคิดเป็นร้อยละ 100 ร้อยละ 88.89 และร้อยละ 56.25 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ตามลำดับ

สำหรับการกู้เงินหากพิจารณาตามจำนวนเงินกู้เฉลี่ยแล้วจะพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมียอดเงินกู้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มีการกู้เงิน เท่ากับ 113,202.13 บาท (ตารางที่ 31) หรือเฉลี่ยเป็น 71,898.65 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งจากการสำรวจพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี มียอดเงินกู้เฉลี่ยในครัวเรือนที่มีการกู้เงินสูงที่สุด เท่ากับ 862,500.00 บาท รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ดอยช้าง และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง เท่ากับ 483,333.33 และ 183,857.14 ตามลำดับ ซึ่งหากเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง กับพื้นที่ปลูกสำคัญจะพบว่า พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมียอดเงินกู้สูงกว่า พื้นที่ปลูกสำคัญคือ 119,325.64 และ 99,477.01 บาท ตามลำดับ ในทางกลับกันหากพิจารณาที่ยอดเงินกู้เฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดจะพบว่า พื้นที่ปลูกที่สำคัญนั้นมียอดเงินกู้เฉลี่ยสูงกว่า พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง เท่ากับ 75,916.67 บาท และ 70,510.61 บาท ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมียอดเงินกู้เฉลี่ยของครัวเรือนที่มีการกู้เงินต่ำที่สุดคือ ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน เท่ากับ 18,333.33 บาท 20,000 บาท และ 21,428.57 บาทตามลำดับ ซึ่งมียอดเงินกู้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่เท่ากับ 12,222.22 บาท 2,222.22 บาท และ 13,636.36 บาทตามลำดับ

ตารางที่ 30 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีการกู้เงิน ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ไม่ได้กู้	กู้	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)					
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			45	65	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	10	7	17
	แม่สรวย	วาปี	3	4	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	4	15	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	4	7	11
		แม่ะลอ	3	6	9
	แม่แตง	ป่าแม่	6	16	22
	อมก๋อย	สบโขง	7	9	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	8	1	9
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			9	29	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	7	9	16
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	4	4
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	2	16	18
รวมทั้งหมด			54	94	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง					
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			40.91	59.09	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	58.82	41.18	100.00
	แม่สรวย	วาปี	42.86	57.14	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	21.05	78.95	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	36.36	63.64	100.00
		แม่ะลอ	33.33	66.67	100.00
	แม่แตง	ป่าแม่	27.27	72.73	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	43.75	56.25	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	88.89	11.11	100.00
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			23.68	76.32	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	43.75	56.25	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	0.00	100.00	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	11.11	88.89	100.00
รวมทั้งหมด			36.49	63.51	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 31 จำนวนเงินกู้เฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ไม่ได้กู้	กู้	รวม
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			-	119,325.64	70,510.61
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	183,857.14	75,705.88
	แม่สรวย	วาเวี	-	862,500.00	492,857.14
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	-	67,027.78	52,916.67
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	21,428.57	13,636.36
		แม่มะลอ	-	18,333.33	12,222.22
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	61,171.88	44,488.64
	อมก๋อย	สบโขง	-	83,888.89	47,187.50
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	20,000.00	2,222.22
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			-	99,477.01	75,916.67
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	-	32,777.78	18,437.50
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	483,333.33	483,333.33
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	41,031.25	36,472.22
รวมทั้งหมด			-	113,202.13	71,898.65

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อจำแนกตามระยะเวลาการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 2-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.36 (ตารางที่ 32) รองลงมาคืออยู่ในช่วง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.81 และมีเพียงร้อยละ 3.60 เท่านั้นที่มีระยะเวลาในการกู้ยืมมากกว่า 10 ปี โดยจะเห็นว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงจะมีระยะเวลาในการกู้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 2-5 ปี และ 6-10 ปี เท่าๆ กัน แต่ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญจะมีระยะเวลาในการกู้ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 2-5 ปีซึ่งในภาพรวมพบว่ายอดเงินกู้เฉลี่ยอยู่ที่ 93,848.92 บาท โดยยอดเงินกู้ในแต่ละระยะเวลาการกู้มีดังนี้ ระยะเวลาการกู้ 1 ปี มีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 149,294.12 บาท (ตารางที่ 33) ระยะเวลาการกู้ 2-5 ปี มีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 52,700 บาท ระยะเวลาการกู้ 6-10 ปี มีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 140,382.98 บาท และระยะเวลาการกู้มากกว่า 10 ปี มีจำนวนเงินกู้เฉลี่ย 44,000 บาท ซึ่งเมื่อแบ่งออกตามพื้นที่การเพาะปลูกพบว่า สำหรับพื้นที่ขยายผล โครงการหลวง ระยะเวลาการกู้ 1 ปี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองมีการกู้เงินเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 434,333.33 บาท ระยะเวลาการกู้ 2-5 ปี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋มีการกู้เงินเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 90,000 บาท ระยะเวลาการกู้ 6-10 ปี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาเวีมีจำนวนเงินกู้เฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 730,000 บาท และระยะเวลาการกู้มากกว่า 10 ปี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองมีจำนวนเงินกู้เฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 100,000 บาท และในส่วนของพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญพบว่า ระยะเวลาการกู้ 1 ปี มีเพียงพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุงที่ทำการกู้เงิน โดยมีการกู้เงินเฉลี่ยเท่ากับ 20,000 บาท ระยะเวลาการกู้ 2-5 ปี และระยะเวลาการ

กู้ 6-10 ปี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีพื้นที่ค้อยช้างมีจำนวนเงินกู้เฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 437,500 บาท และ 175,000 บาทตามลำดับโดยในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญไม่มีการกู้เงินในระยะมากกว่า 10 ปี

จากการกู้ยืมทั้งสิ้น 139 รายการ ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างพบว่า แหล่งเงินกู้ที่สำคัญของ ครัวเรือนเกษตรกรมีด้วยกันหลายแหล่ง ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร และกองทุนจัดความยากจน เป็นต้น ซึ่งแหล่งเงินกู้ที่สำคัญคือกองทุนหมู่บ้าน เพราะมีการกู้เงิน จากแหล่งดังกล่าวถึงร้อยละ 43.88 (ตารางที่ 34) รองลงมาคือกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร คิดเป็นร้อยละ 24.46 และกู้จากกองทุนจัดความยากจนคิดเป็นร้อยละ 12.23แต่เมื่อพิจารณาถึง จำนวนเงินที่กู้ พบว่า มีการกู้เงินเฉลี่ยจากกลุ่มต่างๆ สูงที่สุดโดยมียอดเงินกู้เฉลี่ย 395,440บาทรองลงมาคือกู้ จากญาติ 225,830 บาท และ กู้จากธนาคารเพื่อการเกษตร 152,350 บาท ตามลำดับ

สำหรับวัตถุประสงค์ของการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างนั้นมีด้วยกันหลายวัตถุประสงค์ ซึ่งวัตถุประสงค์หลักคือการกู้เงินเพื่อนำไปลงทุนในการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 37.41 (ตารางที่ 35) ส่วน ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอีกร้อยละ 30.94 มีวัตถุประสงค์การกู้เงินเพื่อนำไปใช้จ่ายภายในครัวเรือน เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่าต่อเติมบ้าน หรือใช้จ่ายเรื่องทั่วไป เป็นต้น และนอกจากนั้นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างยัง มีการกู้เงินเพื่อนำไปลงทุนเพื่อการผลิตกาแฟคิดเป็นร้อยละ 23.02และเมื่อแบ่งตามพื้นที่เพาะปลูกพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะทำการกู้เงินมาเพื่อผลิตพืชอื่นๆ เป็นหลัก รองลงมาคือเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน และใช้ผลิตกาแฟ โดยคิดเป็นร้อยละ 52 ร้อยละ 43 และร้อยละ 32 ของ วัตถุประสงค์ในการกู้ ส่วนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่เพาะปลูกกาแฟที่สำคัญจะเป็นการกู้เงินเพื่อ มาผลิตกาแฟเป็นหลัก โดยคิดเป็นร้อยละ 70 ของวัตถุประสงค์ในการกู้เงิน แต่เมื่อมองในรูปของตัวเงิน พบว่า ในภาพรวมนั้นครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีการกู้เงินมาผลิตกาแฟและปลูกพืชอื่นมากที่สุด โดยมียอด เงินกู้เฉลี่ย 246,670 บาท รองลงมาคือ กู้เพื่อผลิตกาแฟเพียงอย่างเดียว 171,250 บาท และกู้เพื่อใช้จ่ายใน ครัวเรือน 72,700 บาท

ตารางที่ 32 ลักษณะระยะเวลาการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1 ปี	2-5 ปี	6-10 ปี	>10 ปี	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)							
พื้นที่ขยายผล			16	39	39	5	99
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	3	3	1	1	8
	แม่สรวย	วาปี	-	-	5		5
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	3	20	7	1	31
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	4	4	1	9
		แม่ะลอ	-	4	2	-	6
	แม่แตง	ป่าแป๋	7	3	16	2	28
	อมก๋อย	สบโขง	3	4	4	-	11
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	1	-	-	1
พื้นที่ปลูกสำคัญ			1	31	8	-	40
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	1	8	1	-	10
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	4	2	-	6
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	19	5	-	24
รวมทั้งหมด			17	70	47	5	139
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง							
พื้นที่ขยายผล			16.16	39.39	39.39	5.05	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	37.50	37.50	12.50	12.50	100.00
	แม่สรวย	วาปี	-	-	100.00	0.00	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	9.68	64.52	22.58	3.23	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	44.44	44.44	11.11	100.00
		แม่ะลอ	-	66.67	33.33	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	25.00	10.71	57.14	7.14	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	27.27	36.36	36.36	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	100.00	-	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			2.50	77.50	20.00	-	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	10.00	80.00	10.00	-	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	66.67	33.33	-	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	79.17	20.83	-	100.00
รวมทั้งหมด			12.23	50.36	33.81	3.60	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 33 เงินกู้เฉลี่ยจำแนกตามลักษณะระยะเวลาการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1 ปี	2-5 ปี	6-10 ปี	>10 ปี	รวม
พื้นที่ขยายผล			157,375.00	28,307.69	152,820.51	44,000.00	99,010.10
เขียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	434,333.33	18,000.00	30,000.00	100,000.00	185,875.00
	แม่สรวย	วาวี	-	-	730,000.00	-	730,000.00
เขียงใหม่	เขียงดาว	ปางมะโอ	78,333.33	23,750.00	157,142.86	20,000.00	59,032.26
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	23,750.00	16,250.00	25,000.00	20,555.56
		แม่มะลอ	-	22,500.00	10,000.00	-	18,333.33
	แม่แตง	ป่าแป๋	55,714.29	90,000.00	60,937.50	37,500.00	61,071.43
	อมก๋อย	สบโขง	196,666.67	25,000.00	30,000.00	-	73,636.36
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	20,000.00	-	-	20,000.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			20,000.00	83,387.10	79,750.00	-	81,075.00
เขียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดูง	20,000.00	36,250.00	20,000.00	-	33,000.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	437,500.00	175,000.00	-	350,000.00
เขียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	28,684.21	53,600.00	-	33,875.00
รวมทั้งหมด			149,294.12	52,700.00	140,382.98	44,000.00	93,848.92

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 34 แหล่งเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	รกส	กองทุนหมู่บ้าน	กขคจ	สหกรณ์	ญาติ/คนรู้จัก	กลุ่มต่างๆ	อื่นๆ	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)										
พื้นที่ขยายผล			29	41	11	7	5	5	1	99
เขียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	2	4	-	-	2	-	-	8
	แม่สรวย	วาวี	4	-	-	-	-	1	-	5
เขียงใหม่	เขียงดาว	ปางมะโอ	9	12	8	-	1	1	-	31
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	1	5	1	1	1	-	-	9
		แม่มะลอ	-	5	-	-	1	-	-	6
	แม่แตง	ป่าแป๋	10	9	2	5	-	2	-	28
	อมก๋อย	สบโขง	3	5	-	1	-	1	1	11
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	1	-	-	-	-	-	1
พื้นที่ปลูกสำคัญ			5	20	6	5	1	3	-	40
เขียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดูง	-	8	1	-	1	-	-	10
	แม่สรวย	คอยช้าง	5	-	-	-	-	1	-	6
เขียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	12	5	5	-	2	-	24
รวมทั้งหมด			34	61	17	12	6	8	1	139

ตารางที่ 34 (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ทศ	กองทุนหมู่บ้าน	กขคจ	สหกรณ์	ญาติ/คนรู้จัก	กลุ่มต่างๆ	อื่นๆ	รวม
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง										
พื้นที่ขยายผล			29.29	41.41	11.11	7.07	5.05	5.05	1.01	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	25.00	50.00	-	-	25.00	-	-	100.00
	แม่สรวย	วาวี	80.00	-	-	-	-	20.00	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	29.03	38.71	25.81	-	3.23	3.23	-	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	11.11	55.56	11.11	11.11	11.11	-	-	100.00
		แม่มะลอ	-	83.33	-	-	16.67	-	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	35.71	32.14	7.14	17.86	-	7.14	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	27.27	45.45	-	9.09	-	9.09	9.09	100.00
ดาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	100.00	-	-	-	-	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			12.50	50.00	15.00	12.50	2.50	7.50	-	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดูง	-	80.00	10.00	-	10.00	-	-	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	83.33	-	-	-	-	16.67	-	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเกิด	ป่าเมี่ยง	-	50.00	20.83	20.83	-	8.33	-	100.00
รวมทั้งหมด			24.46	43.88	12.23	8.63	4.32	5.76	0.72	100.00
เงินกู้เฉลี่ย (พันบาท)										
พื้นที่ขยายผล			107.93	29.83	7.27	127.86	267.00	617.80	50.00	99.01
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	60.00	16.75	0.00	0.00	650.00	0.00	0.00	185.88
	แม่สรวย	วาวี	162.50	0.00	0.00	0.00	0.00	3,000.00	0.00	730.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	146.67	36.75	5.63	0.00	15.00	9.00	0.00	59.03
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	35.00	19.00	25.00	20.00	10.00	0.00	0.00	20.56
		แม่มะลอ	0.00	20.00	0.00	0.00	10.00	0.00	0.00	18.33
	แม่แตง	ป่าแป๋	90.50	37.78	5.00	75.00	0.00	40.00	0.00	61.07
	อมก๋อย	สบโขง	33.33	32.00	0.00	500.00	0.00	0.00	50.00	73.64
ดาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	0.00	20.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	20.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			410.00	31.65	35.92	50.00	20.00	24.83	0.00	81.08
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดูง	0.00	36.25	20.00	0.00	20.00	0.00	0.00	33.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	410.00	0.00	0.00	0.00	0.00	50.00	0.00	350.00
เชียงใหม่	คอยสะเกิด	ป่าเมี่ยง	0.00	28.58	39.10	50.00	0.00	12.25	0.00	33.88
รวมทั้งหมด			152.35	30.43	17.38	95.42	225.83	395.44	50.00	93.85

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 35 วัตถุประสงค์ของการกู้เงินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ผลิตกาแฟ	ปลูกพืช อื่น	ใช้ใน ครัวเรือน	ค้าขาย/ ลงทุน	ปลูกสัตว์	ผลิตกาแฟ และปลูกพืช อื่น	ผลิตกาแฟ และใช้ใน ครัวเรือน	ผลิตกาแฟใช้ ในครัวเรือน และค้าขาย/ ลงทุน	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)											
พื้นที่ขยายผล			4	52	33	1	2	6	1	-	99
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	2	3	-	-	3	-	-	8
	แม่สรวย	วาเวี	2	2	1	-	-	-	-	-	5
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	1	15	14	1	-	-	-	-	31
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	6	3	-	-	-	-	-	9
		แม่ะลอส	-	5	1	-	-	-	-	-	6
	แม่แตง	ป่าแป๋	1	17	6	-	-	3	1	-	28
	อมก๋อย	สบโขง	-	5	4	-	2	-	-	-	11
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	-	1	-	-	-	-	-	1
พื้นที่ปลูกสำคัญ			28	-	10	1	-	-	-	1	40
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยคอง	3	-	5	1	-	-	-	1	10
	แม่สรวย	ดอยช้าง	4	-	2	-	-	-	-	-	6
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	21	-	3	-	-	-	-	-	24
รวมทั้งหมด			32	52	43	2	2	6	1	1	139
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง											
พื้นที่ขยายผล			4.04	52.53	33.33	1.01	2.02	6.06	1.01	-	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	25.00	37.50	-	-	37.50	-	-	100.00
	แม่สรวย	วาเวี	40.00	40.00	20.00	-	-	-	-	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	3.23	48.39	45.16	3.23	-	-	-	-	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	66.67	33.33	-	-	-	-	-	100.00
		แม่ะลอส	-	83.33	16.67	-	-	-	-	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	3.57	60.71	21.43	-	-	10.71	-	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	-	45.45	36.36	-	18.18	-	-	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	-	100.00	-	-	-	-	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			70.00	-	25.00	2.50	-	-	-	2.50	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยคอง	30.00	-	50.00	-	-	-	-	10.00	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	66.67	-	33.33	-	-	-	-	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	87.50	-	12.50	-	-	-	-	-	100.00
รวมทั้งหมด			23.02	37.41	30.94	1.44	1.44	4.32	0.72	0.72	100.00

ตารางที่ 35 (ต่อ)

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ผลิตกาแฟ	ปลูกพืช อื่น	ใช้ใน ครัวเรือน	ค้าขาย/ ลงทุน	ปศุสัตว์	ผลิตกาแฟ และปลูกพืช อื่น	ผลิตกาแฟ และใช้ใน ครัวเรือน	ผลิตกาแฟ ใช้ ในครัวเรือน และค้าขาย/ ลงทุน	รวม
เงินกู้เฉลี่ย (พันบาท)											
พื้นที่ขยายผล			771.75	54.31	71.09	5.00	20.00	246.67	20.00	-	99.01
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	65.00	102.33	-	-	350.00	-	-	185.88
	แม่สรวย	วาวี	1,525.00	200.00	200.00	-	-	-	-	-	730.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	7.00	70.27	54.57	5.00	-	-	-	-	59.03
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	20.83	20.00	-	-	-	-	-	20.56
		แม่ะลอส	-	12.00	50.00	-	-	-	-	-	18.33
	แม่แตง	ป่าเป้า	30.00	50.88	60.83	-	-	143.33	20.00	-	61.07
	อมก๋อย	สบโขง	-	38.00	145.00	-	20.00	-	-	-	73.64
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	-	20.00	-	-	-	-	-	20.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			85.46	-	78.00	50.00	0.00	-	-	-	81.08
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	26.67	-	36.00	50.00	-	-	-	20.00	33.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	425.00	-	200.00	-	-	-	-	-	350.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	29.19	-	66.67	-	-	-	-	-	33.88
รวมทั้งหมด			171.25	54.31	72.70	27.50	20.00	246.67	20.00	20.00	93.85

ที่มา: จากการสำรวจ

4.8 ลักษณะการถือครองทรัพยากรของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสำรวจพบว่าครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศึกษามีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาละเอียดอยู่ที่ 10.95 ปี (ตารางที่ 36) โดยครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในแต่ละพื้นที่จะมีประสบการณ์การปลูกกาแฟอาราบิกาดังกล่าวแตกต่างกันออกไป ดังนี้ ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาละเอียดสูงที่สุด คือ 24.89 ปี ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิการองลงมา คือ 14.19 ปี ตามมาด้วยครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาละเอียด 11.91 ปี ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาละเอียด 9.91 ปี ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ในเขตอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาละเอียด 8.71 ปี ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาละเอียด 8.42 ปี ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าเป้า ในเขตอำเภอ

แม่แดง จังหวัดเชียงใหม่ มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาลើ 8.23 ปี ครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง ในเขตอำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาลើ 7.75 ปี ครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละอ ในเขตอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาลើ 6.22 ปี และครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาน้อยที่สุดอยู่ที่ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก โดยมีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาลើ 4.11 ปี

ตารางที่ 36 ประสบการณ์ในการปลูกกาแฟของครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ประสบการณ์ปลูกกาแฟ
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			7.95
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สอง	8.71
	แม่สรวย	วาวิ	8.57
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	8.42
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	9.91
		แม่ละอ	6.22
	แม่แดง	ป่าแป๋	8.23
	อมก๋อย	สบโขง	7.75
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สอง	4.11
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			19.63
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	14.19
	แม่สรวย	ดอยช้าง	17.75
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	24.89
รวมทั้งหมด			10.95

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อจำแนกประสบการณ์ในการปลูกกาแฟของครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่า ในภาพรวมครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกาอยู่ในช่วงระหว่าง 4-10 ปี ซึ่งมีจำนวนถึง 70 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 47.30 ของจำนวนครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 37) รองลงมาคือ ครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิกามากกว่า 15 ปี ซึ่งมีจำนวน 35 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 23.65 ของจำนวนครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิการะหว่าง 1-3 ปี ซึ่งมีจำนวน 23 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 15.54 ของจำนวนครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด และครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอาราบิการะหว่าง 11-15 ปี ซึ่งมีจำนวน 20 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 13.51 ของจำนวนครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด

หากจำแนกออกตามช่วงอายุของประชากรในการปลูกกาแฟ พบว่า ครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟในช่วงระหว่าง 1-3 ปี พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโจง แต่ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง และพื้นที่คอยช้าง ไม่มีครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่เพิ่งเริ่มปลูกกาแฟอาราบิก้า (ตารางที่ 37) ส่วนครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟในช่วงระหว่าง 4-10 ปี พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พบน้อยในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง และ โครงการพัฒนาคอยดุง แต่ในพื้นที่คอยช้าง ไม่มีครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟในช่วงระหว่าง 4-10 ปี สำหรับครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟในช่วงระหว่าง 11-15 ปี พบมากในพื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง แต่ไม่พบในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง และสำหรับครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟมากกว่า 15 ปี นั้นจะพบมากในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง และไม่พบในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี โดยรายละเอียดประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟของครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างของแต่ละพื้นที่ศึกษามีดังต่อไปนี้

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 17 ราย โดยพบว่า ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี มีจำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.88 (ตารางที่ 37) ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 4-10 ปี มีจำนวน 9 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 52.94 ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวน 5 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 29.41 และครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟมากกว่า 15 ปี มีจำนวน 2 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.76

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี มีครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 7 ราย โดยพบว่า ไม่มีครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 4-10 ปี มีจำนวน 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 85.71 และครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 14.29

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ มีครั้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 19 ราย โดยพบว่า ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี มีจำนวน 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 15.79 ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 4-10 ปี มีจำนวน 13 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 68.42 ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 11-15

ปี มีจำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.26 และครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูก
กาแฟมากกว่า 15 ปี มีจำนวน 2 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 10.53

ตารางที่ 37 ลักษณะประสบการณ์ในการปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1-3 ปี	4-10 ปี	11-15 ปี	>15 ปี	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)							
<u>พื้นที่ขยาย</u>			22	66	10	12	110
<u>ผล</u>							
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	1	9	5	2	17
	แม่สรวย	วาปี	-	6	1	-	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	3	13	1	2	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	2	6	1	2	11
		แม่ะลอ	3	5	-	1	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	3	16	-	3	22
	อมก๋อย	สบ ไชย	6	6	2	2	16
	ดาก	ท่าสองยาง	4	5	-	-	9
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			1	4	10	23	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	1	3	6	6	16
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	-	1	3	4
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	1	3	14	18
รวมทั้งหมด			23	70	20	35	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง							
<u>พื้นที่ขยาย</u>			20.00	60.00	9.09	10.91	100.00
<u>ผล</u>							
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	5.88	52.94	29.41	11.76	100.00
	แม่สรวย	วาปี	-	85.71	14.29	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	15.79	68.42	5.26	10.53	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	18.18	54.55	9.09	18.18	100.00
		แม่ะลอ	33.33	55.56	-	11.11	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	13.64	72.73	-	13.64	100.00
	อมก๋อย	สบ ไชย	37.50	37.50	12.50	12.50	100.00
	ดาก	ท่าสองยาง	44.44	55.56	-	-	100.00
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			2.63	10.53	26.32	60.53	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	6.25	18.75	37.50	37.50	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	-	25.00	75.00	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	5.56	16.67	77.78	100.00
รวมทั้งหมด			15.54	47.30	13.51	23.65	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 11 ราย โดยพบว่า
ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี มีจำนวน 2 ราย หรือคิดเป็น

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 9 ราย โดยพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี มีจำนวน 3 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 33.33 ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 4-10 ปี มีจำนวน 5 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 55.56 และครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟมากกว่า 15 ปี มีจำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 11.11

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 16 ราย โดยพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี มีจำนวน 6 ราย หรือคิดเป็น ร้อยละ 37.50 ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 4-10 ปี มีจำนวน 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 37.50 ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวน 2 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 12.50 และครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูก กาแฟมากกว่า 15 ปี มีจำนวน 2 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 12.50

โครงการพัฒนาคอกขุด มีคร้วเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 16 ราย โดยพบว่า คร้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี มีจำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 6.25 คร้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 4-10 ปี มีจำนวน 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 18.75 คร้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวน 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 37.50 และคร้วเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟมากกว่า 15 ปี มีจำนวน 6 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 37.50

พื้นที่คอยช้าง มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 4 ราย โดยพบว่า ไม่มีครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี และ 4-10 ปี ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 25 และครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟมากกว่า 15 ปี มีจำนวน 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 75

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง มีครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งสิ้น 18 ราย โดยพบว่า ไม่มีครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 1-3 ปี ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 4-10 ปี มีจำนวน 1 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 5.56 ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟอยู่ในช่วง 11-15 ปี มีจำนวน 3 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 16.67 และครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีประสิทธิภาพในการปลูกกาแฟมากกว่า 15 ปี มีจำนวน 14 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 77.78

สำหรับจำนวนแปลงที่ถือครองของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า โดยส่วนใหญ่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรจะมีที่ดินถือครองอยู่ระหว่าง 2-4 แปลง คิดเป็นร้อยละ 43.92 (ตารางที่ 38) รองลงมาคือ มีจำนวนแปลงที่ถือครองอยู่ระหว่าง 1-2 แปลง คิดเป็นร้อยละ 40.54 และมีเกษตรกรเป็นส่วนน้อยที่มีแปลงที่ถือครองมากกว่า 4 แปลง โดยคิดเป็นร้อยละ 15.54 ของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อจำแนกออกเป็นแต่ละพื้นที่ศึกษาจะพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาอดอยตุง พื้นที่คอยช้าง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ส่วนใหญ่จะมีจำนวนแปลงถือครองอยู่ที่ 1-2 แปลง ส่วนครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโจง ส่วนใหญ่จะมีจำนวนแปลงถือครองอยู่ที่ 2-4 แปลง ส่วนครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรที่มีจำนวนแปลงถือครองมากกว่า 4 แปลงนั้นจะกระจายอยู่ในทุกแห่งของพื้นที่ศึกษา ยกเว้นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ที่มีจำนวนแปลงที่ถือครองไม่เกิน 4 แปลง

ในด้านของพื้นที่ถือครองเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า ในภาพรวมครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างจะมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 29.47 ไร่ (ตารางที่ 39) โดยครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยสูงสุด คือ 45.79 ไร่ รองลงมาคือ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองมีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ย อยู่ที่ 45.31 ไร่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่คอยช้าง มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 42.50 ไร่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 37.68 ไร่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 35.21 ไร่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 27.66 ไร่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 25.29 ไร่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่

ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 21.69 ไร่ ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรในพื้นที่
ขยายผลโครงการหลวงแม่ละอ มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 19.72 ไร่ ครั้วเรือนตัวอย่างเกษตรใน
พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยอยู่ที่ 16.67 ไร่ และ ครั้วเรือนตัวอย่าง
เกษตรในโครงการพัฒนาคอยดุง มีปริมาณพื้นที่ถือครองเฉลี่ยน้อยที่สุด อยู่ที่ 13.38 ไร่

ตารางที่ 38 จำนวนแปลงถือครองของครัวเรือนเกษตรกร ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1-2 แปลง	2-4 แปลง	>4 แปลง	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)						
พื้นที่ขยายผล			40	53	17	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	6	9	2	17
	แม่สรวย	วาปี	1	5	1	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	8	9	2	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	1	7	3	11
		แม่ละอ	4	4	1	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	14	8	-	22
	อมก๋อย	สบโขง	3	8	5	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	3	3	3	9
พื้นที่ปลูกสำคัญ			20	12	6	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	7	6	3	16
	แม่สรวย	คอยช้าง	2	1	1	4
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	11	5	2	18
รวมทั้งหมด			60	65	23	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง						
พื้นที่ขยายผล			36.36	48.18	15.45	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	35.29	52.94	11.76	100.00
	แม่สรวย	วาปี	14.29	71.43	14.29	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	42.11	47.37	10.53	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	9.09	63.64	27.27	100.00
		แม่ละอ	44.44	44.44	11.11	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	63.64	36.36	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	18.75	50.00	31.25	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	33.33	33.33	33.33	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			52.63	31.58	15.79	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	43.75	37.50	18.75	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	50.00	25.00	25.00	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	61.11	27.78	11.11	100.00
รวมทั้งหมด			40.54	43.92	15.54	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 39 พื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	พื้นที่ถือครองทั้งหมดเฉลี่ย
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			30.40
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	45.31
	แม่สรวย	วาวี	45.79
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	25.29
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	27.66
		แม่มะลอ	19.72
	แม่แตง	ป่าแป๋	37.68
	อมก๋อย	สบโขง	16.67
	ท่าสองยาง	แม่สลอง	21.69
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			26.78
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	13.38
	แม่สรวย	ดอยช้าง	42.50
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	35.21
รวมทั้งหมด			29.47

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาถึงขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างจะพบว่าโดยส่วนใหญ่ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรจะมีขนาดพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ โดยคิดเป็นร้อยละ 35.14 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 40) รองลงมาคือ มีขนาดพื้นที่ถือครองอยู่ที่ 1-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.38 รองลงมาอยู่ที่ 11-20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 22.97 และครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรมีขนาดพื้นที่ถือครองอยู่ที่ 21-30 ไร่ มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.15 ของครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด และเมื่อแยกในแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ พื้นที่ดอยช้าง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง จะมีขนาดพื้นที่ถือครองมากกว่า 30 ไร่ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง จะมีขนาดพื้นที่ถือครองอยู่ที่ 11-20 ไร่ และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง และโครงการพัฒนาดอยตุง จะมีขนาดพื้นที่ถือครองอยู่ที่ 1-10 ไร่

ตารางที่ 40 ลักษณะขนาดพื้นที่ถือครองของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1-10 ไร่	11-20 ไร่	21-30 ไร่	>30 ไร่	รวม
จำนวนตัวอย่าง (หน่วย: ครัวเรือน)							
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			27	26	17	40	110
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	2	2	1	12	17
	แม่สรวย	วาปี	-	1	2	4	7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	4	5	5	5	19
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	3	4	1	3	11
		แม่ะล่อ	3	3	1	2	9
	แม่แตง	ป่าแป๋	6	2	4	10	22
	อมก๋อย	สบโขง	7	5	1	3	16
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	2	4	2	1	9
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			15	8	3	12	38
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยคอง	10	4	1	1	16
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	-	1	3	4
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	5	4	1	8	18
รวมทั้งหมด			42	34	20	52	148
ร้อยละจำนวนตัวอย่าง							
<u>พื้นที่ขยาย</u>			24.55	23.64	15.45	36.36	100.00
<u>ผล</u>							
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	11.76	11.76	5.88	70.59	100.00
	แม่สรวย	วาปี	0.00	14.29	28.57	57.14	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	21.05	26.32	26.32	26.32	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	27.27	36.36	9.09	27.27	100.00
		แม่ะล่อ	33.33	33.33	11.11	22.22	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	27.27	9.09	18.18	45.45	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	43.75	31.25	6.25	18.75	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	22.22	44.44	22.22	11.11	100.00
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			39.47	21.05	7.89	31.58	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยคอง	62.50	25.00	6.25	6.25	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	0.00	0.00	25.00	75.00	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	27.78	22.22	5.56	44.44	100.00
รวมทั้งหมด			28.38	22.97	13.51	35.14	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า โดยส่วนใหญ่ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรจะทำการเกษตรบนที่ดินของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 95.56 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 41) รองลงมาคือ เช่าทำจากผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 2.86 และได้ทำฟรีบนที่ดินของผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 1.58 และเมื่อจำแนกออกเป็นแต่ละพื้นที่ศึกษาจะพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละลอ พื้นที่ดอยช้าง และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง นั้นทำการเกษตรบนที่ดินของตนเองทั้งหมด ส่วนครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง นั้นมีส่วนส่วนลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดิน โดยการเช่าทำสูงที่สุด โดยคิดเป็นร้อยละ 28.50 และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี มีสัดส่วนลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดิน โดยการได้ทำฟรีบนที่ดินของผู้อื่น สูงที่สุดโดยคิดเป็นร้อยละ 12.48

ตารางที่ 41 ร้อยละของที่ดินจำแนกตามลักษณะการเป็นเจ้าของที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ร้อยละของที่ดินตามลักษณะการเป็นเจ้าของ			รวม
			ของตนเอง	เช่าจากผู้อื่น	ได้ทำฟรี	
พื้นที่ขยายผล			96.09	1.90	2.01	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	96.10	3.90	-	100.00
	แม่สรวย	วาวี	86.58	0.94	12.48	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	91.76	6.21	2.03	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	100.00	-	-	100.00
		แม่ะลอ	100.00	-	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	98.79	-	1.21	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	98.78	-	1.22	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สอง	97.96	-	2.04	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			93.81	5.99	0.20	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	70.56	28.50	0.93	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	100.00	-	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	100.00	-	-	100.00
รวมทั้งหมด			95.56	2.86	1.58	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับลักษณะเอกสารสิทธิ์ที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า โดยส่วนใหญ่ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรจะไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินที่ถือครอง คิดเป็นร้อยละ 53.99 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 42) รองลงมาคือ สค.1 คิดเป็นร้อยละ 21.81 ภบท.5 คิดเป็นร้อยละ 15.04 นสร.2 คิดเป็นร้อยละ 2.07 ปม.42 คิดเป็นร้อยละ 2.02 สท.1 คิดเป็นร้อยละ 1.42 โฉนด คิดเป็นร้อยละ 1.30 สปก.4-01 คิดเป็นร้อยละ 0.80 สทก. คิดเป็นร้อยละ 0.17 ภบท.6 คิดเป็นร้อยละ 0.11 และอื่นๆอีกร้อยละ 1.25 และเมื่อจำแนกออกเป็นแต่ละพื้นที่ศึกษาจะพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดิน พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง และพื้นที่ดอยช้าง ส่วนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็น สค.1 พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง สำหรับครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่มีเอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็น นสร.2 พบมากในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง และพบเพียงที่เดียว

ตารางที่ 42 ร้อยละของที่ดินจำแนกตามเอกสารสิทธิ์ที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	เอกสารสิทธิ์ที่ดิน										รวม	
			ไม่มีเอกสารสิทธิ์	โฉนด	สค.1	สปก.4-01	สท.1	ภบท.5	สทก.	ภบท.6	ปม.42	นสร. 2		อื่นๆ
พื้นที่ขยายผล			61.20	1.62	20.72	0.90	-	12.53	0.22	0.15	2.64	-	0.01	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	96.10	3.90	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.00
	แม่สรวย	วาวี	100.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	1.83	0.00	53.00	-	-	42.52	1.53	1.02	-	-	0.10	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	100.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.00
		แม่มละอ	100.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.00
	แม่อาย	ป่าแป๋	8.50	-	52.02	3.62	0.00	25.24	0.00	0.00	10.62	-	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	100.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	87.77	12.23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			30.35	0.25	25.39	0.49	6.09	23.28	-	-	-	8.84	5.30	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	30.37	-	-	2.34	-	-	-	-	-	42.06	25.23	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	100.00	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	11.67	0.39	40.77	-	9.78	37.38	-	-	-	-	-	100.00
รวมทั้งหมด			53.99	1.30	21.81	0.80	1.42	15.04	0.17	0.11	2.02	2.07	1.25	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับลักษณะแหล่งน้ำทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง พบว่า โดยส่วนใหญ่ ครัวเรือนตัวอย่างเกษตรกรใช้น้ำฝนเป็นแหล่งน้ำเพียงอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 51.09 ของจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด (ตารางที่ 43) รองลงมาคือน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 28.91 น้ำชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 15.79 ฝนและแหล่งน้ำธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 2.36 แหล่งน้ำธรรมชาติและบ่อสาธารณะ คิดเป็นร้อยละ 0.69 บ่อสระขุด คิดเป็นร้อยละ 0.32 น้ำชลประทานและน้ำฝน คิดเป็นร้อยละ 0.23 และอื่นๆอีกร้อยละ 0.61 โดยเมื่อจำแนกออกเป็นแต่ละพื้นที่ศึกษาจะพบว่า การใช้น้ำฝนเป็นแหล่งน้ำเพียงอย่างเดียว พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าเป้ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่โครงการพัฒนาคอยช้าง พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ส่วนการใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน และการใช้น้ำจากน้ำชลประทาน พบมากในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละลอ

ตารางที่ 43 ร้อยละของที่ดินจำแนกตามแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดิน							รวม	
			น้ำชล ประทาน	น้ำฝนอย่าง เดียว	แหล่งน้ำ ตาม ธรรมชาติ	บ่อสระขุด	น้ำ ชลประทาน และฝน	ฝนและ แหล่งน้ำ ธรรมชาติ	ฝน แหล่งน้ำ ธรรมชาติ และบ่อสระ สาธารณะ		อื่นๆ
พื้นที่ขยายผล			19.48	44.57	33.74	0.42	0.30	0.99	0.00	0.50	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	10.78	29.08	60.14	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00
	แม่สรวย	วาวี	3.74	6.40	79.56	0.00	0.00	10.30	0.00	0.00	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	9.66	67.96	21.57	0.81	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	4.93	41.82	49.96	3.29	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00
		แม่ะล่อ	38.44	35.93	25.63	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	37.91	58.23	2.65	0.00	1.21	0.00	0.00	0.00	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	36.98	40.83	15.40	0.00	0.00	0.00	0.00	6.79	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	9.30	68.28	22.42	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			3.68	72.45	13.06	0.00	0.00	6.88	2.95	0.98	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดู่	4.67	78.50	16.82	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	8.82	75.29	15.88	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	1.97	69.64	11.04	0.00	0.00	11.04	4.73	1.58	100.00
รวมทั้งหมด			15.79	51.09	28.91	0.32	0.23	2.36	0.69	0.61	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ส่วนที่ 3 ต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟอราบิก้า

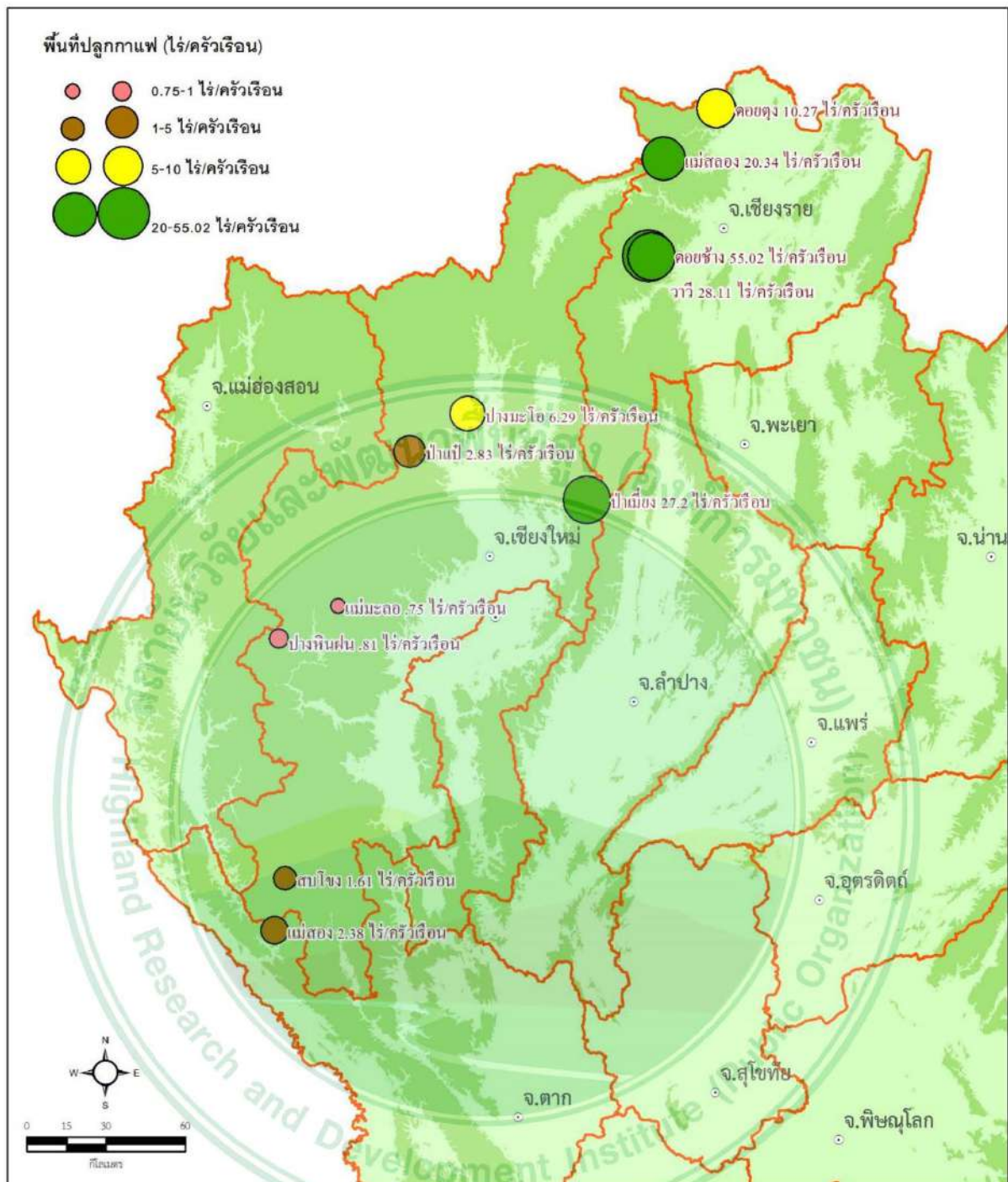
4.9 ผลผลิตและรายได้ของการผลิตกาแฟอราบิก้า

จากการสำรวจภาคสนามครัวเรือนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟ ปีการผลิต 2556/57 พบว่าในภาพรวมเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟมีพื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมด 11.44 ไร่ต่อครัวเรือน (ตารางที่ 44) ซึ่งในจำนวนนี้แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟอายุไม่เกิน 1 ปี 1.99 ไร่ กาแฟอายุ 1-3 ปี 4.49 ไร่ กาแฟอายุ 4-6 ปี 15.39 ไร่ และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 7.61 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.37 39.27 134.53 และ 66.52 ของพื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละพื้นที่ที่ศึกษาพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ดอยช้างมีพื้นที่ปลูกกาแฟรวมมากที่สุด โดยพื้นที่ปลูกกาแฟรวมเท่ากับ 55.02 ไร่ต่อครัวเรือน (ภาพที่ 6) แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟอายุไม่เกิน 1 ปี 3.25 ไร่ กาแฟอายุ 1-3 ปี 36 ไร่ กาแฟอายุ 4-6 ปี 23.78 ไร่ และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 36.50 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 5.91 65.43 43.22 และ 66.34 ของพื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ ขณะที่พื้นที่ที่ครัวเรือนเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟมากรองลงมาคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี ซึ่งเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟรวมเท่ากับ 28.11 ไร่ต่อครัวเรือน โดยที่ไม่มีพื้นที่ปลูกกาแฟอายุไม่เกิน 1 ปี กาแฟอายุ 1-3 ปี 9.88 ไร่ กาแฟอายุ 4-6 ปี 16.25 ไร่ และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 12.17 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.13 92.50 และ 43.29 ของพื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ สำหรับพื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ที่ครัวเรือนเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกน้อยที่สุดคือครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟรวมเท่ากับ 10.27 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟอายุไม่เกิน 1 ปี 3.00 ไร่ กาแฟอายุ 1-3 ปี 4.50 ไร่ กาแฟอายุ 4-6 ปี 16.75 ไร่ และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 6.94 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 29.22 43.83 163.13 และ 67.54 ของพื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ สำหรับพื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ที่ครัวเรือนเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟรวมน้อยที่สุดคือครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกกาแฟรวมเท่ากับ 0.75 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกกาแฟอายุไม่เกิน 1 ปี 0.83 ไร่ กาแฟอายุ 1-3 ปี 0.25 ไร่ กาแฟอายุ 4-6 ปี 0.81 ไร่ และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 0.44 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 111.11 33.33 108.33 และ 58.33 ของพื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ 44 พื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี	รวม
พื้นที่ (หน่วย: ไร่/ครัวเรือน)							
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			1.88	3.66	7.82	6.21	7.21
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	8.68	16.25	15.80	20.34
	แม่สรวย	วาปี	-	9.88	26.00	12.17	28.11
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	3.66	1.94	5.80	4.34	6.29
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	0.25	2.00	0.99	0.45	0.81
		แม่ะล่อ	0.83	0.25	0.81	0.44	0.75
	แม่แตง	ป่าแป๋	1.13	2.43	3.88	1.58	2.83
	อมก๋อย	สบโขง	2.13	1.39	0.95	0.53	1.61
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	1.65	3.00	2.53	2.38
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			2.50	8.41	25.83	10.91	23.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	3.00	4.50	16.75	6.94	10.27
	แม่สรวย	ดอยช้าง	3.25	36.00	23.78	36.50	55.02
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	1.25	6.03	28.86	6.77	27.20
รวมทั้งหมด			1.99	4.49	15.39	7.61	11.44
<u>ร้อยละของพื้นที่ทั้งหมด</u>							
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			26.12	50.70	108.47	86.14	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	42.64	79.88	77.64	100.00
	แม่สรวย	วาปี	-	35.13	92.50	43.29	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	58.12	30.87	92.20	69.05	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	30.81	246.50	121.71	55.98	100.00
		แม่ะล่อ	111.11	33.33	108.33	58.33	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	39.79	86.01	137.05	55.82	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	131.78	86.48	58.91	32.95	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	69.47	126.32	106.58	100.00
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			10.87	36.58	112.31	47.41	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	29.22	43.83	163.13	67.54	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	5.91	65.43	43.22	66.34	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	4.60	22.15	106.12	24.87	100.00
รวมทั้งหมด			17.37	39.27	134.53	66.52	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 6 พื้นที่ปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศึกษา ปีการผลิต 2556/57

เมื่อพิจารณาด้านผลผลิตกาแฟผลสดหรือเชอรี่ที่เกษตรกรได้รับพบว่าในภาพรวมครัวเรือนเกษตรกรได้รับผลผลิตกาแฟผลสดทั้งหมดเท่ากับ 4,076.39 ก.ก.ต่อครัวเรือน (ตารางที่ 45) โดยแบ่งเป็นผลผลิตจากพื้นที่ปลูกกาแฟอายุ 1-3 ปี 678.93 ก.ก. กาแฟอายุ 4-6 ปี 5,651.07 ก.ก. และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 3,228.37 ก.ก. คิดเป็นร้อยละ 16.66 138.63 และ 79.20 ของผลผลิตกาแฟผลสดรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดของแต่ละพื้นที่ที่ศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่คอดช้างได้รับผลผลิตกาแฟผลสดรวมทั้งหมดมากที่สุด โดยได้รับผลผลิตกาแฟผลสดทั้งหมดเท่ากับ 21,419.85 ก.ก.

ในจำนวนนี้แบ่งเป็นผลผลิตจากพื้นที่ปลูกกาแฟอายุ 1-3 ปี 4,928.50 ก.ก. กาแฟอายุ 4-6 ปี 9,283.63 ก.ก. และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 17,633.33 ก.ก. คิดเป็นร้อยละ 23.01 43.34 และ 82.32 ของผลผลิตกาแฟผลสดรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ

ตารางที่ 45 ผลผลิตกาแฟผลสดรวมต่อครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี	รวม
ปริมาณผลผลิต (หน่วย: ก.ก./ครัวเรือน)							
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			-	540.47	2,208.22	2,732.83	2,303.14
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	1,632.00	5,625.00	6,630.27	6,474.56
	แม่สรวย	วาปี	-	1,410.00	9,007.25	7,885.25	12,107.21
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	-	253.39	468.60	1,053.79	918.43
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	60.00	75.63	102.17	88.68
		แม่มะลอ	-	34.00	34.00	28.00	32.50
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	257.81	327.00	154.28	230.24
	อมก๋อย	สบ ไชย	-	125.00	202.60	188.75	183.45
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	193.75	475.00	725.00	428.13
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			-	1,832.83	10,405.47	4,354.62	8,416.18
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	-	285.00	6,539.43	1,888.89	2,969.10
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	4,928.50	9,283.63	17,633.33	21,419.85
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-		11,750.45	2,765.47	10,368.33
รวมทั้งหมด			-	678.93	5,651.07	3,228.37	4,076.39
<u>ร้อยละของผลสดรวม</u>							
<u>พื้นที่ขยายผล</u>			-	23.47	95.88	118.66	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	25.21	86.88	102.40	100.00
	แม่สรวย	วาปี	-	11.65	74.40	65.13	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	-	27.59	51.02	114.74	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	67.66	85.28	115.21	100.00
		แม่มะลอ	-	104.62	104.62	86.15	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	111.98	142.03	67.01	100.00
	อมก๋อย	สบ ไชย	-	68.14	110.44	102.89	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	45.26	110.95	169.34	100.00
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>			-	21.78	123.64	51.74	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	-	9.60	220.25	63.62	100.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	23.01	43.34	82.32	100.00
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	0.00	113.33	26.67	100.00
รวมทั้งหมด			-	16.66	138.63	79.20	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

พื้นที่ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับผลผลิตกาแฟผลสดรวมทั้งหมดมากเป็นอันดับรองลงมาคือ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาปี ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับผลผลิตกาแฟผลสด

ทั้งหมดเท่ากับ 12,107.21 ก.ก. ในจำนวนนี้แบ่งเป็นผลผลิตจากพื้นที่ปลูกกาแฟอายุ 1-3 ปี 1,410.00 ก.ก. กาแฟอายุ 4-6 ปี 9,007.25 ก.ก. และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 7,885.25 ก.ก. คิดเป็นร้อยละ 11.65 74.40 และ 65.13 ของผลผลิตกาแฟสดรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงรายที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับผลผลิตกาแฟสดน้อยที่สุดคือครัวเรือนเกษตรกรพื้นที่โครงการพัฒนาอดอยตุง ซึ่งได้รับผลผลิตกาแฟสดทั้งหมดเท่ากับ 2,969.10 ก.ก. ในจำนวนนี้แบ่งเป็นผลผลิตจากพื้นที่ปลูกกาแฟอายุ 1-3 ปี 285.00 ก.ก. กาแฟอายุ 4-6 ปี 6,539.43 ก.ก. และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 1,888.89 ก.ก. คิดเป็นร้อยละ 9.60 220.25 และ 63.62 ของผลผลิตกาแฟสดรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับผลผลิตกาแฟสดน้อยที่สุดคือครัวเรือนเกษตรกรพื้นที่โครงการขยายผลแม่มะลอ ซึ่งได้รับผลผลิตกาแฟสดทั้งหมดเท่ากับ 32.50 ก.ก. ในจำนวนนี้แบ่งเป็นผลผลิตจากพื้นที่ปลูกกาแฟอายุ 1-3 ปี 34.00 ก.ก. กาแฟอายุ 4-6 ปี 34.00 ก.ก. และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 28.00 ก.ก. คิดเป็นร้อยละ 104.62 104.62 และ 86.15 ของผลผลิตกาแฟสดรวมทั้งหมดของครัวเรือน ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศึกษาพบว่าในภาพรวมครัวเรือนเกษตรกรได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 295.26 ก.ก. (ตารางที่ 46) โดยครัวเรือนเกษตรกรได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยจากพื้นที่ปลูกกาแฟอายุ 1-3 ปี 136.21 ก.ก.ต่อไร่ กาแฟอายุ 4-6 ปี 303.33 ก.ก.ต่อไร่ และกาแฟอายุมากกว่า 6 ปี จำนวน 364.58 ก.ก.ต่อไร่ หากพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดเท่ากับ 534.96 ก.ก.ต่อไร่ รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงที่ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 484.96 ก.ก.ต่อไร่ ลำดับถัดมาเป็นครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ค้อยช้าง ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 463.86 ก.ก.ต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 431.92 ก.ก.ต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาอดอยตุง ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 261.47 ก.ก.ต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 244.76 ก.ก.ต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 193.00 ก.ก.ต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 191.36 ก.ก.ต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 184.51 ก.ก.ต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 168.00 ก.ก.ต่อไร่ และครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ได้รับผลผลิตกาแฟสดเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 167.48 ก.ก.ต่อไร่

ตารางที่ 46 ผลผลิตกาแฟผลสดเฉลี่ยของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี	รวม
ผลผลิตผลสดเฉลี่ยต่อไร่ (หน่วย: ก.ก./ไร่)							
พื้นที่ขยายผล			-	136.88	241.31	341.99	257.11
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	139.50	419.58	547.96	431.92
	แม่สรวย	วาวี	-	235.00	411.34	570.40	534.96
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	-	160.36	151.42	216.50	191.36
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	30.00	104.06	263.89	184.51
		แม่ะลอ	-	136.00	206.00	224.00	193.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	146.64	181.66	182.53	168.00
	อมก๋อย	สบโขง	-	62.50	241.47	340.00	244.76
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	136.08	155.00	213.50	167.48
พื้นที่ปลูกสำคัญ			-	130.64	388.97	415.90	388.64
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	-	127.50	198.10	316.50	261.47
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	136.91	425.65	523.33	463.86
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	132.20	435.65	512.30	484.96
รวมทั้งหมด			-	136.21	303.33	364.58	295.26
ผลผลิตผลสดเฉลี่ยต่อดัน (หน่วย: ก.ก./ตัน)							
พื้นที่ขยายผล			-	0.37	0.83	0.85	0.71
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	0.34	1.05	1.25	0.97
	แม่สรวย	วาวี	-	0.52	1.15	1.59	1.41
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	-	0.40	0.63	0.48	0.51
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	0.08	0.95	1.06	0.93
		แม่ะลอ	-	0.34	0.51	0.56	0.48
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	0.34	0.45	0.29	0.34
	อมก๋อย	สบโขง	-	0.75	1.02	0.85	0.91
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	0.31	0.39	0.48	0.39
พื้นที่ปลูกสำคัญ			-	0.33	1.00	1.05	0.98
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	-	0.32	0.47	0.79	0.65
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	0.34	1.08	1.40	1.09
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	-	1.13	1.28	1.25
รวมทั้งหมด			-	0.37	0.90	0.91	0.79

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับราคาผลผลิตที่ครัวเรือนเกษตรกรขายได้พบว่าในภาพรวมราคากาแฟผลสดที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 13.57 บาทต่อก.ก. (ตารางที่ 47) โดยราคากาแฟผลสดสูงสุดที่เกษตรกรได้รับเท่ากับ 17.94 บาทต่อก.ก. ซึ่งเป็นราคากาแฟผลสดที่เกษตรกรได้รับโดยเฉลี่ยในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง ขณะที่พื้นที่ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับราคากาแฟผลสดเฉลี่ยต่ำสุดคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ซึ่ง

ครัวเรือนเกษตรกรได้รับราคากาแฟผลสดเท่ากับ 9.64 บาทต่อก.ก. สำหรับราคาผลผลิตกาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับในภาพรวมเท่ากับ 84.90 บาทต่อก.ก. โดยพื้นที่ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับราคากาแฟกะลาเฉลี่ยสูงสุดคือพื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับราคากาแฟกะลาเท่ากับ 98.00 บาทต่อก.ก. ขณะที่ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนครัวเรือนเกษตรกรได้รับราคากาแฟกะลาต่ำสุด โดยครัวเรือนเกษตรกรได้รับราคากาแฟกะลาเท่ากับ 77.50 บาทต่อก.ก. สำหรับผลผลิตกาแฟที่ครัวเรือนเกษตรกรขายในรูปแบบอื่นมีเพียงเล็กน้อย โดยมีครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีขายผลผลิตกาแฟในรูปแบบของเมล็ดกาแฟหรือสารกาแฟ ซึ่งได้รับราคาเท่ากับ 200 บาทต่อก.ก. และขายผลผลิตกาแฟในรูปแบบกาแฟแก้ว ซึ่งได้รับราคาเท่ากับ 450 บาทต่อก.ก. นอกจากนี้ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนมีเกษตรกรขายผลผลิตกาแฟในรูปแบบกาแฟแก้ว โดยได้รับราคาเท่ากับ 500 บาทต่อก.ก.

ตารางที่ 47 ราคากาแฟที่เกษตรกรขายได้ ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ผลสด	กะลา	สารกาแฟ	กาแฟแก้ว
พื้นที่ขยายผล			11.98	84.51	200.00	475.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่ฮ่องสอน	13.67	87.50		500.00
	แม่สรวย	วาวี	16.33	85.00	200.00	450.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	13.17	82.50	-	-
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	9.64	-	-	-
		แม่มะลอ	11.75	-	-	-
	แม่แตง	ป่าแป๋	11.86	89.38	-	-
	อมก๋อย	สบโจง	10.00	97.50	-	-
ตาก	ท่าสองยาง	แม่ฮ่องสอน	-	77.50	-	-
พื้นที่ปลูกสำคัญ			16.22	86.86		-
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	17.94	98.00	-	-
	แม่สรวย	คอยช้าง	17.63	90.00	-	-
เชียงใหม่	คอยสะแก	ป่าเมี่ยง	14.14	84.00	-	-
รวมทั้งหมด			13.57	84.90	200.00	475.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับรายได้ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับจากการปลูกกาแฟพบว่าในภาพรวมครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมจากการปลูกกาแฟเท่ากับ 77,339.22 บาทต่อครัวเรือน (ตารางที่ 48) ทั้งนี้หากพิจารณาในแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่คอยช้างได้รับรายได้รวมสูงที่สุดเท่ากับ 421,091.55 บาทต่อครัวเรือน รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 280,527.21 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 172,525.56 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่

ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 131,527.81 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 53,174.95 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 15,479.51 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 7,390.00 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 3,635.05 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 2,811.36 บาทต่อครัวเรือน ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 912.18 บาทต่อครัวเรือน และครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้รวมเท่ากับ 421.50 บาทต่อครัวเรือน

ตารางที่ 48 รายได้รวมจากการปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

		(หน่วย: บาท/ครัวเรือน)				
จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
พื้นที่ขยายผล			-	11,221.09	52,071.57	54,004.20
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	31,080.00	93,375.00	143,231.36
	แม่สรวย	วาวี	-	54,000.00	263,754.88	142,535.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	-	5,289.73	7,587.60	17,624.09
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	600.00	911.00	965.00
		แม่สลอง	-	408.00	399.00	480.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	4,378.75	5,361.50	2,028.13
	อมก๋อย	สบโขง	-	1,250.00	2,026.00	4,573.75
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	4,180.00	7,600.00	11,600.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			-	78,305.00	178,616.39	75,216.65
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	-	6,480.00	118,834.79	32,954.55
	แม่สรวย	ดอยช้าง	-	221,955.00	166,470.40	321,000.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	-	198,299.55	41,158.28
รวมทั้งหมด			-	18,408.65	105,220.39	60,485.78

ที่มา: จากการสำรวจ

ทั้งนี้หากพิจารณารายได้จากการปลูกกาแฟที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับต่อพื้นที่ปลูกกาแฟพบว่าในภาพรวมครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 6,762.90 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 49) ทั้งนี้หากพิจารณาในแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีได้รับรายได้ต่อพื้นที่ปลูกกาแฟสูงที่สุดเท่ากับ 9,983.38 บาทต่อไร่ (ภาพที่ 7) รองลงมาคือครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ดอยช้าง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 7,653.31 บาทต่อไร่

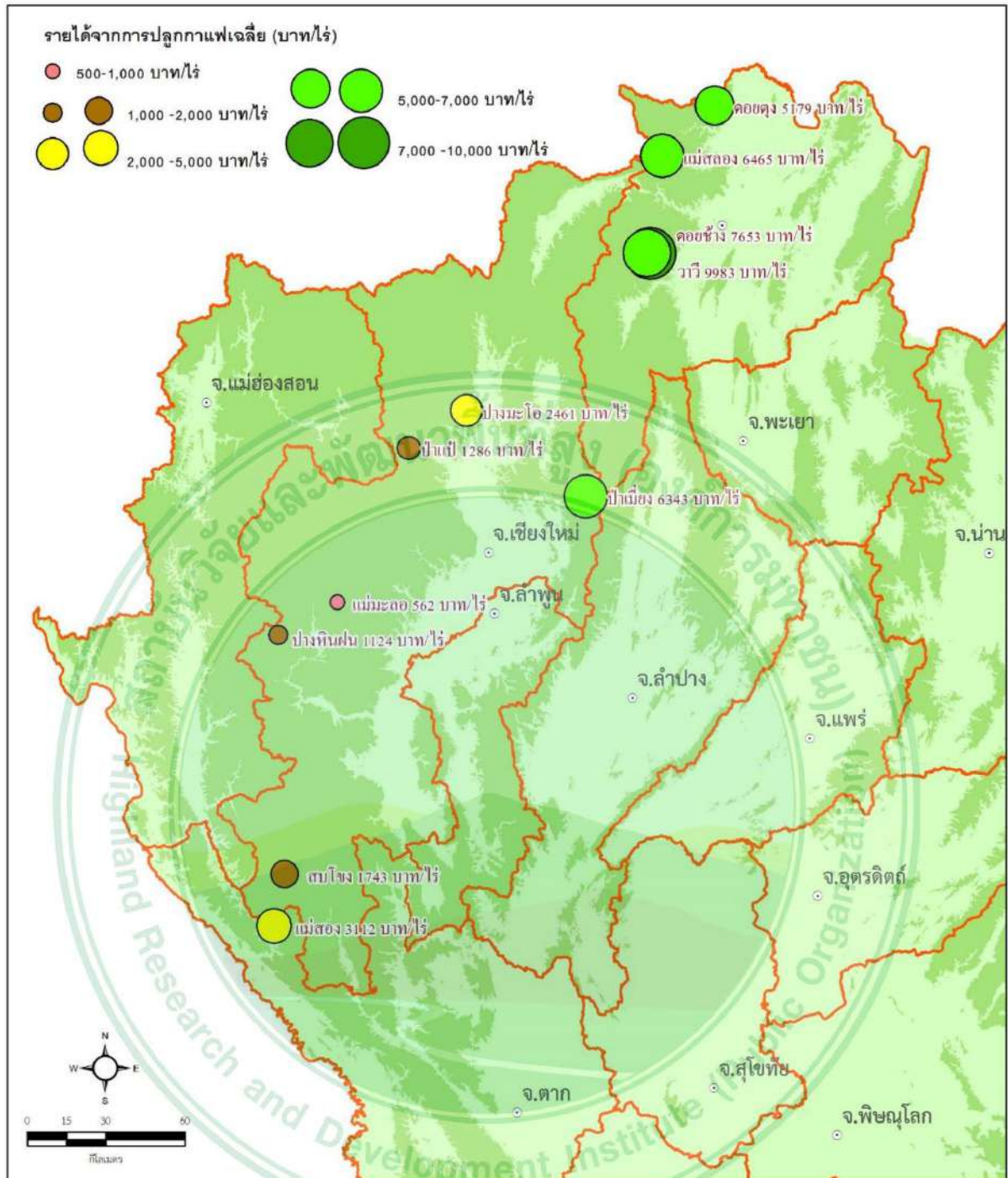
ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 6,465.27 บาทต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 6,342.85 บาทต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาคอยคองซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 5,178.80 บาทต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 3,111.58 บาทต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 2,460.68 บาทต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 1,743.48 บาทต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 1,285.66 บาทต่อไร่ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 1,124.26 บาทต่อไร่และ ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรได้รับรายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟเท่ากับ 562.00 บาทต่อไร่

ตารางที่ 49 รายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

(หน่วย: บาท/ไร่)

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี	รวม
พื้นที่ขยายผล			-	3,069.17	6,657.45	8,693.97	6,696.72
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	3,582.71	5,746.15	9,067.88	6,465.27
	แม่สรวย	วาวี	-	5,468.35	10,144.42	11,715.21	9,983.38
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	-	2,724.03	1,308.21	4,057.24	2,460.68
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	-	300.00	922.53	2,124.77	1,124.26
		แม่มะลอ	-	1,632.00	491.08	1,097.14	562.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	-	1,800.61	1,383.61	1,285.15	1,285.66
	อมก๋อย	สบโขง	-	896.41	2,132.63	8,609.41	1,743.48
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	2,533.33	2,533.33	4,582.72	3,111.58
พื้นที่ปลูกสำคัญ			-	9,308.17	6,915.03	6,897.45	6,454.04
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยคอง	-	1,440.00	7,094.61	4,751.92	5,178.80
	แม่สรวย	คอยช้าง	-	6,165.42	7,001.09	8,794.52	7,653.31
เชียงใหม่	คอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	-	6,870.07	6,083.44	6,342.85
รวมทั้งหมด			-	4,099.44	6,839.08	7,951.34	6,762.90

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 7 รายได้เฉลี่ยต่อพื้นที่ปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่าง ปีการผลิต 2556/57

4.10 ต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟอราบิก้า

การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างแบ่งการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟออกเป็น 4 ประเภทตามอายุของต้นกาแฟ คือ อายุต่ำกว่า 1 ปี อายุ 1-3 ปี อายุ 4-6 ปี และอายุ 6 ปีขึ้นไป โดยผลการวิเคราะห์สำหรับแต่ละพื้นที่ศึกษาเป็นดังนี้

4.10.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

4.10.1.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัย 464.95 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 50) ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 358.73 บาท ค่าปุ๋ยชีวภาพ 10.84 บาท ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 85.04 บาท และค่าน้ำมัน 10.34 บาท มีต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 9.10 บาทต่อไร่ เป็นค่าใส่ปุ๋ยทั้งหมด และสำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 969.05 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 193.10 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 66.21 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 151.72 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 558.02 บาท มีต้นทุนแรงงานเครื่องจักร ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์คิดเป็น 91.95 31.18 และ 64.96 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,535.06 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 457.21 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 760.81 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 2,295.87 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 139.50 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 13.67 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวม 1,906.57 บาทต่อไร่มีกำไร -389.31 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร 371.50 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,340.56 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 72.42 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 46.76 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 25.66 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 27.90 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 87.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,441.33 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 84.88 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 73.04 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,828.57 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 1,049.62 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 676.86 บาท ค่าปุ๋ยชีวภาพ 202.76 บาท ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 134.48 บาท และค่าน้ำมัน 35.52 บาท ส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างคิดเป็น 1,613.98 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าใส่ปุ๋ย 13.81 ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 68.28 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,531.90 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ

1,015.21 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 227.33 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 221.87 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 566.02 บาท มีต้นทุนแรงงานเครื่องจักร ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 79.31 31.18 และ 64.96 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 3,758.12 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 457.21 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 760.81 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 4,518.93 บาท

ตารางที่ 50 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผล
โครงการหลวงแม่สลอง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนผันแปร	-	1,535.06	3,758.12	5,462.87
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	-	464.95	1,049.62	1,024.31
ปุ๋ยเคมี	-	358.73	676.86	760.00
ปุ๋ยชีวภาพ	-	10.84	202.76	59.23
ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก	-	-	-	101.23
สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	85.04	134.48	74.62
น้ำมัน	-	10.34	35.52	29.23
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	9.10	1,613.98	3,172.31
ดูแลรักษา	-	-	-	276.92
ใส่ปุ๋ย	-	9.10	13.81	289.23
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	-	68.28	-
เก็บเกี่ยว	-	-	1,531.90	2,606.15
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	-	969.05	1,015.21	1,266.25
ดูแลรักษา	-	193.10	227.33	731.08
ใส่ปุ๋ย	-	66.21	221.87	235.38
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	151.72	-	166.15
เก็บเกี่ยว	-	558.02	566.02	133.64
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	91.95	79.31	-
ดูแลรักษา	-	91.95	79.31	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	-	31.18	31.18	31.18
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	-	64.96	64.96	64.96
รวมต้นทุนคงที่	-	760.81	760.81	760.81
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	-	457.21	457.21	457.21
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	-	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	-	2,295.87	4,518.93	6,223.68
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	139.50	419.58	547.96
ราคาที่เกษตรกรขายได้	-	13.67	13.67	13.67
รายได้รวม	-	1,906.57	5,734.31	7,488.77

ตารางที่ 50 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
กำไร	-	-389.31	1,215.37	1,265.09
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-	371.50	1,976.18	2,025.90
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,340.56	2,991.39	3,292.15
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	16.46	10.77	11.36
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	-2.79	2.90	2.31
รวมต้นทุนแปรรูปกะลา	-	72.42	217.82	284.46
วัสดุปัจจัย	-	46.76	140.64	183.67
แรงงานจ้าง	-	-	-	-
แรงงานครัวเรือน	-	25.66	77.18	100.79
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	27.90	83.92	109.59
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	84.88	56.45	59.39
ราคาผลผลิตกะลา	-	87.50	87.50	87.50
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,441.33	7,342.71	9,589.27
กำไรจากการขายกะลา	-	73.04	2,605.96	3,081.14
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,828.57	4,459.16	5,208.99
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	2.62	31.05	28.11

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 419.58 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 13.67 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 5,734.31 บาท มีกำไร 1,215.37 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,976.18 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,991.39 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 217.82 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 140.64 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 77.18 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 83.92 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 87.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 7,342.71 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 56.45 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 2,605.96 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 4,459.16 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 1,024.31 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 760.00 บาท ค่าปุ๋ยชีวภาพ 59.23 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์ 101.23 บาท ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 74.62 บาท และค่าน้ำมัน 29.23 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 3,172.31 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 276.92 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 289.23 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 2,606.15 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 1,266.25 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 731.08 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 235.38 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 166.15 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 133.64 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 31.18 และ 64.96 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 5,462.87 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุน

คงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 457.21 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 760.81 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 6,223.68 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 547.96 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 13.67 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 7,488.77 บาท มีกำไร 1,265.09 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 2,025.90 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 3,292.15 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 284.46 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 183.67 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 100.79 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 109.59 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 87.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 9,589.27 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 59.39 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 3,081.14 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 5,208.99 บาทต่อไร่

จะเห็นว่ากาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี จะมีต้นทุนผันแปร โดยเฉพาะต้นทุนที่มาจากแรงงานครัวเรือนเพื่อการเก็บเกี่ยวสูงสุด ส่งผลให้ต้นทุนรวมต่อไร่สูงตามไปด้วย แต่สำหรับกาแฟช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยน้อยมากเพียง 23.54 บาทต่อไร่ แต่มีต้นทุนของแรงงานจ้างสูงกว่ากาแฟช่วงอายุอื่น ดังนั้นเมื่อพิจารณาด้านต้นทุนรวมทั้งหมดต่อไร่ของกาแฟช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไปจึงไม่แตกต่างกับกาแฟช่วงอายุ 4-6 ปี มากนัก สำหรับปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ นั้น กาแฟอายุ 4-6 ปี ให้ผลผลิตสูงสุด รองลงมาคือ กาแฟอายุ 6 ปีขึ้นไป และกาแฟอายุ 1-3 ปี คิดเป็น 489.42 419.58 และ 374.64 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดจะเห็นว่ากาแฟช่วงอายุ 4-6 ปี ให้ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินสูงที่สุด

4.10.1.2 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัย 1,032.00 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 51) เป็นค่าปุ๋ยอินทรีย์ 1,000 บาท และค่าน้ำมัน 32 บาท ไม่มีต้นทุนแรงงานจ้าง และสำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 2,135.00 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 480.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 480.00 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,175.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 249.13 และ 51.86 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 3,167.00 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 784.50 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 1,088.09 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 4,255.09 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 235.00 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 16.33 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวม 3,838.33 บาทต่อไร่มีกำไร -416.76 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผัน

แปรรูป 671.33 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,806.33 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนรวม การแปรรูปกะลาเท่ากับ 31.30 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าแรงงานจ้าง 19.07 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 12.23 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 47.00 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ใน ราคาเฉลี่ยเท่ากับ 85.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 3,995.00 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 91.20 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา -291.40 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร เงินสด 2,943.93 บาทต่อไร่

ตารางที่ 51 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงวาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนต้นแปรรูป	-	3,167.00	4,301.41	6,714.15
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	-	1,032.00	1,286.55	1,904.53
ปุ๋ยเคมี	-	-	1,276.36	1,530.40
ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก	-	1,000.00	-	-
สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	-	-	284.00
น้ำมัน	-	32.00	10.18	90.13
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	-	2,216.36	3,801.33
ดูแลรักษา	-	-	480.00	780.00
ใส่ปุ๋ย	-	-	-	220.80
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	-	36.36	222.40
เก็บเกี่ยว	-	-	1,700.00	2,578.13
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	-	2,135.00	798.51	1,008.28
ดูแลรักษา	-	480.00	304.36	480.00
ใส่ปุ๋ย	-	480.00	137.45	240.00
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	-	-	14.40
เก็บเกี่ยว	-	1,175.00	356.69	273.88
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	-	249.13	249.13	249.13
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	-	51.86	51.86	51.86
รวมต้นทุนคงที่	-	1,088.09	1,088.09	1,088.09
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	-	784.50	784.50	784.50
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	-	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	-	4,255.09	5,389.51	7,802.24
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	235.00	411.34	570.40
ราคาที่ยกยครกรขายได้	-	16.33	16.33	16.33
รายได้รวม	-	3,838.33	6,718.51	9,316.58

ตารางที่ 51 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
กำไร	-	-416.76	1,329.01	1,514.34
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-	671.33	2,417.10	2,602.43
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	2,806.33	3,215.60	3,610.71
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	18.11	13.10	13.68
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	-1.77	3.23	2.65
รวมต้นทุนแปรูปกะลา	-	31.30	54.79	75.98
แรงงานจ้าง	-	19.07	33.38	46.29
แรงงานครัวเรือน	-	12.23	21.41	29.70
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	47.00	82.27	114.08
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	91.20	66.18	69.06
ราคาผลผลิตกะลา	-	85.00	85.00	85.00
รายได้รวมในการขายกะลา	-	3,995.00	6,992.74	9,696.85
กำไรจากการขายกะลา	-	-291.40	1,548.44	1,818.62
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	2,943.93	3,456.45	3,944.69
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	-6.20	18.82	15.94

ที่มา: จากการสำรวจ

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 1,286.55 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 1,276.36 บาท และค่าน้ำมัน 10.18 บาท ส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างคิดเป็น 2,216.36 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 480.00 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 36.36 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,700.00 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 798.51 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 304.36 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 137.45 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 356.69 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 249.13 และ 51.86 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 4,301.41 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 784.50 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 1,088.09 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 5,389.51 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 411.34 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 16.33 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 6,718.51 บาท มีกำไร 1,329.01 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 2,417.10 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 3,215.60 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 54.79 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าแรงงานจ้าง 33.38 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 21.41 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 82.27 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 85.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 6,992.74 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 66.18 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 1,548.44 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 3,456.45 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 1,904.53 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 1,530.40 บาท ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 284.00 บาท และค่าน้ำมัน 90.13 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 3,801.33 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 780.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 220.80 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 222.40 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 2,578.13 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 1,008.28 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 480.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 240.00 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 14.40 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 273.88 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 249.13 และ 51.86 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 6,714.15 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 784.50 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 1,088.09 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 7,802.24 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 570.40 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 16.33 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 9,316.58 บาท มีกำไร 1,514.34 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 2,602.43 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 3,610.71 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 75.98 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าแรงงานจ้าง 46.29 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 29.70 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 114.08 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 85.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 9,696.85 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 69.06 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 1,818.69 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 3,944.69 บาทต่อไร่

จะเห็นว่าในภาพรวมแล้วกาแฟในแต่ละช่วงอายุมีต้นทุนที่แตกต่างกันไป โดยกาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี จะมีต้นทุนผันแปร โดยเฉพาะต้นทุนที่มาจากแรงงานครัวเรือนเพื่อการเก็บเกี่ยวสูงที่สุด ส่งผลให้ต้นทุนรวมต่อไร่สูงตามไปด้วย แต่สำหรับกาแฟช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยน้อยมากเพียง 220 บาทต่อไร่ แต่มีต้นทุนของแรงงานจ้างเพื่อการเก็บเกี่ยวสูงกว่ากาแฟช่วงอายุอื่น ดังนั้นเมื่อพิจารณาด้านต้นทุนทั้งหมดต่อไร่ของกาแฟช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไปจึงไม่แตกต่างกับกาแฟช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี และอายุ 4-6 ปี มากนัก สำหรับปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ นั้น กาแฟอายุ 4-6 ปี ให้ผลผลิตสูงสุด รองลงมาคือ กาแฟอายุ 6 ปีขึ้นไป และกาแฟอายุ 1-3 ปี คิดเป็น 648.04 449.23 และ 423.27 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดจะเห็นว่ากาแฟช่วงอายุ 4-6 ปี ให้ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินสูงที่สุด

4.10.1.3 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 101.37 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 52) ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 82.82 บาท และค่าน้ำมัน 18.55 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 431.17 บาทต่อไร่ เป็น ค่าปลูก 397.17 บาท และค่าดูแลรักษา 33.66 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 194.14 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 36.77 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 83.48 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 46.10 และ 81.82 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 726.68 บาทต่อไร่ ในส่วนของ ต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 360.19 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 663.78 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,390.46 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ยังไม่ให้ผลผลิต ดังนั้นกำไรที่ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างได้จึงเท่ากับ -1,390.46 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร -726.68 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด -532.54 บาทต่อไร่

ตารางที่ 52 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนผันแปร	726.68	1,215.10	817.57	1,660.50
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	101.37	355.77	256.35	290.95
ปุ๋ยเคมี	82.82	-	92.54	234.95
ปุ๋ยชีวภาพ	-	205.26	-	-
ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก	-	114.95	121.07	-
น้ำมัน	18.55	35.56	42.74	56.00
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	431.17	417.29	391.09	716.67
ปลูก	397.52	0.00	0.00	-
ดูแลรักษา	33.66	102.63	108.27	-
ใส่ปุ๋ย	-	64.66	-	-
เก็บเกี่ยว	-	250.00	282.83	716.67
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	194.14	442.05	170.13	652.88
ปลูก	73.89	-	-	-
ดูแลรักษา	36.77	50.61	65.64	267.57
ใส่ปุ๋ย	83.48	-	104.50	19.46
เก็บเกี่ยว	-	391.44	-	365.85
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	46.10	46.10	46.10	46.10
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	81.82	81.82	81.82	81.82

ตารางที่ 52 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนคงที่	663.78	663.78	663.78	663.78
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	360.19	360.19	360.19	360.19
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	303.59	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	1,390.46	1,878.89	1,481.36	2,324.28
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	160.36	151.42	216.50
ราคาที่เคยตรกรขายได้	13.17	13.17	13.17	13.17
รายได้รวม	-	2,111.41	1,993.64	2,850.63
กำไร	-1,390.46	232.53	512.28	526.35
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-726.68	896.31	1,176.06	1,190.13
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-532.54	1,338.36	1,346.19	1,843.01
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	11.72	9.78	10.74
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	1.45	3.38	2.43
รวมต้นทุนแปรปรูปกะลา	-	158.77	149.91	214.36
วัสดุปัจจัย	-	80.18	75.71	108.25
แรงงานจ้าง	-	0.00	0.00	0.00
แรงงานครัวเรือน	-	78.59	74.21	106.11
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	32.07	30.28	43.30
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	63.53	53.87	58.63
ราคาผลผลิตกะลา	-	82.50	82.50	82.50
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,645.95	2,498.35	3,572.31
กำไรจากการขายกะลา	-	608.29	867.08	1,033.67
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,792.72	1,775.20	2,456.44
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	18.97	28.63	23.87

ที่มา: จากการสำรวจ

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัย 355.77 บาทต่อไร่ เป็นค่าน้ำเชื้อภาพ 205.26 บาท ค่าน้ำยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 114.95 บาท และค่าน้ำมัน 35.56 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 417.29 บาทต่อไร่ เป็นค่าดูแลรักษา 102.63 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 64.66 บาท และสำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 442.05 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 50.61 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 391.44 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 46.10 และ 81.82 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,215.10 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 360.19 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 663.78 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,878.89 บาท

เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 160.36 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 13.17 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวม

2,111.41 บาทต่อไร่มีกำไร 232.53 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร 896.31 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,338.36 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 158.77 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 80.18 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 78.59 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 32.07 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 82.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,645.95 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 63.53 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 608.29 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,792.72 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 256.35 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 92.54 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 101.07 บาท และค่าน้ำมัน 42.74 บาท ส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างคิดเป็น 391.09 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 108.27 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 282.83 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 170.13 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 65.64 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 104.50 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 46.10 และ 81.82 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 817.57 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 360.19 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 663.78 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,481.36 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 151.42 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 13.17 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 1,993.64 บาท มีกำไร 512.28 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,176.06 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1,346.16 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 149.91 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 75.71 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 74.21 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 30.28 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 82.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,498.35 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 53.87 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 867.08 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,775.20 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไปของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ นั้น มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 290.95 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 234.95 บาท และค่าน้ำมัน 56.00 บาท ต้นทุนแรงงานจ้าง 716.67 บาทต่อไร่โดยที่เป็นค่าเก็บเกี่ยวทั้งหมด สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 652.88 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 267.57 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 19.46 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 365.85 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 46.10 และ 81.82 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,660.50 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 360.19 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 663.78 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 2,324.28 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 216.50 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 13.17 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวม

เฉลี่ยต่อไร่ 2,850.63 บาท มีกำไร 526.35 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,190.13 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1,843.01 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 214.36 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 108.25 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 106.11 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 43.30 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 82.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 3,572.31 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 58.63 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 1,033.67 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,456.44 บาทต่อไร่

จะเห็นว่ากาแฟอายุต่ำกว่า 1 ปี มีต้นทุนผันแปรรวมต่อไร่ต่ำที่สุด เนื่องจากยังไม่มี การเก็บเกี่ยวผลผลิตจึงไม่มีค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ส่วนด้านปริมาณผลผลิตจะเห็นว่าทั้งสามช่วงอายุกาแฟคือ อายุ 1-3 ปี อายุ 4-6 ปี และอายุ 6 ปีขึ้นไป มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ต่างกันมากนักคือ 211.92 198.05 และ 188.00 ก.ก. แต่ต้นทุนแรงงานครัวเรือนเพื่อการเก็บเกี่ยวของกาแฟอายุ 1-3 ปี สูงกว่าอีกสองช่วงอายุมาก ทำให้เมื่อพิจารณากำไร รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร และรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดของกาแฟในช่วงอายุดังกล่าวมีค่าน้อยที่สุด คิดเป็น -11,981.31 -11,317.52 และ 1,101.79 บาทต่อไร่ ตามลำดับ

4.10.1.4 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 210.00 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 53) ซึ่งก็คือค่าปุ๋ยเคมีทั้งหมด ในส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 159.60 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 60.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 39.60 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 60.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 6.82 และ 56.82 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 369.60 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 63.78 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 367.37 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 736.97 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 30.00ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 9.64 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 289.09 บาทมีกำไร -447.88 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ -80.51 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 79.09 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 23.04 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 7.81 บาท ค่าแรงงานจ้าง 1.06 บาทและค่าแรงงานครัวเรือน 14.17 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 6.00 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.90 บาท ทำให้มีรายได้รวมใน

การขายกะลาเท่ากับ 509.37 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 126.67 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขาย
กะลา -250.64 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 290.50 บาทต่อไร่

ตารางที่ 53 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผล
โครงการหลวงปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนผันแปร	-	369.60	553.23	1,644.65
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	-	210.00	163.45	266.00
ปุ๋ยเคมี	-	210.00	128.44	210.00
น้ำมัน	-	-	35.01	56.00
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	-	-	-
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	-	159.60	389.78	1,378.65
ดูแลรักษา	-	60.00	148.62	19.61
ใส่ปุ๋ย	-	39.60	33.03	39.60
เก็บเกี่ยว	-	60.00	208.13	1,319.44
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	-	6.82	6.82	6.82
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	-	56.82	56.82	56.82
รวมต้นทุนคงที่	-	367.37	367.37	367.37
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	-	63.78	63.78	63.78
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	-	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	-	736.97	920.60	2,012.02
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	30.00	104.06	263.89
ราคาที่เกษตรกรขายได้	-	9.64	9.64	9.64
รายได้รวม	-	289.09	1,002.78	2,542.93
กำไร	-	-447.88	82.19	530.91
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-	-80.51	449.56	898.28
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	79.09	839.33	2,276.93
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	24.57	8.85	7.62
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	-14.93	0.79	2.01
รวมต้นทุนแปรรูปกะลา	-	23.04	79.92	202.68
วัสดุปัจจัย	-	7.81	27.10	68.72
แรงงานจ้าง	-	1.06	3.66	9.29
แรงงานครัวเรือน	-	14.17	49.16	124.67
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	6.00	20.81	52.78
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	126.67	48.07	41.96
ราคาผลผลิตกะลา	-	84.90	84.90	84.90
รายได้รวมในการขายกะลา	-	509.37	1,766.88	4,480.59
กำไรจากการขายกะลา	-	-250.64	766.36	2,265.89
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	290.50	1,572.67	4,136.58
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	-41.77	36.82	42.93

ที่มา: จากการสำรวจ

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 163.45 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 128.44 บาท และค่าน้ำมัน 35.01 บาท ในส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 389.78 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 148.62 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 33.03 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 208.13 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 6.82 และ 56.82 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 553.23 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 63.78 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 367.37 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 920.60 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 104.06 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 9.64 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 1,002.78 บาทมีกำไร 82.19 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 449.56 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 839.33 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 79.92 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 27.10 บาท ค่าแรงงานจ้าง 3.66 บาทและค่าแรงงานครัวเรือน 49.16 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 20.81ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.90 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 1,766.88 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 48.07 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 766.36 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,572.67 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 266.00 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 210 บาท และค่าน้ำมัน 56.00 บาท ต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 1,378.65 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 19.61 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 39.60 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,319.44 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 6.82 และ 56.82 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,644.65 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 63.78 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 367.37 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 2,012.02 บาทเมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 263.89 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 9.64 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 2,542.93 บาทมีกำไร 530.91 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 898.28 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,276.93 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 202.68 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 68.72 บาท ค่าแรงงานจ้าง 9.29 บาทและค่าแรงงานครัวเรือน 124.67 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 52.78 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.90 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 4,480.59 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 41.96 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 2,265.89 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 4,136.58 บาทต่อไร่

จะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนผันแปรสูงที่สุดคิดเป็น 35,884.16 บาทต่อไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นต้นทุนค่าเก็บเกี่ยวของแรงงานครัวเรือนสูงถึง 34,500 บาท อย่างไรก็ตามแม้ว่ากาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปีจะมีต้นทุนผันแปรที่สูงที่สุด แต่ในด้านปริมาณผลผลิตก็มีจำนวนสูงสุดเช่นกันคือ 619.79 ก.ก.ต่อไร่ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณากำไร และรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ของกาแฟช่วงอายุ 4-6 ปี กลับมีค่าต่ำที่สุดคือ -30,279.00 และ -29,911.62 บาท

4.10.1.5 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 204.48 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 180.48 บาท และค่าน้ำมัน 24.00 บาท (ตารางที่ 54) ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 384.00 บาทต่อไร่ โดยต้นทุนแรงงานประกอบด้วยค่าปลูก 192.00 บาท ค่าดูแลรักษา 112.00 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 80.00 บาท ด้านต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 135.91 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปลูก 71.11 บาท และค่าดูแลรักษา 64.80 บาท

ตารางที่ 54 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนผันแปร	724.39	646.07	1,262.00	1,404.31
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	204.48	85.63	40.00	96.00
ปุ๋ยเคมี	180.48	56.00	-	96.00
ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก	-	29.63	-	-
น้ำมัน	24.00	-	40.00	-
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	384.00	-	-	-
ปลูก	192.00	-	-	-
ดูแลรักษา	112.00	-	-	-
ใส่ปุ๋ย	80.00	-	-	-
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	135.91	560.44	1,222.00	1,308.31
ปลูก	71.11	-	-	-
ดูแลรักษา	64.80	140.00	192.00	166.15
ใส่ปุ๋ย	-	12.44	-	22.15
เก็บเกี่ยว	-	408.00	1,030.00	1,120.00
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	169.14	169.14	169.14	169.14

ตารางที่ 54 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	100.00	100.00	100.00	100.00
รวมต้นทุนคงที่	571.51	571.51	571.51	571.51
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	267.92	267.92	267.92	267.92
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	303.59	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	1,295.90	1,217.58	1,833.51	1,975.82
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	136.00	206.00	224.00
ราคาที่เคยตรกรขายได้	11.75	11.75	11.75	11.75
รายได้รวม	-	1,598.00	2,420.50	2,632.00
กำไร	-1,295.90	380.42	586.99	656.18
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-724.39	951.93	1,158.50	1,227.69
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-588.48	1,512.37	2,380.50	2,536.00
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	8.95	8.90	8.82
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	2.80	2.85	2.93
รวมต้นทุนแปรรูปกะลา	-	104.45	158.22	172.04
วัสดุปัจจัย	-	35.41	53.64	58.33
แรงงานจ้าง	-	4.79	7.25	7.89
แรงงานครัวเรือน	-	64.25	97.32	105.82
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	27.20	41.20	44.80
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	48.60	48.34	47.94
ราคาผลผลิตกะลา	-	84.90	84.90	84.90
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,309.15	3,497.69	3,803.31
กำไรจากการขายกะลา	-	987.12	1,505.96	1,655.45
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	2,183.32	3,396.79	3,641.10
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	36.29	36.55	36.95

ที่มา: จากการสำรวจ

ต้นทุนค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 169.14 และ 100.00 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 724.39 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 267.92 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 571.51 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,295.90 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละมัยยังไม่ให้ผลผลิต ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีกำไร -1,295.90 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ -724.39 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ -588.48 บาท

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 85.63 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 56.00 บาท และค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 29.63 บาท และไม่มีต้นทุนแรงงานจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิด

เป็น 560.44 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 140.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 12.44 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 408.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 169.14 และ 100.00 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 646.07 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 267.92 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 571.51 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,217.58 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 136.00 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 11.75 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 1,598.00 บาทมีกำไร 380.42 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 951.93 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1,512.37 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 104.45 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 35.41 บาท ค่าแรงงานจ้าง 4.79 บาทและค่าแรงงานครัวเรือน 64.25 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 27.20 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.90 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,309.15 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 48.60 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 987.12 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,183.32 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 40 บาทต่อไร่ เป็นค่าน้ำมันทั้งหมด และไม่มีต้นทุนแรงงานจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 1,222 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 192.00 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,030.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 169.14 และ 100.00 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,262.00 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 267.92 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 571.51 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,833.51 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 206.00 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 11.75 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 2,420.50 บาทมีกำไร 586.99 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,158.50 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,380.50 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 158.22 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 53.64 บาท ค่าแรงงานจ้าง 7.25 บาทและค่าแรงงานครัวเรือน 97.32 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 41.20 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.90 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 3,497.69 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 48.34 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 1,505.69 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 3,396.79 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไปของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 96 บาทเป็นค่าน้ำมัน และไม่มีต้นทุนแรงงานจ้าง แต่สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 1,308.31 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 166.15 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 22.15 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,120.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 169.14 และ 100.00 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวม

เท่ากับ 1,404.31 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาส ที่คิดเป็น 267.92 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 571.51 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,975.82 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปี ขึ้นไป ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 224.00 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 11.75 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 2,632.00 บาทมีกำไร 656.18 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,227.69 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,536.00 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 172.04 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 58.33 บาท ค่าแรงงานจ้าง 7.89 บาทและค่าแรงงานครัวเรือน 105.82 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 44.80 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.90 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 3,803.31 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 47.94 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 1,655.45 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 3,641.10 บาทต่อไร่

จะเห็นว่า ต้นทุนผันแปรรวมเฉลี่ยต่อไร่ของกาแฟอายุ 4-6 ปี นั้นสูงมาก คือ 195,242.67 บาทต่อไร่ โดยเป็นต้นทุนของแรงงานครัวเรือนในการเก็บเกี่ยวสูงถึง 120,800.00 บาทต่อไร่ ซึ่งปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มีเพียง 268 ก.ก.เท่านั้น อาจแสดงได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรยังไม่มี ความชำนาญในการเก็บเกี่ยว ส่งผลให้กำไร และรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ของครัวเรือนเกษตรกรคิดลบคิดเป็น -195,387.87 และ -192,405.10 บาท ตามลำดับ

4.10.1.6 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 185.97 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 55) ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 152.05 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 19.69 บาท และค่าน้ำมัน 14.23 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างนั้น ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างไม่มีต้นทุนในส่วนนี้เลย ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 592.50 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปลูก 450.00 บาท ค่าดูแลรักษา 79.50 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 63.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 87.90 และ 56.76 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 778.47 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่คิดเป็น 254.25 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 557.84 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,336.31 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี ยังไม่ ให้ผลผลิต ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างยังไม่มีรายได้ มีกำไร -1,336.31 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร -778.47 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด -185.097 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 241.83 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 171.05 บาท ค่าปุ๋ยชีวภาพ 30.27 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 27.59 บาท และค่าน้ำมัน 12.91 บาท ในส่วนของ ต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 70.27 บาท ค่าดูแลรักษา 54.05 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 16.22 บาท ส่วนต้นทุนแรงงาน คราวเรือนคิดเป็น 706.11 บาทต่อไร่

ตารางที่ 55 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผล
โครงการหลวงป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนต้นแปร	778.47	1,018.21	1,171.38	1,005.23
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	185.97	241.83	214.47	147.12
ปุ๋ยเคมี	152.05	171.05	105.96	122.90
ปุ๋ยชีวภาพ	-	30.27	14.87	-
ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก	19.69	27.59	18.58	12.86
ฮอร์โมน	-	-	56.64	0.00
น้ำมัน	14.23	12.91	18.42	11.37
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	70.27	166.90	405.71
ดูแลรักษา	-	54.05	124.42	152.38
ใส่ปุ๋ย	-	16.22	42.48	-
เก็บเกี่ยว	-	-	-	253.33
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	592.50	706.11	790.01	452.39
ปลูก	450.00	-	-	-
ดูแลรักษา	79.50	137.66	130.25	74.14
ใส่ปุ๋ย	63.00	128.54	114.78	84.00
เก็บเกี่ยว	-	439.91	544.99	294.25
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	87.90	87.90	87.90	87.90
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	56.76	56.76	56.76	56.76
รวมต้นทุนคงที่	557.84	557.84	557.84	557.84
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	254.25	254.25	254.25	254.25
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	303.59	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	1,336.31	1,576.05	1,729.23	1,563.07
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	146.64	181.66	182.53
ราคาที่เกษตรกรขายได้	11.86	11.86	11.86	11.86
รายได้รวม	-	1,738.69	2,154.01	2,164.25
กำไร	-1,336.31	162.64	424.78	601.18
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนต้นแปร	-778.47	720.49	982.62	1,159.03
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนต้นแปรเงินสด	-185.97	1,426.59	1,772.64	1,611.42
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	10.75	9.52	8.56
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	1.11	2.34	3.29

ตารางที่ 55 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนแปรรูปกะลา	-	147.91	183.24	184.11
วัสดุปัจจัย	-	17.99	22.29	22.40
แรงงานครัวเรือน	-	129.91	160.95	161.71
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	29.33	36.33	36.51
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	58.78	52.64	47.86
ราคาผลผลิตกะลา	-	89.38	89.38	89.38
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,621.13	3,247.23	3,262.68
กำไรจากการขายกะลา	-	897.18	1,334.77	1,515.50
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	2,291.04	2,843.57	2,687.45
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	30.59	36.74	41.51

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับต้นทุนแรงงานประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 137.66 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 128.54 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 439.91 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 87.90 และ 56.76 บาทต่อไร่ ตามลำดับทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,018.21 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 254.25 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 557.84 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,576.05 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 146.64 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 11.86 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 1,738.69 บาทมีกำไร 162.64 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 720.49 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1426.59 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 147.91 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 17.99 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 129.91 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 29.33 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 89.38 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,621.13 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 58.78 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 897.18 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,291.04 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 1,717.38 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 105.96 บาท ค่าปุ๋ยชีวภาพ 14.87 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 18.58 บาท ค่าฮอร์โมน 56.64 บาท และค่าน้ำมัน 18.42 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 166.90 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 124.42 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 42.48 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 790.01 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 130.25 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 114.78 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 544.99 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 87.90 และ 56.76 บาทต่อไร่ ตามลำดับทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,171.38 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 254.25 และ 303.59 บาทต่อไร่

ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 557.84 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,729.23 บาทเมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 181.66 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 11.86 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 2,154.01 บาทมีกำไร 424.78 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 982.62 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1,772.64 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 183.24 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 22.29 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 160.95 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 26.33 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 89.38 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 3,247.23 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 52.64 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 1,334.77 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,843.57 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 147.12 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 122.90 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 12.86 บาท และค่าน้ำมัน 11.37 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 405.71 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 152.38 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 253.33 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 452.39 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 74.14 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 84.00 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 294.25 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 87.90 และ 56.76 บาทต่อไร่ ตามลำดับทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,005.23 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 254.25 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 557.84 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,563.07 บาทเมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 182.53 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 11.86 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 2,164.25 บาทมีกำไร 601.18 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,159.03 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1,611.42 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 184.11 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 22.40 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 161.71 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 36.51 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 89.38 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 3,262.68 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 47.86 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 1,515.50 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,687.45 บาทต่อไร่

จะเห็นว่ากาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนผันแปรรวมสูงสุดคือ 24,208.20 บาทต่อไร่ แต่ในขณะเดียวกันแม้ว่าปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของกาแฟในช่วงอายุดังกล่าวจะให้ผลผลิตสูงสุดคือ 197.05 ก.ก.ต่อไร่ แต่กาแฟในช่วงอายุอื่น เช่น 4-6 ปี และ อายุ 6 ปีขึ้นไป ก็มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ต่างกันมากนักคือ 182.53 และ 181.66 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ อีกทั้งราคากาแฟที่เกษตรกรขายได้นั้นเฉลี่ยอยู่ที่ 11.86 บาทต่อก.ก.เท่ากัน ดังนั้นกำไร รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่ และรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร

เงินสดเฉลี่ยต่อไร่ของกาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี จึงมีค่าติดลบคือ -22,599.05 -21,871.71 และ -72.68 บาทต่อไร่ตามลำดับ

4.10.1.7 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 219.13 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 56) ซึ่งเป็นค่าปุ๋ยเคมี ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 226.09 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปลูก 156.52 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 69.57 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 146.09 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปลูก 104.35 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 41.74 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 23.72 และ 11.76 บาทต่อไร่ตามลำดับ

ตารางที่ 56 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนต้นแปร	591.30	338.59	1,488.12	2,390.00
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	219.13	149.23	-	252.63
ปุ๋ยเคมี	219.13	125.91	-	252.63
น้ำมัน	-	23.32	-	-
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	226.09	-	238.43	-
ปลูก	156.52	-	-	-
ดูแลรักษา	-	-	125.49	-
ใส่ปุ๋ย	69.57	-	-	-
เก็บเกี่ยว	-	-	112.94	-
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	146.09	189.36	1,249.69	2,137.37
ปลูก	104.35	-	-	-
ดูแลรักษา	-	-	155.29	373.42
ใส่ปุ๋ย	41.74	64.36	0.00	63.95
เก็บเกี่ยว	-	125.00	1,094.39	1,700.00
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	23.72	23.72	23.72	23.72
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	11.67	11.67	11.67	11.67
รวมต้นทุนคงที่	407.11	407.11	407.11	407.11
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	103.52	103.52	103.52	103.52
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	303.59	303.59	303.59	303.59

ตารางที่ 56 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
ต้นทุนรวมทั้งหมด	998.42	745.70	1,895.23	2,797.11
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	62.50	241.47	340.00
ราคาที่ยเกษตรกรขายได้	10.00	10.00	10.00	10.00
รายได้รวม	-	625.00	2,414.67	3,400.00
กำไร	-998.42	-120.70	519.44	602.89
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-591.30	286.41	926.55	1,010.00
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-445.22	475.77	2,176.24	3,147.37
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	11.93	7.85	8.23
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	-1.93	2.15	1.77
รวมต้นทุนแปรปรูปกะลา	-	25.00	96.59	136.00
แรงงานครัวเรือน	-	25.00	96.59	136.00
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	12.50	48.29	68.00
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	61.66	41.24	43.13
ราคาผลผลิตกะลา	-	97.50	97.50	97.50
รายได้รวมในการขายกะลา	-	1,218.75	4,708.60	6,630.00
กำไรจากการขายกะลา	-	448.05	2,716.79	3,696.89
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,069.52	4,470.17	6,377.37
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	35.84	56.26	54.37

ที่มา: จากการสำรวจ

มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 591.30 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 103.52 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 407.11 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 998.42 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่ากาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขงยังไม่ให้ผลผลิต ดังนั้นกำไรที่ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างได้จึงคิดเป็น -998.42 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร -591.30 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด -445.22 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวมเท่ากับ 149.23 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าน้ำมัน 125.91 บาท และค่าน้ำมัน 23.32 บาท แต่ไม่มีในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 189.36 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าใส่ปุ๋ย 64.36 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 125 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 23.72 และ 11.67 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 338.59 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 103.52 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 407.11 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 745.70 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่ากาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 62.50 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 10.00 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกร

ตัวอย่างมีรายได้รวม 625.00 บาทต่อไร่มีกำไร -120.70 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร 286.41 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 475.77 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 25 บาทต่อไร่ เป็นค่าแรงงานครัวเรือน เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 12.50 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 97.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 1,218.75 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 61.66 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 448.05 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,069.52 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี ไม่มีต้นทุนวัสดุปัจจัย ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 238.43 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 125.49 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 112.94 บาท หารับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 1,249.69 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 155.29 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,094.39 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 23.72 และ 11.67 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,488.12 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 103.52 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 407.11 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,895.23 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 241.47 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 10.00 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 2,414.67 บาท มีกำไร 519.44 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 926.55 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,176.24 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 96.59 บาทต่อไร่เป็นค่าแรงงานครัวเรือน เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 48.29 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 97.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 4,708.60 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 41.24 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 2,716.79 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 4,470.17 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 252.63 บาทต่อไร่ เป็นค่าปุ๋ยเคมี และไม่มีในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 2,137.37 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 373.42 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 63.95 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,700.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 23.72 และ 11.67 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 2,390.00 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 103.52 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 407.11 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 2,797.11 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 340.00 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 10.00 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 3,400.00 บาท มีกำไร 602.89 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,010.00 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 3,147.37 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 136 บาทต่อไร่เป็นค่าแรงงานครัวเรือน เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 68.00 ก.ก. กะลา

สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 97.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 6,630.00 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 43.13 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 3,696.89 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 6,377.37 บาทต่อไร่

จะเห็นว่ากาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปีของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขงนั้นไม่มีต้นทุนวัสดุปัจจัย ส่วนกาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี และอายุ 6 ปีขึ้นไป ก็ไม่มีต้นทุนแรงงานจ้าง แต่กาแฟในทุกช่วงอายุจะมีต้นทุนแรงงานครัวเรือนซึ่งกาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนดังกล่าวสูงที่สุดคือ 13,517.23 บาทต่อไร่ ส่วนปริมาณผลผลิตที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับนั้นจะมีปริมาณสูงสุดในช่วงที่กาแฟอายุ 4-6 ปี คือ 390.83 ก.ก.ต่อไร่ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในส่วนของการพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีกำไรติดลบไม่ว่าจะทำการผลิตกาแฟในช่วงอายุใดก็ตาม

4.10.1.8 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง อ.ท่าสองยาง จ.ตาก ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 190.82 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 57) ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมีทั้ง 165.56 และค่าน้ำมัน 25.26 บาท ไม่มีต้นทุนในส่วนของการจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 1,259.36 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปลูก 202.11 บาท ค่าดูแลรักษา 221.84 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 155.00 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 680.42 บาท ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 43.51 และ 4.87 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,450.18 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 59.34 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 362.93 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,813.11 บาท

เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 136.08 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 13.56 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 1,844.65 บาทมีกำไร 31.53 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 394.46 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1,653.83 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 132.94 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 48.89 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 84.06 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 27.22 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 77.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,109.29 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 71.50 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 163.23 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,869.58 บาทต่อไร่

ตารางที่ 57 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ขยายผล
โครงการหลวงแม่ฮ่อง อ.ท่าสองยาง จ.ตาก ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนต้นแปร์	-	1,450.18	1,496.08	1,759.15
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	-	190.82	262.08	291.67
ปุ๋ยเคมี	-	165.56	262.08	291.67
น้ำมัน	-	25.26	-	-
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	-	60.00	-
ดูแลรักษา	-	-	20.00	-
ใส่ปุ๋ย	-	-	40.00	-
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	-	1,259.36	1,174.00	1,467.49
ปลูก	-	202.11	-	-
ดูแลรักษา	-	221.84	183.00	160.00
ใส่ปุ๋ย	-	155.00	216.00	240.00
เก็บเกี่ยว	-	680.42	775.00	1,067.49
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	-	43.51	43.51	43.51
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	-	4.87	4.87	4.87
รวมต้นทุนคงที่	-	362.93	362.93	362.93
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	-	59.34	59.34	59.34
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	-	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	-	1,813.11	1,859.01	2,122.08
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	136.08	155.00	213.50
ราคาที่ยกษตรกรขายได้	-	13.56	13.56	13.56
รายได้รวม	-	1,844.65	2,101.07	2,894.01
กำไร	-	31.53	242.05	771.93
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนต้นแปร์	-	394.46	604.98	1,134.86
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนต้นแปร์เงินสด	-	1,653.83	1,778.98	2,602.34
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	13.32	11.99	9.94
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	0.23	1.56	3.62
รวมต้นทุนแปรรูปกะลา	-	132.94	151.42	208.57
วัสดุปัจจัย	-	48.89	55.68	76.70
แรงงานครัวเรือน	-	84.06	95.74	131.87
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	27.22	31.00	42.70
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	71.50	64.85	54.58
ราคาผลผลิตกะลา	-	77.50	77.50	77.50
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,109.29	2,402.50	3,309.21
กำไรจากการขายกะลา	-	163.23	392.06	978.55

ตารางที่ 57 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,869.58	2,024.73	2,940.84
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	6.00	12.65	22.92

ที่มา: จากการสำรวจ

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 262.08 บาทต่อไร่ เป็นค่าปุ๋ยเคมีทั้งหมด มีต้นทุนแรงงานจ้าง 60.00 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 20.00 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 40.00 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 1,174.00 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 183.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 216.00 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 775.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 43.51 และ 4.87 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,496.08 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 59.34 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 362.93 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,859.01 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 155.00 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 13.56 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 2,101.07 บาทมีกำไร 242.05 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 604.98 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 1,778.98 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 151.42 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 55.68 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 95.74 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 31.00 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 77.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,402.50 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 64.85 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 392.06 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,024.73 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 291.67 บาทต่อไร่ เป็นค่าปุ๋ยเคมีทั้งหมด และไม่มีมีต้นทุนแรงงานจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนคิดเป็น 1,467.49 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 160.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 240.00 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 1,067.49 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 43.51 และ 4.87 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,759.15 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 59.34 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 362.93 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 2,122.08 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 213.50 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 13.56 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 2,894.01 บาทมีกำไร 771.93 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,134.86 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,602.34 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 208.57 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 76.70 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 131.87 บาท เมื่อพิจารณาในด้าน

ผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 42.70 ก.ก. กระดาษ สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 77.50 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกระดาษเท่ากับ 3,309.21 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 54.58 บาทต่อก.ก. กระดาษ ทำให้ได้กำไรจากการขายกระดาษ 978.55 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,940.84 บาทต่อไร่

จะเห็นว่า ต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ของกาแฟอายุ 1-3 ปี สูงกว่ากาแฟช่วงอายุ 4-6 ปี ในขณะที่ปริมาณผลผลิตกาแฟของทั้งสองช่วงอายุในใกล้เคียงกันคือ 203.58 และ 198.87 ก.ก.ต่อไร่ ดังนั้นเมื่อพิจารณารายได้รวมของกาแฟช่วงอายุ 1-3 ปีจึงมากกว่ากาแฟช่วงอายุ 4-6 ปีเพียงเล็กน้อย แต่ในส่วนของการกำไร และรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรนั้นมีค่าติดลบสูงกว่ามาก

4.10.2 พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ

4.10.2.1 โครงการพัฒนาคอกอง

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟรายปีของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการพัฒนาคอกอง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี ไม่มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม และไม่มีในส่วนของคุณทุนแรงงานจ้าง (ตารางที่ 58) สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 540.00 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปลูก 360.00 บาท และค่าดูแลรักษา 180.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 69.06 และ 92.01 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 540.00 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 197.99 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 501.59 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,041.59 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี ของโครงการพัฒนาคอกองยังไม่ให้ผลผลิต ดังนั้นกำไรที่ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างได้จึงเท่ากับ -1,041.59 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร -540.00 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 0.00 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัย 265.77 บาทต่อไร่ เป็นค่าปุ๋ยเคมี 243.14 บาท และค่าน้ำมัน 22.63 บาท และไม่มีในส่วนของคุณทุนแรงงานจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 1,107.32 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 191.25 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 257.14 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืช และวัชพืช 21.43 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 637.50 บาท มีต้นทุนแรงงานเครื่องจักร ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 51.43 69.06 และ 92.01 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,424.52 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 197.99 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ

ตารางที่ 58 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่โครงการ
พัฒนาออยดุง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนต้นแปร	540.00	1,424.52	1,974.73	3,675.66
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	-	265.77	307.71	523.61
ปุ๋ยเคมี	-	243.14	276.00	509.77
น้ำมัน	-	22.63	31.71	13.84
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	-	763.38	926.23
ดูแลรักษา	-	-	81.82	72.80
ใส่ปุ๋ย	-	-	87.27	4.82
เก็บเกี่ยว	-	-	594.29	848.60
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	540.00	1,107.32	830.91	2,169.82
ปลูก	360.00	-	-	-
ดูแลรักษา	180.00	191.25	257.27	619.74
ใส่ปุ๋ย	-	257.14	286.36	466.21
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	21.43	287.27	350.00
เก็บเกี่ยว	-	637.50	-	733.87
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	51.43	72.73	56.00
ดูแลรักษา	-	51.43	72.73	56.00
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	69.06	69.06	69.06	69.06
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	92.01	92.01	92.01	92.01
รวมต้นทุนคงที่	501.59	501.59	501.59	501.59
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	197.99	197.99	197.99	197.99
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	303.59	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	1,041.59	1,926.11	2,476.32	4,177.25
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	127.50	198.10	316.50
ราคาที่เกษตรกรขายได้	17.94	17.94	17.94	17.94
รายได้รวม	-	2,287.03	3,553.37	5,677.14
กำไร	-1,041.59	360.92	1,077.05	1,499.89
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนต้นแปร	-540.00	862.51	1,578.64	2,001.48
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนต้นแปรเงินสด	0.00	1,969.83	2,409.55	4,171.30
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	15.11	12.50	13.20
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	2.83	5.44	4.74
รวมต้นทุนแปรรูปกะลา	-	269.03	417.99	667.81
วัสดุปัจจัย	-	10.20	15.85	25.32
แรงงานจ้าง	-	3.83	5.94	9.49
แรงงานครัวเรือน	-	255.00	396.19	632.99

ตารางที่ 58 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	25.50	39.62	63.30
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	86.08	73.05	76.54
ราคาผลผลิตกะลา	-	98.00	98.00	98.00
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,499.00	3,882.70	6,203.31
กำไรจากการขายกะลา	-	303.87	988.40	1,358.26
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	2,167.78	2,717.10	4,662.66
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	11.92	24.95	21.46

ที่มา: จากการสำรวจ

รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 501.58 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,926.11 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 127.50 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 17.94 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวม 2,287.03 บาทต่อไร่ มีกำไร 360.92 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร 862.51 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,969.83 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 269.03 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 10.20 บาท ค่าแรงงานจ้าง 3.83 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 255.00 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 25.50 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 98.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,499.00 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 86.08 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 303.87 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,167.78 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 307.71 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 276.00 บาท และค่าน้ำมัน 31.71 บาท ส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างคิดเป็น 763.38 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 81.82 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 87.27 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 594.29 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 830.91 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 257.27 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 286.36 บาท และค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืช และวัชพืช 287.27 บาท มีต้นทุนแรงงานเครื่องจักร ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 72.73 69.06 และ 92.01 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,974.73 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 157.99 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 501.58 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 2,476.32 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 198.10 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 17.94 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 3,553.37 บาท มีกำไร 1,077.05 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,578.64 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,409.55 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 417.99 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 15.85 บาท ค่าแรงงานจ้าง 5.94 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 396.19 บาท เมื่อพิจารณาในด้าน

ผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 39.62 ก.ก. ละออง สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 98.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายละอองเท่ากับ 3,882.70 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 73.05 บาทต่อก.ก. ละออง ทำให้ได้กำไรจากการขายละออง 988.40 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 2,717.10 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไปของโครงการพัฒนาคอกยุดงนั้นมีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวมเท่ากับ 523.61 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 509.77 บาท และค่าน้ำมัน 13.84 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานจ้างคิดเป็น 926.23 บาท ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 72.80 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 4.82 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 848.60 บาท สำหรับ ต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 2,169.82 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 619.47 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 466.21 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 350.00 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 733.87 บาท มีต้นทุนแรงงานเครื่องจักร 56.00 บาทต่อไร่ ค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 69.06 และ 92.01 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มี ต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 3,675.66 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 197.99 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 501.59 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 4,177.25 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟ ในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 316.50 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 17.94 บาทต่อก.ก. ทำให้ ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 5,677.14 บาท มีกำไร 1,499.89 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิ เหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 2,001.48 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 4,171.30 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 667.81 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 25.31 บาท ค่าแรงงานจ้าง 9.49 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 632.99 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 63.30 ก.ก. ละออง สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 98.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมใน การขายกะลาเท่ากับ 6,203.31 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 76.54 บาทต่อก.ก. ละออง ทำให้ได้กำไรจากการขาย กะลา 1,358.26 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 4,662.66 บาทต่อไร่

จะเห็นว่าโดยรวมแล้วกาแฟทุกช่วงอายุจะมีต้นทุนของแรงงานครัวเรือนเพื่อการดูแลรักษาค่อนข้าง สูง นอกจากนั้นต้นทุนของปุ๋ยเคมีสำหรับกาแฟอายุ 1-3 ปีนั้นก็สูงกว่ากาแฟในช่วงอายุอื่นโดยมีต้นทุนสูงถึง 8,624.29 บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่พบว่า กาแฟอายุ 6 ปีขึ้นไปจะให้ปริมาณผลผลิต สูงที่สุดคือ 363.44 ก.ก.ต่อไร่ ส่งผลให้รายได้รวมจากการปลูกกาแฟที่มีอายุ 6 ปีขึ้นไปสูงที่สุดคิดเป็น 6,519.20 บาทต่อไร่ และมีกำไรและรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่ำที่สุดคิดเป็น -7,033.52 และ -6,069.94 บาทต่อไร่ ตามลำดับ และยังมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดสูงสุดอีกด้วยคือ 4,837.15 บาทต่อไร่

4.10.2.2 พื้นที่ปลูกกาแฟลอยช้าง

จากการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนของการปลูกกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างใน พื้นที่ลอยช้าง อ.แม่สรวย จ.เชียงรายในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟของครัวเรือนเกษตรกร ตัวอย่างมีรายละเอียดโดยแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวมเท่ากับ 350.68 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 59) เป็นค่าปุ๋ยเคมี และไม่มีในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้าง สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 324.16 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปลูก 241.81 บาท และค่าใส่ปุ๋ย 82.36 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 49.34 และ 149.72 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 674.85 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 258.87 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 562.47 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,237.32 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุต่ำกว่า 1 ปี ของโครงการพัฒนาคอกุ้งยังไม่ให้ผลผลิต ดังนั้นกำไรที่ครัวเรือนเกษตรกรควรได้อย่างได้จึงเท่ากับ -1,237.32 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร -674.85 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด -350.68 บาทต่อไร่

ตารางที่ 59 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ปลูกกาแฟคอดช้าง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนผันแปร	674.85	1,214.31	-	7,125.36
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	350.68	485.00	-	1,046.80
ปุ๋ยเคมี	350.68	365.00	-	669.14
ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก	-	80.00	-	112.45
สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	40.00	-	204.68
น้ำมัน	-	-	-	60.53
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	285.31	-	4,913.89
ดูแลรักษา	-	148.40	-	527.16
ใส่ปุ๋ย	-	-	-	179.94
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	-	-	112.46
เก็บเกี่ยว	-	136.91	-	4,094.33
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	324.16	444.00	-	1,164.67
ปลูก	241.81	-	-	-
ดูแลรักษา	-	294.00	-	210.00
ใส่ปุ๋ย	82.36	30.00	-	41.67
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	120.00	-	-
เก็บเกี่ยว	-	-	-	913.00
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	49.34	49.34	-	49.34
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	149.72	149.72	-	149.72
รวมต้นทุนคงที่	562.47	562.47	-	562.47
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	258.87	258.87	-	258.87
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	303.59	303.59	-	303.59

ตารางที่ 59 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
ต้นทุนรวมทั้งหมด	1,237.32	1,776.77	-	7,687.82
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	136.91	-	523.33
ราคาที่ยเกษตรกรขายได้	17.63	17.63	-	17.63
รายได้รวม	-	2,412.97	-	9,223.75
กำไร	-1,237.32	636.20	-	1,535.93
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-674.85	1,198.66	-	2,098.39
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-350.68	1,642.66	-	3,263.06
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	12.98	-	14.69
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	4.65	-	2.93
รวมต้นทุนแปรรูปกะลา	-	26.01	-	99.43
แรงงานครัวเรือน	-	26.01	-	99.43
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	27.38	-	104.67
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	65.84	-	74.40
ราคาผลผลิตกะลา	-	90.00	-	90.00
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,464.31	-	9,420.00
กำไรจากการขายกะลา	-	661.53	-	1,632.74
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,694.00	-	3,459.31
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	24.16	-	15.60

ที่มา: จากการสำรวจ

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัย 485.00 บาทต่อไร่ เป็นค่าปุ๋ยเคมี 365.00 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หื้อปุ๋ยคอก 80.00 บาท และค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 40.00 บาท และในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างคิดเป็น 285.31 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 148.40 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 136.91 บาท ส่วนของต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นคิดเป็น 444.00 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 294.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 30.00 บาท และค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 120.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 49.34 และ 149.72 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,214.31 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 258.87 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับรวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 562.47 บาทคิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,776.77 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 136.91 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 17.63 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวม 2,412.97 บาทต่อไร่มีกำไร 636.20 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร 1,198.66 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,642.66 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 26.01 บาทต่อไร่เป็นค่าแรงงานในครัวเรือน เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 27.38 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 90.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ

2,464.31 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 65.84 บาทต่อก.ก. กระดาษ ทำให้ได้กำไรจากการขายกระดาษ 661.53 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,694.00 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไปมีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวมเท่ากับ 1,046.80 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าปุ๋ยเคมี 669.14 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 112.45 บาท ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 204.68 บาท และค่าน้ำมัน 60.53 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานจ้างคิดเป็น 4,913.89 บาท ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 527.16 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 179.94 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 112.46 และค่าเก็บเกี่ยว 4,094.33 บาท สำหรับต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 1,164.67 บาทต่อไร่ ประกอบด้วย ค่าดูแลรักษา 210.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 41.67 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 913.00 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 49.34 และ 149.72 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 7,125.36 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 258.87 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 562.47 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 7,687.82 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 523.33 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 17.63 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 9,223.75 บาท มีกำไร 1,535.93 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 2,098.39 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 3,263.06 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกระดาษเท่ากับ 99.43 เป็นค่าแรงงานครัวเรือนทั้งหมด เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 104.67 ก.ก. กระดาษ สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 90.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกระดาษเท่ากับ 9,420.00 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 74.40 บาทต่อก.ก. กระดาษ ทำให้ได้กำไรจากการขายกระดาษ 1,632.74 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 3,459.31 บาทต่อไร่

4.10.2.3 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

การผลิตกาแฟในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ในปีการผลิต 2556/57 พบว่า การปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายละเอียดของต้นทุนผลตอบแทนการผลิตแบ่งตามอายุดังนี้

กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 395.06 บาทต่อไร่ (ตารางที่ 60) ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 347.29 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 47.76 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 380.98 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 63.53 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 37.65 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 279.80 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนนั้นเท่ากับ 333.45 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าใส่ปุ๋ย 53.65 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 279.80 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 41.34 และ 32.07 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 1,109.48 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 117.15 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 420.75 บาท คิดเป็น

ต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 1,530.23 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 139.90 ก.ก. สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 14.12 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมต่อไร่ 1,978.26 บาทมีกำไร 448.04 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร 868.78 บาทต่อไร่ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,202.23 บาทต่อไร่ และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 59.55 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 1.31 บาท ค่าแรงงานจ้าง 39.64 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 18.60 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 27.98 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 2,350.31 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 56.82 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 760.54 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 1,533.33 บาทต่อไร่

ตารางที่ 60 ต้นทุนผลตอบแทนการปลูกกาแฟอาราบิก้าของครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ปีการผลิต 2556/57

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
รวมต้นทุนผันแปร	-	1,109.48	4,408.94	5,302.89
รวมต้นทุนวัสดุปัจจัย	-	395.06	1,364.96	1,327.75
ปุ๋ยเคมี	-	347.29	935.58	1,131.04
ปุ๋ยชีวภาพ	-	-	247.79	20.45
ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยคอก	-	47.76	106.19	120.88
สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	-	-	18.95
น้ำมัน	-	-	75.40	36.43
รวมต้นทุนแรงงานจ้าง	-	380.98	2,354.12	2,712.27
ดูแลรักษา	-	63.53	343.43	388.00
ใส่ปุ๋ย	-	37.65	0.07	154.55
เก็บเกี่ยว	-	279.80	2,010.62	2,169.71
รวมต้นทุนแรงงานครัวเรือน	-	333.45	689.86	1,262.87
ดูแลรักษา	-	-	284.35	509.14
ใส่ปุ๋ย	-	53.65	237.88	360.73
ป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช	-	-	-	1.21
เก็บเกี่ยว	-	279.80	167.64	391.79
รวมต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	-	-	-	-
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์	-	41.34	41.34	41.34
ค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์	-	32.07	32.07	32.07
รวมต้นทุนคงที่	-	420.75	420.75	420.75
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	-	117.15	117.15	117.15
ค่าเสียโอกาสที่ดิน	-	303.59	303.59	303.59
ต้นทุนรวมทั้งหมด	-	1,530.23	4,829.69	5,723.63

ตารางที่ 60 (ต่อ)

รายการ	ช่วงอายุกาแฟ			
	<1 ปี	1-3 ปี	4-6 ปี	>6 ปี
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	-	139.90	435.65	512.30
ราคาที่ยเกษตรกรขายได้	-	14.14	14.14	14.14
รายได้รวม	-	1,978.26	6,160.38	7,244.25
กำไร	-	448.04	1,330.70	1,520.61
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปร	-	868.78	1,751.44	1,941.36
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,202.23	2,441.30	3,204.23
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	-	10.94	11.09	11.17
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	-	3.20	3.05	2.97
รวมต้นทุนแปรูปกะลา	-	59.55	185.43	218.06
วัสดุปัจจัย	-	1.31	4.07	4.78
แรงงานจ้าง	-	39.64	123.43	145.15
แรงงานครัวเรือน	-	18.60	57.93	68.12
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	-	27.98	87.13	102.46
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	-	56.82	57.56	57.99
ราคาผลผลิตกะลา	-	84.00	84.00	84.00
รายได้รวมในการขายกะลา	-	2,350.31	7,318.95	8,606.65
กำไรจากการขายกะลา	-	760.54	2,303.83	2,664.96
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	-	1,533.33	3,472.36	4,416.69
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	-	27.18	26.44	26.01

ที่มา: จากการสำรวจ

กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 1,364.96 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าปุ๋ยเคมี 935.58 บาท ค่าปุ๋ยชีวภาพ 247.79 บาท ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยคอก 106.19 บาท และค่าน้ำมัน 75.40 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 2,354.12 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 343.43 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 0.07 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 2,010.62 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 689.86 บาทต่อไร่

โดยต้นทุนแรงงานประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 284.35 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 237.88 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 167.64 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 41.34 และ 32.07 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 4,408.94 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 117.15 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 420.75 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 4,829.69 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 435.65 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 14.14 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 6,160.38 บาท มีกำไร 1,330.70 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,751.44 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,441.30 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 185.43 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 4.07 บาท ค่าแรงงานจ้าง

123.43 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 57.93 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 87.13 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 7,318.95 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 57.56 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 2,303.83 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 3,472.36 บาทต่อไร่

กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนวัสดุปัจจัยรวม 1,327.75 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่านี้อยู่เคมี 1,131.04 บาท ค่านี้อยู่ชีวภาพ 20.45 บาท ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 18.95 บาท และค่าน้ำมัน 36.43 บาท ในส่วนของต้นทุนแรงงานจ้างเท่ากับ 2,712.27 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 388.00 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 154.55 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 2,169.71 บาท ส่วนต้นทุนแรงงานครัวเรือนเท่ากับ 1,262.87 บาทต่อไร่ ประกอบด้วยค่าดูแลรักษา 509.14 บาท ค่าใส่ปุ๋ย 360.73 บาท ค่าป้องกันกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช 1.21 บาท และค่าเก็บเกี่ยว 391.79 บาท มีค่าซ่อมแซมและค่าบำรุงรักษาอุปกรณ์ 41.34 และ 32.07 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ทำให้มีต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 5,302.89 บาทต่อไร่ ในส่วนของต้นทุนคงที่ประกอบด้วยค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ และค่าเสียโอกาสที่ดินคิดเป็น 117.15 และ 303.59 บาทต่อไร่ ตามลำดับ รวมต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 420.75 บาท คิดเป็นต้นทุนรวมทั้งหมดเฉลี่ยต่อไร่ 5,723.63 บาทเมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า กาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 512.30 ก.ก. สามารถขายได้ในราคา 14.14 บาทต่อก.ก. ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้รวมเฉลี่ยต่อไร่ 7,244.25 บาท มีกำไร 1,520.61 บาทต่อไร่ มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,941.36 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 3,204.23 บาท และมีต้นทุนรวมการแปรรูปกะลาเท่ากับ 218.06 บาทต่อไร่ประกอบด้วย ค่าวัสดุปัจจัย 4.78 บาท ค่าแรงงานจ้าง 145.15 บาท และค่าแรงงานครัวเรือน 68.12 บาท เมื่อพิจารณาในด้านผลผลิตจะเห็นว่า ให้ผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 102.46 ก.ก. กะลา สามารถขายได้ในราคาเฉลี่ยเท่ากับ 84.00 บาท ทำให้มีรายได้รวมในการขายกะลาเท่ากับ 8,606.65 บาทต่อไร่ โดยที่มีต้นทุน 57.99 บาทต่อก.ก. กะลา ทำให้ได้กำไรจากการขายกะลา 2,664.96 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด 4,416.96 บาทต่อไร่

จะเห็นว่าในส่วนของต้นทุนวัสดุปัจจัย ต้นทุนแรงงานจ้าง ต้นทุนแรงงานครัวเรือน ของกาแฟในช่วงอายุ 4-6 ปี สูงที่สุด คือ 2,203.55 4,536.22 และ 2,496.30 บาทต่อไร่ ตามลำดับ ส่งผลให้ต้นทุนผันแปรรวมของกาแฟในช่วงอายุดังกล่าวสูงกว่ากาแฟในช่วงอายุอื่น อีกทั้งปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่ได้สูงมากนักมีเพียง 620.42 ก.ก.ต่อไร่ ทำให้กำไรและรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ติดลบ และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อรือน้อยที่สุดเพียง 1,924.90 บาท ในทางตรงข้ามกาแฟในช่วงอายุ 1-3 ปี มีต้นทุนผันแปรรวมไม่สูงมากคือ 4,503.15 บาทต่อไร่ แต่ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดคือ 1,600 ก.ก. ทำให้มีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ และรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่สูงสุด คิดเป็น 18,030.19 และ 18,444.73 บาท ตามลำดับ ในส่วนของกาแฟในช่วงอายุ 6 ปีขึ้นไป มีต้นทุนผันแปรรวมต่อรือน้อยที่สุดคือ 4,261.55 บาท แต่ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ก็ได้ต่ำที่สุดเช่นกันคือ 397.91 ก.ก. ทำให้มี

รายได้รวมต่อไร่ น้อยที่สุดคือ 5,603.93 บาท และครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรต่อไร่ 1,342.38 บาท และมีรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดต่อไร่ 2,690.55 บาท

ส่วนที่ 4 สภาพการตลาดกาแฟอราบิก้าในพื้นที่ขยายผลและตลาดต่อเนื่อง

ในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ด้านการตลาดกาแฟอราบิก้าในพื้นที่ที่ทำการศึกษาดังแต่การขยายกาแฟของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ การรวบรวมผลผลิตการผู้รวบรวมในพื้นที่ การดำเนินงานของโรงคั่วประเภทต่างๆ รวมถึง คุณภาพของผลผลิตกาแฟสดใช้อุปทาน

การตลาดกาแฟอราบิก้าในพื้นที่ที่ทำการศึกษาในภาพรวมนั้นเริ่มจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวและขายผลผลิตในรูปของกาแฟสดหรือกาแฟกะลาไปยังผู้รวบรวมในพื้นที่ซึ่งได้แก่ ผู้รวบรวมอิสระหรือโรงคั่วในท้องถิ่น โครงการหลวงหรือพื้นที่ขยายผล โครงการหลวง และตัวแทนผู้รวบรวมหรือโรงคั่วนอกพื้นที่ หลังจากนั้นกาแฟจะถูกขายต่อในรูปแบบของกาแฟกะลา กาแฟสารหรือกาแฟคั่วให้แก่ผู้รวบรวมนอกพื้นที่ โรงคั่วนอกพื้นที่ และโรงคั่วของโครงการหลวง จากนั้นโรงคั่วจะทำการแปรรูปผลผลิตกาแฟที่ได้เป็นกาแฟคั่วเพื่อจำหน่ายให้แก่ร้านกาแฟและผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 8)

4.11 วิถีตลาดกาแฟในแต่ละพื้นที่

สำหรับลักษณะทั่วไปของระบบการตลาดกาแฟอราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและพื้นที่ผลิตกาแฟที่สำคัญมีความแตกต่างกัน โดยรายละเอียดของคณกลางทางการตลาดที่เกี่ยวข้องในช่องทางการตลาดกาแฟอราบิก้าแต่ละชนิดจากแหล่งผลิตมีดังนี้

4.11.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

4.11.1.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

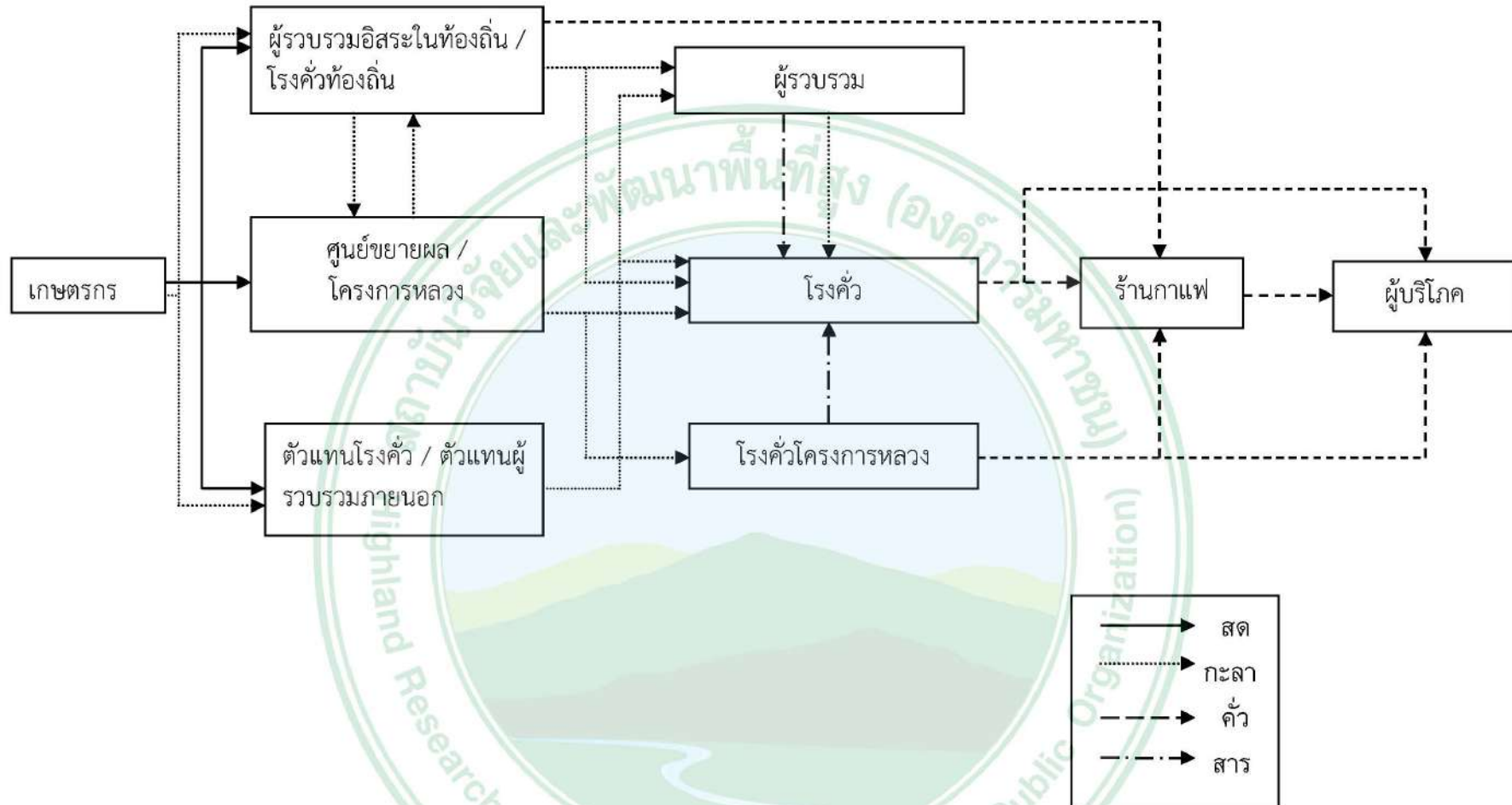
ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดทั้งในรูปของผลสด กาแฟกะลา และกาแฟคั่ว ทั้งนี้จะพบว่าหากเทียบปริมาณผลผลิตกาแฟที่ผลิตได้จากพื้นที่พบว่าผลผลิตกาแฟส่วนใหญ่ร้อยละ 55.92 ของกาแฟทั้งหมดถูกกระจายในรูปของผลสด ที่เหลือร้อยละ 35.88 กระจายในรูปของกาแฟกะลา และร้อยละ 8.20 กระจายในรูปของกาแฟคั่ว (ตารางที่ 61) โดยการกระจายผ่านคณกลางทางการตลาดที่เป็นพ่อค้าผู้รวบรวมผลผลิตในพื้นที่ซึ่งมี 2-3 ราย (ตารางที่ 62) โดยผลผลิตที่พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิตแล้วผลผลิตกาแฟแต่ละชนิดจะถูกกระจายต่อไปในคณกลางระดับถัดไปทั้งผู้ค้าส่ง โรงงานแปรรูป และผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 9) เมื่อพิจารณาถึงราคาที่เกษตรกรได้รับพบว่าราคากาแฟผลสดอยู่ที่ 13.67 บาทต่อกิโลกรัมผลสด ราคากาแฟกะลาอยู่ที่ 88.33 บาทต่อกิโลกรัมกะลา และราคากาแฟคั่วอยู่ที่ 500 บาทต่อกิโลกรัมกาแฟคั่ว (ตารางที่ 63)

4.11.1.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวารี

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่ที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดทั้งในรูปของผลสด กาแฟกะลา เมล็ดกาแฟ และกาแฟคั่ว โดยผลผลิตแต่ละชนิดคิดเป็นร้อยละ 65.76 19.02 11.3 และ 3.91 ของผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ ตามลำดับ (ตารางที่ 61) โดยกรณีของผลผลิตกาแฟผลสดผลผลิตผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือผู้แปรรูปรายย่อย คิดเป็นร้อยละ 49.59 ของผลผลิตผลสดทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 33.06 และ 17.36 ของผลผลิตผลสด จะกระจายผ่านผู้แปรรูปรายใหญ่ และพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิตตามลำดับ (ตารางที่ 62)

สำหรับผู้แปรรูปในพื้นที่ที่จะเป็นผู้แปรรูปที่มีโรงงานแปรรูปตั้งแต่กาแฟกะลา เมล็ดกาแฟ และกาแฟคั่ว โดยผู้แปรรูปที่สำคัญในพื้นที่ ได้แก่ บริษัทดอยช้าง บริษัท Bluekoff และบริษัท AAA เป็นต้น โดยแต่ละรายจะมีลักษณะการรับซื้อคล้ายกัน โดยบริษัทดอยช้างจะรับซื้อเฉพาะกาแฟผลสด โดยในปีการผลิต 2556/57 บริษัทดอยช้างรับซื้อผลผลิตประมาณ 6,000 ตัน รับซื้อในราคา 20 บาทต่อก.ก. ซึ่งจะจ่ายเงินให้แก่เกษตรกรบางส่วนหลังจากส่งมอบกาแฟผลสดและที่เหลือจะจ่ายเมื่อจำหน่ายกาแฟได้ สำหรับกรณีของบริษัท Bluekoff จะรับซื้อเฉพาะกาแฟผลสดเช่นเดียวกันกับบริษัทดอยช้าง โดยในปีการผลิต 2556/57 บริษัท Bluekoff รับซื้อผลผลิตประมาณ 2,000 ตัน ในราคา 18 บาทต่อก.ก. ซึ่งบริษัทจะจ่ายเงินสดทั้งหมดให้แก่เกษตรกรหลังจากส่งมอบผลผลิตกาแฟ ส่วนกรณีของบริษัท AAA จะรับซื้อเฉพาะกาแฟผลสดเช่นเดียวกัน โดยในปีการผลิต 2556/57 บริษัท AAA รับซื้อผลผลิตประมาณ 1,000 ตัน ในราคา 20 บาทต่อก.ก. ซึ่งจะจ่ายเงินให้กับเกษตรกรหลังจากขายผลผลิตกาแฟได้แล้ว ทั้งนี้ภายหลังจากรับซื้อกาแฟแล้วผู้แปรรูปจะมีการดำเนินการแปรรูปผลผลิตให้เป็นกาแฟกะลา เมล็ดกาแฟ และกาแฟคั่ว โดยกาแฟคั่วผู้แปรรูปแต่ละรายจะจำหน่ายทั้งภายใต้แบรนด์ตัวเองและจำหน่ายให้กับผู้ค้าส่งผู้ค้าปลีกรวมทั้งร้านกาแฟในตลาดระดับถัดไป

สำหรับผลผลิตกาแฟกะลาในพื้นที่มีการกระจายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิตทั้งหมด นอกจากนี้มีบางส่วนกระจายผลผลิตในรูปของกาแฟสาร (เมล็ดกาแฟ) และกาแฟคั่ว โดยเป็นการกระจายกาแฟในรูปกาแฟสารให้กับโรงแรมนอกพื้นที่เพื่อนำไปคั่วต่อไป และกาแฟในรูปของกาแฟคั่วจะกระจายผ่านพ่อค้าคนอกพื้นที่เพื่อกระจายสู่ผู้ค้าส่งผู้ค้าปลีกรวมทั้งร้านกาแฟต่อไป ส่วนผู้รวบรวมการผลิตในพื้นที่หลังจากรับซื้อผลผลิตในรูปแบบของผลสดและกะลา ได้แปรรูปผลผลิตบางส่วนในรูปแบบของกาแฟสารแล้ว จะกระจายผลผลิตทั้งหมดเข้าสู่โรงคั่ว และจำหน่ายให้แก่ร้านกาแฟ / ผู้บริโภคต่อไป นอกจากนี้ผู้รวบรวมการผลิตในพื้นที่บางรายที่สามารถแปรรูปผลผลิตเป็นกาแฟคั่วได้ ผู้รวบรวมเหล่านี้จะขายผลผลิตกาแฟคั่วให้แก่ร้านกาแฟ และผู้บริโภคโดยตรง (ภาพที่ 10)

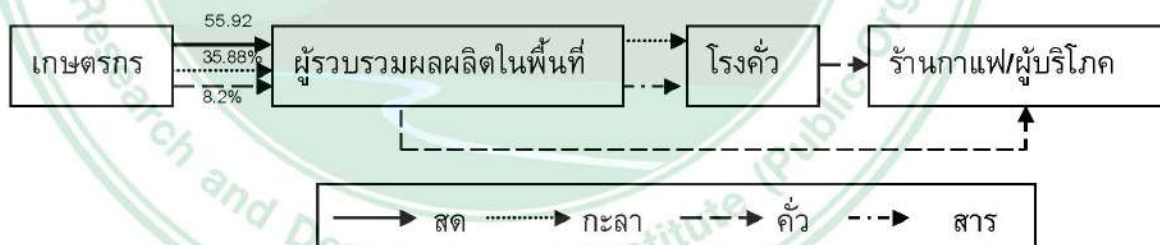

ภาพที่ 8 วิธีการตลาดกาแฟในพื้นที่ที่ทำการศึกษา
ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 61 ประเภทของผลผลิตกาแฟที่เกษตรกรขาย

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ผลสด	กะลา	กาแฟสาร	กาแฟคั่ว	รวม
พื้นที่ขยายผล			56.49	33.77	3.90	5.85	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	55.92	35.88	-	8.20	100.00
	แม่สรวย	วาวี	65.76	19.02	11.30	3.91	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	12.21	87.79	-	-	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	100.00	-	-	-	100.00
		แม่ะลอ	100.00	-	-	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	51.58	48.42	-	-	100.00
	อมก๋อย	ถ้ำโขง	72.90	27.10	-	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	-	100.00	-	-	100.00
พื้นที่ปลูกถั่วลิสง			64.43	35.57	-	-	-
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยสูง	68.52	31.48	-	-	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	89.21	10.79	-	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	46.93	53.07	-	-	100.00
รวมทั้งหมด			60.99	34.79	1.69	2.53	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 9 วิธีการตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่สลอง

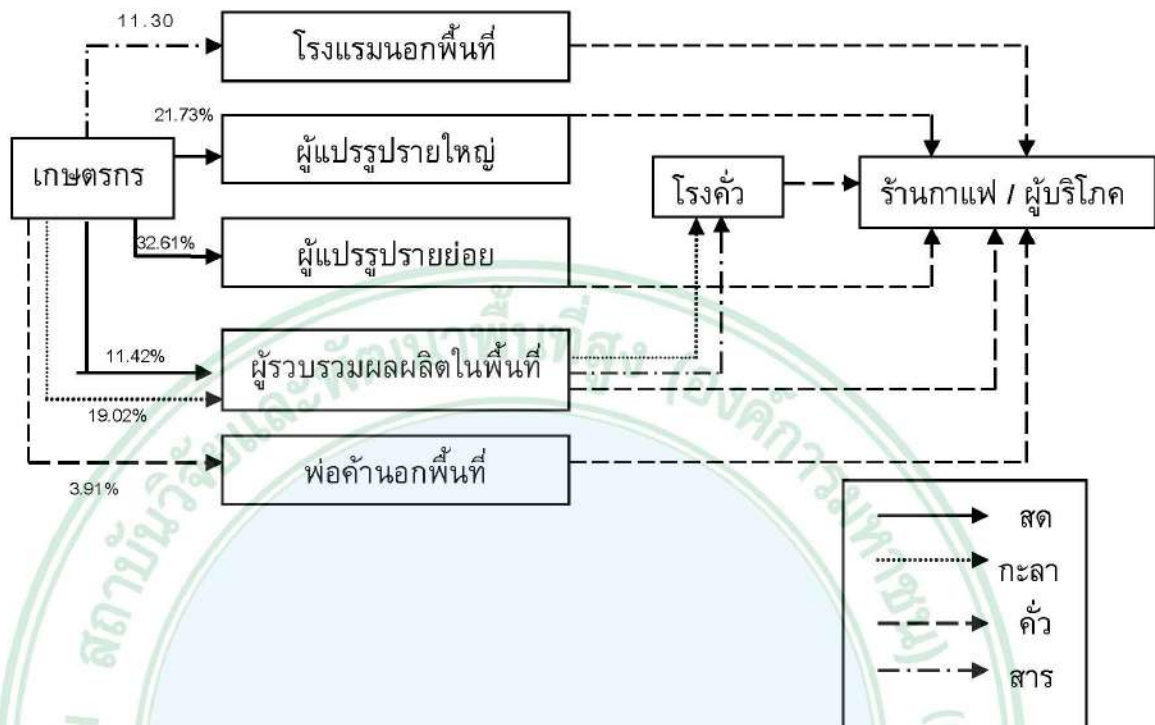
ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

ตารางที่ 62 ลักษณะการกระจายผลผลิตกาแฟรายปีของเกษตรกรผ่านช่องทางการตลาดในแต่ละพื้นที่
ปีการผลิต 2556/57

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ประเภทคนกลางทาง	ผลสด	กะลา	กาแฟ	กาแฟล้วน	รวม	
			การตลาด	สาร					
พื้นที่ขยายผล									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	100.00	100.00	-	100.00	100.00	
		แม่สรวย	วาวี	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	17.36	100.00	-	-	21.10
			พ่อค้านอกพื้นที่	-	-	-	100.00	0.54	
			โรงงานแปรรูปรายใหญ่	33.06	-	-	-	30.14	
			โรงงานแปรรูปรายย่อย	49.59	-	-	-	45.21	
			โรงแรม	-	-	100.00	-	3.01	
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	100.00	30.63	-	-	59.09	
			พ่อค้านอกพื้นที่	-	69.37	-	-	40.91	
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	พ่อค้านอกพื้นที่	100.00	-	-	-	100.00	
			แม่เมะลอ	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	63.38	-	-	-	63.38
			พ่อค้านอกพื้นที่	36.62	-	-	-	36.62	
		แม่แตง	ป่าแป๋	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	98.44	79.88	-	-	95.51
				พ่อค้านอกพื้นที่	1.56	13.90	-	-	3.51
			โรงแรม	-	6.22	-	-	0.98	
			อมก๋อย	สบโขง	พ่อค้านอกพื้นที่	-	50.00	-	-
				พื้นที่ขยายผล	100.00	50.00	-	-	96.54
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	-	4.74	-	-	4.74	
			พ่อค้านอกพื้นที่	-	37.89	-	-	37.89	
			พื้นที่ขยายผล	-	57.37	-	-	57.37	
พื้นที่ปลูกสำคัญ									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	17.61	-	-	-	16.13	
			พ่อค้านอกพื้นที่	-	100.00	-	-	8.41	
			โครงการพัฒนาดอยตุง	82.39	-	-	-	75.46	
	แม่สรวย	ดอยช้าง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	30.70	-	-	-	29.97	
			พ่อค้านอกพื้นที่	1.40	100.00	-	-	3.72	
			โรงงานแปรรูปรายใหญ่	67.91	-	-	-	66.30	
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	14.06	-	-	-	11.47	
			พ่อค้านอกพื้นที่	0.70	73.58	-	-	14.15	
			ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	85.23	23.83	-	-	73.91	
			สหกรณ์	-	2.59	-	-	0.48	

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 10 วิธีตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

เมื่อพิจารณาถึงราคาที่เกษตรกรจากการจำหน่ายแต่ละช่องทางได้รับพบว่าราคาไม่แตกต่างกันมากนัก โดยราคากาแฟผลสดที่เกษตรกรได้รับจะอยู่ระหว่าง 18 – 18.50 บาทต่อกิโลกรัมผลสด ซึ่งโรงงานแปรรูปรายย่อยให้ราคาดีที่สุดในที่ 18.50 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับราคากาแฟกะลา กาแฟสาร และกาแฟคั่ว อยู่ที่ 88.75 200 และ 450 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ (ตารางที่ 63)

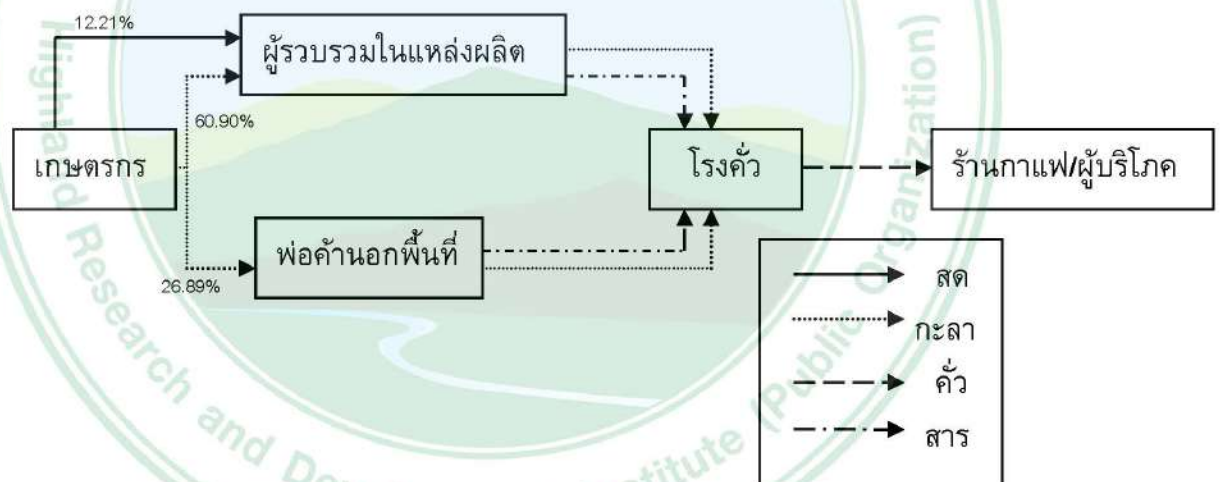
ตารางที่ 63 ราคาที่เกษตรกรได้รับจำแนกตามช่องทางจำหน่าย

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ประเภทคนกลางทาง	ผลสด	กะลา	กาแฟ	กาแฟคั่ว	รวม
การตลาด				สาร				
พื้นที่ขยายผล				11.92	85.18	200.00	487.50	59.98
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	13.67	88.33	-	500.00	115.14
		วาวี	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	18.00	88.75	-	-	53.38
	แม่สรวย	พ่อค้าออกพื้นที่		-	-	-	450.00	450.00
		โรงงานแปรรูปรายใหญ่		18.00	-	-	-	18.00
		โรงงานแปรรูปรายย่อย		18.50	-	-	-	18.50
		โรงแรม		-	-	200.00	-	200.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	12.20	81.25	-	-	54.69
		พ่อค้าออกพื้นที่		-	86.67	-	-	86.67
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	พ่อค้าออกพื้นที่	9.64	-	-	-	9.64
		แม่มะล	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	12.00	-	-	-	12.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	พ่อค้าออกพื้นที่	11.50	-	-	-	11.50
			พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	11.67	89.17	-	-	33.81
			พ่อค้าออกพื้นที่	12.00	90.00	-	-	51.00
	อมก๋อย	สบโขง	โรงแรม	-	90.00	-	-	90.00
			พ่อค้าออกพื้นที่	-	100.00	-	-	100.00
			พื้นที่ขยายผล	10.00	95.00	-	-	17.73
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	-	80.00	-	-	80.00
			พ่อค้าออกพื้นที่	-	75.00	-	-	75.00
			พื้นที่ขยายผล	-	80.00	-	-	80.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ				16.31	102.69	-	-	-
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คอยดุง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	16.00	-	-	-	16.00
		พ่อค้าออกพื้นที่		-	105.00	-	-	105.00
		โครงการพัฒนาคอยดุง		18.00	-	-	-	18.00
	แม่สรวย	คอยช้าง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	18.00	-	-	-	18.00
			พ่อค้าออกพื้นที่	15.00	137.50	-	-	96.67
			โรงงานแปรรูปรายใหญ่	18.00	-	-	-	18.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	พ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต	14.33	-	-	-	14.33
			พ่อค้าออกพื้นที่	12.00	122.50	-	-	85.67
			ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง	14.38	83.00	-	-	33.44
			สหกรณ์	-	85.00	-	-	85.00
			รวมทั้งหมด	13.73	89.40	200.00	487.50	52.03

ที่มา: จากการสำรวจ

4.11.1.2 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงปางมะโอ

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่ที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดทั้งในรูปของผลสดและกาแฟกะลา โดยผลผลิตแต่ละชนิดคิดเป็นร้อยละ 12.21 และ 87.79 ของผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ตามลำดับ (ตารางที่ 61) โดยกรณีของผลผลิตกาแฟผลสดผลผลิตผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญเพียงช่องทางเดียวคือพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต ส่วนกรณีของผลผลิตในรูปกาแฟกะลาจะมีการกระจายผ่านพ่อค้านอกพื้นที่และพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต คิดเป็นร้อยละ 69.37 และ 30.63 ของผลผลิตกะลาทั้งหมด ตามลำดับ (ตารางที่ 62) สำหรับพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิตจะเป็นหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการตลาด โดยหัวหน้ากลุ่มจะรับซื้อรับซื้อผลผลิตกาแฟจากสมาชิกในกลุ่มทั้งในรูปกาแฟผลสดและกาแฟกะลา จากนั้นจะจำหน่ายต่อไปยังพ่อค้านอกพื้นที่ทั้งใน จ.เชียงใหม่และกรุงเทพฯ หลังจากนั้นผู้รวบรวมในแหล่งผลิตจะแปรรูปผลผลิตเป็นกาแฟกะลา และกระจายสินค้าเข้าสู่โรงคั่วเช่นเดียวกับพ่อค้านอกพื้นที่ ในกรณีของกาแฟคั่วโรงคั่วจะจัดจำหน่ายให้แก่ร้านกาแฟและผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 11)

ภาพที่ 11 วิธีตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

ที่มา: จากการสำรวจ

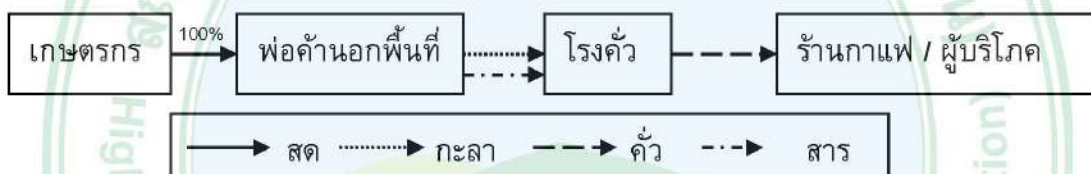
หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

เมื่อพิจารณาถึงราคาที่เกษตรกรจากการจำหน่ายได้รับพบว่า ราคากาแฟผลสดอยู่ที่ 12.20 บาทต่อกิโลกรัมผลสด สำหรับราคากาแฟกะลาจากการจำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ ค่อนข้างแตกต่างกัน โดยราคากาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับจากการขายให้ผู้รวบรวมในพื้นที่คือ 81.25 บาทต่อกิโลกรัมกะลา

ในขณะที่หากเกษตรกรขายให้แก่พ่อค้านอกพื้นที่เกษตรกรสามารถได้ราคาสูงถึง 86.67 บาทต่อ กิโลกรัมกะลา (ตารางที่ 63)

4.11.1.3 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงปางหินฝน

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดในรูปแบบของผลสด (ตารางที่ 61) เนื่องจากข้อจำกัดด้านการตลาดและจำนวนพ่อค้าในพื้นที่ ซึ่งผลผลิตกาแฟสดทั้งหมดจะกระจายผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญเพียงช่องทางเดียวคือพ่อค้านอกพื้นที่ (ตารางที่ 62) ซึ่งเป็นพ่อค้าจรที่มารับซื้อเป็นครั้งคราวไม่แน่นอน โดยราคาที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยเท่ากับ 9.64 บาทต่อกิโลกรัมผลสด (ตารางที่ 63) ซึ่งต่ำกว่าราคาในพื้นที่อื่นเนื่องจากเกษตรกรมีข้อจำกัดของช่องทางการจัดจำหน่าย หลังจากนั้นพ่อค้านอกพื้นที่จะกระจายผลผลิตกาแฟกะลาและกาแฟสารเข้าสู่โรงคั่ว ในส่วนของกาแฟคั่ว โรงคั่วจะจำหน่ายผลผลิตให้แก่ร้านกาแฟ และผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 12)

ภาพที่ 12 วิธีตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน

ที่มา: จากการสำรวจ

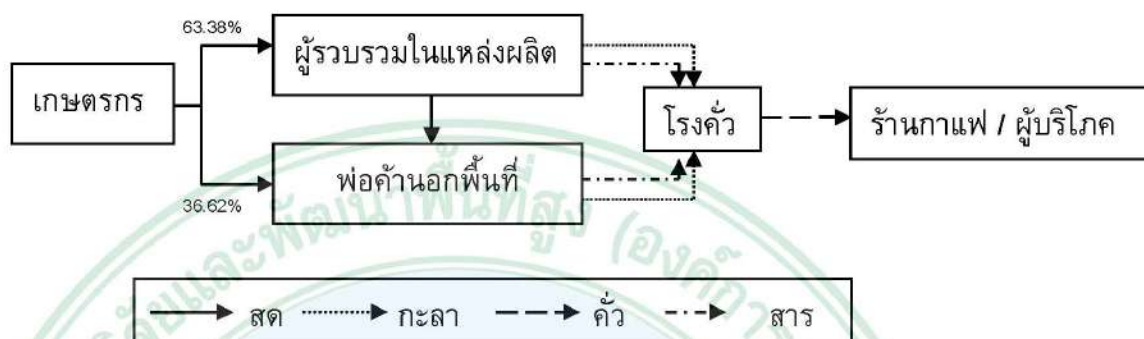
หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

4.11.1.4 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่เมือ

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดในรูปแบบของผลสด (ตารางที่ 61) ซึ่งผลผลิตกาแฟสดทั้งหมดจะกระจายผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต คิดเป็นร้อยละ 63.38 ของผลผลิตผลสดทั้งหมด ซึ่งมีพ่อค้าผู้รวบรวมหลักเพียงรายเดียว ส่วนที่เหลือร้อยละ 36.62 จะกระจายผ่านพ่อค้านอกพื้นที่ (ตารางที่ 62) หลังจากนั้นผู้รวบรวมในแหล่งผลิตและพ่อค้านอกพื้นที่จะกระจายผลผลิตในรูปแบบกาแฟกะลาและกาแฟสารผ่านโรงคั่ว โดยโรงคั่วจะแปรรูปผลผลิตเป็นกาแฟคั่วและจัดจำหน่ายให้แก่ร้านกาแฟ และผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 13)

เมื่อพิจารณาถึงราคาที่ได้รับจากแต่ละช่องทางการจำหน่ายพบว่าไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเกษตรกรจะได้รับราคา 12 บาทต่อกิโลกรัมผลสดหากจำหน่ายผลผลิตให้แก่ผู้รวบรวมในพื้นที่

ในขณะที่เกษตรกรจะได้รับราคา 11.50 บาทต่อกิโลกรัมผลสดหากขายให้แก่พ่อค้านอกพื้นที่ (ตารางที่ 63)

ภาพที่ 13 วิธีการตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่ละออ

ที่มา: จากการสำรวจ

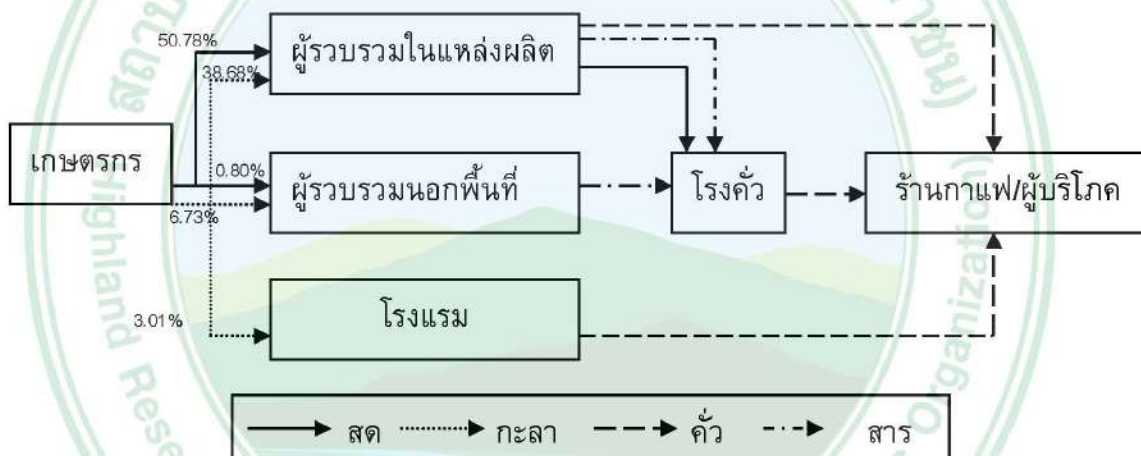
หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

4.11.1.5 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงป่าแป๋

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งในรูปแบบของผลสดและกาแฟกะลา คิดเป็นร้อยละ 51.58 และ 48.42 ของผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ (ตารางที่ 61) โดยการกระจายผลผลิตในรูปแบบกาแฟผลสดส่วนใหญ่ร้อยละ 98.44 ของผลผลิตผลสดทั้งหมด จะกระจายผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต โดยส่วนหนึ่งพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิตจัดเป็นคณกลางประเภทตัวแทน ซึ่งทำหน้าที่รับซื้อและแปรรูปให้กับผู้แปรรูปที่เป็นโรงคั่วกาแฟนอกพื้นที่ ส่วนผลผลิตผลสดในพื้นที่ที่เหลือร้อยละ 1.56 จะกระจายผ่านพ่อค้านอกพื้นที่ (ตารางที่ 62) สำหรับผลผลิตกาแฟกะลาจะมีการกระจายผลผลิตผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต คิดเป็นร้อยละ 79.88 ของผลผลิตกาแฟกะลาทั้งหมด ที่เหลือร้อยละ 13.90 และ 6.22 กระจายผ่านพ่อค้านอกพื้นที่และโรงแรมในพื้นที่ ตามลำดับ ทั้งนี้โรงแรมในพื้นที่เปรียบเหมือนผู้แปรรูปที่รับซื้อกาแฟผลสดมาแปรรูปเป็นกาแฟกะลา เมล็ดกาแฟ และกาแฟคั่ว โดยกาแฟคั่วเมื่อแปรรูปแล้วจะจำหน่ายภายใต้ Brand ของตนเอง จำหน่ายผ่านร้านค้าแพในโรงแรม และจำหน่ายแบบขายส่งแก่ลูกค้านอกพื้นที่ ส่วนผู้รวบรวมในพื้นที่ และนอกพื้นที่ที่รับซื้อกาแฟผลสด และกาแฟกะลา ได้แปรรูปผลผลิตบางส่วนเป็นกาแฟสาร และกระจายผลผลิตผ่านโรงคั่วในรูปแบบของกาแฟผลสดและกาแฟสาร ในส่วนของกาแฟคั่ว หลังจากโรงคั่วแปรรูปผลผลิตแล้ว จะจำหน่ายผลผลิตให้ร้านค้าแพและผู้บริโภค นอกจากนี้ในส่วน

ผู้รวบรวมในแหล่งผลิต และนอกพื้นที่บางรายที่สามารถแปรรูปผลผลิตเป็นกาแฟคั่วได้ด้วยตนเอง จะจำหน่ายผลผลิตผ่านร้านกาแฟ และผู้บริโภครต่อไป (ภาพที่ 14)

เมื่อพิจารณาถึงราคาที่เกษตรกรได้รับจากช่องทางจำหน่ายต่างๆ พบว่า ราคาไม่แตกต่างกันมากนัก โดยราคาของผู้รวบรวมในพื้นที่จะต่ำสุด ซึ่งราคาที่เกษตรกรได้รับในการขายกาแฟผลสดให้แก่ผู้รวบรวมในท้องถิ่นคือ 11.67 บาทต่อกิโลกรัมผลสด ในขณะที่เกษตรกรจะได้รับราคาที่ 12 บาทต่อกิโลกรัมผลสดหากขายให้แก่พ่อค้าคนนอกพื้นที่ สำหรับราคากาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับจะอยู่ที่ 89.17 บาทต่อกิโลกรัมกะลาหากขายให้แก่ผู้รวบรวมในพื้นที่ และได้ราคา 90 บาทต่อกิโลกรัมกะลาหากขายให้แก่พ่อค้าคนนอกพื้นที่หรือโรงแรม (ตารางที่ 63)

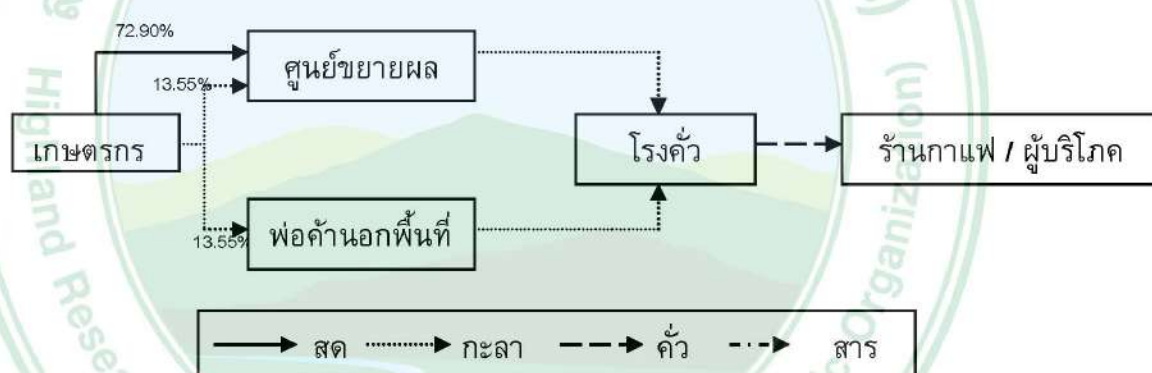
ภาพที่ 14 วิธีตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าเป๋
ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

4.11.1.6 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงสบโขง

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งในรูปแบบของผลสดและกาแฟกะลา คิดเป็นร้อยละ 72.90 และ 27.10 ของผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ (ตารางที่ 61) โดยการกระจายผลผลิตในรูปแบบกาแฟผลสดทั้งหมดจะกระจายผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง (ตารางที่ 62) ซึ่งดำเนินการแทนกลุ่มเกษตรกร โดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะทำหน้าที่ใน

การให้คำแนะนำ การจัดเตรียมอุปกรณ์สำหรับการแปรรูป การจัดการด้านการเงินและปัจจัยการผลิต รวมทั้งการจัดหาตลาดให้กับกลุ่มเกษตรกร โดยในปีการผลิต 2556/57 มีผลผลิตกาแฟผลสดผ่านพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 3,000 กิโลกรัม ซึ่งเกษตรกรได้รับราคา 10 บาทต่อกิโลกรัมผลสด ซึ่งพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะดำเนินการแปรรูปและขายในรูปแบบกาแฟกะลาให้กับผู้แปรรูปชาวต่างชาติที่ตั้งโรงงานในพื้นที่ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ ซึ่งกาแฟกะลาที่คุณภาพดีได้ราคา 95 บาทต่อกิโลกรัมกะลา ส่วนกาแฟด้อยคุณภาพได้ราคา 80 บาทต่อกิโลกรัมกะลา และครั้งต่อไปผู้ซื้อจะไม่รับซื้อกาแฟด้อยคุณภาพ สำหรับผลผลิตกาแฟในรูปแบบกาแฟจะมีการกระจายผลผลิตในสัดส่วนที่เท่ากันผ่านพ่อค้าคนอกพื้นที่และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง หลังจากนั้นพ่อค้าคนอกพื้นที่และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะกระจายผลผลิตกะลาผ่านโรงคั่วเพื่อแปรรูปเป็นกาแฟคั่ว และจำหน่ายให้แก่ร้านกาแฟ และผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 วิธีตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง

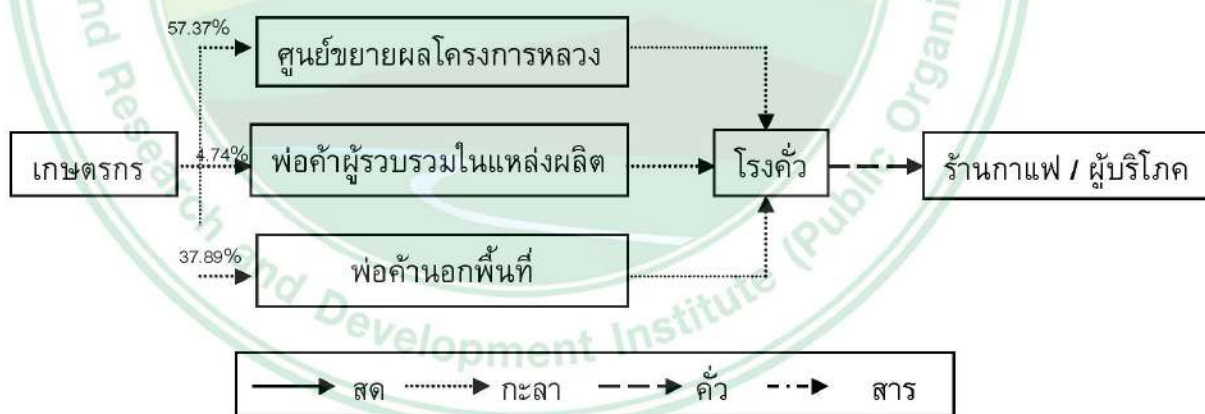
ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

เมื่อพิจารณาถึงราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากการขายกาแฟผลสดให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงอยู่ที่ 10 บาทต่อกิโลกรัมผลสด สำหรับราคากาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับผ่านการจำหน่ายแต่ละช่องทางพบว่า ราคากาแฟกะลาที่ได้จากผู้รวบรวมในพื้นที่สูงกว่าที่ได้จากพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง โดยเกษตรกรจะได้รับราคา 100 บาทต่อกิโลกรัมกะลา และได้รับราคาเพียง 95 บาทต่อกิโลกรัมกะลา หากขายให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง (ตารางที่ 63)

4.11.1.7 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่สอง

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่ที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดในรูปแบบของกาแฟกะลา เท่านั้น (ตารางที่ 61) เนื่องจากข้อจำกัดด้านการตลาดและจำนวนผู้ค้าในพื้นที่ โดยการกระจายผลผลิต จะกระจายผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง คิดเป็นร้อยละ 57.37 ของ ผลผลิตทั้งหมด โดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงทำหน้าที่ประสานงานด้านการตลาดให้เกษตรกรกับผู้แปรรูปชาวต่างชาติที่ตั้งโรงงานในพื้นที่ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ (ตารางที่ 62) โดยในปีการผลิต 2556/57 ผลผลิตที่ผ่านช่องทางนี้ทั้งหมดประมาณ 1,600 กิโลกรัมกะลา ราคา 95 บาทต่อกิโลกรัมกะลา แต่อย่างไรก็ตามการรวบรวมยังประสบปัญหาด้านคุณภาพที่ไม่สม่ำเสมอเนื่องจากเกษตรกรแต่ละราย ต้องแปรรูปกาแฟตนเองซึ่งวิธีปฏิบัติของเกษตรกรมีความแตกต่างกัน โดยเบื้องต้นคุณภาพที่พื้นที่ ขยายผลโครงการหลวงกำหนดจะเน้นด้านความสะอาดและความชื้นของกาแฟกะลา ซึ่งต้องไม่เกิน 8-10% และผลผลิตกาแฟกะลาที่ได้จะถูกส่งไปให้กับผู้แปรรูปที่ อ.ดอยสะเก็ด ซึ่งผู้รับซื้อเป็นผู้รับผิดชอบ ค่าใช้จ่ายทั้งหมด สำหรับผลผลิตกาแฟกะลาที่เหลือร้อยละ 37.89 และ 4.74 ของผลผลิตทั้งหมด จะ กระจายผ่านพ่อค้าคนนอกพื้นที่และพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต ตามลำดับ หลังจากนั้นผลผลิตกาแฟ กะลาทั้งหมดจะกระจายผ่านโรงคั่ว เพื่อแปรรูปเป็นกาแฟคั่ว และจำหน่ายให้แก่ร้านกาแฟ และผู้บริโภค ต่อไป

ภาพที่ 16 วิธีการตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

เมื่อพิจารณาถึงราคากาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับจากช่องทางจำหน่ายต่างๆ พบว่า พ่อค้าคนพื้นที่ให้ราคาต่ำสุดที่ 75 บาทต่อกิโลกรัมกะลา ในขณะที่เกษตรกรจะได้รับราคาที่ 80 บาทต่อกิโลกรัม

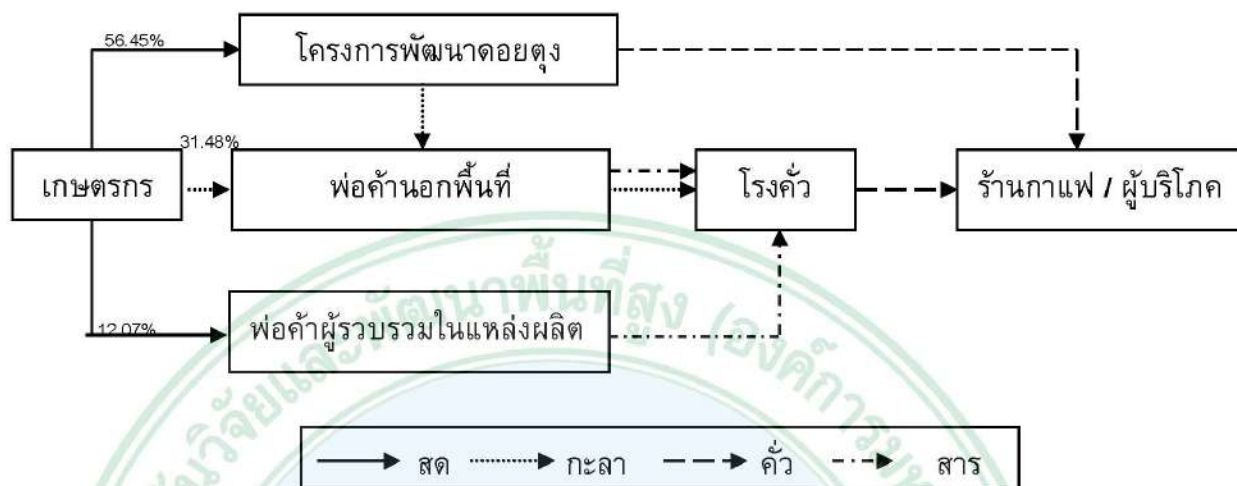
กะลาหากเกษตรกรขายกาแฟกะลาให้แก่ผู้รวบรวมในพื้นที่หรือพื้นที่ขยายผล โครงการหลวง (ตารางที่ 63)

4.11.2 พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ

4.11.2.1 โครงการพัฒนาคอกุด

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดทั้งในรูปของผลสดและกาแฟกะลา คิดเป็นร้อยละ 68.52 และ 31.48 ของผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ ตามลำดับ (ตารางที่ 61) โดยกรณีของผลผลิตกาแฟผลสดผลผลิตผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือ โครงการพัฒนาคอกุด คิดเป็นร้อยละ 82.39 ของผลผลิตผลสดทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 17.61 จะกระจายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต (ตารางที่ 62) ทั้งนี้โครงการพัฒนาคอกุดจะรับซื้อในรูปกาแฟผลสดทั้งหมดเพื่อเข้ากระบวนการแปรรูปที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยในปี 2556/57 มีปริมาณการรับซื้อเท่ากับ 400 ตัน ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายการรับซื้อที่ตั้งเป้าไว้เท่ากับ 800-1,000 ตัน สำหรับราคารับซื้อโครงการฯ กำหนดที่ 18 บาทต่อ ก.ก. โดยจ่ายเงินให้แก่เกษตรกรเดือนละครั้งเป็นเงินสด ทั้งนี้เมื่อรับซื้อผลผลิตผลสดแล้วโครงการฯ จะนำมาแปรรูปเป็นกาแฟกะลา เมล็ดกาแฟ และกาแฟคั่ว จากนั้นจะจำหน่ายต่อในรูปกาแฟคั่วผ่านร้านค้าปลีกคอกุดกาแฟ ซึ่งเป็นร้านกาแฟภายใต้แบรนด์ตัวเอง นอกจากนี้ยังจำหน่ายกาแฟคั่วให้กับร้านค้าปลีกอื่นที่ใช้เมล็ดกาแฟของโครงการฯ นอกจากนี้เมล็ดกาแฟบางส่วนมีการจำหน่ายไปยังต่างประเทศ สำหรับผลผลิตในพื้นที่ส่วนหนึ่งในรูปกาแฟกะลาจะถูกกระจายผ่านพ่อค้านอกพื้นที่เพื่อกระจายต่อไปยังพ่อค้าและโรงคั่ว ส่วนพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต หลังจากรับซื้อผลผลิตในรูปแบบของกาแฟผลสดจะมีการแปรรูปเป็นกาแฟสารและขายต่อให้แก่โรงคั่วเช่นเดียวกัน กรณีของกาแฟคั่ว ผู้แปรรูปจะจัดจำหน่ายกาแฟคั่วให้แก่ร้านกาแฟ และผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 17)

เมื่อพิจารณาถึงราคาเฉลี่ยที่เกษตรกรได้รับจากการขายผลผลิตการแฟพบว่า ราคา กาแฟผลสดที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ มีความแตกต่างกันมา กล่าวคือ ราคา กาแฟผลสดที่เกษตรกรได้รับจากการขายให้โครงการพัฒนาคอกุดอยู่ที่ 18 บาทต่อกิโลกรัมผลสด ในขณะที่เกษตรกรจะได้รับราคาเพียง 16 บาทต่อกิโลกรัมผลสดหากขายกาแฟผลสดให้แก่ผู้รวบรวมในพื้นที่ สำหรับราคา กาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับอยู่ 105 บาทต่อกิโลกรัมกะลา (ตารางที่ 63)

ภาพที่ 17 วิธีการตลาดกาแฟในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาโดยตุง

ที่มา: จากการสำรวจ

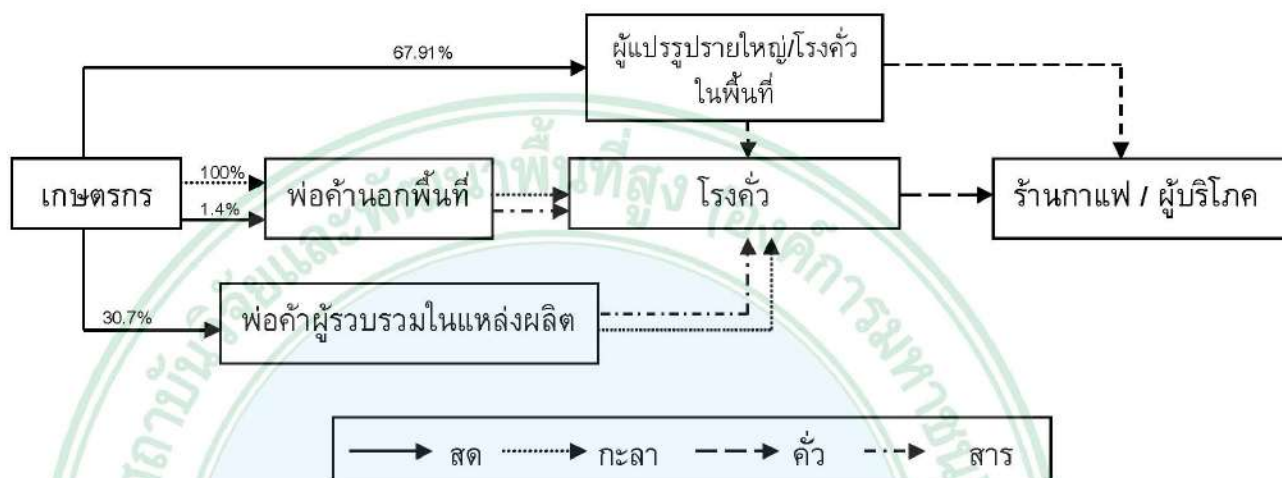
หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

4.11.2.2 พื้นที่คั่วข้าง

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดทั้งในรูปของผลสดและกาแฟกะลา คิดเป็นร้อยละ 89.21 และ 10.79 ของผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ ตามลำดับ (ตารางที่ 61) โดยกรณีของผลผลิตกาแฟผลสดผลผลิตผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือ โรงงานแปรรูปรายใหญ่หรือโรงคั่วในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 67.91 ของผลผลิตผลสดทั้งหมด ส่วนที่เหลือร้อยละ 30.7 และ 1.4 จะกระจายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งผลิต และพ่อค้านอกพื้นที่ตามลำดับ (ตารางที่ 62) เมื่อโรงงานแปรรูปรายใหญ่หรือโรงคั่วในท้องที่ได้กาแฟผลสดจากโรงงานแล้วจะทำการแปรรูปเป็นกาแฟสารและกาแฟคั่วขายให้แก่โรงคั่วอื่น และผู้บริโภค สำหรับผลผลิตในรูปกาแฟกะลาจะถูกกระจายผ่านพ่อค้านอกพื้นที่เพื่อกระจายต่อไปให้โรงคั่วต่อไป ส่วนพ่อค้าผู้รวบรวมในแหล่งหลังจากรับซื้อผลกาแฟสดจากเกษตรกรแล้ว จะกระจายผลผลิตสู่โรงคั่วในรูปของกาแฟกะลาและกาแฟสาร เพื่อแปรรูปเป็นกาแฟคั่วและจัดจำหน่ายให้ร้านค้าแฟ และผู้บริโภคต่อไป (ภาพที่ 18)

เมื่อพิจารณาถึงราคาที่เกษตรกรได้รับจากการขายผลผลิตพบว่า ราคากาแฟผลสดที่เกษตรกรได้รับจากการจำหน่ายผ่านช่องทางต่างๆ ค่อนข้างแตกต่างกันมาก ซึ่งเกษตรกรจะได้รับราคาที่ 18 บาท

ต่ออีกโลกรัมผลสดหากจำหน่ายให้แก่ผู้รวบรวมในพื้นที่และโรงงานแปรรูปขนาดใหญ่ในพื้นที่ ขณะที่เกษตรกรจะได้รับราคาเพียง 15 บาทต่ออีกโลกรัมผลสดหากขายผ่านพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ สำหรับราคาของกาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับนั้นจะอยู่ที่ 137.50 บาทต่ออีกโลกรัมกะลา (ตารางที่ 63)

ภาพที่ 18 วิธีการตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ดอยช้าง

ที่มา: จากการสำรวจ

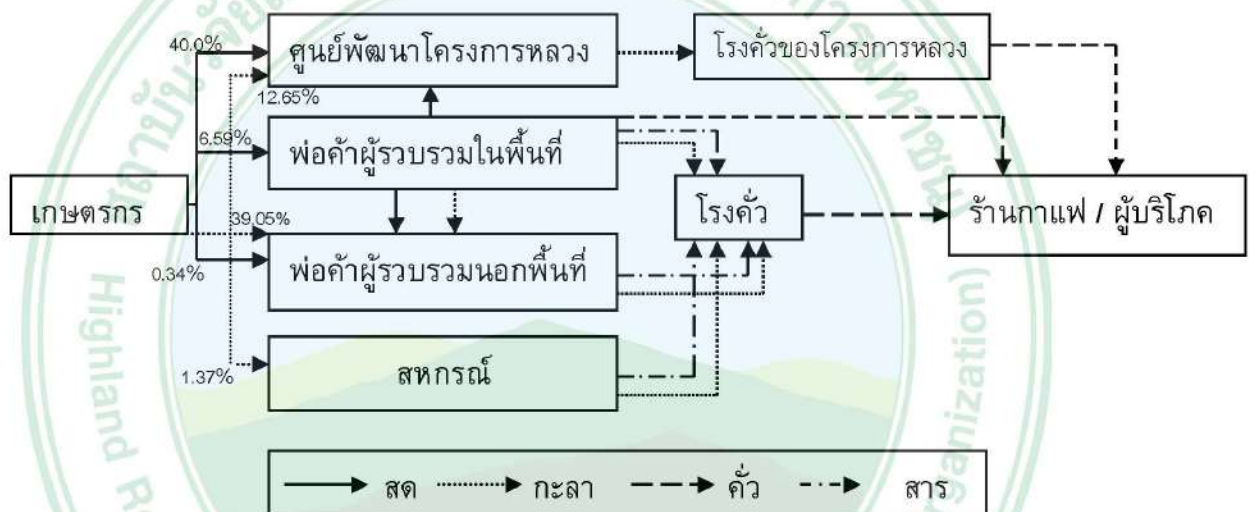
หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

4.11.2.3 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

ระบบการตลาดผลผลิตกาแฟของพื้นที่จะมีการกระจายผลผลิตทั้งหมดทั้งในรูปแบบของผลสดและกาแฟกะลา โดยผลผลิตแต่ละชนิดคิดเป็นร้อยละ 46.93 และ 53.07 ของผลผลิตทั้งหมดในพื้นที่ตามลำดับ (ตารางที่ 61) โดยกรณีของผลผลิตกาแฟผลสดผลผลิตผ่านช่องทางการตลาดที่สำคัญคือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง คิดเป็นร้อยละ 85.23 ของผลผลิตกาแฟผลสดทั้งหมดโดยให้ราคา 15 บาทต่อก.ก. สำหรับที่เหลือร้อยละ 14.06 และ 0.07 กระจายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมในพื้นที่และพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ ตามลำดับ โดยพ่อค้าจะกำหนดราคาโดยอ้างอิงจากราคาที่โครงการหลวงกำหนด ส่วนกรณีของผลผลิตในรูปแบบกาแฟกะลาจะมีการกระจายผ่านคนกลางที่สำคัญคือพ่อค้าคนกลางที่คิดเป็นร้อยละ 73.58 ของผลผลิตกาแฟกะลาทั้งหมด และที่เหลือร้อยละ 23.83 และ 2.59 ของผลผลิตกะลาทั้งหมด ตามลำดับจะกระจายผ่านศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงและสหกรณ์ ตามลำดับ (ตารางที่ 62) ทั้งนี้เกษตรกรในพื้นที่มีประสบการณ์และความชำนาญในการแปรรูปกาแฟกะลา ซึ่งผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดีเป็นที่

ยอมรับของผู้ค้าในตลาดระดับต่างๆ นอกจากนี้เกษตรกรบางคนมีการแปรรูปเป็นเมล็ดกาแฟและกาแฟคั่วเพื่อขายต่อไปให้กับพ่อค้านอกพื้นที่ทั้งใน จ.เชียงใหม่ จ.เชียงราย กรุงเทพฯ และพื้นที่อื่นๆ

หลังจากที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง พ่อค้าผู้รวบรวมในพื้นที่ / นอกพื้นที่ และสหกรณ์รับซื้อผลผลิตในรูปแบบของกาแฟผลสด และกาแฟกะลาจากเกษตรกรแล้ว จะแปรรูปผลผลิตบางส่วนเป็นกาแฟกะลาและกาแฟสาร และกระจายผลผลิตต่อไปโดยผ่านโรงคั่วทั้งโรงคั่วของโครงการหลวงและโรงคั่วเอกชน ส่วนกรณีผลผลิตในรูปแบบของกาแฟคั่ว โรงคั่ว และพ่อค้าผู้รวบรวมในพื้นที่บางรายได้กระจายผลผลิตทั้งหมดผ่านร้านกาแฟและผู้บริโภคโดยตรง (ภาพที่ 19)

ภาพที่ 19 วิธีการตลาดกาแฟในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ตัวเลขเป็นร้อยละของผลผลิตทั้งหมด

เมื่อพิจารณาถึงราคาผลผลิตกาแฟที่เกษตรกรได้รับจากช่องทางจำหน่ายต่างๆ พบว่ามีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยราคากาแฟผลสดที่เกษตรกรได้รับอยู่ในช่วง 12 – 14.33 ซึ่งการขายกาแฟผลสดให้แก่พ่อค้านอกพื้นที่จะได้ราคากาแฟผลสดต่ำสุดที่ 12 บาทต่อกิโลกรัมผลสด ในขณะที่เกษตรกรที่ขายกาแฟผลสดให้แก่ผู้รวบรวมในพื้นที่และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงจะได้รับราคาที่ 14.33 และ 14.38 บาทต่อกิโลกรัมผลสดตามลำดับ สำหรับราคากาแฟกะลาที่เกษตรกรได้รับอยู่ในช่วง 83 – 122.50 บาทต่อกิโลกรัมกะลา โดยเกษตรกรได้รับราคาสูงสุดในกรณีที่ขายกาแฟกะลาให้แก่พ่อค้านอกพื้นที่ ซึ่ง

จะได้รับราคาสูงถึง 122.50 บาทต่อกิโลกรัมกะลา ในขณะที่เกษตรกรจะได้รับราคาเพียง 83 และ 85 บาทต่อกิโลกรัมกะลาหากเกษตรกรขายให้แก่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและสหกรณ์ ตามลำดับ (ตารางที่ 63)

4.12 การขนส่งและต้นทุนค่าขนส่งของเกษตรกร

ในส่วนของการขนส่งเพื่อการขายของเกษตรกร ในภาพรวมนั้นใช้วิธีการขนส่งโดยรถ 4 ล้อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.54 (ตารางที่ 64) รองลงมาคือ รถมอเตอร์ไซด์ คิดเป็นร้อยละ 30.52 การเดิน คิดเป็นร้อยละ 4.32 และรถ 6 ล้อ คิดเป็นร้อยละ 0.62 ทั้งนี้หากพิจารณาในแต่ละพื้นที่ศึกษา พบว่าสำหรับการขนส่งของเกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีการใช้มอเตอร์ไซด์มากที่สุด รองลงมาคือรถ 4 ล้อ โดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ใช้วิธีการขนส่งโดย รถมอเตอร์ไซด์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 77.78 คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี ใช้วิธีการขนส่งโดย รถ 4 ล้อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 88.29 คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ ใช้วิธีการขนส่งโดย รถมอเตอร์ไซด์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 45.48 รองลงมาคือ การเดิน คิดเป็นร้อยละ 40.53 คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน ใช้วิธีการขนส่งโดย รถ 4 ล้อทั้งหมด คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ะล่อ ใช้วิธีการขนส่งโดย รถ 4 ล้อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.68 รองลงมาคือ รถมอเตอร์ไซด์ คิดเป็นร้อยละ 40.32 คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ ใช้วิธีการขนส่งโดย รถมอเตอร์ไซด์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 64.84 รองลงมาคือ การเดิน คิดเป็นร้อยละ 18.04 คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง ใช้วิธีการขนส่งโดย การเดินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 62.96 รองลงมาคือ รถมอเตอร์ไซด์ คิดเป็นร้อยละ 33.58 คราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง ใช้วิธีการขนส่งโดย รถมอเตอร์ไซด์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.49 คราวเรือน

สำหรับการขนส่งของเกษตรกรในพื้นที่ปลูกหลักพบว่า เกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาโดย ดุง ใช้วิธีการขนส่งโดย การเดินมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.08 รองลงมาคือ รถ 4 ล้อ คิดเป็นร้อยละ 28.96 สำหรับคราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ดอยช้างใช้วิธีการขนส่งโดย รถ 4 ล้อเพียงอย่างเดียว และคราวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงใช้วิธีการขนส่งโดย รถ 4 ล้อมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 63.51 รองลงมาคือ รถมอเตอร์ไซด์ คิดเป็นร้อยละ 36.49 (ตารางที่ 64)

ตารางที่ 64 ร้อยละของวิธีการขนส่งเพื่อการขายของเกษตรกร

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	รถ 4 ล้อ	รถ 6 ล้อ	มอเตอร์ไซด์	เดิน	รวม
พื้นที่ขยายผล			46.99	1.45	48.95	2.61	100.00
เชียงใหม่	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	20.47	-	77.87	1.66	100.00
	แม่สรวย	วาปี	88.29	3.75	7.95		100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	14.00	-	45.48	40.53	100.00
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	100.00	-	-	-	100.00
		แม่มะลอ	59.68	-	40.32	-	100.00
	แม่แตง	ป่าแป๋	17.12	-	64.84	18.04	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	3.46	-	33.58	62.96	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	17.44	-	78.49	4.07	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			77.70		-	5.60	100.00
เชียงใหม่	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	28.96	-	22.95	48.08	100.00
	แม่สรวย	ดอยช้าง	100.00	-	-	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	63.51	-	36.49	-	100.00
รวมทั้งหมด			64.54	0.62	30.52	4.32	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับต้นทุนค่าขนส่งสำหรับการขายของเกษตรกรในภาพรวมมีค่าใช้จ่ายทั้งหมด 0.3664 บาท/ก.ก. (ตารางที่ 65) โดยเป็นค่าวัสดุปัจจัย 0.2767 บาท/ก.ก. ค่าแรงงานจ้าง 0.0828 บาท/ก.ก. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ 0.0057 บาท/ก.ก. และค่าแรงงานในครัวเรือน 0.0012 บาท/ก.ก. หากพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละพื้นที่ศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาปี มีต้นทุนค่าขนส่งสูงสุดเท่ากับ 0.9954 บาท/ก.ก. ลำดับถัดมาเป็นครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.4643 บาท/ก.ก. ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.4548 บาท/ก.ก. ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.2936 บาท/ก.ก. ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ แม่สลอง มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.2178 บาท/ก.ก. ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ดอยช้าง มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.2068 บาท/ก.ก. ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.1569 บาท/ก.ก. ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.0704 บาท/ก.ก. ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.0451

บาท/ก.ก. ครั้วเรือนเกษตรกรในพื้นที่ปางมะโอ มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.0272 บาท/ก.ก. และ
ครั้วเรือนเกษตรกรในพื้นที่ปางหินฝน มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.0003 บาท/ก.ก.

ตารางที่ 65 ต้นทุนค่าขนส่งในการขายผลผลิตกาแฟของเกษตรกร

(หน่วย: บาท/ก.ก.)

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ค่าวัตถุดิบ	ค่าแรงงานจ้าง	ค่าแรงงาน ครั้วเรือน	ค่าใช้จ่ายอื่น	รวม
พื้นที่ขยายผล			0.4711	0.0000	0.0003	0.0099	0.4813
เชียงใหม่	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	0.1384	0.0000	0.0003	0.0182	0.1569
	แม่สรวย	วาเว	0.9953	0.0000	0.0001	0.0000	0.9954
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	0.0267	0.0000	0.0005	0.0000	0.0272
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	0.0000	0.0000	0.0003	0.0000	0.0003
		แม่มะลอ	0.0704	0.0000	0.0000	0.0000	0.0704
	แม่แตง	ป่าแป๋	0.2925	0.0000	0.0011	0.0000	0.2936
	อมก๋อย	สบโขง	0.4613	0.0000	0.0031	0.0000	0.4643
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	0.2165	0.0000	0.0013	0.0000	0.2178
พื้นที่ปลูกถั่วลิสง			0.1430	0.1398	0.0018	0.0028	0.2874
เชียงใหม่	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	0.0341	0.0000	0.0110	0.0000	0.0451
	แม่สรวย	ดอยช้าง	0.2021	0.0000	0.0002	0.0045	0.2068
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	0.1179	0.3345	0.0004	0.0019	0.4548
รวมทั้งหมด			0.2767	0.0828	0.0012	0.0057	0.3664

ที่มา: จากการสำรวจ

4.13 ระยะเวลาการได้รับชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟหลังการขายของเกษตรกร

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟของคนกลางพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง โดยมากหรือร้อยละ 74.86 ได้รับเงินทันทีหลังขายผลผลิตกาแฟ และอีกร้อยละ 23.11 จะต้องรอรับเงินหลังจากขายกาแฟ (ตารางที่ 66) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่หรือมากกว่าร้อยละ 87 ของเกษตรกร ในเขตพื้นที่ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง (ร้อยละ 98.40) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ (ร้อยละ 93.70) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน (ร้อยละ 100) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ (ร้อยละ 87.32) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ (ร้อยละ 100) และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง (ร้อยละ 93.08) ได้รับเงินค่าผลผลิตกาแฟทันทีหลังการขาย ในขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่หรือมากกว่าร้อยละ 57 ของเกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

วาวี (ร้อยละ 57.81) และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง (ร้อยละ 68.34) ต้องรอรับเงินหลังจากขายผลผลิตกาแฟ

สำหรับการได้รับเงินค่าผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่เพาะปลูกสำคัญพบว่า โดยส่วนใหญ่ หรือ ร้อยละ 81.71 ของเกษตรกร ต้องรอเงินค่าผลผลิตที่เกษตรกรขายไป มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 18.29 ที่ได้รับเงินค่าผลผลิตทันทีหลังการขาย (ตารางที่ 66) สะท้อนให้เห็นถึงอำนาจการต่อรองของผู้รับซื้อที่อยู่เหนือเกษตรกร ทั้งนี้เนื่องมาจากปริมาณการผลิตกาแฟที่มีมากในเขตพื้นที่ปลูกสำคัญ

ตารางที่ 66 ลักษณะการชำระเงินของคนกลางทางการตลาดแก่เกษตรกร

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ทันที	หลังส่งมอบ	ยังไม่ขาย	รวม
พื้นที่ขยายผล			74.86	23.11	2.03	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	98.40	0.53	1.07	100.00
		วาวี	38.43	57.81	3.77	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	93.70	6.30	-	100.00
		แม่แจ่ม	100.00	-	-	100.00
		แม่มาล	87.32	12.68	-	100.00
		แม่แตง	100.00	-	-	100.00
		อมก๋อย	93.08	6.92	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	31.66	68.34	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			18.29	81.71	-	-
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	8.41	91.59	-	100.00
		ดอยช้าง	13.71	86.29	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	26.47	73.53	-	100.00
รวมทั้งหมด			41.35	57.82	0.83	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

เมื่อพิจารณาระยะเวลาได้รับชำระเงินค่าผลผลิตหลังจากเกษตรกรขายผลผลิตกาแฟ ในภาพรวมพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่หรือ ร้อยละ 26.78 จะได้รับเงินค่าผลผลิตหลังจากขายแล้ว 1 สัปดาห์ (ตารางที่ 67) รองลงหรือร้อยละ ร้อยละ 23.13 จะได้รับค่าผลผลิตหลังจากขายไปแล้ว 1 เดือน และเกษตรกรร้อยละ 22.72 ต้องรอมากกว่า 3 เดือนจึงได้รับเงินค่าผลผลิต โดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีต้องรอรับเงินนานที่สุด ทั้งนี้หากพิจารณาในแต่ละพื้นที่ศึกษา พบว่าพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองนั้นเกษตรกรต้องรอรับเงินหลังจากที่มีการขายไปแล้ว 1 เดือน เกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีโดยมากหรือร้อยละ 78.21 ต้องรอรับเงินหลังจากขายไปแล้วนาน

มากกว่า 3 เดือน รองลงมาหรือร้อยละ 13.03 ต้องรอ 2 สัปดาห์ สำหรับเกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอส่วนมากหรือร้อยละ 48.41 ต้องรอรับเงิน 1 เดือนหลังจากการขาย รองลงมาหรือร้อยละ 28.27 และ 21.20 ต้องรอรับเงินหลังการขาย 3 เดือน และ 2 สัปดาห์ ตามลำดับ เกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละลวดต้องรอรับเงินค่าผลผลิตหลังจากที่มีการขายไปแล้ว 1 เดือน เกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขงต้องรอรับเงินหลังการขายไปแล้ว 1 เดือน และ 2 เดือน และเกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สองต้องรอรับ 2 สัปดาห์หลังการขายผลผลิต

ตารางที่ 67 ระยะเวลาการชำระเงินหลังจากที่มีการชำระเงินหลังส่งมอบ

(หน่วย: ร้อยละ)

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	1-2 วัน	1สัปดาห์	2สัปดาห์	1เดือน	2เดือน	3เดือน	มากกว่า 3 เดือน	ไม่ระบุ	รวม
พื้นที่ขยายผล			-	-	13.98	7.76	0.20	0.20	75.35	2.51	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	-	-	100.00	-	-	-	-	-	100.00
		แม่สรวย	-	-	13.03	6.15	-	-	78.21	2.61	100.00
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะ โอ	-	-	21.20	48.41	2.12	28.27	-	-	100.00
	แม่แจ่ม	แม่ละลวด	-	-	-	100.00	-	-	-	-	100.00
	อมก๋อย	สบโขง	-	-	-	50.00	50.00	-	-	-	100.00
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สอง	-	-	100.00	-	-	-	-	-	100.00
พื้นที่ปลูกสำคัญ			5.28	31.99	4.28	26.13	5.18	14.66	12.48	-	100.00
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	33.07	9.36	17.61	38.12	1.84	-	-	-	100.00
		แม่สรวย	-	2.11	34.74	10.53	31.58	21.05	-	-	100.00
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	-	78.51	3.90	10.40	-	-	7.19	-	100.00
รวมทั้งหมด			4.42	26.78	5.86	23.13	4.37	12.31	22.72	0.41	100.00

ที่มา: จากการสำรวจ

สำหรับเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่เพราะปลูกสำคัญมีระยะเวลาในการรอรับเงินค่าผลผลิตหลังการขายสั้นกว่าเกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง โดยเกษตรกรในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุงส่วนมากหรือร้อยละ 38.12 มีระยะเวลาในการรอรับเงินค่าผลผลิต 1 เดือนหลังการขาย รองลงมาหรือร้อยละ 33.07 และ 17.61 ของเกษตรกรมีระยะเวลาในการรอรับเงินค่าผลผลิตหลังจากการขาย 1-2 วัน และ 2 สัปดาห์ ตามลำดับ สำหรับเกษตรกรในพื้นที่ดอยช้างนั้นส่วนใหญ่หรือร้อยละ 34.74 มีระยะในการรอรับเงินหลังการขาย 1 เดือน รองลงมา หรือร้อยละ 31.58 และ 21.05 ของเกษตรกรต้องรอรับเงินหลังจากการขายไปแล้ว 3 เดือน และมากกว่า 3 เดือน ตามลำดับ และเกษตรกรในพื้นที่ศูนย์พัฒนา

โครงการหลวงป่าเมี่ยงโดยมากหรือร้อยละ 78.51 มีระยะเวลาในการรอรับเงินค่าผลผลิต 1 สัปดาห์ หลังจากการขาย (ตารางที่ 67)

4.14 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกช่องทางการจัดจำหน่ายของเกษตรกร

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกช่องทางการจำหน่ายหรือผู้รับซื้อผลผลิตกาแฟของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่พบว่าเกษตรกรในภาพรวมนั้นพิจารณาเลือกช่องทางการจำหน่ายกาแฟจากราคาที่ผู้รับซื้อเสนอขาย การจ่ายเป็นเงินสด ความน่าเชื่อถือและความน่าเชื่อถือ โดยเกษตรกรในทุกพื้นที่ภายใต้ความดูแลของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะให้ความสำคัญกับเรื่องราคามากที่สุด โดยเฉพาะพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ สบโขง และแม่สอง ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องของราคามากกว่าปัจจัยอื่นๆ เป็นอย่างมาก ในขณะที่เกษตรกรในพื้นที่เพาะปลูกหลักจะให้ความสำคัญในเรื่องของความน่าเชื่อถือของผู้รับซื้อมากที่สุด (ตารางที่ 68)

เมื่อพิจารณาแยกรายพื้นที่พบว่าเกษตรกรในพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง และแม่มะลอพิจารณาช่องทางการจัดจำหน่ายจากราคาและการชำระเป็นเงินสด ในขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีจะพิจารณาทั้งราคา การชำระเป็นเงินสด ความน่าเชื่อถือและความน่าเชื่อถือเป็นหลัก สำหรับเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอและป่าแป๋จะให้ความสำคัญในเรื่องราคา ความน่าเชื่อถือ และความน่าเชื่อถือตามลำดับ ส่วนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลสบโขงจะพิจารณานั้นหนักไปที่ราคาเป็นหลัก (ตารางที่ 68)

4.15 ลักษณะการดำเนินงานของผู้รวบรวมในท้องถิ่น

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของผู้รวบรวม¹ในท้องถิ่นในพื้นที่ที่ทำการศึกษาทั้ง 30 ราย พบว่า ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงนั้นโดยมากจะมีเพียงผู้รวบรวมอิสระที่ทำการรวบรวมผลผลิตกาแฟทั้งในรูปแบบของกาแฟสดและกาแฟกะลาเพื่อนำไปขายต่อ แต่ในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกกาแฟมากได้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีและป่าแป๋จะมีผู้รวบรวมที่เป็นตัวแทนของโรงคั่วอยู่ด้วย ในขณะที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝนและสบโขงไม่มีผู้รวบรวมในท้องถิ่น สำหรับพื้นที่เพาะปลูกกาแฟหลักพบว่ามีทั้งผู้รวบรวมในท้องถิ่นอิสระทั้งที่มีโรงคั่วและไม่มีโรงคั่วของตัวเอง

¹ ผู้รวบรวมที่ระบุในหัวข้อนี้เป็นผู้รวบรวมเอกชนหรือทำในนามกลุ่มเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน ไม่นับรวมกรณีที่ศูนย์ขยายผลทำหน้าที่รับซื้อผลผลิตเอง เช่น ศูนย์ขยายผลสบโขง หรือศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

และผู้รวบรวมที่เป็นตัวแทนของโรงคั่วหรือผู้รวบรวมนอกพื้นที่ ในการซื้อผลผลิตจากเกษตรกรจะซื้อเป็นแบบกะ โดยไม่มีการคัดเกรดทั้งกาแฟผลสดและกาแฟกะลา ซึ่งผู้รวบรวมที่ทำการสำรวจมีปริมาณการรับซื้อกาแฟผลสดอยู่ที่ประมาณ 12,530 ตันผลสด และรับซื้อกาแฟกะลาอีกประมาณ 96 ตันกะลา หรือคิดเป็น 480 ตันผลสด ซึ่งคิดปริมาณรับซื้อรวมในรูปของกาแฟผลสดได้ 13,010 ตันผลสด เมื่อรวมกับปริมาณรับซื้อของผู้แปรรูปรายใหญ่หรือโรงคั่วในพื้นที่ที่มีปริมาณรับซื้ออยู่ที่ 9,500 ตันผลสด และผู้แปรรูปรายย่อยในพื้นที่อีกประมาณ 500 ตันผลสด ทำให้ความต้องการหรือความสามารถในการรองรับผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ที่ทำการสำรวจโดยรวมอยู่ที่ 23,010 ตันผลสด โดยรายละเอียดของผู้รวบรวมในแต่ละพื้นที่เป็นดังนี้

ตารางที่ 68 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกช่องทางการจำหน่ายของเกษตรกร

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ราคา	เงินสด	ระยะทาง	ความ น่าเชื่อถือ	ความคุ้นเคย	ความ เข้มงวดด้าน คุณภาพ	การให้ ความช่วยเหลือ	ปริมาณที่ รับซื้อ
พื้นที่ขยายผล										
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	3.7	3.3	0.6	1.2	1.7	0.4	0.3	0.1
	แม่สรวย	วาวี/ดอยช้าง	3.3	2.3	0.0	2.0	2.6	0.3	0.0	0.0
เชียงใหม่	เชียงดาว	ป่าเมะ โอ	3.5	1.8	1.1	2.1	2.2	0.2	0.2	0.3
	แม่แจ่ม	ป่าหินฝน	3.0	1.7	1.3	0.9	1.3	0.0	0.2	1.3
		แม่ะล่อ	4.7	2.4	1.8	1.0	2.2	0.0	0.3	0.0
	แม่แตง	ป่าแป๋	2.9	1.1	0.9	2.0	2.5	1.0	1.3	0.8
	อมก๋อย	สบโขง	3.5	1.4	1.6	1.4	2.4	0.4	0.9	0.4
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	4.3	2.0	1.2	1.2	2.4	0.0	0.9	0.0
พื้นที่ปลูกสำคัญ										
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยสูง	1.0	1.0	0.4	3.1	2.1	0.3	1.9	1.3
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	2.2	1.0	1.7	2.9	1.7	0.4	2.0	1.7

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5

4.15.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงยังมีจำนวนไม่มากเนื่องจากผลผลิตกาแฟเกษตรกรยังมีไม่มากนัก ยกเว้นผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีที่มีจำนวนมาก เนื่องจากเกษตรกรมีการปลูกกาแฟนานกว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงอื่นๆ

4.15.1.1 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่สลอง

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองไม่ได้ทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากสัดส่วนรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟต่อรายได้สุทธิรวมทั้งหมดซึ่งพบว่า รายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟคิดเป็นเพียงร้อยละ 28 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด และผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟเฉลี่ยอยู่ที่ 5 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่รวบรวมพบว่าเป็นกาแฟสดจากเกษตรกรในพื้นที่ทั้งหมด (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยปริมาณรับซื้อรวมอยู่ที่ 75 ตันผลสด ผู้รวบรวมมีกลยุทธ์การกำหนดราคาแบบราคาเดียวตลอดฤดูกาล การกำหนดราคานี้อ้างอิงราคาจากบริษัทคอดีชั่ง ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ที่ 16 บาทต่อกิโลกรัม และมีการชำระเงินเป็นเงินสดทั้งหมด (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

สำหรับลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการคือ มีผลสีแดง สุก ไม่มีเมล็ดเขียวปน ไม่มีเมล็ดฝ่อหรือเป็นโรค อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่าผลผลิตกาแฟผลสดที่รวบรวมจากเกษตรกรมีลักษณะที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวมมากนัก โดยผู้รวบรวมมีการปฏิเสธการรับซื้อจากเกษตรกรเนื่องจากกาแฟผลสดที่เกษตรกรนำมาขายนั้นมีเมล็ดเขียวปนมาก (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75)

ตารางที่ 69 ข้อมูลทั่วไปของผู้รวบรวมในแต่ละพื้นที่

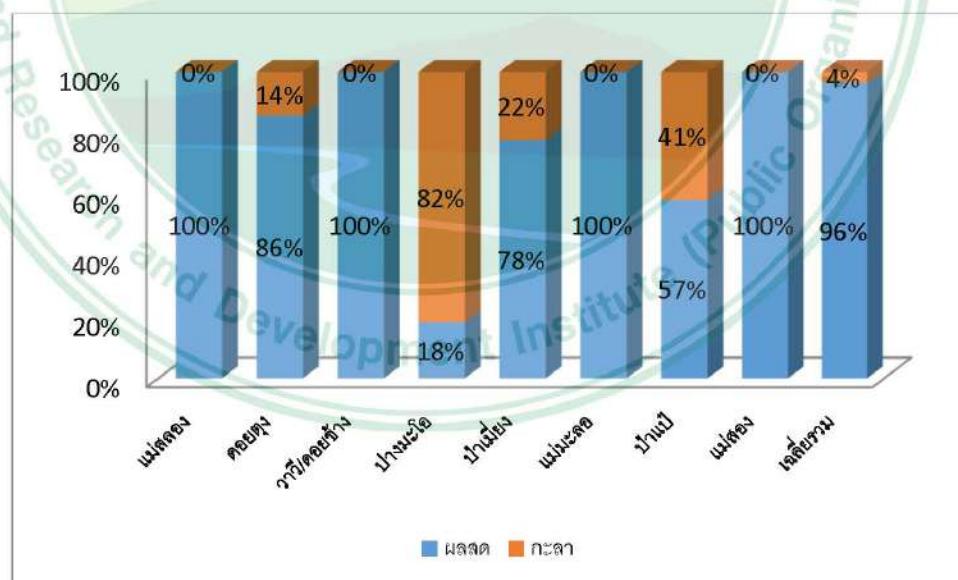
จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ประสบการณ์ ในการค้า กาแฟ (ปี)	รายได้เฉลี่ยครัวเรือน (บาท)			สัดส่วนรายได้จาก การขายกาแฟต่อ รายได้รวม	
				ภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร	รวม		
พื้นที่ขยายผล								
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	5.0	13,500	278,900	292,400	82,500	28%
	แม่สรวย	วาวี	5.4	131,718	1,413,333	1,545,051	1,383,333	90%
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	3.7	114,000	149,000	263,000	110,000	42%
		แม่ะลอ	8.0	-	128,000	128,000	28,000	22%
	แม่แตง	ป่าแป๋	8.2	88,113	1,314,722	1,402,836	1,096,571	78%
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	4.0	54,500	63,040	117,540	62,040	53%
พื้นที่ปลูกกาแฟ								
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	คองตุง	3.0	390,000	386,000	776,011	300,000	39%
เชียงใหม่	คองสะเท็ด	ป่าเมี่ยง	9.6	129,714	386,829	516,543	202,500	39%

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 70 สัดส่วนผลผลิตกาแฟที่รวบรวมโดยผู้รวบรวมในพื้นที่

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	สัดส่วนผลผลิตกาแฟที่รับซื้อ	
			ผลสด	กะลา
พื้นที่ขยายผล				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	100%	0%
	แม่สรวย	วาวี	100%	0%
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	18%	82%
	แม่แจ่ม	แม่มะลอ	100%	0%
	แม่แตง	ป่าแป๋	58%	42%
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	100%	0%
พื้นที่ปลูกสำคัญ				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	86%	14%
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	78%	22%
เฉลี่ยรวม			96%	4%

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาพที่ 20 สัดส่วนผลผลิตกาแฟที่รวบรวม

ที่มา: ตารางที่ 70

ตารางที่ 71 แหล่งที่มาของผลผลิตกาแฟที่รวบรวม

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	สัดส่วนซื้อผลสด				สัดส่วนซื้อกะลา			
			ในพื้นที่	นอกพื้นที่	ผู้รวบรวม	รวม	ในพื้นที่	นอกพื้นที่	ผู้รวบรวม	รวม
			รายย่อย				รายย่อย			
พื้นที่ขยายผล										
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	100%	0%	0%	100%	-	-	-	-
	แม่สรวย	วาวี	100%	0%	0%	100%	-	-	-	-
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	43%	57%	0%	100%	79%	21%	0%	100%
	แม่แจ่ม	แม่ะลอ	0%	100%	0%	100%	-	-	-	-
	แม่แตง	ป่าแป๋	43%	57%	0%	100%	27%	23%	50%	100%
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	100%	0%	0%	100%	-	-	-	-
พื้นที่ปลูกถั่วลิสง										
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	100%	0%	0%	100%	100%	0%	0%	100%
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	20%	61%	19%	100%	20%	12%	68%	100%

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 72 ราคาซื้อขายและแหล่งอ้างอิงราคาของผู้รวบรวม

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ราคาซื้อขาย (บาท/กก.)						แหล่งอ้างอิง
			ผลสด			กะลา			
			เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	เฉลี่ย	สูงสุด	ต่ำสุด	
<u>พื้นที่ขยายผล</u>									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	16	16	16	-	-	-	บ.ดอยช้าง
	แม่สรวย	วาวี/ดอยช้าง	19	20	18	-	-	-	บ.ดอยช้าง
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	14.5	15	12	87	87	87	พ่อค้ารายอื่น บ. ดอยช้าง
	แม่แจ่ม	แม่ะลอ	14	14	7	-	-	-	พ่อค้ารายอื่น
	แม่แตง	ป่าแป๋	16	17	11	97	103	95	ราคาปีที่แล้ว พ่อค้ารายอื่น
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	7	10	7	80	80	80	พ่อค้ารายอื่น
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	16	16	15	80	85	75	ดอยช้าง
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	14	15	13	85	87	84	โครงการหลวง

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 73 การชำระค่าผลผลิตกาแฟ

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	การจ่ายเงิน		
			จ่ายทันที	จ่ายภายหลัง	ระยะชำระ (วัน)
พื้นที่ขยายผล					
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	✓	✕	-
	แม่สรวย	วาวี/ดอยช้าง	✓	✓	1-90
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	✓	✓	3-15
	แม่แจ่ม	แม่มะลอ	✓	✕	-
	แม่แตง	ป่าแป๋	✓	✓	1-30
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	✓	✓	30
พื้นที่ปลูกสำคัญ					
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	✓	✓	15-90
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	✓	✓	1-7

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 74 คุณภาพผลผลิตกาแฟสดที่ผู้รวบรวมได้รับ

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ตรงกับความต้องการ	ไม่ตรงกับความต้องการ
<u>พื้นที่ขยายผล</u>				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง		✓✓
	แม่สรวย	วาวี/ดอยช้าง	✓✓	✓
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	✓✓	✓✓
	แม่แจ่ม	แม่มะลอ	✓✓	
	แม่แตง	ป่าแป๋	✓✓	✓✓
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	✓✓	
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	✓✓	
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	✓✓	✓

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ✓✓ หมายถึง ตรงความต้องการหรือไม่ตรงความต้องการมาก

✓ หมายถึง ตรงความต้องการหรือไม่ตรงความต้องการ

ตารางที่ 75 การปฏิเสธการซื้อขายผลสดจากเกษตรกร

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	การปฏิเสธการซื้อขายผลสด	สาเหตุ
<u>พื้นที่ขยายผล</u>				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	✓	เม็ดเขียวปน
	แม่สรวย	วาวี/ดอยช้าง	✓	น้ำ ไม่สด
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	✓	คุณภาพไม่ดี
	แม่แจ่ม	แม่มะล	✗	
	แม่แตง	ป่าแป๋	✓	น้ำ เม็ดเขียวปน เม็ดเสียเยอะ
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	✗	
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	✓	ผิดสัญญาการซื้อขาย
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	✓	มีเม็ดเขียวปนเยอะ, น้ำและมอดเยอะ

ที่มา: จากการสำรวจ

4.15.1.2 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงวาวี/ดอยช้าง

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งพิจารณาได้จากรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟสูงถึงร้อยละ 90 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด และผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟเฉลี่ยอยู่ที่ 5.4 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่รวบรวมพบว่าเป็นกาแฟสดจากเกษตรกรในพื้นที่ทั้งหมด² (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยผู้รวบรวมมีปริมาณรับซื้อกาแฟผลสดรวมอยู่ที่ 10,917 ตันผลสด เมื่อรวมกับปริมาณรับซื้อของผู้แปรรูปรายใหญ่หรือโรงคั่วในพื้นที่ที่มีปริมาณรับซื้ออยู่ที่ 9,500 ตันผลสด และผู้แปรรูปรายย่อยในพื้นที่อีกประมาณ 500 ตันผลสด ทำให้ความต้องการหรือความสามารถในการรองรับผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีโดยรวมอยู่ที่ 20,917 ตันผลสด ซึ่งผู้รวบรวมมีกลยุทธ์การกำหนดราคาลงตามปริมาณผลผลิตในช่วงฤดูกาล การกำหนดราคานี้ขึ้นอยู่กับ

² ถึงแม้ว่าจากการสำรวจพบว่าเกษตรกรในเขตพื้นที่ศูนย์ขยายผลวาวีมีการขายผลผลิตกาแฟบางส่วนในรูปแบบของกาแฟกะลา แต่อย่างไรก็ตามทางคณะวิจัยไม่พบผู้รวบรวมที่ทำการรวบรวมกาแฟกะลาในช่วงที่ลงพื้นที่สำรวจ ทำให้ข้อมูลของผู้รวบรวมในส่วนนี้เป็นผู้รวบรวมที่รับซื้อเฉพาะกาแฟผลสดเท่านั้น

ราคาจากบริษัทดอยช้าง ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ช่วง 18 - 20 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 19 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับการชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟที่รวบรวมมานั้นมีทั้งการชำระเงินเป็นเงินสดและจ่ายภายหลังที่ได้รับผลผลิตกาแฟ โดยช่วงเวลาในการค้างชำระเงินของผู้รวบรวมค่อนข้างหลากหลายอยู่ในช่วงตั้งแต่ 1 - 90 วัน (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

สำหรับกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการมีลักษณะผลสุก มีสีแดง สดใหม่ไม่ค้างคิ่น ไม่มีโรค และแมลง ไม่มีเมล็ดเขียวปน บางรายกำหนดให้ผลผลิตต้องเป็นอินทรีย์เท่านั้น อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่ายังมีผลผลิตกาแฟผลสดบางส่วนที่ลักษณะไม่ตรงตามที่ต้องการเนื่องจากกาแฟผลสดที่เกษตรกรนำมาขายนั้นเน่าหรือบางครั้งมีเมล็ดเขียวปนมาเยอะ จึงทำให้ในบางครั้งผู้รวบรวมปฏิเสธการซื้อกาแฟผลสดจากเกษตรกร มาก (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75)

4.15.1.3 พื้นที่ขายผล โครงการหลวงปางมะโอ

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขายผลโครงการหลวงปางมะโอไม่ได้ทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งพิจารณาได้จากรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟที่คิดเป็นเพียงร้อยละ 42 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด และผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟเฉลี่ยเพียง 3.7 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่รวบรวมพบว่าผลผลิตที่รวบรวมส่วนใหญ่หรือร้อยละ 82 อยู่ในรูปกาแฟกะลา และมีการรวบรวมกาแฟสดเพียงร้อยละ 12 สำหรับแหล่งที่มาของกาแฟผลสดที่รวบรวมได้นั้น ร้อยละ 43 มาจากเกษตรกรในพื้นที่ ที่เหลืออีกร้อยละ 57 มาจากเกษตรกรนอกพื้นที่ ในส่วนของแหล่งที่มาของกาแฟกะลาที่รวบรวมมานั้นโดยมากหรือร้อยละ 79 ของกาแฟกะลาที่รวบรวมมาจากเกษตรกรในพื้นที่ ที่เหลืออีกร้อยละ 21 มาจากเกษตรกรนอกพื้นที่ (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยผู้รวบรวมมีการกำหนดราคากาแฟผลสดขึ้นลงตามปริมาณผลผลิตในช่วงฤดูกาล แต่ทำการกำหนดราคาเดียวตลอดฤดูกาลสำหรับผลผลิตกาแฟกะลา การกำหนดราคานี้อ้างอิงราคาจากบริษัทดอยช้าง และผู้รวบรวมในพื้นที่รายอื่น ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ช่วง 12 - 15 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 14.5 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับราคากาแฟกะลาในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ที่ 87 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับการชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟที่รวบรวมมานั้นมีทั้งการชำระเงินเป็นเงินสดและจ่ายภายหลังที่ได้รับผลผลิตกาแฟ โดยช่วงเวลาในการค้างชำระเงินของผู้รวบรวมอยู่ในช่วงตั้งแต่ 3-15 วัน (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

สำหรับกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการมีลักษณะเมล็ดสุกพอดีๆ ไม่มีผลดิบหรือเมล็ดเขียว ปลอดภัย มีความสดใหม่ไม่ค้ำคิ่น อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่ายังมีผลผลิตกาแฟผลสดบางส่วนที่มีคุณภาพไม่ตรงตามที่ต้องการ จึงทำให้ในบางครั้งผู้รวบรวมปฏิเสธการซื้อกาแฟผลสดจากเกษตรกร (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75) ส่วนกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการมีลักษณะกะลามีสีขาวหรือสีขาวอมเหลือง ไม่มีมอดและแมลง เมล็ดไม่แตกหัก และไม่ขึ้น อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่าผลผลิตกาแฟผลสดที่ได้จากเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่มีลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวม ทำให้ผู้รวบรวมปฏิเสธการรับซื้อกาแฟผลสดจากเกษตรกร (ตารางที่ 76 และ ตารางที่ 77)

ตารางที่ 76 คุณภาพผลผลิตกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมได้รับ

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ตรงกับความต้องการ	ไม่ตรงกับความต้องการ
<u>พื้นที่ขยายผล</u>				
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	✓	✓✓
	แม่แตง	ป่าแป๋	✓✓	✓
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สอง	✓✓	
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	✓✓	✓✓
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	✓✓	✓

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ✓✓ หมายถึง ตรงความต้องการหรือไม่ตรงความต้องการมาก

✓ หมายถึง ตรงความต้องการหรือไม่ตรงความต้องการ

ตารางที่ 77 การปฏิเสธการซื้อกาแฟผลสดจากเกษตรกร

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	การปฏิเสธการซื้อกาแฟผลสด	สาเหตุ
<u>พื้นที่ขยายผล</u>				
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	✓	n.a.
	แม่แตง	ป่าแป๋	✓	กะลามีสีดำ ขึ้น
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สอง	✗	
<u>พื้นที่ปลูกสำคัญ</u>				
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	✗	
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	✓	มอดเขอะ

ที่มา: จากการสำรวจ

4.15.1.4 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่มะลอ

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอไม่ได้ทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งพิจารณาได้จากรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟที่คิดเป็นเพียงร้อยละ 22 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด แต่ผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟค่อนข้างมากซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ 8 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่รวบรวมของผู้รวบรวมตัวอย่างพบว่าเป็นกาแฟผลสดที่มาจากเกษตรกรนอกพื้นที่ทั้งหมด³ เนื่องจากลักษณะผลผลิตกาแฟสดของเกษตรกรในพื้นที่ไม่เป็นไปตามที่ผู้รวบรวมต้องการ (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยปริมาณรับซื้อกาแฟผลสดของผู้รวบรวมโดยรวมอยู่ที่ 0.7 ตันผลสด ซึ่งผู้รวบรวมมีการกำหนดราคากาแฟผลสดขึ้นลงตามปริมาณผลผลิตในช่วงฤดูกาล การกำหนดราคานี้อ้างอิงราคาจากผู้รวบรวมในพื้นที่รายอื่น ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมามีความแตกต่างค่อนข้างมากอยู่ช่วง 7-14 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งมีราคาเฉลี่ยช่วงที่ผลผลิตมากอยู่ที่ประมาณ 14 บาทต่อกิโลกรัม และมีการชำระเงินเป็นเงินสดทั้งหมด (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

กาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการมีลักษณะไม่มีตำหนิ โดยให้ความสำคัญที่ สี ขนาดผล ความสด ตามลำดับ นอกจากนี้จากการสำรวจพบว่าผลผลิตกาแฟสดที่เกษตรกรนำมาขายให้แก่ผู้รวบรวมนั้นมีลักษณะเป็นไปตามที่ผู้รวบรวมต้องการ จึงทำให้ผู้รวบรวมไม่มีการปฏิเสธการรับซื้อผลผลิตกาแฟผลสดจาก (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75)

4.15.1.5 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงป่าแป๋

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งพิจารณาได้จากรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟสูงถึงร้อยละ 78 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด และผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟค่อนข้างมากหรือเฉลี่ยอยู่ที่ 8.4 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาผลผลิตกาแฟที่รวบรวมพบว่าร้อยละ 58 ของผลผลิตที่รวบรวมมาอยู่ในรูปของกาแฟผลสด และอีกร้อยละ 42 อยู่ในรูปของกาแฟกะลา สำหรับแหล่งที่มาของกาแฟผลสดที่รวบรวมได้นั้น ร้อยละ 43 มาจากเกษตรกรในพื้นที่ ที่เหลืออีกร้อยละ 57 มาจากเกษตรกรนอกพื้นที่ ในส่วนของแหล่งที่มาของกาแฟกะลาที่รวบรวมมานั้นร้อยละ 50 ของกาแฟกะลาที่รวบรวมมาจากผู้รวบรวมราย

³ ทั้งนี้เนื่องด้วยข้อจำกัดของข้อมูลของผู้รวบรวมที่ให้สัมภาษณ์เป็นผู้รวบรวมที่ไม่รวบรวมกาแฟผลสดในพื้นที่ แต่ในสภาพความเป็นจริงมีผู้รวบรวมในพื้นที่ทำการรวบรวมผลผลิตกาแฟสดของเกษตรกรในพื้นที่ด้วย

ย่อย ที่เหลืออีกร้อยละ 27 และ ร้อยละ 23 มาจากเกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรนอกพื้นที่ตามลำดับ (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยปริมาณกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมรับซื้อโดยรวมอยู่ที่ประมาณ 60 ตันผลสด และปริมาณกาแฟกะลาที่ผู้รวบรวมรับซื้อโดยรวมประมาณ 8.6 ตันกะลา หรือคิดเป็น 43 ตันผลสด ดังนั้นผู้รวบรวมในพื้นที่ที่มีความต้องการหรือสามารถรองรับผลผลิตของเกษตรกรได้ 103 ตันผลสด สำหรับกลยุทธ์ในการกำหนดราคาของผู้รวบรวมพบว่า ผู้รวบรวมมีการกำหนดราคา กาแฟผลสดและกาแฟกะลาขึ้นลงตามปริมาณผลผลิตในช่วงฤดูกาล การกำหนดราคานี้อ้างอิงราคาจากผู้รวบรวมในพื้นที่รายอื่นและราคาจากปีที่แล้ว ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ช่วง 11 - 17 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 16 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับราคา กาแฟกะลาในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ในช่วง 95 - 103 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 97 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับการชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟที่รวบรวมมานั้นมีทั้งการชำระเงินเป็นเงินสดและจ่ายภายหลังที่ได้รับผลผลิตกาแฟ โดยช่วงเวลาในการค้างชำระเงินของผู้รวบรวมอยู่ในช่วงตั้งแต่ 1-30 วัน (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

สำหรับกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการมีลักษณะสีแดงทั้งผล ไม่มีเมล็ดเขียวเจือปน (เมล็ดที่ยังไม่สุกเต็มที่) สดใหม่ ไม่เน่า ไม่เก็บนานจนเกินไป และมีขนาดผลที่ใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่ายังมีผลผลิตกาแฟผลสดบางส่วนของเกษตรกรที่มีคุณลักษณะไม่เป็นไปตามที่ต้องการของผู้รวบรวม เช่น มีกาแฟที่เน่า มีเมล็ดเขียว และเมล็ดที่เสียปนมามาก ทำให้ในบางครั้งผู้รวบรวมต้องปฏิเสธการรับซื้อผลผลิตกาแฟผลสด (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75) ส่วนกาแฟกะลาที่ผู้รวบรวมต้องการต้องมีความชื้นเมล็ดต่ำ เม็ดสมบูรณ์ไม่แตกหัก กลิ่นไม่เหม็น ขนาดไม่เล็กจนเกินไป สีไม่เหลือง มีน้ำตาลอ่อนพอๆ ระดับความสูงของพื้นที่ปลูกเหมาะสม และไม่เก็บไว้นานจนเกินไป แต่อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่ายังมีผลผลิตกาแฟกะลาบางส่วนของเกษตรกรที่มีคุณลักษณะไม่เป็นไปตามที่ต้องการของผู้รวบรวม เช่น กะลา กาแฟมีสีดำ และมีความชื้นสูง ทำให้ในบางครั้งผู้รวบรวมต้องปฏิเสธการรับซื้อผลผลิตกาแฟกะลา (ตารางที่ 76 และ ตารางที่ 77)

4.15.1.6 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่สลอง

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งพิจารณาได้จากรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟสูงถึงร้อยละ 53 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด และผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟเฉลี่ยอยู่ที่ 4 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่รวบรวมพบว่าเป็นกาแฟสดจากเกษตรกรในพื้นที่ทั้งหมด (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยปริมาณรับซื้อของผู้รวบรวมมีประมาณ 0.5 ตันกิโลกรัมผลสด ซึ่งผู้รวบรวมมีการกำหนดราคากาแฟผลสดขึ้นลงตามปริมาณผลผลิตในช่วงฤดูกาล แต่ทำการกำหนดราคาเดิยตลอดฤดูกาลสำหรับผลผลิตกาแฟกะลา การกำหนดราคานี้อ้างอิงราคาจากผู้รวบรวมในพื้นที่รายอื่น ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ช่วง 7 - 10 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยช่วงที่มีผลผลิตมากอยู่ที่ประมาณ 7 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับราคากาแฟกะลาในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ที่ 80 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับการชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟที่รวบรวมมานั้นมีทั้งการชำระเงินเป็นเงินสดและจ่ายภายหลังที่ได้รับผลผลิตกาแฟ โดยช่วงเวลาในการค้างชำระเงินของผู้รวบรวมประมาณ 30 วัน (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

สำหรับกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการต้องเป็นเมล็ดสีแดง ส่วนกาแฟกะลาที่ดีควรมีลักษณะคือ เม็ดคั่วขาว โดยให้ความสำคัญที่สีเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ สิ่งเจือปน จากการสำรวจพบว่าผลผลิตกาแฟทั้งผลสดและกะลาของเกษตรกรนั้นมีลักษณะเป็นไปตามที่ผู้รวบรวมต้องการ ผู้รวบรวมจึงไม่เคยปฏิเสธการรับซื้อผลผลิตกาแฟทั้งผลสดและกะลาจากเกษตรกร (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75)

4.15.2 พื้นที่ปลูกกาแฟสำคัญ

ผู้รวบรวมในพื้นที่เพาะปลูกสำคัญมีอยู่ค่อนข้างมากราย บางรายเป็นผู้รวบรวมอิสระ บางรายเป็นตัวแทนของพ่อค้าคนนอกพื้นที่ หรือตัวแทนของโรงคั่วที่ตั้งอยู่นอกพื้นที่

4.15.2.1 โครงการพัฒนาคอกุ้ง

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโครงการพัฒนาคอกุ้งไม่ได้ทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งพิจารณาได้จากรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟที่คิดเป็นเพียงร้อยละ 39 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด และผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟเฉลี่ยเพียง 3 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่รวบรวมมาพบว่าส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86 เป็นกาแฟผลสด อีกร้อยละ 14 อยู่ในรูปของกาแฟกะลา โดยผลผลิตที่รวบรวมมาทั้งหมดนั้นมาจากเกษตรกรในพื้นที่ (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยปริมาณกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมรับซื้ออยู่ที่ 60 ตันผลสด และปริมาณรับซื้อกาแฟกะลาอยู่ที่ 2 ตันกะลา หรือคิดเป็นน้ำหนัก 10 ตันผลสด ดังนั้นผู้รวบรวมในพื้นที่นี้มีความต้องการหรือสามารถรองรับผลผลิตของเกษตรกรได้ 70 ตันผลสด สำหรับการกำหนดราคา ผู้รวบรวมมีการกำหนดราคากาแฟผลสดและกาแฟกะลาขึ้นลงตามปริมาณผลผลิตในช่วงฤดูกาล การกำหนดราคา

นั้นอ้างอิงราคาจากคอยช้าง ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ช่วง 15 - 16 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยในช่วงที่ผลผลิตมากอยู่ที่ 16 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับราคากาแฟกะลาในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ในช่วง 75 - 85 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 80 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับการชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟที่รวบรวมมานั้นมีทั้งการชำระเงินเป็นเงินสดและจ่ายภายหลังที่ได้รับผลผลิตกาแฟ โดยช่วงเวลาในการค้างชำระเงินของผู้รวบรวมอยู่ในช่วงตั้งแต่ 15 - 90 วัน (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

กาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการมีสีของผลกาแฟแดงสด อาจมีสีเหลืองได้ขึ้นอยู่กับพันธุ์ปลูก นอกจากนี้จากการสำรวจพบว่าผลผลิตกาแฟผลสดที่เกษตรกรนำมาขายให้แก่ผู้รวบรวมนั้นมีลักษณะเป็นไปตามที่ผู้รวบรวมต้องการ แต่อย่างไรก็ตามผู้รวบรวมเคยมีการปฏิเสธการรับซื้อเนื่องจากเกษตรกรทำผิดสัญญา (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75) ส่วนกาแฟกะลาที่ผู้รวบรวมต้องการมีลักษณะคือมีความชื้นไม่เกิน 8 เปอร์เซ็นต์ และมีสีขาวนวล อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่าผลผลิตกาแฟกะลาที่ได้จากเกษตรกรบางส่วนยังมีลักษณะที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวม แต่ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ ทำให้ผู้รวบรวมไม่ปฏิเสธการรับซื้อกาแฟกะลาจากเกษตรกร (ตารางที่ 76 และ ตารางที่ 77)

4.15.2.2 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่รับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงไม่ได้ทำการค้าขายกาแฟเป็นอาชีพหลัก ซึ่งพิจารณาได้จากรายได้สุทธิจากการค้าขายกาแฟที่คิดเป็นเพียงร้อยละ 39 ของรายได้สุทธิรวมทั้งหมด แต่ผู้รวบรวมมีประสบการณ์ในการค้าขายกาแฟค่อนข้างมากซึ่งเฉลี่ยอยู่ที่ 9.6 ปี (ตารางที่ 69)

เมื่อพิจารณาถึงผลผลิตที่รวบรวมมาพบว่าส่วนใหญ่หรือร้อยละ 78 เป็นกาแฟผลสด อีกร้อยละ 22 อยู่ในรูปของกาแฟกะลา สำหรับแหล่งที่มาของกาแฟผลสดที่รวบรวมได้นั้น ร้อยละ 61 มาจากเกษตรกรนอกพื้นที่ ที่เหลืออีกร้อยละ 20 และ 19 มาจากเกษตรกรในพื้นที่และพ่อค้าตามลำดับ ในส่วนของแหล่งที่มาของกาแฟกะลาที่รวบรวมมานั้นร้อยละ 68 ของกาแฟกะลาที่รวบรวมมาจากพ่อค้า ที่เหลืออีกร้อยละ 20 และ ร้อยละ 12 มาจากเกษตรกรในพื้นที่และเกษตรกรนอกพื้นที่ตามลำดับ (ตารางที่ 70 ภาพที่ 20 และตารางที่ 71) โดยปริมาณกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมรับซื้ออยู่ที่ 1,405 ตันผลสด และปริมาณรับซื้อกาแฟกะลาอยู่ที่ประมาณ 81 ตันกะลา หรือคิดเป็นน้ำหนัก 405 ตันผลสด ดังนั้นผู้รวบรวมในพื้นที่นี้มีความต้องการหรือสามารถรองรับผลผลิตของเกษตรกรได้ 1,810 ตันผลสด สำหรับการกำหนดราคา ผู้รวบรวมมีการกำหนดราคากาแฟผลสดและกาแฟกะลาขึ้นลงตามปริมาณผลผลิตในช่วงฤดูกาล

การกำหนดราคาน้ำมันอ้างอิงราคาจากศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ซึ่งผู้รวบรวมได้กำหนดราคาของกาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ช่วง 13 - 15 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยในช่วงที่ผลผลิตมากอยู่ที่ 14 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับราคากาแฟผลสดในฤดูกาลที่ผ่านมาอยู่ในช่วง 84 - 87 บาทต่อกิโลกรัม หรือราคาเฉลี่ยอยู่ที่ 85 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับการชำระเงินค่าผลผลิตกาแฟที่รวบรวมมานั้นมีทั้งการชำระเงินเป็นเงินสดและจ่ายภายหลังที่ได้รับผลผลิตกาแฟ โดยช่วงเวลาในการค้างชำระเงินของผู้รวบรวมอยู่ในช่วงตั้งแต่ 1 - 7 วัน (ตารางที่ 72 และ ตารางที่ 73)

สำหรับกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการมีสีแดงทั้งผล ไม่มีเมล็ดเขียวเจือปน (เมล็ดที่ยังไม่สุกเต็มที่) สดใหม่ ไม่เน่า และมีขนาดผลที่ใหญ่ อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่ามีผลผลิตกาแฟผลสดจากเกษตรกรบางส่วนที่มีลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวม เช่น มีเมล็ดเขียวปนเยอะ กาแฟเน่า และมีมอด ทำให้ผู้รวบรวมจำเป็นต้องปฏิเสธการรับซื้อในบางครั้ง (ตารางที่ 74 และ ตารางที่ 75) ส่วนกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมต้องการควรที่จะความชื้นไม่สูง ไม่มีสิ่งเจือปน สะอาด ไม่มีกลิ่นหืน อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่ามีผลผลิตกาแฟผลสดจากเกษตรกรบางส่วนที่มีลักษณะไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวม เช่น มีมอดเยอะ ทำให้ผู้รวบรวมจำเป็นต้องปฏิเสธการรับซื้อบางครั้งไป (ตารางที่ 76 และ ตารางที่ 77) อย่างไรก็ตามจากการสำรวจพบว่ามีผลผลิตกาแฟผลสดบางส่วนที่มีลักษณะไม่ตรงตามที่ผู้รวบรวมต้องการเนื่องจากกาแฟผลสดที่เกษตรกรนำมาขายนั้นเน่าหรือบางครั้งมีเมล็ดเขียวปนมาเยอะ จึงทำให้ในบางครั้งผู้รวบรวมปฏิเสธการซื้อกาแฟผลสดจากเกษตรกร

4.16 การประเมินความพอใจในคุณลักษณะต่างๆ ของผลผลิตกาแฟที่ผู้รวบรวมได้รับ

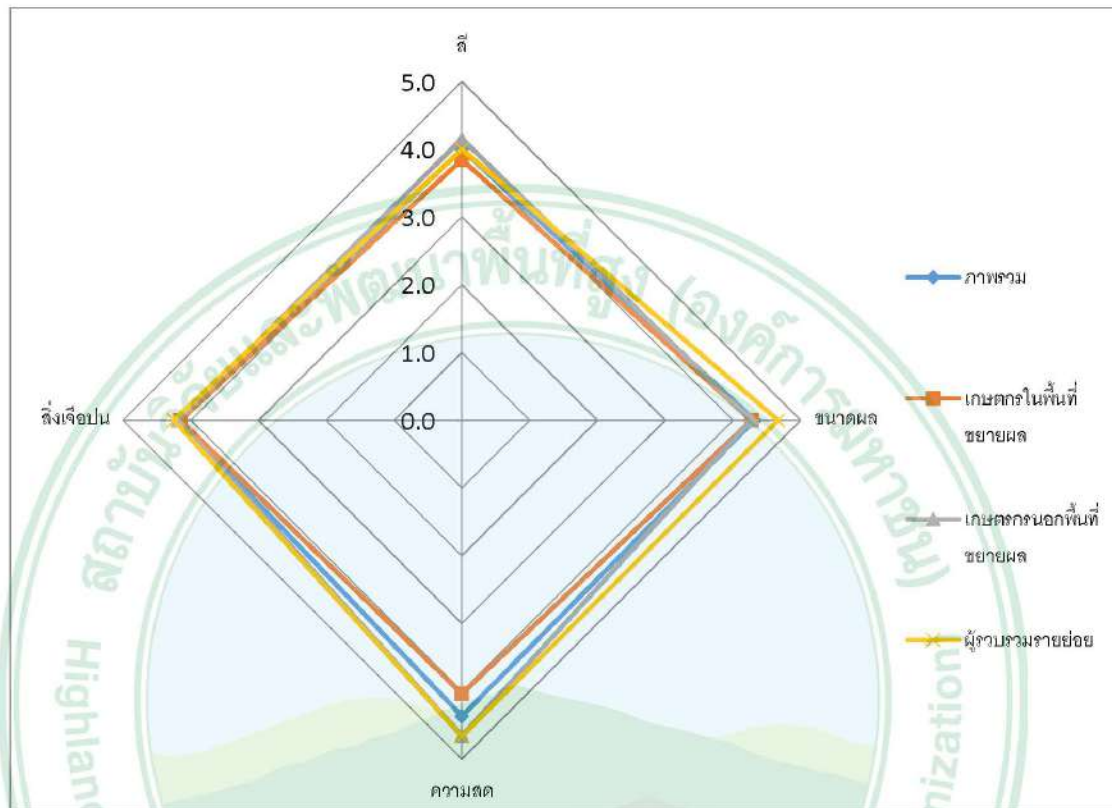
เมื่อพิจารณาถึงคุณภาพของผลผลิตกาแฟผลสดในมุมมองของผู้รวบรวมในภาพรวมทุกพื้นที่พบว่าเกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยสามารถทำคุณภาพกาแฟผลสดได้ค่อนข้างดีทั้งด้านสี ความสด ขนาดผล และสิ่งเจือปน โดยทุกคุณลักษณะได้คะแนนตั้งแต่ 4 ขึ้นไปจาก 5 คะแนน ลักษณะของกาแฟผลสดของเกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยที่ผู้รวบรวมพึงพอใจมากที่สุดคือความสด รองลงมาคือขนาดผล สิ่งเจือปน และสี ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกาแฟผลสดของเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ กับกาแฟผลสดของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมรายย่อย พบว่าคุณภาพกาแฟผลสดของเกษตรกรในพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงดีกว่ากาแฟผลสดของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมในด้านสีและความสด (ตารางที่ 78 และ ภาพที่ 21)

ตารางที่ 78 ความพอใจของผู้รวบรวมต่อคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟผลสดในแต่ละพื้นที่

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ความพอใจในลักษณะต่างๆ ของกาแฟผลสด				
			สี	ขนาดผล	ความสด	สิ่งเจือปน	
พื้นที่ขยายผล							
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	ภาพรวม	4.0	n.a.	5.0	4.5
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	4.0	n.a.	5.0	4.5	
	แม่สรวย	วาวี/ดอยช้าง	ภาพรวม	3.6	4.3	4.2	4.1
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	3.6	4.3	4.2	4.1	
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	ภาพรวม	3.8	4.0	4.8	4.0
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	3.5	4.5	5.0	4.0	
		เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.0	3.5	4.5	4.0	
	แม่แจ่ม	แม่มะลอ	ภาพรวม	4.0	4.0	4.0	4.0
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	4.0	4.0	4.0	4.0	
	แม่แตง	ป่าแป๋	ภาพรวม	4.1	4.4	3.6	4.4
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	4.2	4.2	3.3	4.3	
		เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.5	5.0	4.3	4.8	
		ผู้รวบรวมรายย่อย	3.0	4.0	4.0	n.a.	
	พื้นที่ปลูกสำคัญ						
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	ภาพรวม	4.0	3.5	5.0	3.5
		เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.0	3.5	5.0	3.5	
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	ภาพรวม	4.2	4.6	4.9	4.2
		เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.1	4.5	4.9	4.2	
		ผู้รวบรวมรายย่อย	4.5	5.0	5.0	4.3	
เฉลี่ยรวม			ภาพรวม	4.0	4.3	4.4	4.2
			เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	3.8	4.3	4.0	4.2
			เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.2	4.3	4.7	4.2
			ผู้รวบรวมรายย่อย	4.0	4.7	4.7	4.3

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: คะแนนเต็ม 5

ภาพที่ 21 ความพอใจของผู้รวบรวมต่อคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟผลสด โดยรวม
ที่มา: ตารางที่ 78

สำหรับคุณภาพของผลผลิตกาแฟกะลาในมุมมองของผู้รวบรวมในภาพรวมทุกพื้นที่พบว่า เกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยสามารถทำคุณภาพกาแฟผลสดได้ค่อนข้างดีทั้งด้านสีของกะลา ความชื้น สิ่งเจือปน กลิ่น และขนาดของกะลา โดยทุกคุณลักษณะ ได้คะแนนตั้งแต่ 4 ขึ้นไปจาก 5 คะแนน ลักษณะของกาแฟกะลาของเกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยที่ผู้รวบรวมพึงพอใจมากที่สุดคือ สิ่งเจือปน และกลิ่น รองลงมาคือ ความชื้นและขนาดกะลา และลำดับต่อมาคือสีของกะลา แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ กับกาแฟกะลาของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมรายย่อย พบว่าคุณภาพกาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงดีกว่ากาแฟกะลาของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมในทุกคุณลักษณะ สิ่งที่เกษตรกรควรปรับปรุงมากที่สุดคือความชื้น รองลงมาคือ สีและสิ่งเจือปน ต่อจากนั้น

คือในเรื่องของกลิ่นของกะลาและขนาดของกะลาตามลำดับ (ตารางที่ 79 และ ภาพที่ 22) โดยรายละเอียดของคุณภาพผลผลิตกาแฟทั้งผลสดและกะลาแยกตามพื้นที่เป็นดังนี้

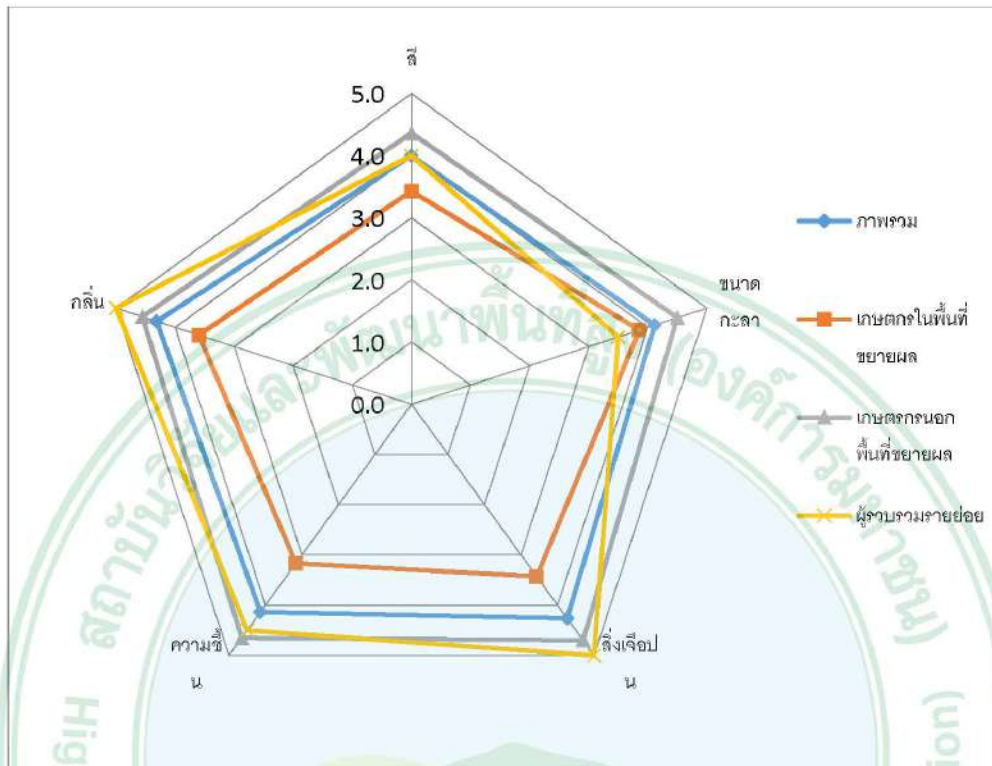
ตารางที่ 79 ความพอใจของผู้รวบรวมต่อคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกะลาในแต่ละพื้นที่

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	ความพอใจในลักษณะต่างๆ ของกาแฟกะลา					
			สี	ขนาดกะลา	สิ่งเจือปน	ความชื้น	กลิ่น	
พื้นที่ขยายผล								
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ ภาพรวม	3.5	3.5	4.0	3.0	4.7	
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	3.3	3.3	3.7	3.0	5.0	
		เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.0	4.0	5.0	n.a.	4.0	
	แม่งแตง	ป่าแป๋ ภาพรวม	3.6	4.1	4.1	3.9	3.7	
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	3.5	4.3	3.3	3.3	2.7	
		เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.0	4.3	5.0	4.5	4.3	
		ผู้รวบรวมรายย่อย	3.0	3.0	5.0	5.0	5.0	
	พื้นที่ปลูกสำคัญ							
	เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง ดอยตุง	ภาพรวม	4.0	4.0	4.0	4.0	n.a.
		เกษตรกรนอกพื้นที่	4.0	4.0	4.0	4.0	n.a.	
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	ภาพรวม	4.8	4.7	4.6	4.7	4.8
			เกษตรกรนอกพื้นที่	4.8	5.0	4.5	4.8	4.8
			ผู้รวบรวมรายย่อย	5.0	4.0	5.0	4.0	5.0
		เฉลี่ยรวม	ภาพรวม	4.0	4.1	4.3	4.1	4.3
		เกษตรกรในพื้นที่ขยายผล	3.4	3.9	3.4	3.2	3.6	
		เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผล	4.4	4.5	4.7	4.7	4.6	
		ผู้รวบรวมรายย่อย	4.0	3.5	5.0	4.5	5.0	

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: 1) คะแนนเต็ม = 5

2) ผู้รวบรวมในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีและแม่สองไม่สามารถประเมินความพึงพอใจได้

ภาพที่ 22 ความพอใจของผู้รวบรวมต่อคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกะลาโคชรวม
ที่มา: ตารางที่ 79

4.16.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

4.16.1.1 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่สลอง

คุณภาพของผลผลิตกาแฟสดของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองค่อนข้างเป็นที่พอใจของผู้รวบรวมในทุกๆ ด้าน โดยเกษตรกรสามารถทำคุณภาพในด้านความสดได้ดีมากเป็นที่พึงพอใจแก่ผู้รวบรวม สำหรับคุณลักษณะด้านสิ่งเจือปนและสีของกาแฟผลสดก็ทำได้ดีเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 78)

4.16.1.2 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงวาวี/ดอยช้าง

คุณภาพผลผลิตกาแฟผลสดของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีทำได้ค่อนข้างดี ยกเว้นในเรื่องของสีของกาแฟผลสดที่เกษตรกรควรปรับปรุง คุณลักษณะที่เกษตรกรทำได้ดีค่อนข้างเป็นที่พอใจแก่ผู้รวบรวมมากที่สุดคือ ขนาดผลกาแฟ ร่องลงมาเป็นความสด และสิ่งเจือปนตามลำดับ

(ตารางที่ 78) อย่างไรก็ตามในส่วนคุณภาพกาแฟกลานันผู้รวบรวมไม่สามารถประเมินความพึงพอใจของผลผลิตของเกษตรกรได้

4.16.1.3 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงปางมะโอ

คุณภาพผลผลิตกาแฟผลสดในภาพรวมของเกษตรกรในพื้นที่ปางมะโอทำได้ค่อนข้างดี ยกเว้นในเรื่องของสีของกาแฟผลสดที่เกษตรกรควรปรับปรุง เกษตรกรสามารถควบคุมในเรื่องของความสดได้ดีที่สุด รองลงมาคือสิ่งเจือปนและขนาดผล เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอและนอกพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงพบว่า เกษตรกรในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงยังต้องปรับปรุงในเรื่องของความสดของผลกาแฟ ในขณะที่เกษตรกรนอกพื้นที่ทำในเรื่องของความสดได้ดีแล้ว แต่ต้องปรับปรุงในเรื่องของขนาดของผลกาแฟ (ตารางที่ 78)

สำหรับคุณภาพผลผลิตกาแฟกลาในภาพรวมของเกษตรกรในพื้นที่ปางมะโอยังทำได้ไม่ด้นัก เกษตรกรควรปรับปรุงในเรื่องของความชื้น สีของกะลา และขนาดของกะลา เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอและนอกพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงพบว่า ผลผลิตกาแฟกลาของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีคุณภาพที่ดีกว่าผลผลิตของเกษตรกรที่อยู่นอกพื้นที่อย่างเห็นได้ชัด สิ่งที่เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต้องเร่งปรับปรุงคือความชื้นของกะลา รองลงมาคือสีและขนาดกะลา ต่อจากนั้นคือสิ่งเจือปน (ตารางที่ 79)

4.16.1.4 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่มะลอ

คุณภาพของผลผลิตกาแฟสดของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอค่อนข้างดีในทุกๆ ด้าน โดยเกษตรกรสามารถควบคุมคุณภาพในทุกด้านทั้งสีของผลกาแฟ ขนาด ความสด และสิ่งเจือปน ได้เท่าๆ กัน จากการประเมินของผู้รวบรวมแล้วกาแฟผลสดของเกษตรกรในพื้นที่ได้คะแนน 4 จาก 5 ในทุกๆ ด้าน (ตารางที่ 78)

4.16.1.5 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงป่าแป๋

คุณภาพผลผลิตกาแฟผลสดของเกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยในพื้นที่ป่าแป๋ทำได้ค่อนข้างดี ยกเว้นในเรื่องของความสดที่ต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และผู้รวบรวมรายย่อยพบว่า ผลผลิตกาแฟสดของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงยังมีคุณภาพที่ดีกว่าผลผลิตกาแฟสดของเกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผลในทุกคุณลักษณะแต่ไม่มากนัก ยกเว้นเรื่องความสด

แต่มีคุณภาพดีกว่ากาแฟผลสดของผู้รวบรวมรายย่อย ชกเว้นในเรื่องของความสดเช่นเดียวกัน ดังนั้น เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงควรปรับปรุงในเรื่องของความสดของผลกาแฟ (ตารางที่ 78)

สำหรับคุณภาพผลผลิตกาแฟกะลาในภาพรวมของเกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยในบริเวณพื้นที่ป่าแป๋พบว่ายังไม่ค่อยได้คุณภาพมากนัก โดยเฉพาะในเรื่องของสีของกะลา กลิ่น และความชื้น ซึ่งข้อบกพร่องหลักๆ เกิดจากเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบระหว่างผลผลิตกาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ เกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และผู้รวบรวมรายย่อยพบว่า กาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงนั้นมีคุณภาพที่ดีกว่ากาแฟกะลาของเกษตรกรนอกพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและผู้รวบรวมรายย่อยในทุกคุณลักษณะ ชกเว้นในเรื่องของสีกะลาและขนาดกะลาที่เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสามารถควบคุมคุณภาพได้ดีกว่าผู้รวบรวมรายย่อย สิ่งที่เกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ควรเร่งปรับปรุงเป็นลำดับแรกคือ กลิ่นของกะลา รองลงมาคือ สิ่งเจือปนและความชื้น ลำดับต่อไปคือในเรื่องของสีของกะลา (ตารางที่ 79)

4.16.2 พื้นที่ปลูกกาแฟสำคัญ

4.16.2.1 โครงการพัฒนาค้อยดุง

คุณภาพผลผลิตกาแฟผลสดของเกษตรกรในพื้นที่ของโครงการพัฒนาค้อยดุงสามารถควบคุมได้ดีในเรื่องของความสดและสีของผลกาแฟ แต่ยังคงปรับปรุงในเรื่องของสิ่งเจือปนและขนาดของผลกาแฟ (ตารางที่ 78) สำหรับกาแฟกล้านั้นเกษตรกรสามารถควบคุมคุณภาพได้ค่อนข้างดีในทุกๆ คุณลักษณะทั้งสี สิ่งเจือปน ความชื้น และขนาดของกะลา (ตารางที่ 79)

4.16.2.2 ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

คุณภาพผลผลิตกาแฟผลสดของเกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยในพื้นที่ป่าเมี่ยงสามารถควบคุมได้ดีในทุกๆ ด้าน ทั้ง สี ขนาด ความสด และสิ่งเจือปน (ตารางที่ 78) เช่นเดียวกับกับคุณภาพผลผลิตกาแฟกะลาที่ทั้งเกษตรกรและผู้รวบรวมรายย่อยสามารถควบคุมได้เป็นอย่างดี ทั้งในเรื่องของ สี ของกะลา ขนาดกะลา สิ่งเจือปน ความชื้น และกลิ่น (ตารางที่ 79)

4.17 ลักษณะการดำเนินงานของโรงคั่ว

จากการศึกษาพบว่าประเภทของโรงคั่วสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทตามลักษณะการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่

4.17.1 โรงคั่วขนาดใหญ่ (Large Roaster)

โรงคั่วประเภทนี้จะเป็นโรงคั่วที่มีความต้องการกาแฟสารเพื่อนำมาทำกาแฟคั่วมากกว่า 1,000 ตันสารกาแฟ (เมล็ดกาแฟ) ต่อปี หรือมากกว่า 1,300 ตันกะลาต่อปี โดยการรับซื้อกาแฟนั้นจะซื้อเป็นกาแฟสารจากผู้รวบรวมหรือโรงคั่วขนาดกลาง แต่จะไม่ซื้อจากเกษตรกรโดยตรง เนื่องจากต้องการกาแฟสารในปริมาณมาก โดยมากจะทางโรงคั่วจะมีร้านกาแฟที่มีหลายสาขา และวัตถุประสงค์หลักในการทำกาแฟคั่วเพื่อใช้ในร้านของตัวเอง โรงคั่วประเภทนี้มีไม่มากนักในประเทศไทย แต่มีแนวโน้มความต้องการกาแฟสารที่เพิ่มมากขึ้น เช่น บ. Black canyon ซึ่งมีความต้องการกาแฟสารประมาณปีละ 1,200 ตัน เนื่องจากมีการขยายสาขามากขึ้น โดยเฉพาะการขยายสาขาไปยังต่างประเทศ นอกจากนี้ยังมีโรงคั่วขนาดใหญ่รายใหม่นั้นคือ Amazon café จากที่เคยซื้อกาแฟคั่วมาทำกาแฟสดขายตามร้าน ปัจจุบัน Amazon café ได้สร้างโรงงานคั่วขนาดใหญ่มารองรับปริมาณความต้องการกาแฟที่มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันทาง Amazon café ได้มีปริมาณความต้องการกาแฟสารที่ใช้อยู่ที่ 1,000 ตันต่อปี

สำหรับลักษณะกาแฟสารที่โรงคั่วขนาดใหญ่ต้องการนั้นจะเป็นไปตามมาตรฐานทั่วไป เช่น สารกาแฟต้องมีสีเขียวอมฟ้า ความชื้นไม่เกิน 12% เมล็ดไม่แตกหัก สะอาดไม่มีสิ่งเจือปน โดยมากจะไม่มีการกำหนดถึงความสูงของแหล่งเพาะปลูกกาแฟ ในการซื้อแต่ละครั้งทางโรงคั่วจะให้ผู้ขายสารกาแฟส่งตัวอย่างมาเพื่อดูลักษณะภายนอกและทำการ cup test ก่อนว่ากาแฟที่ได้เป็นไปตามที่โรงคั่วต้องการหรือไม่ หากตัวอย่างกาแฟที่ส่งมานั้นเป็นไปตามที่โรงคั่วต้องการทางโรงคั่วจะทำการสั่งซื้อ และเมื่อกาแฟสารถูกส่งไปที่โรงคั่วแล้ว ทางโรงคั่วจะมีการตรวจสอบดูอีกครั้งว่าของที่ได้มีลักษณะเช่นเดียวกับตัวอย่างที่เคยส่งมาหรือไม่ หากพบว่าไม่เหมือนกันทางโรงคั่วจะปฏิเสธการซื้อกาแฟในครั้งนั้นโดยไม่มีการต่อรองกันเพื่อตัดราคาเนื่องจากต้องการที่จะควบคุมคุณภาพกาแฟคั่วของตนให้มีความสม่ำเสมอ เนื่องจากการกลยุทธการแข่งขันในตลาดกาแฟสดของโรงคั่วขนาดใหญ่ก็คือความสม่ำเสมอของคุณภาพและรสชาติของกาแฟ

4.17.2 โรงคั่วขนาดกลาง (Medium Roaster)

โรงคั่วประเภทนี้จะเป็นโรงคั่วที่มีความต้องการกาแฟกะลาประมาณ 200 – 1,500 ตัน โรงคั่วขนาดกลางนี้มีลักษณะในการรับซื้อหลายรูปแบบ สำหรับโรงคั่วที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เพาะปลูกกาแฟโดยมาจะรับซื้อเฉพาะกาแฟผลสดแล้วมาทำกระบวนการแปรรูปต่อเองจนได้กาแฟสารและกาแฟคั่ว เช่น บริษัท VPP บริษัท AAA บริษัท ดอยช้าง หากโรงคั่วที่ตั้งอยู่ใกล้พื้นที่เพาะปลูกกาแฟจะรับซื้อทั้งกาแฟผลสดและกาแฟกะลา เช่น บริษัท Hillkoff แต่สำหรับโรงคั่วที่ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งปลูกจะรับซื้อเฉพาะกาแฟกะลา นอกจากนี้ยังมีโรงคั่วบางรายที่ตัวโรงคั่วเองนั้น ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ปลูกกาแฟ แต่มีการตั้งโรงแปรรูปกาแฟกะลาเพื่อรับซื้อกาแฟผลสดมาทำกาแฟกะลาแล้วส่งไปที่โรงคั่วของตนอีกครั้ง เช่น บริษัท Bluekoff โครงการหลวง โดยมากแล้วความต้องการกาแฟกะลาของโรงคั่วขนาดกลางจะอยู่ที่ประมาณ 300 ตันกะลาต่อปี ยกเว้นบริษัทดอยช้าง ที่มีกำลังการผลิตค่อนข้างมากในหมู่โรงคั่วขนาดกลาง ซึ่งบริษัทดอยช้างจะต้องการกาแฟกะลาประมาณ 1,300 ตันต่อปี นอกจากนี้ยังมีบริษัท VPP ซึ่งเป็นโรงคั่วที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่โดยมีความต้องการกาแฟกะลาประมาณ 600 ตันต่อปี

ดังที่กล่าวข้างต้นโรงคั่วขนาดกลางจะมีการรับซื้อกาแฟผลสดและ/หรือกาแฟกะลามาเพื่อแปรรูปเป็นกาแฟสารและกาแฟคั่ว สำหรับลักษณะของกาแฟผลสดที่โรงคั่วต้องการนั้นกาแฟผลสดต้องสด ไม่เก็บไว้นานเกินไป มีสีแดงหรือสีเหลือง (ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์) และไม่มีสิ่งเจือปน และลักษณะของกาแฟกะลาที่ต้องการคือ สีกะลาขาวนวล ความชื้นไม่เกิน 10% (ดีที่สุดคือไม่เกิน 7.5%) ไม่มีกลิ่นอับ กลิ่นรา ไม่มีสิ่งเจือปน นอกจากนี้บางโรงคั่วยังมีการกำหนดแหล่งที่เพาะปลูกของกาแฟด้วย เช่น กาแฟต้องปลูกในที่ที่สูงตั้งแต่ 800 เมตรจากระดับน้ำทะเล หรือ ตั้งแต่ 1000 เมตรจากระดับน้ำทะเล กลยุทธ์ในการรับซื้อผลผลิตกาแฟเพื่อนำมาแปรรูปของแต่ละโรงคั่วมีความหลากหลายแตกต่างกันไป บางโรงคั่วมีการตัดราคาหากผลผลิตกาแฟที่รับซื้อผิดจากที่ต้องการ ในขณะที่บางโรงคั่วปฏิเสธการรับซื้อในครั้งนั้นไปเลย กลยุทธ์หลักๆ ในการรวบรวมผลผลิตของโรงคั่วคือราคาและการจ่ายเงินสด หลังจากที่ได้ผลผลิตกาแฟมาแล้วโรงคั่วจะแปรรูปเป็นกาแฟสาร กาแฟสารส่วนหนึ่งจะถูกนำไปคั่วเป็นกาแฟคั่วเพื่อส่งขายให้แก่ร้านกาแฟเพื่อชงกาแฟขายและร้านค้าอื่นๆ ต่อไป สำหรับกาแฟสารที่เหลือส่วนจะถูกขายให้แก่โรงคั่วขนาดใหญ่ โรงคั่วขนาดเล็ก และร้านกาแฟที่มีเครื่องคั่วขนาดเล็ก สำหรับกลยุทธ์ในตลาดกาแฟคั่วของโรงคั่วขนาดกลางนอกจากจะควบคุมคุณภาพให้มีความสม่ำเสมอแล้ว บางรายยังมีการทำการตลาดเฉพาะลือตโดยการเล่าเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับพื้นที่และกาแฟได้มาสำหรับกาแฟที่มาจากพื้นที่เฉพาะที่ทางโรงคั่วเข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกรทำกาแฟในคุณลักษณะที่โรงคั่วต้องการ

4.17.3 โรงคั่วขนาดเล็ก (Mini Roaster) และร้านกาแฟที่มีเครื่องคั่ว (Shop Roaster)

โรงคั่วขนาดเล็กนี้เป็นโรงที่มีความต้องการใช้กาแฟละด่ากว่า 200 ดันต่อปี โดยส่วนมากจะมีร้านกาแฟเป็นของตนเองดังนั้นผลผลิตกาแฟส่วนหนึ่งจะใช้นร้านและขายปลีกในร้าน อีกส่วนจะขายให้ส่งให้ร้านกาแฟเพื่อไปชงกาแฟขายต่อไป สำหรับร้านกาแฟที่มีเครื่องคั่วจะทำกาแฟคั่วเพื่อใช้ในร้านเท่านั้น ทั้งโรงคั่วขนาดเล็กและร้านกาแฟที่มีเครื่องคั่วจะซื้อกาแฟสารจะเกษตรกรโดยตรงและ/หรือโรงคั่วขนาดกลาง โดยจะเน้นกาแฟเฉพาะพื้นที่และเน้นการทำการตลาดที่มีการเล่าเรื่องราวของกาแฟ

4.18 แนวโน้มความต้องการกาแฟในอนาคต

จากการศึกษาพบว่าความต้องการกาแฟในประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลมาจากพฤติกรรมผู้บริโภคของคนไทยที่มีแนวโน้มดื่มกาแฟมากขึ้น ทำให้ร้านกาแฟต่างๆ มีการขยายสาขาและมีร้านกาแฟใหม่ๆ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับการเพิ่มขึ้นของจำนวนโรงคั่วขนาดเล็ก และโรงคั่วต่างๆ มีการขยายโรงงานเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตเพื่อรองรับปริมาณความต้องการ จากการสำรวจพบว่าโรงคั่วขนาดกลางบางแห่งได้มีการปรับกำลังการผลิตของตัวเองทำให้ต้องการใช้กาแฟละเพิ่มขึ้นเป็น 2 – 3 เท่า จากความต้องการที่ประมาณ 200-300 ดันกะลาต่อปี เป็น 1,000-1,500 ดันกะลาต่อปี แม้กระทั่ง Amazon café ผู้ใช้กาแฟรายใหญ่ของประเทศไทย จากที่รับกาแฟคั่วจากโรงคั่วอื่นมาขยายได้มีการสร้างโรงคั่วขนาดใหญ่เป็นของตนเองได้ และได้มีการทำข้อตกลง (MOU) กับโครงการหลวงในการรับซื้อกาแฟสารมากกว่า 100 ดันต่อปี เพื่อรองรับความต้องการใช้กาแฟคั่วในร้าน Amazon café ซึ่งมีการประมาณว่ายอดขายมีการเติบโตสูงถึงร้อยละ 10 ต่อปี

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของกาแฟที่ผู้บริโภคต้องการพบว่าปัจจุบันผู้บริโภคในประเทศไทยให้ความสำคัญกับคุณภาพและรสชาติของกาแฟที่ดื่มมากขึ้น เนื่องจากประสบการณ์ในการบริโภคและข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบผู้บริโภคบางกลุ่มที่ต้องการที่จะเสาะแสวงหากาแฟที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากกาแฟทั่วไป ทำให้โรงคั่วต่างๆ โดยเฉพาะขนาดกลางและขนาดเล็กหันมาทำการตลาดกาแฟเฉพาะที่มีการใส่เรื่องราวของแหล่งปลูกและกระบวนการควบคุมคุณภาพของกาแฟ นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจุบันยังมีกระแสดการทำการกาแฟที่เรียกว่า micro lot คือกาแฟที่มีลักษณะเฉพาะที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากกาแฟทั่วไปแต่มีปริมาณไม่มาก โดยมากโรงคั่วจะส่งเสริมให้ทำเป็นรายครัวเรือน (สำหรับเกษตรกรที่มีผลผลิตมากพอ) หรือระดับพื้นที่เล็กๆ (สำหรับเกษตรกรรายย่อยที่พื้นที่

ใกล้เคียงกัน) แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้บริโภคนั้นกาแฟคุณภาพหรือกาแฟที่มีคุณลักษณะพิเศษยังมีไม่มากนัก

4.19 คุณภาพกาแฟอราบิก้าตลอดโซ่อุปทานในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงการให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพกาแฟของเกษตรกรและผู้รวบรวมในแต่ละพื้นที่ และโรงคั่ว โดยการใช้ Likert scale ประมวลผลที่ได้จากการสอบถามผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีการแปลผลดังนี้

คะแนน 4.0 – 3.3	ให้ความสำคัญมากที่สุด
คะแนน 3.2 – 2.5	ให้ความสำคัญมาก
คะแนน 2.4 – 1.7	ให้ความสำคัญปานกลาง
คะแนน 1.6 – 0.9	ให้ความสำคัญน้อย
คะแนน 0.8 – 0.0	ให้ความสำคัญน้อยที่สุด

4.19.1 การให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของกาแฟของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมแล้วสำหรับคุณลักษณะของกาแฟสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือสีของผลกาแฟ รองลงมาคือความสดของกาแฟสด ส่วนคุณลักษณะของกาแฟกะลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้น และสี (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81) แต่อย่างไรก็ตามพบว่าเกษตรกรทั้งตัวอย่างที่ทำการสำรวจ ไม่มีรายใดที่มีเครื่องวัดความชื้นไว้เพื่อวัดความชื้นของกาแฟกะลา เกษตรกรประมาณความชื้นจากการใช้มือสัมผัส

รายละเอียดของการให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของผลผลิตกาแฟของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่เป็นดังนี้

4.19.1.1 พื้นที่ชายผลโครงการหลวง

1) พื้นที่ชายผลโครงการหลวงแม่สลอง

สำหรับกาแฟสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของพื้นที่ชายผลโครงการหลวงแม่สลองให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ความสด ในเรื่องของสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วน

ของกาแฟกลานัน คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้น สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือสิ่งเจือปน และสี ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือกลิ่นของกะลา (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกร ในเขตพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ความสด ในเรื่องของสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกลานันคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้นและสีของกะลา อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาความได้ของเกษตรกรต่อกาแฟกลาพบว่ามีไม่มากนัก อาจเนื่องจากจากผลผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่จะขายในรูปของกาแฟผลสด โดยไม่มีคุณสมบัติไหนที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมากหรือมากที่สุด สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือสิ่งเจือปน และสี ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือขนาดของกะลา (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

ตารางที่ 80 การให้ความสำคัญต่อลักษณะต่างๆ ของกาแฟผลสดของเกษตรกร

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	คุณลักษณะของกาแฟผลสด								
			สี	ความสด	ขนาดผล	สิ่งเจือปน	ไม่มีเชื้อรา	ไม่มีสารเคมี	เปลือก หนา	เมล็ด สมบูรณ์	กลิ่น
พื้นที่ขยายผล											
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	3.6	1.6	0.7	1.2	0.3	0.2	0.0	0.0	0.0
	แม่สรวย	วาวี	3.7	2.8	0.0	1.7	0.0	0.0	0.0	0.5	0.0
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโฮ	4.0	2.3	0.5	1.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	3.7	1.8	0.6	0.8	0.4	0.0	0.0	0.0	0.0
		แม่มะลอ	3.3	2.7	2.2	1.2	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	แม่แตง	ป่าแป๋	3.1	2.6	1.1	1.1	0.1	0.3	0.2	0.0	0.0
	อมก๋อย	สบโขง	3.8	1.6	1.6	1.4	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	4.0	3.0	2.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
พื้นที่ปลูกสำคัญ											
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	3.7	1.6	0.7	1.5	0.0	0.3	0.0	0.4	0.2
	แม่สรวย	ดอยช้าง	3.8	2.8	0.3	2.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	3.7	2.4	0.8	1.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 81 การให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกะลาของเกษตรกร

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	คุณลักษณะของกาแฟกะลา						
			ความชื้น	สี	สิ่งเจือปน	ขนาด	กลิ่น	ความสมบูรณ์ของเมล็ด	รสชาติ
พื้นที่ขยายผล									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	3.4	1.6	1.8	0.3	1.0	0.0	0.0
	แม่สรวย	วาปี	2.3	2.3	0.0	1.0	0.7	0.0	1.3
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	3.0	2.1	1.6	1.0	0.7	1.1	0.0
	แม่แจ่ม	ปางหินฝน	3.0	4.0	2.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	แม่แตง	ป่าแป๋	3.1	3.1	0.6	1.6	0.5	0.0	0.0
	อมก๋อย	สบโขง	2.0	1.0	3.0	4.0	0.0	0.0	0.0
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	2.4	3.6	0.8	1.0	0.3	1.0	0.0
พื้นที่ปลูกสำคัญ									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	3.0	0.0	2.0	4.0	0.0	0.0	0.0
	แม่สรวย	ดอยช้าง	4.0	0.0	2.5	0.0	0.0	1.5	0.0
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	3.4	1.6	3.0	0.2	0.0	0.4	0.0

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ไม่มีข้อมูลของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองเนื่องจากเกษตรกรตัวอย่างขยายผลผลิตทั้งหมดในรูปกาแฟผลสด

3) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมาก ได้แก่ ความสด ในเรื่องของสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกะลานั้นคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้น สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกะลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือสี ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือสิ่งเจือปน (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

4) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝนให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ความสด สำหรับคุณลักษณะอื่นๆ พบว่าเกษตรกรไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก ในส่วนของกาแฟกลาณั้นคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือสี คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากคือความชื้น สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือสิ่งเจือปน (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

5) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมากคือ ความสด สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ขนาดผล ในเรื่องของสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย (ตารางที่ 80)

6) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สีและความสด สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ขนาดผล ในเรื่องของสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกลาณั้นคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้นและสีของกลา ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือขนาดของกลา (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

7) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขงให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับความสด สิ่งเจือปน และขนาดของผลกาแฟนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกลาณั้นคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือขนาด คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือสิ่งเจือปน สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือความชื้น ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือสีของกลา (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

8) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สองให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมากได้แก่ ความสด สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ขนาดของผลกาแฟ ในเรื่องของสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกล้านั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือสี สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือความชื้น ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือสีของกะลา (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

4.19.1.2 พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ

1) โครงการพัฒนาออยตุง

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของโครงการพัฒนาออยตุงให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับความสดและสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกล้านั้นคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้น คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมากคือ ความชื้น สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือสิ่งเจือปน (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

2) พื้นที่ดอยช้าง

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ดอยช้างให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับความสดและสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมาก ในส่วนของกาแฟกล้านั้นคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้น สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลาที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมากคือสิ่งเจือปน และสี ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือสีของกะลา (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

3) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่เกษตรกรในเขตพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงให้ความสำคัญมากที่สุดคือ สี สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ความสด ในเรื่องของสิ่งเจือปนนั้นพบว่าเกษตรกรให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกล้านั้นคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้น สำหรับคุณลักษณะของกาแฟกลา

ที่เกษตรกรให้ความสำคัญในระดับมากคือสิ่งเจือปน และสี ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญน้อยคือสีของกะลา (ตารางที่ 80 และ ตารางที่ 81)

4.19.2 การให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของกาแฟของผู้รวบรวมในแต่ละพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าในภาพรวมนั้นสำหรับกาแฟผลสดผู้รวบรวมในพื้นที่จะเน้นให้ความสำคัญที่ความสดของกาแฟผลสดเป็นหลัก สำหรับกาแฟกะลาพบว่าผู้รวบรวมให้ความสำคัญไปที่ความชื้น สิ่งเจือปน และสีของกะลา (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)⁴

สำหรับรายละเอียดของการให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของผลิตภัณฑ์กาแฟของผู้รวบรวมแต่ละพื้นที่เป็นดังนี้

ตารางที่ 82 การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟผลสดของผู้รวบรวม

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	คุณลักษณะของกาแฟผลสด					
			สี	ความสด	ขนาด	สิ่งเจือปน	พื้นที่ปลูก	เมล็ดแห้ง
พื้นที่ขยายผล								
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	4.0	0.0	0.0	3.0	0.0	0.0
	แม่สรวย	วาปี/ดอยช้าง	3.6	2.0	0.7	0.6	0.6	0.7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	3.0	3.0	0.0	2.0	1.0	0.0
	แม่แจ่ม	แม่มะลอ	4.0	2.0	3.0	0.0	0.0	0.0
	แม่แตง	ป่าแป๋	3.7	1.8	2.0	0.5	0.7	0.0
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	4.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
พื้นที่ปลูกสำคัญ								
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	4.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	4.0	1.5	0.5	2.8	0.0	0.0

ที่มา: จากการสำรวจ

⁴ ไม่มีผู้รวบรวมในพื้นที่สำหรับในเขตพื้นที่ปางหินฝนและสบโขง

ตารางที่ 83 การใช้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกะลาของผู้รวบรวม

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	คุณลักษณะของกาแฟกะลา						
			ความชื้น	สี	สิ่งเจือปน	ขนาดกะลา	กลิ่น	พื้นที่	ความสมบูรณ์ของเมล็ด
พื้นที่ขยายผล									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	4.0	0.0	3.0	0.0	1.0	0.0	2.0
	แม่สรวย	วาวี/ดอยช้าง	3.3	2.7	0.7	1.0	0.0	0.0	0.7
เชียงใหม่	เชียงดาว	ป่ามะโฮ	2.0	2.7	2.0	1.0	0.0	1.0	0.0
	แม่แจ่ม	แม่มะลอ	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
	แม่แตง	ป่าแป๋	1.7	1.5	1.7	1.0	0.7	1.3	0.7
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	4.0	0.0	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0
พื้นที่ปลูกสำคัญ									
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	4.0	3.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	2.8	1.4	1.6	0.8	2.2	0.0	0.0

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ: ถึงแม้ผู้รวบรวมในบางพื้นที่จะไม่ได้รวบรวมกาแฟกะลา แต่สามารถบอกคุณลักษณะของกาแฟกะลาที่ตนเองให้ความสำคัญได้เนื่องจากผู้รวบรวมนั้นต้องแปรรูปจากกาแฟสดไปเป็นกาแฟกะลาเพื่อขายต่อ ยกเว้นผู้รวบรวมในเขตพื้นที่แม่มะลอที่ไม่สามารถระบุข้อมูลในส่วนนี้ได้

4.19.2.1 พื้นที่ขยายผล โครงการหลวง

1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

สำหรับกาแฟผลสดนั้นคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือสี สำหรับสิ่งเจือปนนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมาก ในส่วนของกาแฟกะลานั้นคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือความชื้น คุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือ สิ่งเจือปน สำหรับคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือ ความสมบูรณ์ของเมล็ด ส่วนกลิ่นของกาแฟกะลานั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับน้อย (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)

2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี/ดอยช้าง

สำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือสี สำหรับความสดนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ในส่วนของกาแฟกล้านั้นคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือความชื้น คุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือ สีของกะลา ส่วนขนาดของกะลานั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับน้อย (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)

3) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

สำหรับกาแฟผลสดนั้นคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือสี คุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ สิ่งเจือปน สำหรับพื้นที่เพาะปลูกนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกล้านั้นพบว่าคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญค่อนข้างหลากหลายกระจาย โดยเฉลี่ยแล้วคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ความชื้น สี และสิ่งเจือปน ส่วนขนาดของกะลาและพื้นที่เพาะปลูกนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับน้อย (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)

4) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละอ

สำหรับกาแฟผลสดนั้นคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละอให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือสี คุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดได้แก่ ขนาดของผลกาแฟ สำหรับความสดนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมาก (ตารางที่ 82)

5) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋

สำหรับกาแฟผลสดนั้นคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือสี สำหรับความสดและขนาดของผลกาแฟนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ในส่วนของกาแฟกล้านั้นพบว่าคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญค่อนข้างหลากหลายกระจาย โดยเฉลี่ยแล้วคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับปานกลางได้แก่ ความชื้น และสิ่งเจือปน ส่วนสีของกะลา ขนาดของกะลา และพื้นที่เพาะปลูกนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับน้อย (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)

6) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

สำหรับกาแฟผลสดนั้นคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สองให้ความสำคัญนั้นมีเพียงอย่างเดียวคือ สีของผลกาแฟ ซึ่งผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด ในส่วนของกาแฟกล้านั้นคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญมีเพียงอย่างเดียวเช่นเดียวกันนั้นคือ ความชื้น ซึ่งผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)

4.19.2.2 พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ

1) โครงการพัฒนาดอยตุง

สำหรับกาแฟผลสดนั้นคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุงให้ความสำคัญนั้นมีเพียงอย่างเดียวคือ สีของผลกาแฟ ซึ่งผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด ในส่วนของกาแฟกล้านั้นคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญมีเพียงสองลักษณะได้แก่ ความชื้นและสีของกะลา ซึ่งผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)

2) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

สำหรับกาแฟผลสดนั้นคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่ผู้รวบรวมในเขตพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือสี คุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดได้แก่ สิ่งเจือปน สำหรับความสดนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับน้อย ในส่วนของกาแฟกล้านั้นคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับมากที่สุดคือความชื้น คุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับปานกลางคือ กลิ่นของกะลา ส่วนสีของกะลาและสิ่งเจือปนนั้นผู้รวบรวมให้ความสำคัญในระดับน้อย (ตารางที่ 82 และตารางที่ 83)

4.19.3 การให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะของกาแฟของโรงคั่ว

ในส่วนของการให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะต่างๆ ของผลผลิตกาแฟของโรงคั่ว นั้นไม่สามารถแยกตามพื้นที่ได้ เนื่องจากมีโรงคั่วมากที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในพื้นที่เพาะปลูกกาแฟ ดังนั้นการวิเคราะห์ในส่วนของโรงคั่วจะเป็นการวิเคราะห์ในภาพรวมของทุกพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าสำหรับกาแฟผลสดนั้น คุณลักษณะที่โรงคั่วให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ สีของผลกาแฟ คุณลักษณะที่โรงคั่วให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ความสด ส่วนสิ่งเจือปนและความสมบูรณ์ของเมล็ดนั้นโรงคั่วให้ความสำคัญน้อยที่สุด ในส่วนของกาแฟกะลานั้นคุณลักษณะที่โรงคั่วให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ ความชื้น คุณลักษณะที่โรงคั่วให้ความสำคัญมากที่สุดได้แก่ สีของกะลา ส่วนกลิ่นและความสมบูรณ์ของเมล็ดนั้นโรงคั่วให้ความสำคัญในระดับน้อย (ตารางที่ 84 และตารางที่ 85)

ตารางที่ 84 การให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟผลสดของโรงคั่ว

รายการ	คุณลักษณะของกาแฟผลสด			
	สี	ความสด	ความสมบูรณ์ของเมล็ด	สิ่งเจือปน
ระดับความสำคัญเฉลี่ย	3.7	3.3	0.7	0.7

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 85 การให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกะลาของโรงคั่ว

รายการ	คุณลักษณะของกาแฟกะลา				
	ความชื้น	สี	กลิ่น	ความสมบูรณ์ของเมล็ด	สิ่งเจือปน
ระดับความสำคัญเฉลี่ย	3.5	2.8	1.0	1.0	0.5

ที่มา: จากการสำรวจ

4.19.4 การเปรียบเทียบลำดับการให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะกาแฟตลอดโซ่อุปทาน

เมื่อพิจารณาถึงลำดับในการให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟในภาพรวมนั้นพบว่า สำหรับกาแฟผลสดนั้นทั้งเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ในทุกพื้นที่นั้นให้ความสำคัญกับสีของผลกาแฟเป็นอันดับแรก นอกจากนี้พบว่าเกษตรกรในทุกพื้นที่และโรงคั่วให้ความสำคัญกับความสดเป็นลำดับที่สอง สำหรับพ่อค้านั้นมีความแตกต่างระหว่างพื้นที่ที่ทำการศึกษา พ่อค้าบางพื้นที่ให้ความสำคัญกับความสดเป็นลำดับที่สอง บางพื้นที่ให้ความสำคัญกับสิ่งเจือปนเป็นลำดับสอง บางพื้นที่ไม่พิจารณาให้ความสำคัญกับความสดเลย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าคุณลักษณะของสี

ผลกาแฟมีความสัมพันธ์กับความสดพอสมควร ทำให้พ่อค้าในบางพื้นที่เลือกที่จะพิจารณาเฉพาะสีของผลกาแฟแต่ไม่พิจารณาความสดของผลกาแฟ พ่อค้าและโรงคั่วโดยมากจะไม่ให้ความสำคัญกับขนาดของผลกาแฟ ในขณะที่เกษตรกรในเกือบทุกพื้นที่ (ยกเว้นาวี) ยังให้ความสำคัญกับขนาดของผลกาแฟ (ตารางที่ 86) ดังที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการส่งต่อของข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะกาแฟที่มีคุณภาพระหว่างแต่ละส่วนของโซ่อุปทานทำได้ค่อนข้างดี ส่งผลให้เกษตรกรสามารถทำกาแฟผลสดค่อนข้างได้คุณภาพตามที่โรงคั่วต้องการ

สำหรับกาแฟกะลา คุณลักษณะที่ส่งผลต่อคุณภาพและเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ให้ความสำคัญได้แก่ ความชื้น สีของกะลา สิ่งเจือปน ขนาดกะลา และกลิ่นของกะลา โดยคุณลักษณะที่เกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่วเกือบทุกพื้นที่ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือความชื้นของกะลา ส่วนอันดับที่ 2 และ 3 ค่อนข้างแตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ และค่อนข้างแตกต่างระหว่างเกษตรกร ผู้รวบรวมและโรงคั่ว สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการคุณภาพกาแฟกะลาดูดโซ่อุปทาน (ตารางที่ 87) โดยรายละเอียดของแต่ละพื้นที่เป็นดังนี้

4.19.4.1 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ สีของผลสด ซึ่งตรงกับของผู้รวบรวมในพื้นที่และโรงคั่ว คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือ สิ่งเจือปน ความสด และขนาดของผลกาแฟ ตามลำดับ ในขณะที่ผู้รวบรวมไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของความสดและขนาดของผลกาแฟ เนื่องจากมองว่ากาแฟมีสีแดงคือกาแฟที่สด ส่วนโรงคั่วให้ความสำคัญในเรื่อง ความสดเป็นอันดับที่สอง และสิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สาม โดยไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของขนาดผลเช่นกัน การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ค่อนข้างดี (ตารางที่ 86)

ตารางที่ 86 ลำดับความสำคัญของคุณลักษณะกาแฟผลสดโดยเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	คุณลักษณะของกาแฟผลสด				
			สี	ความสด	ขนาดผล	สิ่งเจือปน	
พื้นที่ขยายผล							
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓
		พ่อค้า	✓✓✓✓			✓✓✓	
	แม่สรวย	วาปี	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓		✓✓
		พ่อค้า	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓	
เชียงใหม่	เชียงดาว	ปางมะโอ	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓	✓✓✓✓		✓✓✓
	แม่แจ่ม	แม่ะลอ	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓	✓✓	✓✓✓	
	แม่แตง	ป่าแป๋	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สลอง	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓			
พื้นที่ปลูกสำคัญ							
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓			
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓	✓	✓✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓	✓✓	✓	✓✓✓
โรงคั่ว				✓✓✓✓	✓✓✓		✓✓
ที่มา: จากการสำรวจ							
หมายเหตุ:	✓✓✓✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก					
	✓✓✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 2					
	✓✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 3					
	✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 4					
		ไม่ให้ความสำคัญเลย					

ตารางที่ 87 ลำดับความสำคัญของคุณลักษณะกาแฟกะลาโดยเกษตรกร ผู้รวบรวม และ โรงคั่ว

จังหวัด	อำเภอ	พื้นที่	คุณลักษณะของกาแฟกะลา					
			ความชื้น	สี	สิ่งเจือปน	ขนาดกะลา	กลิ่น	
พื้นที่ขยายผล								
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	แม่สลอง	เกษตรกร	✓✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓✓	✓	✓✓
		พ่อค้า	✓✓✓✓✓		✓✓✓✓		✓✓	
	แม่สรวย	วาวี	เกษตรกร	✓✓✓✓✓	✓✓✓✓✓		✓✓✓✓	✓✓✓
		พ่อค้า	✓✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓	✓✓✓		
เชียงใหม่	เชียงดาว	ป่าเมรุไธ	เกษตรกร	✓✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓	✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓	✓✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓✓	
	แม่แตง	ป่าแป๋	เกษตรกร	✓✓✓✓✓	✓✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓
ตาก	ท่าสองยาง	แม่สอง	เกษตรกร	✓✓✓✓	✓✓✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓
			พ่อค้า	✓✓✓✓✓		✓✓✓✓		
พื้นที่ปลูกสำคัญ								
เชียงราย	แม่ฟ้าหลวง	ดอยตุง	เกษตรกร	✓✓✓✓		✓✓✓	✓✓✓✓✓	
			พ่อค้า	✓✓✓✓✓	✓✓✓✓			
เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	ป่าเมี่ยง	เกษตรกร	✓✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓	
			พ่อค้า	✓✓✓✓✓	✓✓	✓✓✓	✓	✓✓✓✓
โรงคั่ว				✓✓✓✓✓	✓✓✓✓	✓✓✓	✓✓	

ที่มา: จากการสำรวจ

หมายเหตุ:	✓✓✓✓✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับแรก
	✓✓✓✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 2
	✓✓✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 3
	✓✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 4
	✓	ให้ความสำคัญเป็นลำดับที่ 5
		ไม่ให้ความสำคัญเลย

ในส่วนของกาแฟกลาเน้น คุณลักษณะที่ทั้งเกษตรกร ผู้รวบรวม และ โรงคั่วให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกนั้นตรงกันหมดนั่นคือ ความชื้น คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือสิ่งเจือปน สีของกะลา กลิ่น และขนาดกะลาตามลำดับ ในขณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับสิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สองเช่นเดียวกัน และให้ความสำคัญกับกลิ่นเป็นลำดับสาม แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสี ขนาดกะลา ในขณะที่โรงคั่วให้ความสำคัญกับสี กลิ่น และสิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สอง สาม และสี่ ตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกลามีความแตกต่างกันบ้าง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการคุณภาพของกาแฟกลาบางส่วน (ตารางที่ 87)

2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาปี/ดอยช้าง

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ สีของผลสด รองลงมาได้แก่ ความสด ซึ่งตรงกับของผู้รวบรวมในพื้นที่และ โรงคั่วทั้งสองคุณลักษณะ ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือ สิ่งเจือปน แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรในพื้นที่นี้ไม่ให้ความสำคัญในเรื่องของขนาดของผลกาแฟ ในขณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับความสด ขนาดของผลกาแฟ และสิ่งเจือปน เป็นลำดับที่สอง สาม และสี่ ตามลำดับ ส่วนโรงคั่วให้ความสำคัญในความสดและสิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สองและสามตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ก่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ค่อนข้างดี (ตารางที่ 86)

ในส่วนของกาแฟกลาเน้น คุณลักษณะที่ทั้งเกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ ความชื้นและสีของกะลา ซึ่งตรงกับการให้ความสำคัญของผู้รวบรวม และ โรงคั่วให้ความสำคัญเป็นอันดับที่หนึ่งและสอง คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือขนาด และกลิ่นของกะลา ตามลำดับ ในทิศทางใกล้เคียงกันผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับขนาดและสิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สามและสี่ตามลำดับ ในขณะที่โรงคั่วให้ความสำคัญกับกลิ่น และสิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สาม และสี่ตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกลามีทิศทางที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการคุณภาพของกาแฟกลาที่ค่อนข้างดี (ตารางที่ 87)

3) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและสองคือ สีของผลสด และความสด ตามลำดับ ซึ่งตรงกับของผู้รวบรวมในพื้นที่และ โรงคั่ว คุณลักษณะที่

เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือ สิ่งเจือปน ซึ่งตรงกับผู้รวบรวมและโรงคั่ว เช่นเดียวกัน การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ไปในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ดีมาก (ตารางที่ 86)

ในส่วนของการแปรรูปนั้น คุณลักษณะที่ทั้งเกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกและที่สอง ได้แก่ ความชื้น และสีของกะลา ซึ่งตรงกับการให้ความสำคัญของโรงคั่ว ในขณะที่ผู้รวบรวมแตกต่างกันเล็กน้อย โดยคุณลักษณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกคือ สีของกะลา ส่วนลำดับที่สองมีสองคุณลักษณะได้แก่ความชื้น และสิ่งเจือปน สำหรับคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือสิ่งเจือปน สีของกะลา ขนาดกะลา และกลิ่น ตามลำดับ ในขณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับขนาดของกะลาเป็นอันดับต่อมา สำหรับโรงคั่วจะให้ความสำคัญกับกลิ่น และสิ่งเจือปน เป็นลำดับที่สามและสี่ ตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของการแปรรูปมีความแตกต่างกันบ้างเล็กน้อยแต่ยัง ไปในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการคุณภาพของการแปรรูปที่ได้ (ตารางที่ 87)

4) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและสองคือ สีของผลสด และความสด ตามลำดับ ซึ่งตรงกับโรงคั่ว ส่วนคุณลักษณะลำดับต่อมาที่เกษตรกรให้ความสำคัญคือ ขนาดผล และสิ่งเจือปน สำหรับของการให้ความสำคัญของผู้รวบรวมต่างไปเล็กน้อย โดยคุณลักษณะที่ให้ความสำคัญอันดับแรกของผู้รวบรวมยังคงเป็นสีของผลกาแฟ ส่วนการให้ความสำคัญของคุณลักษณะในลำดับที่สองและสามของผู้รวมนั้น สลับกับเกษตรกร ซึ่งผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับขนาดผล และความสด เป็นลำดับที่สองและสามตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ค่อนข้างไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ใช้ได้ (ตารางที่ 86)

5) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและสองคือ สีของผลสด และความสด ตามลำดับ ซึ่งตรงกับโรงคั่ว ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับสามมีสองคุณลักษณะ คือ ขนาดผล และ สิ่งเจือปน สำหรับของการให้ความสำคัญของผู้รวบรวมต่างไปเล็กน้อย โดยคุณลักษณะที่ให้ความสำคัญอันดับแรกของผู้รวบรวมยังคงเป็นสีของผลกาแฟ ส่วน

การให้ความสำคัญของคุณลักษณะในลำดับที่สองและสามของผู้รวบรวมนั้นสลับกับเกษตรกร ซึ่งผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับขนาดผล และความสด เป็นลำดับที่สองและสามตามลำดับ การให้ความสำคัญของคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ค่อนข้างไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ใช้ได้ (ตารางที่ 86)

ในส่วนของคุณลักษณะที่คุณลักษณะที่ทั้งเกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกมีสองคุณลักษณะได้แก่ ความชื้นและสี ซึ่งตรงกับลำดับความสำคัญที่หนึ่งและสองของผู้รวบรวมและโรงคั่ว นอกจากนี้จากนี้ผู้รวบรวมยังให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งเจือปนเป็นลำดับแรกเช่นเดียวกับความชื้น คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือ ขนาดกะลา สิ่งเจือปน และกลิ่นตามลำดับ ในขณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับขนาดของกะลา และกลิ่นเป็นสองลำดับสุดท้าย ในขณะที่โรงคั่วให้ความสำคัญกับกลิ่น และสิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สามและสี่ตามลำดับ การให้ความสำคัญของคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกลาค่อนข้างไปในทิศทางเดียวกัน สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการคุณภาพของกาแฟกลาที่ค่อนข้างดี (ตารางที่ 87)

6) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและสองคือ สีของผลสด และความสด ตามลำดับ ซึ่งตรงกับโรงคั่ว ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับสามและสี่ คือ ขนาดผล และสิ่งเจือปน ตามลำดับ สำหรับของการให้ความสำคัญของผู้รวบรวมต่างไป โดยผู้รวบรวมให้ความสำคัญเพียงคุณลักษณะเดียวคือสีของผลกาแฟ การให้ความสำคัญของคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ค่อนข้างไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ค่อนข้างดี (ตารางที่ 86)

ในส่วนของคุณลักษณะที่คุณลักษณะที่ทั้งเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ค่อนข้างมีความแตกต่าง โดยเกษตรกรให้ความสำคัญกับ สีของกะลา ความชื้น ขนาดกะลา สิ่งเจือปน และ กลิ่นของกะลา ตามลำดับ ในขณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับ ความชื้น และสิ่งเจือปนตามลำดับ ส่วนโรงคั่วให้ความสำคัญกับความชื้น สี กลิ่น และสิ่งเจือปนตามลำดับ การให้ความสำคัญของคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟกลาที่ค่อนข้างมีความแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการคุณภาพของกาแฟกลาในพื้นที่นี้ (ตารางที่ 87)

4.19.4.2 พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ

1) โครงการพัฒนาคอกุ้ง

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและสอง คือ สีของผลสด และความสด ตามลำดับ ซึ่งตรงกับโรงคั่ว ส่วนคุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับสามและสี่ คือ สิ่งเจือปน และขนาดผลตามลำดับ สำหรับของการให้ความสำคัญของผู้รวบรวมต่างไป โดยผู้รวบรวมให้ความสำคัญเพียงคุณลักษณะเดียวคือสีของผลกาแฟ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ก่อนข้างไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ค่อนข้างดี (ตารางที่ 86)

ในส่วนของกาแฟละลานนั้น การให้ความสำคัญของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ก่อนข้างมีความแตกต่าง โดยเกษตรกรให้ความสำคัญขนาดกะลา ความชื้น และสิ่งเจือปนตามลำดับ ในขณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับ ความชื้น และสิ่งเจือปนตามลำดับ ส่วนโรงคั่วให้ความสำคัญกับความชื้น สี กลิ่น และสิ่งเจือปนตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟละลานที่ค่อนข้างมีความแตกต่างกัน สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการคุณภาพของกาแฟละลานในพื้นที่นี้ (ตารางที่ 87)

2) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

สำหรับคุณลักษณะของกาแฟผลสดที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกและสอง คือ สีของผลสด และความสด ตามลำดับ ซึ่งตรงกับโรงคั่ว ส่วนคุณลักษณะลำดับต่อมาที่เกษตรกรให้ความสำคัญคือ ขนาดผล และสิ่งเจือปน สำหรับของการให้ความสำคัญของผู้รวบรวมต่างไปเล็กน้อย โดยคุณลักษณะที่ให้ความสำคัญอันดับแรกของผู้รวบรวมยังคงเป็นสีของผลกาแฟ ส่วนการให้ความสำคัญของคุณลักษณะในลำดับต่อมาของผู้รวบรวมได้แก่ สิ่งเจือปน ความสด และขนาดผล และความสด ตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ไปในทิศทางที่ใกล้เคียงกัน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการคุณภาพของกาแฟผลสดในพื้นที่นี้ทำได้ดี (ตารางที่ 86)

ในส่วนของกาแฟละลานนั้น คุณลักษณะที่ทั้งเกษตรกร ผู้รวบรวม และ โรงคั่วให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกนั้นตรงกันหมดนั่นคือ ความชื้น คุณลักษณะที่เกษตรกรให้ความสำคัญเป็นลำดับต่อมาคือสิ่งเจือปน สีของกะลา และขนาดกะลาตามลำดับ ในขณะที่ผู้รวบรวมให้ความสำคัญกับ

กลิ่น สิ่งเจือปน สี และขนาดของกะลา ตามลำดับ ในส่วนของโรงคั่วให้ความสำคัญกับสี กลิ่น และ สิ่งเจือปนเป็นลำดับที่สอง สาม และสี่ ตามลำดับ การให้ความสำคัญในคุณลักษณะต่างๆ ของกาแฟ กะลามีความแตกต่างกันบ้าง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการจัดการคุณภาพของกาแฟกะลาบางส่วน (ตารางที่ 87)

ส่วนที่ 5 กลยุทธ์การผลิตการตลาดสำหรับกาแฟอาราบิก้า

4.20 ลักษณะจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของการผลิตการตลาดกาแฟ

จากการสังเกตการดำเนินการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าในภาพรวมของ สวพส. และการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษาทั้ง 11 พื้นที่ที่ประกอบด้วยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 8 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง (2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี (3) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ (4) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน (5) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ (6) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ (7) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง และ (8) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง และพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ 3 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) พื้นที่โครงการพัฒนาอดอยตุง (2) พื้นที่ดอยช้าง และ (3) พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ซึ่งแต่ละพื้นที่สามารถสรุปเกี่ยวกับลักษณะจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของการผลิตการตลาดกาแฟในแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

4.20.1 การดำเนินการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าในภาพรวม

สำหรับในภาพรวมของการดำเนินการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของ สวพส. ซึ่งมีการดำเนินการในหลายพื้นที่ของ โครงการขยายผลโครงการหลวง ทั้งนี้จากข้อมูลการดำเนินการสามารถสรุปจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) พื้นที่ส่งเสริมส่วนใหญ่มีความเหมาะสมด้านความสูงของพื้นที่
- 2) ที่ดินในพื้นที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากการผลิตในระยะเริ่มแรก
- 3) การดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและมีชื่อของโครงการหลวง
- 4) การได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่

จุดอ่อน

- 1) ขาดนโยบายด้านการตลาดที่ชัดเจนทั้งในด้านการซื้อขาย ข่าวดารการตลาด และการพัฒนาตลาด
- 2) ขาดการบูรณาการของนโยบายการผลิตและการตลาด
- 3) ขาดการบูรณาการด้านนโยบายการตลาดกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 4) จำนวนบุคลากรด้านการตลาดที่ไม่เพียงพอ
- 5) ขาดงบประมาณในการดำเนินนโยบายด้านการตลาด
- 6) ขาดการประเมินศักยภาพด้านการตลาดก่อนการส่งเสริมการผลิต
- 7) ไม่มีนโยบายผูกมัดหรือระบบสมาชิกในการส่งเสริมเพื่อรองรับการดำเนินการทางนโยบายสำหรับกรณีที่ สวพส. ต้องซื้อผลผลิตหรือประสานงานกับผู้ค้าในการซื้อ เพื่อเป็นกลไกให้เกษตรกรนำผลผลิตที่ได้มาจำหน่ายให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งหากไม่มีนโยบายผูกมัดหรือระบบสมาชิกดังกล่าวทำให้การรวบรวมผลผลิตกาแฟให้ได้ตามเป้าหมายที่ได้รับคำสั่งซื้อทำได้ยาก หรืออาจทำให้ สวพส. ขาดความน่าเชื่อถือจากผู้ค้าในการประสานงาน

โอกาส

- 1) ความต้องการบริโภคกาแฟเพิ่มมากขึ้น
- 2) มีการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้กาแฟ เช่น กลุ่ม Thai Quality coffee เพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสารข้อมูลสำหรับการซื้อขายกาแฟของไทย รวมทั้งข่าวสารด้านคุณภาพกาแฟซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาคุณภาพกาแฟ
- 3) การเพิ่มขึ้นของโรงคั่วขนาดเล็ก และร้านกาแฟที่มีที่คั่วเอง ซึ่งเน้นการทำการตลาดโดยกระบวนเรื่องราว (Story) ของกาแฟจากพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ
- 4) จำนวนของช่องทางตลาดที่เพิ่มมากขึ้น
- 5) การได้รับการปกป้องทางการค้าจากเมล็ดกาแฟต่างประเทศ

อุปสรรค

- 1) เกษตรกรยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของคุณภาพกาแฟ ทำให้ได้ผลผลิตกาแฟคุณภาพไม่ดีและไม่สม่ำเสมอ

- 2) แนวโน้มจะมีการขาดแคลนแรงงาน
- 3) แนวโน้มการเพิ่มขึ้นและแพร่กระจายของโรคแมลงศัตรูพืช

4.20.2 พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

สำหรับการดำเนินการส่งเสริมการผลิตกาแฟอราบิก้าในแต่ละพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง สามารถสรุป จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส สำหรับแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงได้ดังนี้

(1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญในการผลิตกาแฟ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพและสามารถต่อรองราคากับพ่อค้าได้
- 2) มีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งในเรื่องของความรู้ คำแนะนำ เช่น การปลูก การดูแลรักษา การแปรรูปผลผลิต เป็นต้น
- 3) พื้นที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว การเดินทางสะดวก
- 4) เกษตรกรใช้แรงงานครัวเรือนในการปลูกกาแฟ ทำให้ได้กาแฟผลสดที่มีคุณภาพ
- 5) ครัวเรือนมีเงินทุนเพื่อการเกษตร ซึ่งนอกจากเกษตรกรจะทำการปลูกกาแฟเป็นอาชีพหลักแล้ว ยังมีการปลูกไม้ผลอื่นๆ เช่น พลับ เพื่อเป็นรายได้เสริมของครัวเรือน

จุดอ่อน

- 1) เกษตรกรบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญกับการให้ความร่วมมือกับพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง
- 2) เกษตรกรยังขาดความรู้และเทคโนโลยีในการผลิตหรือการแปรรูป เช่น เครื่องโม่ เป็นต้น
- 3) เกษตรกรไม่มีการวางแผนรองรับผลผลิตสำหรับกาแฟที่กำลังปลูกใหม่
- 4) เกษตรกรยึดติดในรูปแบบการดูแลรักษากาแฟแบบดั้งเดิม ไม่ยอมรับวิธีการจัดการสวนกาแฟรูปแบบใหม่ๆ ที่มีการส่งเสริม

- 5) การรวมกลุ่มของเกษตรกรทำได้ยากเนื่องจากมีพ่อค้าซึ่งเป็นญาติคอยรับซื้อผลผลิตในพื้นที่

โอกาส

- 1) ปริมาณความต้องการของตลาดยังคงเพิ่มขึ้น หากเกษตรกรต้องการเพิ่มปริมาณการผลิตก็ยังคงมีตลาดรองรับ
- 2) การเดินทางสะดวก และเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงสามารถเข้าถึงตลาดได้ง่ายและสามารถมีโอกาสดัดแปลงเป็นกาแฟแก้วหรือแก้วคั่วเพื่อขายเป็นผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ตัวเองในแหล่งท่องเที่ยวได้

อุปสรรค

- 1) มีพืชเศรษฐกิจอื่นที่ให้รายได้ดีกว่ากาแฟ
- 2) ไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน
- 3) ราคาไม่จูงใจให้เกษตรกรพัฒนาคุณภาพกาแฟ โดยไม่มีความแตกต่างของราคาที่เกษตรกรได้รับระหว่างกาแฟคุณภาพและไม่มีคุณภาพ

(2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) เป็นแหล่งผลิตกาแฟที่เป็นที่รู้จักติดตลาดอยู่แล้ว จึงยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง
- 2) เกษตรกรมีความรู้ความชำนาญในการผลิตกาแฟเป็นอย่างดี
- 3) มีบริษัทคอกซ์และบริษัทขนาดใหญ่รายอื่นที่เป็นผู้รับซื้อแน่นอน
- 4) กลุ่มวิสาหกิจมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กาแฟมีคุณภาพตรงกันหรือเหมือนกัน
- 5) การรวมกลุ่มวิสาหกิจทำให้ผู้ผลิตมีอำนาจในการต่อรองราคามากขึ้น

จุดอ่อน

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มไม่เข้มแข็งและมีกลุ่มแยกย่อยมากเกินไป ทำให้ไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 2) เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการลดขั้นตอนการผลิตจึงขายแต่กาแฟผลสด พ่อค้าที่เข้ามาจึงมีอำนาจในการกำหนดราคามากกว่าเกษตรกร
- 3) ผลผลิตของเกษตรกรมีมากกว่าที่โรงงานต้องการ ทำให้โรงงานไม่รับซื้อผลผลิตบางส่วน

โอกาส

- 1) ความต้องการกาแฟยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกาแฟคั่วบดซึ่งมีชื่อเสียงอยู่แล้ว
- 2) ความสูงเหนือระดับน้ำทะเลของพื้นที่คั่วบดมีความเหมาะสมต่อการปลูกกาแฟ
- 3) มีพ่อค้าหลายรายอยู่ในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการเลือกขาย
- 4) ในอนาคตอาจมีผลิตภัณฑ์อื่นที่ทำจากกาแฟเพิ่มมากขึ้น เช่น ลูกอม เป็นต้น รวมถึงการเปิดแฟรนไชส์ที่มากขึ้นทำให้กาแฟยังคงเป็นที่ต้องการของตลาด
- 5) มีหลายกลุ่มวิสาหกิจที่พยายามผลักดันให้เกิดแบรนด์กาแฟของตัวเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาในคุณภาพและสร้างชื่อให้แก่ผลิตภัณฑ์ของตน

อุปสรรค

- 1) เกิดปัญหาโรคและแมลงระบาด
- 2) ตลาดกาแฟใหม่เริ่มหายาก ทำให้ความต้องการกาแฟมีจำกัดและระดับราคาไม่เพิ่มขึ้น
- 3) ราคากาแฟตกต่ำ ซึ่งไม่เป็นที่พอใจให้เกษตรกรหันมาดูแลหรือเพิ่มการผลิตกาแฟให้มากขึ้น
- 4) แรงงานจ้างในพื้นที่เริ่มหายากขึ้น อีกทั้งค่าจ้างแรงงานก็สูง ทำให้เกิดผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

(3) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การช่วยเหลือ เช่น การให้สินเชื่อปุ๋ย ให้ความรู้ และหาพ่อค้ารายใหม่เข้ามารับซื้อ เป็นต้น
- 2) มีกลุ่มวิสาหกิจที่เข้มแข็งและสมาชิกให้ความเคารพและเชื่อฟังหัวหน้ากลุ่มเป็นอย่างดี
- 3) มีความพยายามในการสร้างแบรนด์กาแฟเป็นของตัวเอง (PMO)

จุดอ่อน

- 1) เกษตรกรบางส่วนไม่ให้ความร่วมมือกับพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง
- 2) เกษตรกรมีความอ่อนไหวต่อราคามาก จะเลือกช่องทางการขายผลผลิตโดยดูจากราคาเท่านั้น ทำให้การรวมกลุ่มทำได้ลำบาก
- 3) เกษตรกรขาดความรู้เกี่ยวกับการจัดการการผลิต โรคและแมลงที่เป็นศัตรูของกาแฟอย่างเหมาะสม
- 4) เกษตรกรขาดความรู้ ความชำนาญในการแปรรูปและเก็บรักษากาแฟกะลา ทำให้ได้กาแฟกะลาที่คุณภาพไม่ดี
- 5) พื้นที่การเพาะปลูกของเกษตรกรอยู่ห่างไกลกัน อาจเป็นอุปสรรคหากต้องรวมกลุ่มกันแปรรูป
- 6) พื้นที่ที่จะใช้ทำกิจกรรมการแปรรูปในรูปแบบของกลุ่มเกษตรกรมีค่อนข้างจำกัด

โอกาส

- 1) ที่ตั้งของพื้นที่มีระดับความสูงเหนือน้ำทะเลประมาณ 1,000 เมตร ซึ่งเหมาะกับการผลิตกาแฟ

อุปสรรค

- 1) เกิดปัญหาโรคระบาด
- 2) พ่อค้าที่เข้ามารับซื้อผลผลิตในหมู่บ้านมีน้อยราย

(4) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของการฝึกอบรม การให้ความรู้ หรือการแจกปัจจัยการผลิตฟรี เช่น ปุ๋ย คั่นกล้า เป็นต้น
- 2) พ่อค้าเข้ามารับซื้อผลผลิตถึงในหมู่บ้าน ทำให้เกษตรกรไม่ต้องเสียต้นทุนในการขนส่ง

จุดอ่อน

- 1) เกษตรกรขาดความชำนาญในการผลิตกาแฟกะลา เนื่องจากยังไม่มีเกษตรกรรายใดทำเป็นต้นแบบ
- 2) เกษตรกรไม่ได้ให้ความสำคัญหรือเอาใจใส่การผลิตกาแฟทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่มีคุณภาพและมีปริมาณน้อย
- 3) เจ้าหน้าที่ไม่ได้ส่งเสริมกาแฟให้เป็นพืชหลัก

โอกาส

- 1) ระดับความสูงของพื้นที่มีความเหมาะสมสำหรับการผลิตกาแฟ

อุปสรรค

- 1) ราคาผลผลิตต่ำ (ก.ก.ละ 10 บาท) ทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจแก่เกษตรกร
- 2) พ่อค้าที่เข้ามารับซื้อในหมู่บ้านมีน้อยราย ทำให้ไม่สามารถเลือกขายได้
- 3) ระยะเวลาการปลูกกาแฟค่อนข้างนานกว่าจะให้ผลผลิต (เมื่อเทียบกับพืชอื่น) ทำให้ชาวบ้านไม่สนใจที่จะปลูกอย่างจริงจัง
- 4) ปริมาณผลผลิตกาแฟในพื้นที่ไม่มีความแน่นอน
- 5) การเดินทางค่อนข้างลำบาก เป็นอุปสรรคต่อการขนส่ง
- 6) เกษตรกรยังขาดความรู้ อีกทั้งยังเป็นชนเผ่า ทำให้การสื่อสารหรือการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปลูกกาแฟค่อนข้างเป็นปัญหา
- 7) ปริมาณน้ำในพื้นที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการทางการเกษตร หรือหากจะทำกาแฟกะลา ก็ยังเป็นไปไม่ได้

(5) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของการฝึกอบรม การให้ความรู้ หรือการแจกปัจจัยการผลิตฟรี เช่น ปุ๋ย ดินกล่า เป็นต้น
- 2) เกษตรกรมีความใส่ใจในการผลิตกาแฟ

จุดอ่อน

- 1) เกษตรกรขาดความชำนาญไม่สามารถเก็บผลผลิตได้ตามที่พ่อค้าต้องการ

โอกาส

- 1) เริ่มมีพ่อค้าจากข้างนอกเข้ามาสั่งซื้อในหมู่บ้านมากขึ้นและให้ราคาสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกมากขึ้น

อุปสรรค

- 1) การเดินทางลำบากเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้า ทำให้มีพ่อค้ามารับซื้อผลผลิตน้อยราย
- 2) กาแฟไม่ใช่พืชเศรษฐกิจสำหรับเกษตรกรในพื้นที่ เนื่องจากมีพืชอื่นที่หารายได้ได้ดีกว่า

(6) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) มีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การสนับสนุนทั้งในเรื่องของการฝึกอบรม การให้ความรู้ หรือการแจกปัจจัยการผลิตฟรี เช่น ปุ๋ย ดินกล่า เป็นต้น
- 2) มีพ่อค้าเข้ามาสั่งซื้อผลผลิตถึงในหมู่บ้าน ทำให้เกษตรกรไม่ต้องเสียต้นทุนในการขนส่ง
- 3) เกษตรกรบางส่วนมีความรู้ความชำนาญ เนื่องจากทำมานานจนสามารถพิจารณาลักษณะของกาแฟกะลาที่ดีได้ อีกทั้งยังมีการรับซื้อจากกาแฟเพื่อนำมาทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เอง

จุดอ่อน

- 1) การรวมกลุ่มของเกษตรกรยังไม่เข้มแข็ง ซึ่งในอดีตเคยรวมกลุ่มกัน แต่พอราคาเมี่ยงสูงขึ้น และกาแฟราคาตกต่ำ ทำให้เกษตรกรหันไปปลูกเมี่ยงกันมากขึ้นและกลุ่มผู้ปลูกกาแฟจึงเล็กลง ทำให้ปริมาณผลผลิตที่ได้ในหมู่บ้านมีน้อยเมื่อเทียบกับความต้องการของตลาดปัจจุบัน
- 2) เกษตรกรบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในการเก็บผลผลิต เช่น เก็บแบบปนเขี้ยวมา เป็นต้น
- 3) เกษตรกรไม่ได้ทำการผลิตกาแฟเป็นพืชหลัก ดังนั้นจึงไม่ได้ให้ความสนใจมากนัก
- 4) ขาดการจัดการสวนกาแฟที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันโรคและแมลงศัตรูของกาแฟ
- 5) ช่องทางการจัดจำหน่ายของเกษตรกรยังมีค่อนข้างจำกัด ทำให้เกษตรกรขาดทางเลือกในการขายกาแฟ
- 6) เกษตรกรขาดความรู้ ความชำนาญในการแปรรูปและเก็บรักษากาแฟกะลา ทำให้ได้กาแฟกะลาที่คุณภาพไม่ดี

โอกาส

- 1) เส้นทางเดินทางสะดวกเข้าถึงตลาดได้ง่ายและพ่อค้าเข้าถึงเกษตรกรได้ง่าย
- 2) ความต้องการกาแฟของพ่อค้าในพื้นที่ยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งที่ผ่านมาได้รับซื้อได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนด

อุปสรรค

- 1) ราคากาแฟในพื้นที่ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่น (ในพื้นที่ ก.ก. ละ 10-12 บาท)
- 2) ปริมาณของพ่อค้าที่มารับซื้อผลผลิตในพื้นที่มีน้อยราย ทำให้ไม่สามารถเลือกขายได้มากนัก
- 3) ลักษณะความสูงของพื้นที่ที่พ่อค้าในพื้นที่บางรายเห็นว่าพื้นที่ปลูกกาแฟของป่าแป๋มีความสูงระดับน้ำทะเลไม่ถึงเกณฑ์จึงไม่รับซื้อผลผลิตในพื้นที่

(7) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การช่วยเหลือเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ เช่น เครื่องจักร ไม่เปลืองกาแฟ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปลูกกาแฟ เป็นต้น
- 2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงบางครั้งช่วยติดต่อพ่อค้ารับซื้อผลผลิตกาแฟทั้งหมดของเกษตรกร
- 3) มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง

จุดอ่อน

- 1) ราคาของพ่อค้าที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงติดต่อให้มารับซื้อต่ำกว่าราคาที่พ่อค้าท้องถิ่น ทำให้เกษตรกรบางส่วนนำผลผลิตไปขายให้พ่อค้าท้องถิ่น
- 2) เกษตรกรที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการผลิตกาแฟเท่าที่ควร เช่น ไม่เก็บเกี่ยวปล่อยให้สุกคาต้น ไม่เก็บผลผลิตไปขาย เนื่องจากเห็นว่าได้รายได้น้อยกว่ามะเขือเทศ ซึ่งเป็นพืชแข่งขันที่มีการเก็บเกี่ยวและขายในช่วงระยะเวลาเดียวกันกับกาแฟ
- 3) เกษตรกรไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ ดังนั้นหากมีการแนะนำหรือให้ความรู้แก่เกษตรกรมักจะไม่ได้ผล ทำให้เกษตรกรขาดความรู้ที่ถูกต้องในการจัดการกับสวนกาแฟ และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

โอกาส

- 1) พื้นที่ตั้งอยู่ที่ระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางระหว่าง 750 – 1,750 เมตร ซึ่งเป็นระดับความสูงที่มีความเหมาะสมต่อการผลิตกาแฟ
- 2) มีสัญญาณโทรศัพท์ทำให้การติดต่อสื่อสารระหว่างเกษตรกรและพ่อค้าทำได้

อุปสรรค

- 1) เกิดปัญหาการระบาดของโรคและแมลง
- 2) บางครั้งเกิดปัญหาฝนทิ้งช่วงทำให้ปริมาณผลผลิตลดลง
- 3) กาแฟให้ผลผลิตช้า ทำให้เกษตรกรไม่นิยมปลูก (เน้นปลูกมะเขือเทศ พริก กระหล่ำปลี แทน)
- 4) การคมนาคมไปยังแหล่งพื้นที่ทำได้ค่อนข้างลำบาก

(8) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง

พื้นที่ศึกษาพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง อ.ท่าสองยาง จ.ตาก มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การช่วยเหลือสนับสนุนเกษตรกรมาโดยตลอด รวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย

จุดอ่อน

- 1) ชาวบ้านไม่มีความชำนาญในการทำกะลา ซึ่งเมื่อเห็นว่ายุงชากจึงเลิกทำ
- 2) เกษตรกรยังขาดเทคโนโลยีในการแปรรูป เช่น เครื่องโม่หรือโรงหมัก เป็นต้น
- 3) พื้นที่ตั้งอยู่ห่างและเข้าถึงตลาดลำบากจึงมีทางเลือกทางการตลาดน้อย
- 4) ขาดแรงงานในการเก็บเกี่ยวกาแฟเนื่องจากช่วงเวลาของฤดูกาลของการเก็บเกี่ยวตรงกับช่วงเวลาของการเก็บเกี่ยวข้าวโพด ทำให้เวลาจ้างแรงงานเพื่อเก็บกาแฟต้องจ้างเหมา ส่งผลให้แรงงานไม่ระวังในการเก็บเกี่ยวกาแฟ ซึ่งแรงงานจ้างจะใช้วิธีการทุบทั้งก้าน ทำให้ผลผลิตกาแฟไม่มีคุณภาพ

โอกาส

- 1) เริ่มมีพ่อค้าจากข้างนอกเข้ามารับซื้อในหมู่บ้านมากขึ้นและให้ราคาสูงขึ้น ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกมากขึ้น
- 2) สภาพพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำที่เพียงพอและสภาพของระยะเวลาแสงแดดมีมาก จึงเหมาะสมต่อการที่เกษตรกรจะเน้นการแปรรูปเป็นกาแฟกะลา

อุปสรรค

- 1) การเดินทางลำบากเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงแหล่งผลิตของพ่อค้าและการเข้าถึงตลาดของเกษตรกร ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งสินค้า
- 2) ชาวบ้านทั้งหมดเป็นชนเผ่าซึ่งส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้ยากต่อการสื่อสารและทำความเข้าใจในการอบรมและให้ความรู้

- 3) เป็นพื้นที่กันดารและไม่มีระบบสื่อสาร เช่น ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ เป็นต้น ทำให้การเดินทางและการติดต่อสื่อสารทำได้ลำบาก

4.20.3 พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ

สำหรับพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าที่สำคัญ 3 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) พื้นที่โครงการพัฒนาคอยดุง (2) พื้นที่ดอยช้าง (3) พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง สามารถสรุปเกี่ยวกับลักษณะจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส ของการผลิตการตลาดกาแฟในแต่ละพื้นที่ได้ดังนี้

(1) โครงการพัฒนาคอยดุง

พื้นที่ศึกษาโครงการพัฒนาคอยดุง อ.แม่ฟ้าหลวง จ.เชียงราย มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) เจ้าหน้าที่ของโครงการดูแลเอาใจใส่การปลูกกาแฟของเกษตรกรเป็นอย่างดี โดยให้คำแนะนำ และให้การช่วยเหลืออย่างสม่ำเสมอ
- 2) โครงการพัฒนาคอยดุงยินดีรับซื้อผลผลิตทั้งหมดของเกษตรกร โดยไม่กำหนดโควตาหรือจำกัดปริมาณ
- 3) เกษตรกรยินดีทำตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ทำให้การพัฒนาระบบหรือรูปแบบการผลิตเป็นไปในทิศทางเดียวกัน
- 4) โครงการพัฒนาคอยดุงมีเทคโนโลยีในการแปรรูปอย่างครบวงจร ทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ได้มีคุณภาพตรงกัน

จุดอ่อน

- 1) เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาและเป็นคนรุ่นเก่า การปรับเปลี่ยนความคิดจึงเป็นเรื่องยาก
- 2) เกษตรกรขาดความรู้ ความชำนาญในการทำกาแฟกะลา

โอกาส

- 1) พ่อค้าคนนอกพื้นที่ยังคงมีความต้องการกาแฟจากคอยดุง ทำให้โอกาสในการขยายตลาดหรือเลือกพ่อค้ามีมากขึ้น

- 2) พื้นที่โครงการพัฒนาद्यุงมีความสูงเหนือระดับน้ำทะเลมากกว่า 1,000 เมตร อีกทั้งสภาพภูมิอากาศค่อนข้างเย็น จึงเป็นแหล่งผลิตที่เหมาะสม

อุปสรรค

- 1) เกิดปัญหาการระบาดของมอด
- 2) เกิดปัญหากับธรรมชาติ เช่น พายุ ฝนตกหนัก เป็นต้น
- 3) การปลูกกาแฟในพื้นที่โครงการพัฒนาद्यุงจะเป็นกาแฟในโครงการนวดิและแปลงของเกษตรกรเองซึ่งมีการลงทะเบียนกำหนดขอบเขตของพื้นที่ปลูกอย่างชัดเจน ทำให้โอกาสในการขยายพื้นที่ปลูกจึงเป็นเรื่องยาก
- 4) สภาพของพื้นที่และสภาพอากาศ ซึ่งมีแดดน้อยและชื้น ดังนั้นจึงเป็นอุปสรรคต่อการทำกะลา เช่น การตาก เก็บรักษา เป็นต้น

(2) พื้นที่ดอยช้าง

พื้นที่ดอยช้าง อ.แม่สรวย จ.เชียงราย มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาสสามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) เป็นแหล่งผลิตกาแฟที่มีชื่อเสียงและกาแฟที่ได้ชื่อมาจากพื้นที่เป็นที่ต้องการของตลาด
- 2) เกษตรกรมีประสบการณ์และความชำนาญในการผลิตกาแฟมานาน
- 3) มีแหล่งตลาดรองรับผลผลิตค่อนข้างแน่นอน
- 4) มีการรวมกลุ่มเกษตรกรทั้งในรูปแบบกลุ่มเกษตรกรเพื่อการผลิตและการตลาดและกลุ่มแบบสมาชิกถูกไว้ มีผลดีต่อการดำเนินการควบคุมคุณภาพและสร้างอำนาจต่อรอง

จุดอ่อน

- 1) ลักษณะการชำระเงินจากการรับซื้อส่วนใหญ่เป็นการจ่ายเงินภายหลังจากขายผลผลิตได้แล้วซึ่งทำให้เกษตรกรขาดเงินทุนสำหรับการผลิตสำหรับปีการผลิตถัดไป

โอกาส

- 1) ความต้องการกาแฟยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกาแฟจากดอยช้างซึ่งมีชื่อเสียงอยู่แล้ว

- 2) ที่ตั้งและระดับความสูงได้ชื่อว่าเหมาะสมสำหรับการผลิตกาแฟอาราบิก้า
- 3) มีพ่อค้าหลายรายอยู่ในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการเลือกขาย
- 4) มีหลายกลุ่มวิสาหกิจที่พยายามผลักดันให้เกิดแบรนด์กาแฟของตัวเองเพื่อให้เกิดการพัฒนาในคุณภาพและสร้างชื่อให้แก่ผลิตภัณฑ์ของตน

อุปสรรค

- 1) เกิดปัญหาโรคและแมลงระบาด
- 2) แรงงานจ้างในพื้นที่เริ่มหายากขึ้น อีกทั้งค่าจ้างแรงงานก็สูง ทำให้เกิดผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

(3) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง

พื้นที่ศึกษาศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง อ.คอกสะเกิด จ.เชียงใหม่ มีลักษณะของจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และ โอกาส สามารถสรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

- 1) มีศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่คอยให้การช่วยเหลือและสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอย่างสม่ำเสมอ เช่น การให้สินเชื่อปุ๋ย การจัดอบรม รวมถึงการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร
- 2) เกษตรกรมีความรู้ ความชำนาญในการผลิตกาแฟ

จุดอ่อน

- 1) แม้ว่าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงจะทำหน้าที่รับซื้อผลผลิตจากเกษตรกร แต่ปริมาณการรับซื้อนั้นจะจำกัดโควต้า ทำให้เกษตรกรไม่สามารถขายผลผลิตของตนได้ทั้งหมด
- 2) ราคาที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงรับซื้อ ต่ำกว่าราคาของพ่อค้า ทำให้เกษตรกรเริ่มหันไปขายพ่อค้ารายอื่นแทน

โอกาส

- 1) เส้นทางคมนาคมค่อนข้างสะดวก ดังนั้นจึงเป็นแหล่งผลิตกาแฟที่พ่อค้ารายใหม่สามารถเข้าถึงได้ง่าย

- 2) ความต้องการกาแฟจากคอกยะเกิดขึ้นเป็นความต้องการของตลาด (โดยเฉพาะบริษัท VPP) เพราะเป็นกาแฟที่มีคุณภาพดี ซึ่งในอนาคตก็ยังคงต้องการเพิ่ม (อ้างอิงจากปริมาณการขายเครื่องชงกาแฟของบริษัทมีขอดสั่งซื้อเพิ่ม) ซึ่งเปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถขยายการผลิตได้

อุปสรรค

- 1) แรงงานจ้างในพื้นที่เริ่มหายากขึ้น อีกทั้งค่าจ้างแรงงานที่สูงทำให้เกิดผลกระทบต่อต้นทุนการผลิตของเกษตรกร

4.21 แนวทางการส่งเสริม/กลยุทธ์การตลาดกาแฟ

4.21.1 แนวทาง/กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดกาแฟในภาพรวมของ สวพส.

จากการศึกษาสามารถกำหนดแนวทางหรือกลยุทธ์ในการส่งเสริมของ สวพส. ได้ดังนี้

- (1) S1 S2 O2 O3 สนับสนุนการแปรรูปกาแฟละคุณภาพดีและจำแนกผลผลิตตามคุณลักษณะผลิตภัณฑ์กะลาให้มีคุณลักษณะเดียวกัน

เนื่องจากพื้นที่ปลูกกาแฟอยู่ห่างไกลและการคมนาคมไม่สะดวก การแปรรูปกาแฟผลสดให้อยู่ในรูปกาแฟกะลาจะช่วยให้เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรมีทางเลือกในการขายมากขึ้น นอกจากนี้พบว่าในปัจจุบันผู้ใช้กาแฟ เช่น โรงคั่วต่างๆ จะคำนึงถึงความสม่ำเสมอของคุณภาพกาแฟกะลาที่ใช้เป็นวัตถุดิบ รวมทั้งหลายโรงคั่วพร้อมที่จะเข้ามาแนะนำเกษตรกรถึงลักษณะของกาแฟกะลาที่ทางโรงคั่วต้องการ ดังนั้นทาง สวพส. ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่รวมผลผลิตกันเพื่อทำกะลาที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

- (2) S3 O2 ศูนย์ประสานและกระจายข่าวสารระหว่างพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ กับผู้ใช้กาแฟ

จากการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีผู้ใช้กาแฟ เช่น โรงคั่วขนาดเล็กเกิดใหม่จำนวนมาก ทำให้ปริมาณความต้องการกาแฟในตลาดเพิ่มสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ใช้กาแฟเหล่านี้หลายรายที่ยังไม่รู้จักกาแฟที่ทาง สวพส. ทำการส่งเสริมผ่านพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ ดังนั้น สวพส. ควรเพิ่มบทบาทในการประชาสัมพันธ์พื้นที่เพาะปลูกกาแฟภายใต้พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลการผลิต คุณภาพ และลักษณะเฉพาะ (Story) ของผลผลิตกาแฟจากแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของ สวพส. เอง หรือเว็บไซต์/เวบเพจ ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับกาแฟ เช่น กลุ่ม Thai quality coffee รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอื่นๆ

(3) S1 T1 การจัดอบรมการแปรรูปและเก็บรักษากาแฟกะลาคุณภาพดีให้แก่พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงและเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าคุณภาพกาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่ของพื้นที่ขยายผล โครงการหลวง ยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวมมากนัก ดังนั้นทาง สวพส. จึงควรมีการจัดฝึกอบรมวิธีการแปรรูปกะลาและการเก็บรักษาให้แก่เจ้าหน้าที่พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงและเกษตรกรผู้ปลูก นอกจากนี้ ในการอบรมควรชี้หรือแสดงให้เห็นถึงกระบวนการแปรรูปที่มีผลต่อคุณภาพกาแฟที่ชัดเจน

(4) W7 O1 O2 การจัดระบบสมาชิกเพื่อรวบรวมผลผลิต

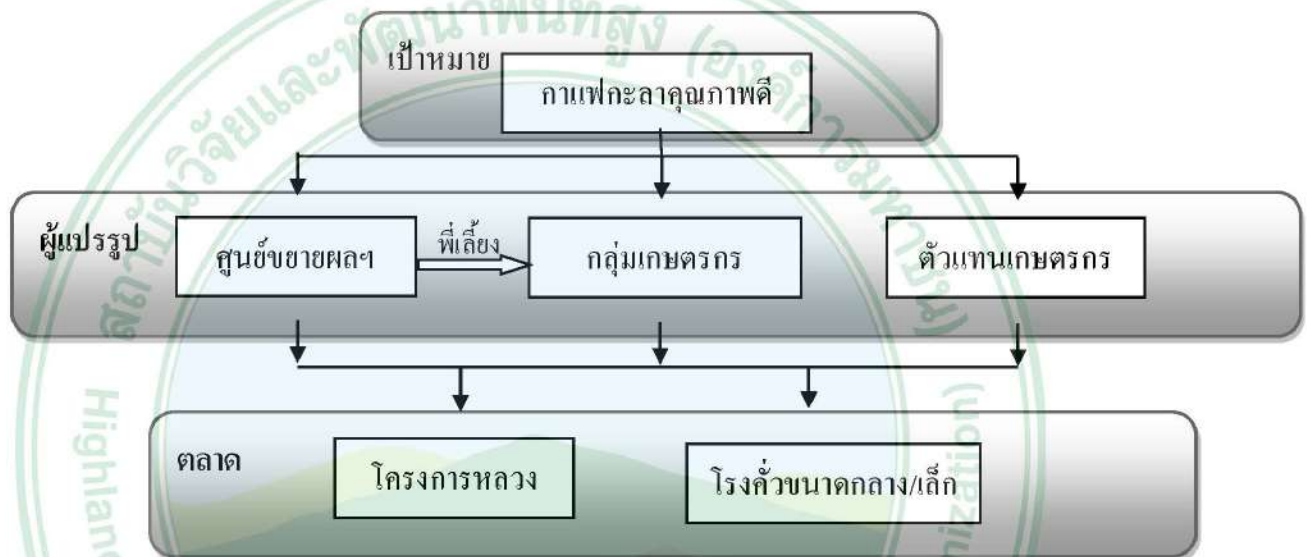
จากปัญหาที่ทาง สวพส. ไม่สามารถรวบรวมกาแฟกะลาได้ตามคำสั่งซื้อที่ได้ประสานงานตกลงกับโรงคั่วไว้ นอกจากนี้การประสานงานด้านการตลาดกับผู้ค้าประสบปัญหาที่แต่ละพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงไม่สามารถบอกปริมาณกาแฟกะลาที่จะสามารถรวบรวมได้ในแต่ละครั้ง เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง ซึ่งเมื่อเกษตรกรจะขายผลผลิต จะเลือกช่องทางขายโดยพิจารณาจากราคาเป็นหลัก ดังนั้นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถรวบรวมผลผลิตให้กับผู้ค้าที่ประสานตกลงไว้ได้ ส่งผลต่อความเชื่อถือของ สวพส. และเกษตรกรในพื้นที่ในระยะยาว จากปัญหาดังกล่าวนี้นี้ สวพส. ควรพิจารณาการใช้ระบบสมาชิกในการประสานประโยชน์ระหว่างการส่งเสริมช่วยเหลือด้านการผลิตกับการประสานงานด้านการตลาด ซึ่งจะ เป็นแนวทางให้ สวพส. สามารถดำเนินการประสานงานด้านการตลาดได้ดีและสร้างความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

(5) W3 W4 W5 O1 O4 สร้างเครือข่ายกาแฟ

ข้อจำกัดอย่างหนึ่งของทาง สวพส. คือขาดนโยบาย บุคลากร และงบประมาณด้านการตลาดกาแฟ ดังนั้นการสร้างเครือข่ายกาแฟกับหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเข้มแข็งด้านตลาดกาแฟ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มูลนิธิโครงการหลวง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านตลาดกาแฟที่ทาง สวพส. ทำการส่งเสริม

4.21.2 ข้อเสนอแนะสำหรับรูปแบบการตลาดของแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

จากแนวทางการส่งเสริมการตลาดแฟอราบิก้าที่กล่าวไว้ในเบื้องต้น ทาง สวพส. ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการรวมผลผลิตกาแฟผลสดเพื่อแปรรูปเป็นกาแฟละลาที่มีคุณภาพเป็นมาตรฐานเดียวกันนั้น รูปแบบในการรวมผลผลิตเพื่อทำกะลาในแต่ละพื้นที่อาจมีความแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม โดยความเป็นไปได้ของรูปแบบต่างๆ (ภาพที่ 23) มีดังนี้

ภาพที่ 23 รูปแบบการตลาดแฟอราบิก้าของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

รูปแบบในการแปรรูปเป็นกาแฟละลา:

เพื่อการแปรรูปกาแฟละลาจากผลสดการดำเนินการเพื่อการแปรรูปมีแนวทางดังนี้

1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นผู้รวบรวมผลผลิตกาแฟผลสดเพื่อแปรรูปเป็นกาแฟละลา ทั้งนี้ทางเลือกนี้ สวพส. ต้องใช้บุคลากรและงบประมาณเพื่อเป็นเงินทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับผลผลิตของสมาชิกของแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

2) เกษตรกรรวมตัวกันเพื่อแปรรูปกาแฟละลา โดยมีเจ้าหน้าที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำในการดำเนินการ โดยทางเลือกนี้ สวพส. ใช้บุคลากรและงบประมาณดำเนินการน้อย แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จขึ้นกับลักษณะและความเป็นไปได้ในการรวมตัวของ

เกษตรกร การบริหารจัดการของกลุ่มในการแปรรูป รวมทั้งการดำเนินการด้านระบบสมาชิกเพื่อลดความเสี่ยงของกลุ่มในด้านการรวบรวมผลผลิต

3) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงรวบรวมผลผลิตกาแฟผลสดบางส่วนเพื่อแปรรูปเป็นกาแฟกะลา เพื่อเป็นการรับประกันกับเกษตรกรว่าผลผลิตบางส่วนมีตลาดรองรับ ส่วนผลผลิตที่เหลือให้กลุ่มเกษตรกร/ตัวแทนเกษตรกรทำการแปรรูป โดยมีเจ้าหน้าที่ของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นผู้เลี้ยงให้คำแนะนำ โดยทางเลือกนี้ สวพส. จะต้องใช้บุคลากรและงบประมาณในจำนวนจำกัดตามเป้าหมายที่กำหนดในแต่ละปีการผลิต รวมทั้ง สวพส. ต้องหาช่องทางทางการตลาดรองรับ สำหรับการดำเนินการดังกล่าวนี้ สวพส. สามารถรักษาระดับการผลิตกาแฟและความสัมพันธ์ระหว่าง สวพส. กับเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

4) ตัวแทน (เกษตรกรเพียงรายเดียว) ทำหน้าที่เป็นผู้แปรรูปกาแฟกะลา สำหรับแนวทางนี้เกษตรกรที่เป็นตัวแทนอาจต้องใช้แรงงานและเงินทุนจำนวนมากหากมีผลผลิตในพื้นที่จำนวนมาก รวมทั้งหากการดำเนินการได้รับผลตอบแทนสูงจะส่งผลกระทบต่อการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นจากการเกิดขึ้นของผู้รวบรวมรายอื่นหรือผู้ค้าจากภายนอกพื้นที่เข้ามาแข่งขัน

การรวบรวมผลผลิตกาแฟสด:

เพื่อให้สามารถประมาณผลผลิตที่จะนำมาแปรรูปกาแฟกะลาให้ได้ใกล้เคียงกันควรดำเนินการดังนี้

1) การรวบรวมผลผลิตกาแฟสดควรใช้ใช้ระบบสมาชิกโดยการผูกเข้ากับความช่วยเหลือของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง เช่น การกำหนดปริมาณผลผลิตที่ต้องขายให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงหรือกลุ่มเกษตรกรกับการช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิตของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงหรือความช่วยเหลือด้านอื่นๆ ที่ สวพส. มีการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง ซึ่งการดำเนินการอาจกำหนดปริมาณผลผลิตที่เกษตรกรต้องส่งให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงหรือกลุ่มเกษตรกร หากเกษตรกรที่เป็นสมาชิกรายใดไม่ทำตาม ทางพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงอาจจะยกเลิกการช่วยเหลือปัจจัยการผลิต หรือไม่รับซื้อผลผลิตหรือการลดระดับความช่วยเหลือด้านอื่นๆ จาก สวพส. ในอนาคต

2) ระบบเงินปันผลหลังสิ้นสุดฤดูกาล โดยการให้เงินส่วนต่างเพิ่มเติมหลังพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง/กลุ่มแปรรูปเป็นกะลาแล้วขายผลผลิตได้ นอกจากนี้ สวพส. อาจเพิ่มเงื่อนไขเพื่อจูงใจ

ให้เกษตรกรพัฒนาคุณภาพหรือรักษาระดับคุณภาพให้สม่ำเสมอโดยการให้เงินปันผลเพิ่มขึ้นหากคุณภาพของกาแฟกะลาที่ขายได้เป็นไปตามเงื่อนไข

การขายผลผลิตกาแฟกะลา:

สำหรับช่องทางการขายของผลผลิตกาแฟกะลาเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสามารถขายผ่านช่องทางการตลาดต่างๆ ประกอบด้วย

1) โครงการหลวง: โดย สวพส. ควรพิจารณาสร้างความร่วมมือด้านการตลาด ซึ่งอาจดำเนินการในลักษณะของการทำข้อตกลงล่วงหน้าเกี่ยวกับราคา ปริมาณ คุณลักษณะคุณภาพผลผลิต กระบวนการแปรรูปกะลา และการส่งมอบกาแฟกะลา ตามที่โครงการหลวงต้องการในแต่ละปี

2) โรงคั่วขนาดเล็ก: โดย สวพส. หรือพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแต่ละแห่งต้องติดต่อหรือประสานงานกับโรงคั่วก่อนฤดูเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับราคา ปริมาณ คุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะของกาแฟกะลา รวมถึงกระบวนการทำกาแฟกะลาที่โรงคั่วต้องการ ทั้งนี้การซื้อขายอาจทำในรูปของการสัญญาซื้อขายล่วงหน้า

(1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 6,833.31 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 20.34 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟร้อยละ 42.84 ของรายได้ทั้งหมด โดยในการผลิตกาแฟครัวเรือนเกษตรกรใช้แรงงานครัวเรือนเป็นหลัก และมีรายได้จากไม้ผลตัวอื่นทำให้มีเงินทุนเพื่อการผลิตกาแฟหรือสามารถชะลอการขายผลผลิตกาแฟได้

(S1 S2 S3 W1 W2 W5 O1 O2 T1 T2 T3) สำหรับด้านการตลาดพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองมีความได้เปรียบด้านการเข้าถึงตลาดและจำนวนช่องทางทางการตลาด เนื่องจากความสะดวกด้านการคมนาคมและการอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้พื้นที่ยังสามารถสร้างความเฉพาะหรือเรื่องราวของผลผลิตกาแฟจากพื้นที่ การแปรรูปกาแฟกะลาควรทำในลักษณะแบบรวมศูนย์ดำเนินการโดยกลุ่มเกษตรกรและมีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นผู้แนะนำให้ความช่วยเหลือ และเพื่อจูงใจสมาชิกให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกลุ่มอาจพิจารณาใช้ระบบเงินปันผลหลังจากขายผลผลิตได้แล้วร่วมกับระบบสมาชิกที่จะได้รับประโยชน์จากพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงในการช่วยเหลือด้านต่างๆ มาใช้เป็นเงื่อนไขกับเกษตรกรที่เป็นสมาชิก ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้การรวมกลุ่มเกษตรกร

ในพื้นที่ที่รวมกลุ่มค่อนข้างยากและมีการไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มของเกษตรกรบางรายหากมีการเสนอราคาจากพ่อค้ามีความเป็นไปได้มากขึ้น

(S1 S2 S3 W3 W4 O1 O2 T2) นอกจากนี้การพัฒนาตลาดในช่องทางของโรงคั่วขนาดเล็กที่มีความต้องการเหมาะสมทั้งในด้านปริมาณ ราคา คุณภาพ และการระบุเรื่องราวความเฉพาะของกาแฟในพื้นที่จะเป็นทางเลือกทางการตลาดที่มีศักยภาพเนื่องจากการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกาแฟจากพื้นที่ที่จะเป็นการจูงใจผู้บริโภคและผู้แปรรูปชื้อหรือนำกาแฟจากพื้นที่ไปแปรรูปเพื่อทำตลาดต่อไป ซึ่งจะเป็นการดำเนินการตลาดทั้งแบบโดยตรงไปที่ผู้บริโภค (Consumer-Directed Promotion) และแบบการส่งเสริมการตลาดไปที่คนกลางหรือผู้ค้าในสายการตลาด (Trade Oriented Promotion) เพื่อให้เห็นโอกาสของการนำกาแฟในพื้นที่ไปทำตลาดจากการสร้างความพิเศษเฉพาะที่แตกต่างจากกาแฟจากที่อื่น

(2) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวารี

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 18,985.23 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 37.89 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟร้อยละ 79.11 ของรายได้ทั้งหมด เกษตรกรมีลักษณะที่สามารถรวมกลุ่มกันได้ (S1 S2 S3 S4 S5 W1 W2 O3 O4 T1 T2 T3 T4) ดังนั้นเพื่อรักษาคุณภาพกาแฟละลาจากพื้นที่ให้สม่ำเสมอการแปรรูปกาแฟละลาในพื้นที่ควรทำแบบรวมศูนย์ที่ดำเนินการ โดยกลุ่มเกษตรกรและมีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นหน่วยงานที่คอยให้คำแนะนำ

(S1 S2 S3 S4 S5 W1 W2 W3 O1 O2 O5 T2 T3) นอกจากนี้อาจพิจารณาใช้ระบบเงินปันผลเพื่อจูงใจเกษตรกรในการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและพิจารณาการขยายตลาดจากการดำเนินการเกี่ยวกับความร่วมมือด้านการตลาดกับโครงการหลวงหรือการติดต่อประสานงานกับโรงคั่วเพื่อขายกาแฟโดยระบุรายละเอียดของปริมาณ ราคา คุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะ รวมทั้งเรื่องราวความโดดเด่นของกาแฟเพื่อสร้างความน่าสนใจของกาแฟในพื้นที่กับโรงคั่วที่จะมารับซื้อผลผลิตทั้งผู้บริโภคที่สนใจในความเฉพาะของกาแฟจากพื้นที่ (Consumer-Directed Promotion) และความสนใจของผู้แปรรูปในการเห็นถึงโอกาสในการนำกาแฟในพื้นที่ไปแปรรูปและจำหน่าย (Trade Oriented Promotion) โดยผู้แปรรูปสามารถสร้างความเฉพาะของกาแฟจากพื้นที่ที่มีความพิเศษเฉพาะ

(3) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 932.38 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 6.09 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟร้อยละ 10.66 ของรายได้ทั้งหมด ในพื้นที่มีพ่อค้ามารับซื้อจำนวนน้อยราย ขณะที่ในพื้นที่มีกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็งแต่อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มจะมีปัญหาตอนขายผลผลิตเนื่องจากเกษตรกรมีความอ่อนไหวต่อราคาทำให้การรวมกลุ่มเพื่อการตลาดอาจมีปัญหา

(S1 S2 W1 W2 W3 W4 W5 W6 O1 T1) สำหรับการดำเนินการส่งเสริมการผลิตกาแฟในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต้องให้การช่วยเหลือด้านการจัดหาสินเชื่อปืย ความรู้ และการรับซื้อผลผลิต นอกจากนี้เพื่อการแปรรูปกาแฟเพื่อให้ได้ระดับคุณภาพเดียวกันควรส่งเสริมให้ดำเนินการแปรรูปแบบรวมศูนย์ ซึ่งอาจดำเนินการในรูปการแปรรูปโดยกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรและมีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นผู้ให้การสนับสนุนแนะนำด้านการจัดการของการดำเนินการ รวมทั้งการพิจารณาใช้ระบบเงินปันผลเพื่อจูงใจสำหรับเกษตรกรในการทำตามข้อกำหนดของกลุ่มทั้งในด้านการแปรรูปและการขายผลผลิต

(S3 S4 S5 W1 O1 T2) สำหรับการขายผลผลิตควรพิจารณาพัฒนาตลาดเพิ่มเติมในช่องทางของโรงคั่วขนาดกลางและเล็กซึ่งอาจจะเป็นการติดต่อโดยตรงกับพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงหรือผ่านชาวพล.

(4) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 159.73 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 0.80 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟร้อยละ 1.47 ของรายได้ทั้งหมด ด้านการผลิตพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงดำเนินการช่วยเหลือด้านปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิก แต่อย่างไรก็ตามครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่เป็นชนเผ่าซึ่งมีอุปสรรคต่อการสื่อสารรวมทั้งเกษตรกรไม่ได้ให้ความสำคัญกับการผลิตกาแฟมากนักเนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตผักและพืชอายุสั้นเป็นหลัก สำหรับด้านการตลาดกาแฟในพื้นที่มีผู้ค้าผู้รวบรวมจำนวนน้อย

(S1 S2 W1 W2 W3 T1 T5 T6 T7) แนวทางเพื่อการพัฒนาด้านการตลาดในพื้นที่ควรเน้นการให้ความสำคัญแก่การแปรรูปเพื่อขายในรูปของกาแฟและต้องเน้นคุณภาพผลผลิตหลังการแปรรูปให้อยู่ในระดับมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งการแปรรูปควรดำเนินการในรูปแบบรวมศูนย์ที่อาจดำเนินการโดย

พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้คำแนะนำช่วยเหลือด้านการจัดการ รวมทั้งควรพิจารณาการใช้ระบบสมาชิกที่มีการนำผลประโยชน์ที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะมีให้แก่เกษตรกรมาใช้ในการจูงใจเกษตรกรให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกลุ่ม

(S1 S2 W1 W2 W3 O1 T1 T2 T3 T4) นอกจากนี้ควรพิจารณาการพัฒนาลาดในช่องทางของการกระจายผลผลิตผ่านโรงคั่วขนาดกลางและขนาดเล็กรวมทั้งผ่านโครงการหลวงภายใต้ความร่วมมือผ่าน สวพส. โดยการสร้างความเฉพาะของพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมการตลาด ซึ่งจะสร้างความแตกต่างให้กับกาแฟจากพื้นที่ที่สามารถทดแทนกาแฟจากพื้นที่อื่น แต่กาแฟจากพื้นที่อื่นไม่สามารถทดแทนกาแฟในพื้นที่ได้ ซึ่งการแสดงถึงความเฉพาะของกาแฟในพื้นที่ (Story) จะสามารถนำมาใช้ในการส่งเสริมการตลาดทั้งในส่วนของผู้บริโภคและผู้แปรรูปที่จะมาซื้อผลิตภัณฑ์กาแฟจากพื้นที่เพื่อการบริโภคหรือนำผลผลิตกาแฟจากพื้นที่ไปแปรรูปและจำหน่ายต่อไป

(5) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ละอ

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 35.50 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 0.75 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟน้อยมากโดยกาแฟไม่ใช่พืชหลักของเกษตรกรในพื้นที่แม้ว่าเกษตรกรได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

(S1 S2 W1 O1) การดำเนินการด้านการตลาดเกษตรกรควรขายในรูปแบบของกาแฟกะลา โดยการแปรรูปควรดำเนินการให้เป็นคุณภาพผลิตภัณฑ์ในระดับเดียวกัน การดำเนินการแปรรูปควรทำในรูปแบบรวมศูนย์ซึ่งอาจดำเนินการโดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงหรือกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำด้านการจัดการ พร้อมทั้งใช้ระบบสมาชิกที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ที่จะได้รับจากพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงหรือ สวพส. เพื่อจูงใจเกษตรกรให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

(S1 S2 O1 T1 T2) นอกจากนี้สำหรับการขายผลผลิตควรพิจารณากระจายผลผลิตผ่านโรงคั่วในลักษณะการขายที่กำหนดราคา ปริมาณ คุณภาพ ลักษณะเด่นเรื่องราวเฉพาะ รวมทั้งพิจารณาการกระจายผลผลิตผ่านโครงการหลวงภายใต้ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในระดับ สวพส.

(6) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 245.36 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 2.83 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟร้อยละ 2.30 ของรายได้ทั้งหมด แม้ว่าพื้นที่อยู่ในระดับความสูงไม่สูงมากแต่เกษตรกรบางส่วนมีความชำนาญในการทำกาแฟกะลา รวมทั้งพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงให้การส่งเสริมการผลิตโดยการให้ความรู้และการช่วยเหลือผลผลิตฟรีแก่เกษตรกร

(S1 S2 S3 W1 W2 W3 W4 W6 O1 O2 T1 T2) สำหรับแนวทางในด้านการพัฒนาการตลาดควรดำเนินการแปรรูปแบบรวมศูนย์เพื่อรักษาระดับคุณภาพให้สม่ำเสมอ ซึ่งอาจดำเนินการ โดยกลุ่มเกษตรกรหรือตัวแทนเกษตรกรที่มีศักยภาพ แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงควรให้คำแนะนำและช่วยเหลือในการจัดการกลุ่มและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงควรพิจารณาใช้ระบบเงินปันผลหรือระบบสมาชิกเพื่อจูงใจเกษตรกรให้ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

(S1 S3 O1 O2 W5 T1 T2 T3) นอกจากนี้การกระจายผลผลิตควรพิจารณากระจายผลผลิตผ่านโรงคั่วขนาดกลางหรือขนาดเล็กที่มีการตกลงล่วงหน้าด้านราคา ปริมาณ คุณภาพ และลักษณะเรื่องราวเฉพาะของกาแฟในพื้นที่

(7) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 216.18 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 1.61 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟร้อยละ 3.38 ของรายได้ทั้งหมด โดยกาแฟไม่ใช่พืชหลัก นอกจากนี้เกษตรกรยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการสวนกาแฟและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงนอกจากให้ความช่วยเหลือด้านคำแนะนำส่งเสริมแล้ว ยังให้ความช่วยเหลือในการจัดหาเครื่องมือแปรรูปกาแฟ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการให้คำแนะนำส่งเสริมยังมีอุปสรรคด้านการสื่อสารทำให้การดำเนินการทำได้จำกัด

(S1 S3 W2 W3 O1 T1) สำหรับการส่งเสริมด้านการตลาดควรส่งเสริมเกษตรกรขายผลผลิตในรูปแบบกาแฟกะลาโดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงควรดำเนินการเป็นตัวอย่าง พร้อมกับการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มหรือมีตัวแทนเพื่อการแปรรูปแบบรวมศูนย์ ซึ่งระยะแรกพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงควรให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำในการจัดการ พร้อมกับการใช้ระบบสมาชิกและระบบเงินปันผลจูงใจเกษตรกรให้เข้าร่วมและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

(S1 S2 S3 W1 W3 O1 O2 T3 T4) สำหรับผลผลิตกาแฟที่ได้จากการแปรรูปควรพิจารณาการกระจายผลผลิตผ่านโรงคั่วขนาดกลางหรือขนาดเล็กโดยประสานงานตกลงล่วงหน้าด้านปริมาณ ราคา คุณภาพ และพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงควรพิจารณาหาจุดเด่นหรือเรื่องราวเฉพาะของผลผลิตกาแฟจากพื้นที่ซึ่งจะเป็นการสร้างเอกลักษณ์ความเฉพาะให้กับกาแฟจากพื้นที่เพื่อจูงใจผู้บริโภคและคนกลางทางการตลาดในการนำกาแฟในพื้นที่ไปทำตลาดและให้ภาพของความเด่นเฉพาะของกาแฟจากพื้นที่ในการส่งเสริมการตลาดต่อไป

(8) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน

ครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตเฉลี่ยต่อครัวเรือน 461.88 กก พื้นที่ปลูกกาแฟต่อครัวเรือน 2.38 ไร่ สัดส่วนรายได้ที่มาจากกาแฟร้อยละ 15.41 ของรายได้ทั้งหมด โดยครัวเรือนเกษตรกรตั้งอยู่ห่างไกลกันการคมนาคมและการติดต่อสื่อสารระหว่างกันค่อนข้างลำบาก นอกจากนี้เกษตรกรยังขาดความรู้ ความชำนาญ และเทคโนโลยีเพื่อการแปรรูป (เครื่องมือ)

(S1 W1 W2 W4 O1 O2 T2 T3) สำหรับการพัฒนากาแฟควรส่งเสริมให้เกษตรกรขายผลผลิตในรูปแบบกาแฟกะลา โดยรักษาระดับคุณภาพของผลผลิตหลังการแปรรูปให้สม่ำเสมอซึ่งอาจทำได้โดยการดำเนินการแปรรูปแบบรวมศูนย์ที่มีการแปรรูปโดยกลุ่มเกษตรกรที่มีพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสนับสนุนให้คำแนะนำด้านการจัดการรวมทั้งควรนำระบบปันผลคืนแก่เกษตรกรมาใช้เพื่อจูงใจเกษตรกรที่เป็นสมาชิกปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

(S1 W3 T1 T3) สำหรับการกระจายผลผลิตผ่านโรงคั่วขนาดกลางและขนาดเล็กที่มีการตกลงประสานงานการขาล่วงหน้าเกี่ยวกับปริมาณ ราคา คุณภาพ รวมทั้งพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงควรพิจารณาถึงคุณภาพเรื่องราวเฉพาะของผลผลิตกาแฟจากพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเพื่อใช้ดำเนินการกลยุทธ์ในการส่งเสริมการตลาด

บทที่ 5

วิจารณ์ผลการวิจัย

ผลการศึกษาของการวิจัยนี้เป็นการดำเนินการเพื่อรองรับความต้องการผลการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมด้านการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้าของ สวพส. ที่มีการดำเนินการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง โดยการศึกษาครอบคลุมวัตถุประสงค์การศึกษาที่ประกอบด้วย (1) เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูงและในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง และ (2) เพื่อกำหนดแนะแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการด้านการตลาดกาแฟอาราบิก้าที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรและ/หรือองค์กรชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงภายใต้เงื่อนไขการจัดการด้านการตลาดในพื้นที่ โดยผลการศึกษาสามารถจำแนกเพื่อสรุปวัตถุประสงค์ข้างต้นซึ่งมีข้อสังเกตจากผลการศึกษาเริ่มจากภาพรวมการผลิตการตลาดกาแฟอาราบิก้าทั้งในและต่างประเทศ สภาพเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า ต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟอาราบิก้า สภาพการตลาดกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลและตลาดต่อเนื่อง และกลยุทธ์การผลิตการตลาดสำหรับกาแฟอาราบิก้า ทั้งนี้รายละเอียดของข้อสังเกตจากผลการศึกษาในแต่ละส่วนมีดังนี้

5.1 สภาพทั่วไปการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้า

การผลิตกาแฟอาราบิก้าของโลกในภาพรวมพบว่าปี 2256 มีปริมาณการผลิต 5.51 ล้านตัน ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาระหว่าง 2546-2556 ปริมาณการผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นปีละ 0.09 ล้านตัน คิดเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 1.79 ต่อปี ซึ่งเมื่อเทียบกับปริมาณการบริโภคกาแฟในภาพรวมพบว่าแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของปริมาณการบริโภคกาแฟมีมากกว่าซึ่งมีแนวโน้มการบริโภคเพิ่มปีละ 0.14 ล้านตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มของปริมาณการบริโภคเท่ากับร้อยละ 1.75 ต่อปี ซึ่งจะเห็นได้ว่าปริมาณความต้องการกาแฟเมื่อเทียบกับปริมาณการผลิตแล้วกาแฟอาราบิก้ายังมีแนวโน้มเป็นที่ต้องการของตลาดโดยสะท้อนจากราคากาแฟอาราบิก้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราการเพิ่มร้อยละ 7.06 ต่อปี ซึ่งราคากาแฟอาราบิก้าเฉลี่ยปี 2556 เท่ากับ 91.78 บาทต่อก.ก.

สำหรับการผลิตกาแฟอาราบิก้าในประเทศพบว่าพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิก้าปี 2556 มีพื้นที่ 68,594 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.66 ของพื้นที่ปลูกกาแฟทั้งประเทศ โดยในช่วงปี 2546-2556 พื้นที่ปลูกมีแนวโน้ม

เพิ่มขึ้น 5,124.81 ไร่ต่อปี คิดเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 13.75 ต่อปี ทั้งนี้พื้นที่ผลิตหลักร้อยละ 78.08 ของพื้นที่ปลูกทั้งหมดอยู่ในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ โดยปี 2556 มีพื้นที่ปลูกเท่ากับ 33,508 และ 20,051 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.85 และ 29.23 ของพื้นที่ปลูกทั้งหมด ซึ่งพื้นที่ปลูกในแหล่งผลิตหลักทั้งสองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 790.23 และ 460.16 ไร่ต่อปี คิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 10.02 และ 5.66 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับด้านผลผลิตกาแฟดิบปี 2556 มีปริมาณผลผลิตทั้งหมด 7,792 ตัน คิดเป็นร้อยละ 20.80 ของปริมาณการผลิตกาแฟทั้งประเทศ ผลผลิตจากแหล่งผลิตหลักในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 84.19 ของปริมาณการผลิตทั้งหมด โดยปี 2556 มีปริมาณผลผลิตเท่ากับ 3,565 และ 2,995 ตัน คิดเป็นร้อยละ 45.75 และ 38.44 ของปริมาณผลผลิตทั้งหมด เมื่อพิจารณาแนวโน้มของผลผลิตในระหว่างปี 2546-2556 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 78.66 และ 62.92 ตันต่อปี หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 14.86 และ 8.71 ต่อปี ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลผลิตต่อไร่พบว่าผลผลิตต่อไร่ในปี 2556 ผลผลิตเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 155.23 ก.ก.ต่อไร่ โดยในแหล่งผลิตหลักจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่มีผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 154.01 และ 175.01 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ

ด้านการค้าระหว่างประเทศพบว่าการแข่งขันของเมล็ดกาแฟจากต่างประเทศในระยะสั้น แนวโน้มไม่รุนแรง ทั้งนี้เนื่องจากกาแฟยังอยู่ในรายการของสินค้าอ่อนไหว (Sensitive List: SL) ซึ่งหมายถึงกาแฟเป็นสินค้าที่มีความสำคัญและการเปลี่ยนแปลงสภาพการแข่งขันของการค้าระหว่างประเทศจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวม ดังนั้นเพื่อพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้อุตสาหกรรมการผลิตกาแฟประเทศไทยโดยคณะกรรมการนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ และคณะอนุกรรมการพืชสวนจึงจัดให้กาแฟอยู่ในกลุ่มของสินค้าอ่อนไหว ซึ่งการนำเข้าต้องมีภาษีนำเข้า 5% และมีข้อกำหนดการนำเข้าอื่นๆ สำหรับสถานการณ์การนำเข้าส่งออกกาแฟพบว่าเมล็ดกาแฟยังมีแนวโน้มความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยการนำเข้าและส่งออกส่วนใหญ่ร้อยละ 96.79 และ 52.51 ของการนำเข้าและส่งออกทั้งหมดอยู่ในรูปของเมล็ดกาแฟ ซึ่งปี 2556 มีปริมาณการนำเข้า 34,208.41 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,186.40 ล้านบาท ขณะที่ส่งออกมีปริมาณ 177.08 ตัน คิดเป็นมูลค่า 31.45 ล้านบาท ส่งผลต่อการส่งออกสุทธิเท่ากับ -34,031.33 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ -2,154.94 ล้านบาท เมื่อพิจารณาแนวโน้มปริมาณการนำเข้าส่งออกระหว่างปี 2550-2556 พบว่าปริมาณการนำเข้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 5,722.66 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 381.34 ล้านบาทต่อปี ขณะที่การส่งออกมีแนวโน้มลดลง 622.65 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 29.55 ล้านบาทต่อปี ส่งผลต่อการส่งออกสุทธิลดลง 6,345.31 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่าลดลง 410.89 ล้านบาทต่อปี ประเทศต้นทางของการนำเข้าที่สำคัญคือเวียดนาม อินโดนีเซีย และลาว ขณะที่ประเทศปลายทางของการส่งออกสำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเยอรมนี

ด้านการผลิตกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษา ซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ศึกษา พื้นที่ขยายผล โครงการหลวง 8 แห่ง ประกอบด้วย (1) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่สลอง (2) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงวาวี (3) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงปางมะโอ (4) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงปางหิมนุ่น (5) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่ะล่อ (6) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงป่าแป๋ (7) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงสบโขง และ (8) พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงแม่สลอง และพื้นที่ศึกษาที่เป็นพื้นที่ปลูกกาแฟสำคัญ 3 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) พื้นที่โครงการพัฒนาค้อยตุง (2) พื้นที่ค้อยช้าง และ (3) พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีอายุเฉลี่ย 47.03 ปี ซึ่งน้อยกว่าในพื้นที่ปลูกกาแฟสำคัญที่มีอายุเฉลี่ย 50.95 ปี ขณะที่ระดับการศึกษาของทั้งสองกลุ่มพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แสดงถึงโอกาสของการยอมรับและการให้ความร่วมมือสำหรับการแนะนำส่งเสริมที่มากกว่า

สำหรับด้านทรัพยากรเพื่อการผลิตทางการเกษตรที่ครัวเรือนเกษตรกรถือครองพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีแรงงานเพื่อการเกษตรในครัวเรือนใกล้เคียงกัน โดยมีแรงงานเต็มเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 และ 2.39 คน ขณะที่มีแรงงานไม่เต็มเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 และ 1.81 คน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาด้านเงินทุนครัวเรือนพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีรายได้น้อยกว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญค่อนข้างมากแสดงถึงความสามารถในผลิตและการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรที่มีความจำกัดมากกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีรายได้ครัวเรือนสุทธิ 111,562.32 บาทต่อครัวเรือนต่อปี แบ่งเป็นรายได้สุทธิในและนอกภาคเกษตรเท่ากับ 85,378.42 และ 26,183.91 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ตามลำดับ ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีรายได้ครัวเรือนสุทธิ 204,066.39 บาทต่อครัวเรือนต่อปี แบ่งเป็นรายได้สุทธิในและนอกภาคเกษตรเท่ากับ 147,012.45 และ 57,053.95 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ตามลำดับ ทั้งนี้เกษตรกรในทั้งสองกลุ่มพื้นที่มีภาระหนี้สินเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก โดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีหนี้สินเฉลี่ย 70,510.61 บาท ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีหนี้สินเฉลี่ย 75,916.67 บาท สำหรับทรัพยากรที่ดินพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีที่ดินถือครองโดยเฉลี่ย 30.40 ไร่ ซึ่งมากกว่าที่ดินถือครองของเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญที่มีที่ดินถือครอง 26.78 ไร่ แต่อย่างไรก็ตามสัดส่วนของการใช้ที่ดินสำหรับการปลูกกาแฟของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงใช้ปลูกกาแฟเพียง 7.21 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.72 ของที่ดินถือครองทั้งหมด ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญใช้ที่ดินปลูกกาแฟ 23.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 85.88 ของที่ดินถือครองทั้งหมด

ด้านประสิทธิภาพการปลูกกาแฟพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมี ประสิทธิภาพการปลูกกาแฟน้อยกว่าโดยมีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 7.95 ปี ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ ปลูกกาแฟที่สำคัญมีประสิทธิภาพ 19.63 ปี ซึ่งเป็นผลจากการส่งเสริมในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง เป็นระยะเริ่มแรกที่มีระยะเวลาการส่งเสริมในแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงอยู่ระหว่าง 3-6 ปี สำหรับผลตอบแทนการผลิตพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตผลสดรวมทั้งหมด เฉลี่ยเท่ากับ 2,303.14 ก.ก.ต่อครัวเรือน คิดเป็นผลผลิตกะลาประมาณ 460.63 ก.ก.ต่อครัวเรือน สามารถ มีรายได้จากการปลูกกาแฟ 48,288.31 บาทต่อครัวเรือน ขณะที่พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญเกษตรกรมี ผลผลิตผลสดรวมทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 8,416.18 ก.ก.ต่อครัวเรือน คิดเป็นผลผลิตกะลาประมาณ 1,683.24 ก.ก.ต่อครัวเรือน สามารถมีรายได้จากการปลูกกาแฟ 148,437.51 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเป็นผล จากพื้นที่ปลูกกาแฟที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาผลผลิตผลสดต่อไร่ของกาแฟรวมทุกช่วงอายุกับช่วงอายุ กาแฟ 4-6 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่กาแฟที่ปลูกในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเริ่มให้ผลผลิตพบว่าในทั้งสอง ช่วงอายุเกษตรกรพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 257.11 และ 241.31 ก.ก.ต่อ ไร่ ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญที่ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 388.64 และ 388.97 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ โดยราคาผลผลิตผลสดและกะลาที่เกษตรกรได้รับในพื้นที่ขยายผล เฉลี่ยเท่ากับ 11.98 และ 84.51 บาทต่อก.ก. ขณะที่ในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญเกษตรกรได้รับราคาเฉลี่ย สูงกว่า โดยได้รับเท่ากับ 16.22 และ 86.86 บาทต่อก.ก. ซึ่งเป็นผลจากหลายปัจจัย เช่น คุณภาพผลผลิต ความจำกัดของตลาดรองรับ และอำนาจต่อรองของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง เป็นต้น

สำหรับต้นทุนการผลิตพบว่าการผลิตกาแฟช่วงปลูกปีแรกต้นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ขยาย ผลโครงการหลวงใกล้เคียงกับเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ โดยต้นทุนในพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงเฉลี่ยเท่ากับ 1,255.27 บาทต่อไร่ ขณะที่ในพื้นที่ปลูกกาแฟสำคัญมีต้นทุนเท่ากับ 1,139.45 บาทต่อไร่ สำหรับต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟเมื่อพิจารณาในช่วงอายุพร้อมเก็บเกี่ยว 4-6 ปี พบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีต้นทุนทั้งหมดต่ำกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟ ที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีต้นทุนด้านวัสดุปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี และต้นทุนการจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า (ตารางที่ 88) แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรในพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่และราคาที่เกษตรกรได้รับต่ำกว่าส่งผลให้กำไรที่ได้รับจึงต่ำกว่า เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ โดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงได้รับผลผลิตเฉลี่ย ต่อไร่ 241.31 ก.ก.ต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรได้รับ 11.98 บาทต่อ ก.ก. รายได้รวม 2,890.90 บาทต่อไร่ และ กำไร 437.48 บาทต่อไร่

ตารางที่ 88 เปรียบเทียบต้นทุนผลตอบแทนเฉลี่ยของการผลิตกาแฟในช่วงอายุกาแฟ 4-6 ปี ระหว่างเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงกับพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ ปีการผลิต 2556/57

รายการ	พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง	พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ
ต้นทุนทั้งหมด	2,453.42	3,653.00
ต้นทุนผันแปร	1,855.99	3,191.83
- ต้นทุนวัสดุปัจจัย	409.06	836.33
- ต้นทุนแรงงานจ้าง	585.85	1,558.75
- ต้นทุนแรงงานครัวเรือน	851.17	760.39
- ต้นทุนแรงงานเครื่องจักร	9.91	36.36
ต้นทุนคงที่	597.43	461.17
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	241.31	388.97
ราคาที่เกี่ยวข้องขายได้	11.98	16.22
รายได้รวม	2,890.90	6,309.15
กำไร	437.48	2,656.15
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	2,062.61	2,425.43
ต้นทุนทั้งหมดต่อ ก.ก.	10.17	9.39
กำไรต่อ ก.ก. ผลสด	1.81	6.83
รวมต้นทุนแปรูปกะลา	136.49	301.71
ผลผลิตหลังแปรรูป (ก.ก. กะลา)	48.26	77.79
ต้นทุนต่อ ก.ก. กะลา	53.66	50.84
ราคาผลผลิตกะลา	84.51	86.86
รายได้รวมในการขายกะลา	4,078.63	6,757.25
กำไรจากการขายกะลา	1,488.72	2,802.54
รายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสด	3,021.38	4,251.15
กำไรจากการขายกะลาต่อ ก.ก.	30.85	36.02

ที่มา: จากการสำรวจ

ซึ่งจากการผลิตดังกล่าวคิดเป็นต้นทุนต่อก.ก. 10.17 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก. 1.81 บาทต่อก.ก. ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 388.97 ก.ก.ต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรได้รับ 16.22 บาทต่อก.ก. รายได้รวม 6,309.15 บาทต่อไร่ และกำไร 2,656.15 บาทต่อไร่ ซึ่งจากการผลิตดังกล่าวคิดเป็นต้นทุนต่อก.ก. 9.39 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก. 6.83 บาทต่อก.ก. นอกจากนี้พบว่าหากนำผลผลิตแปรรูปเป็นกาแฟและลาเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะได้รับกำไรต่อไร่น้อยกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ โดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีต้นทุนแปรรูปทั้งหมด 136.49 บาทต่อไร่ ได้ผลผลิตกะลา 48.26 ก.ก. ราคาที่เกษตรกรขายได้ 84.51 บาทต่อก.ก. รายได้รวมทั้งหมด 4,078.63 บาทต่อไร่ กำไรจากการขายกะลา 1,488.72 บาทต่อไร่ ต้นทุนต่อก.ก.กะลา 53.66 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก.กะลา 30.85 บาทต่อก.ก. ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีต้นทุนแปรรูปทั้งหมด 301.71 บาทต่อไร่ ได้ผลผลิตกะลา 77.79 ก.ก. ราคาที่เกษตรกรขายได้ 86.86 บาทต่อก.ก. รายได้รวมทั้งหมด 6,757.25 บาทต่อไร่ กำไรจากการขายกะลา 2,802.54 บาทต่อไร่ ต้นทุนต่อก.ก.กะลา 50.84 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก.กะลา 36.02 บาทต่อก.ก.

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟในพื้นที่ศึกษาพบว่าการผลิตกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงยังมีศักยภาพและสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรเมื่อพิจารณาจากกำไรและรายได้สุทธิเหนือต้นทุนผันแปรเงินสดที่เกษตรกรได้รับ ซึ่งจะเห็นได้ว่านโยบายส่งเสริมหรือขยายการผลิตกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสามารถดำเนินการได้เมื่อพิจารณาจากศักยภาพการผลิตและปริมาณความต้องการกาแฟอาราบิก้าในภาพรวมยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและระบบการตลาดในพื้นที่เป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อการยกระดับผลิตภาพและผลตอบแทนการผลิตกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ นอกจากนี้การพัฒนาระบบฐานข้อมูลพื้นที่ปลูกและฐานข้อมูลการตลาดที่ชัดเจนทั้งระบบเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจกำหนดนโยบายเพื่อการส่งเสริมการผลิตในแต่ละพื้นที่ได้ถูกต้องมากขึ้น

5.2 สภาพการตลาดกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลและตลาดต่อเนื่อง

ผลผลิตกาแฟอาราบิก้าจากเกษตรกรส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 ของผลผลิตทั้งหมดทั้งในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญจะกระจายผ่านคนกลางทางการตลาดในรูปแบบของกาแฟผลสดและแนวโน้มในอนาคตจะเป็นในรูปแบบของการรับซื้อกาแฟผลสดจากเกษตรกรของคนกลางทางการตลาดไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าหรือตัวแทนผู้รวบรวมในและนอกแหล่งผลิต ผู้แปรรูปหรือโรงคั่ว

กาแฟทั้งรายใหญ่และรายย่อย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากความพยายามในการรักษาระดับและความสม่ำเสมอของคุณภาพกาแฟกะลา ดังนั้นคนกลางทางการตลาดจึงมีแนวโน้มที่จะรับซื้อผลผลิตกาแฟผลสดจากเกษตรกรและนำมาแปรรูปเองในรูปแบบรวมศูนย์ ซึ่งการแปรรูปภายใต้กระบวนการแปรรูปเดียวกันจะสามารถรักษาระดับและความสม่ำเสมอของคุณภาพกาแฟกะลาได้ตามที่ต้องการ โดยการดำเนินการรับซื้อวัตถุดิบกาแฟผลสดจากเกษตรกรคนกลางทางการตลาดดังกล่าวจะให้ความสำคัญต่อคุณภาพผลผลิตกาแฟผลสด ซึ่งต้องมีความสดใหม่ไม่เก็บไว้นานเกินไป ผลกาแฟต้องสุกสีของผลต้องสีแดง สีส้มปนแดงน้อที่สุด เช่น ลูกกาแฟที่ไม่สุกสีเขียว เศษดอกคั่วต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้หากคุณภาพของผลผลิตผลสดของเกษตรกรไม่ได้ตามกำหนดส่วนใหญ่จะถูกปฏิเสธการรับซื้อหรือให้เกษตรกรทำการคัดคุณภาพกาแฟผลสดใหม่ตามที่กำหนดจึงจะรับซื้อ แต่อย่างไรก็ตามในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงบางพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สอง สบโขง ปางหินฝน แม่มะลอ และปางมะโอ ที่มีข้อจำกัดด้านการตลาดในการขายกาแฟผลสด เช่น จำนวนพ่อค้าผู้รับซื้อ การเข้าถึงตลาดที่ต้องใช้เวลานาน ทำให้เกษตรกรแต่ละรายต้องทำการแปรรูปเป็นกาแฟกะลาเพื่อจำหน่ายเนื่องจากไม่สามารถเก็บผลผลิตเพื่อรอการขายได้ หรือต้องนำผลผลิตกาแฟผลสดไปขายนอกพื้นที่ หรือติดต่อพ่อค้าจากนอกพื้นที่มารับซื้อ นอกจากนี้ในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญบางพื้นที่คือพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการแปรรูปและขายในรูปแบบของกาแฟกะลา ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีความชำนาญและเกษตรกรเองให้ความสำคัญกับความถูกต้องของกระบวนการแปรรูปทั้งในด้านคุณภาพเมล็ดกาแฟที่จะได้รับและผลตอบแทนที่จะได้รับ จึงทำให้เป็นแรงจูงใจสำหรับเกษตรกรในการทำการแปรรูปอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอในวิธีปฏิบัติของเกษตรกรแต่ละราย

สำหรับการกระจายผลผลิตพบว่าช่องทางการตลาดในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงไม่ซับซ้อน ส่วนใหญ่ผลผลิตจะกระจายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมทั้งในและนอกพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ที่ใกล้แหล่งตลาด เช่น พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี เกษตรกรจะมีทางเลือกในการขายและมีคนกลางทางการตลาดที่จะรับซื้อจำนวนมากว่าที่อื่นทำให้การกระจายผลผลิตจากเกษตรกรเป็นไปได้หลายช่องทาง สำหรับกรณีของเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญการกระจายผลผลิตโดยส่วนใหญ่จะกระจายผ่านช่องทางการตลาดที่มีความแน่นอน เช่น โครงการพัฒนาอ้อยสูง โครงการหลวง และผู้แปรรูปรายใหญ่ในพื้นที่ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีทางเลือกทางการตลาดในการขายผลผลิตผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมทั้งในและนอกพื้นที่ซึ่งมีให้เลือกในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามการที่เกษตรกรจะเลือกขายผลผลิตได้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น ต้องเป็นสมาชิก หรือต้องขายผลผลิตให้ครบตามข้อกำหนดของผู้รับซื้อประจำก่อน เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญจะมีแรงจูงใจใน

การรักษาระดับปริมาณการผลิตและพัฒนากระบวนการผลิตจากผลผลิตจากความแน่นอนของตลาดที่สามารถขายผลผลิตได้ สำหรับต้นทุนค่าขนส่งเพื่อการจำหน่ายผลผลิตพบว่าต้นทุนการขนส่งของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีต้นทุนการขนส่งเท่ากับ 0.4813 บาทต่อก.ก. ซึ่งสูงกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญที่มีต้นทุนค่าขนส่งเท่ากับ 0.2874 บาทต่อก.ก.

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการชำระเงินของคนกลางทางการตลาดแก่เกษตรกรพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงส่วนใหญ่ได้รับการชำระเงินทันทีหลังการซื้อขาย แต่จะมีเฉพาะพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองที่เกษตรกรได้รับเงินหลังจากการส่งมอบประมาณ 14 วัน ซึ่งเมื่อพิจารณาการชำระเงินแก่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญพบว่าทุกพื้นที่จะชำระเงินแก่เกษตรกรหลังจากส่งมอบไปแล้วประมาณไม่เกิน 1 เดือนสำหรับพื้นที่โครงการพัฒนาคอกสูงและพื้นที่โครงการหลวงป่าเมี่ยง แต่สำหรับพื้นที่คอกช้างเกษตรกรจะได้รับเงินหลังจากส่งมอบ 1-3 เดือน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกขายกาแฟให้ของเกษตรกรซึ่งพบว่าในภาพรวมเกษตรกรจะพิจารณาราคาที่ผู้รับซื้อเสนอขาย การจ่ายเป็นเงินสด ความน่าเชื่อถือและความน่าเชื่อถือ ซึ่งหากเป็นเกษตรกรในพื้นที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะให้ความสำคัญกับเรื่องราคาราคามากที่สุด ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญจะพิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้รับซื้อเป็นสำคัญมากที่สุด

ลักษณะของผู้รวบรวมในพื้นที่พบว่าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงผู้รวบรวมส่วนใหญ่จะเป็นผู้รวบรวมประเภทพ่อค้าในแหล่งผลิตยกเว้นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝนและสบโขงที่ผู้รวบรวมเป็นพ่อค้าจากภายนอกพื้นที่ ซึ่งผู้รวบรวมจะทำการซื้อผลผลิตกาแฟทั้งในรูปแบบของผลสดและกะลาและขายต่อให้ผู้ค้าส่งมือถัดไปในและนอกพื้นที่ รวมทั้งขายต่อให้กับผู้แปรรูปทั้งในและนอกพื้นที่ นอกจากนี้ในบางพื้นที่จะมีผู้รวบรวมประเภทตัวแทนซึ่งทำการซื้อกาแฟแทนผู้แปรรูปที่อยู่ทั้งในและนอกแหล่งผลิต โดยผู้รวบรวมในแหล่งผลิตส่วนใหญ่จะซื้อผลผลิตในรูปแบบผลสดจากเกษตรกรในพื้นที่เพื่อนำมาแปรรูปเป็นกาแฟกะลา ซึ่งราคารับซื้อจะอ้างอิงจากผู้แปรรูปหลักหรือรายใหญ่ เช่น บริษัทคอกช้าง และโครงการหลวง

เมื่อพิจารณาในด้านคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อเมื่อเทียบกับความต้องการของพ่อค้าผู้รวบรวมพบว่าในพื้นที่ขยายผลบางพื้นที่ที่มีคุณภาพของผลผลิตกาแฟไม่ตรงกับความต้องการของผู้ค้าซึ่งได้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองมีปัญหาการปนของผลเขียว พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีและคอกช้างมีปัญหาเกี่ยวกับความสดของผลผลิต พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอมีปัญหาเกี่ยวกับความสุกที่ดูจากสีของผลสด พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีปัญหาเกี่ยวกับผลเขียวปนและผลมี

ดำเนิน ขณะที่ในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ ได้แก่พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีปัญหาเกี่ยวกับความสด การปนผลเขียว และมอด ซึ่งปัญหาข้างต้นทำให้พ่อค้าผู้แปรรูปมีการปฏิเสธการรับซื้อเมื่อเกษตรกรนำผลผลิตมาขายให้แต่ละครั้ง สำหรับการรับซื้อผลผลิตกาแฟกะลาของพ่อค้าผู้รวบรวมพบว่า ปัญหาที่พบเกี่ยวกับคุณภาพที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ค้ามีในหลายพื้นที่ โดยพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอมีเกษตรกรบางรายมีปัญหาเกี่ยวกับสีกะลาที่ไม่ขาว มีดำหนิของกะลา และมีความชื้นมากกว่ากำหนด พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีเกษตรกรมีปัญหาบ้างในด้านสีของกะลาที่ไม่ขาวและมีความชื้นมาก ขณะที่ปัญหาที่พบในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญคือในพื้นที่โครงการพัฒนาออยดุงเกษตรกรบางรายมีปัญหาเกี่ยวกับสีของกะลาที่ไม่ขาวและความชื้นที่มาก ส่วนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยงมีปัญหาเกี่ยวกับดำหนิของกาแฟกะลาจากมอด นอกจากนี้หากประเมินระดับความพึงพอใจของพ่อค้าผู้รวบรวมจากผลผลิตกาแฟผลสดพบว่ากาแฟผลสดของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ กับกาแฟผลสดของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมรายย่อย พบว่าคุณภาพกาแฟผลสดของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงดีกว่ากาแฟผลสดของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมในด้านสีและความสด สำหรับผลผลิตกาแฟกะลาพบว่าคุณภาพกาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงดีกว่ากาแฟกะลาของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมทั้งในด้านของสี ขนาดกะลา สิ่งเจือปน ความชื้น และกลิ่น โดยสิ่งที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือความชื้น รองลงมาคือ สี สิ่งเจือปน กลิ่น และขนาดของกะลา ตามลำดับ

สำหรับผู้แปรรูปกาแฟสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ตามปริมาณของวัตถุดิบผลผลิตกาแฟกะลาที่นำไปแปรรูป คือ ผู้แปรรูปขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก โดยผู้แปรรูปขนาดใหญ่มีความต้องการใช้กาแฟกะลาประมาณมากกว่า 1,000 ตันสารกาแฟต่อปีหรือมากกว่า 1,300 ตันกะลาต่อปี ขณะที่ผู้แปรรูปขนาดกลางต้องการใช้ 200-1,300 ตัน และขนาดเล็กมีความต้องการใช้น้อยกว่า 200 ตัน ทั้งนี้ลักษณะของโรงผู้แปรรูปขนาดใหญ่นอกจากใช้ผลผลิตกาแฟกะลามากแล้วยังมีปริมาณการจำหน่ายและช่องทางการจำหน่ายมาก เช่น Amazon Black canyon เป็นต้น นอกจากนี้จะไม่รับซื้อตรงจากเกษตรกรแต่จะรับซื้อผ่านพ่อค้าส่งหรือผู้รวบรวม สำหรับลักษณะกาแฟสารที่ต้องการจะเป็นไปตามมาตรฐานทั่วไป คือมีสีเขียวอมฟ้า ความชื้นไม่เกิน 12% เมล็ดไม่แตกหัก สะอาดไม่มีสิ่งเจือปน โดยการซื้อแต่ละครั้งจะดูทั้งลักษณะภายนอกและ cup test และกลุยุทธ์เพื่อการแข่งขันคือการรักษาความสม่ำเสมอของคุณภาพและรสชาติของกาแฟ กรณีของผู้แปรรูปขนาดกลาง เช่น บริษัทออยช้าง บริษัท AAA บริษัท VPP บริษัท Hillkoff บริษัท Bluekoff โครงการหลวง โครงการพัฒนาออยดุง จะรับซื้อวัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นกาแฟผลสดมาทำการแปรรูปเป็นกาแฟกะลาและเมล็ดกาแฟเอง โดยจะรับซื้อทั้งจากเกษตรกรและผู้ค้าส่ง

หรือผู้รวบรวม ซึ่งลักษณะของกาแฟผลสดที่ต้องสดไม่เก็บไว้นาน มีสีแดงหรือสีเหลือง (ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์) และไม่มีสิ่งเจือปน หากเป็นกาแฟกะลาแล้วสีกะลาต้องขาวนวล ความชื้นไม่เกิน 10% ไม่มีกลิ่นอับกลิ่นรา ไม่มีสิ่งเจือปน บางรายกำหนดแหล่งที่เพาะปลูกที่สูงตั้งแต่ 800 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป กลยุทธ์การรับซื้อจะใช้การแข่งขันด้านราคาและการจ่ายเงินสด สำหรับกลยุทธ์การขายจะเน้นการรักษาคุณภาพที่สม่ำเสมอ การผลิตผลิตภัณฑ์เฉพาะ ลีดที่มีความพิเศษทั้งคุณลักษณะและเรื่องราวของกาแฟ เช่น ความพิเศษของแหล่งปลูก เป็นต้น สำหรับกรณีผู้แปรรูปขนาดเล็กจะรับซื้อกาแฟกะลาและเมล็ดกาแฟทั้งจากเกษตรกรและคนกลางอื่น ซึ่งจะนำมาคั่วและขายในร้านตนเองและขายต่อร้านอื่น กลยุทธ์ที่นำมาใช้จะเป็นการหาแหล่งผลิตเฉพาะเพื่อนำมาคั่วทำตลาดกาแฟที่มาพร้อมกับเรื่องราวความเฉพาะของกาแฟ เช่น ความพิเศษของแหล่งผลิตหรือกระบวนการผลิต เป็นต้น

เมื่อพิจารณาแนวทางการให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะกาแฟของเกษตรกรพบว่าสำหรับกาแฟผลสดเกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือสีของผลกาแฟ รองลงมาคือความสด ส่วนกาแฟกะลาเกษตรกรให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้นและสี สำหรับผู้รวบรวมจะให้ความสำคัญกับความสดของกาแฟผลสดเป็นหลัก สำหรับกาแฟกะลาจะให้ความสำคัญกับความชื้น สิ่งเจือปน และสีของกะลา ตามลำดับ กรณีของผู้แปรรูปหรือโรงคั่วพบว่าโรงคั่วให้สีของผลกาแฟสำคัญที่สุด รองลงมาคือความสด สิ่งเจือปน และความสมบูรณ์ของเมล็ด ตามลำดับ ส่วนกาแฟกะลาโรงคั่วให้ความสำคัญมากที่สุดคือความชื้น รองลงมาคือสีของกะลา กลิ่น และความสมบูรณ์ของเมล็ด ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาถึงลำดับการให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟในภาพรวมพบว่ากรณีกาแฟผลสดทั้งเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ในทุกพื้นที่ ให้ความสำคัญกับสีของผลกาแฟเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความสด/สิ่งเจือปน นอกจากนี้พบว่าพ่อค้าและโรงคั่วโดยมากจะไม่ให้ความสำคัญกับขนาดของผลกาแฟ ขณะที่เกษตรกรในเกือบทุกพื้นที่ (ยกเว้นาวี) ยังให้ความสำคัญกับขนาดของผลกาแฟ จากลักษณะข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการส่งต่อของข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะกาแฟที่มีคุณภาพระหว่างแต่ละส่วนของโซ่อุปทานทำได้ค่อนข้างดี ส่งผลให้เกษตรกรสามารถทำกาแฟผลสดค่อนข้างได้คุณภาพตามที่โรงคั่วต้องการ สำหรับกาแฟกะลาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อคุณภาพและเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ให้ความสำคัญได้แก่ ความชื้น สี สิ่งเจือปน ขนาด และกลิ่นของกะลา ตามลำดับ

5.3 กลยุทธ์การผลิตการตลาดสำหรับกาแฟอราบิก้า

สำหรับการดำเนินการส่งเสริมกาแฟอราบิก้าในแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะมีรายละเอียดต่างกันทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการดำเนินการส่งเสริมและการพัฒนา กลยุทธ์เพื่อสร้างโอกาสและลดข้อจำกัดต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามหากมองในภาพรวมของการดำเนินการ ส่งเสริมการผลิตกาแฟอราบิก้าของ สวพส. พบว่าจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ที่สำคัญสามารถ สรุปได้คือ การส่งเสริมมีจุดแข็ง ประกอบด้วย พื้นที่ส่งเสริมส่วนใหญ่มีความเหมาะสมด้านความสูง ของพื้นที่ ที่ดินในพื้นที่ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากการผลิตในระยะเริ่มแรก การดำเนินการ โดย หน่วยงานของรัฐและมีชื่อของโครงการหลวง การได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร เอกชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่จุดอ่อน ประกอบด้วย การขาดนโยบายด้านการตลาดที่ ชัดเจนทั้งในด้านการซื้อขาย ข้าราชการตลาด และการพัฒนาตลาด การขาดการบูรณาการของนโยบาย การผลิตและการตลาด การขาดการบูรณาการด้านนโยบายการตลาดกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จำนวน บุคลากรด้านการตลาดที่ไม่เพียงพอ การขาดงบประมาณในการดำเนินนโยบายด้านการตลาด การขาด การประเมินศักยภาพด้านการตลาดก่อนการส่งเสริมการผลิต และการไม่มีนโยบายผูกมัดหรือระบบ สมาชิกในการส่งเสริมเพื่อรองรับการดำเนินการทางนโยบาย สำหรับกรณีที่ สวพส. ต้องซื้อผลผลิตหรือ ประสานงานกับผู้ค้าในการซื้อ เพื่อเป็นกลไกให้เกษตรกรนำผลผลิตที่ได้มาจำหน่ายให้แก่พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งหากไม่มีนโยบายผูกมัดหรือระบบสมาชิกดังกล่าวทำให้การรวบรวม ผลผลิตกาแฟให้ได้ตามเป้าหมายที่ได้รับคำสั่งซื้อทำได้ยาก หรืออาจทำให้ สวพส. ขาดความน่าเชื่อถือ จากผู้ค้าในการประสานงาน

นอกจากนี้ด้าน โอกาสสำหรับการส่งเสริมประกอบด้วยโอกาสที่มาจากความต้องการบริโภค กาแฟเพิ่มมากขึ้น การมีการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้กาแฟ เช่น กลุ่ม Thai Quality coffee เพื่อเป็นศูนย์กลาง ข้าราชการข้อมูลสำหรับการซื้อขายกาแฟของไทย รวมทั้งช่วยในการพัฒนาคุณภาพกาแฟ การเพิ่มขึ้นของ โรงคั่วขนาดเล็ก และร้านกาแฟที่มีที่ตัวเอง ซึ่งเน้นการทำการตลาดโดยการระบุเรื่องราว (Story) ของ กาแฟจากพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ การมีจำนวนของช่องทางการตลาดที่เพิ่มมากขึ้น การได้รับการ ปกป้องทางการค้าจากเมล็ดกาแฟต่างประเทศ ขณะที่การส่งเสริมมีอุปสรรคที่สำคัญคือเกษตรกรยังขาด ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของคุณภาพกาแฟ ทำให้ได้ผลผลิตกาแฟคุณภาพไม่ดีและไม่สม่ำเสมอ แนวโน้มของการขาดแคลนแรงงาน และแนวโน้มการเพิ่มขึ้นและแพร่กระจายของโรคแมลงศัตรูพืช

บนพื้นฐานของจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคข้างต้น สามารถเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหรือกลยุทธ์เพื่อการส่งเสริมการตลาดกาแฟในภาพรวมของ สวพส. ดังนี้

(1) ควรสนับสนุนการแปรรูปกาแฟละคุณภาพดีและจำแนกผลผลิตตามคุณลักษณะผลิตภัณฑ์กะลาให้มีคุณลักษณะเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่ปลูกกาแฟอยู่ห่างไกลและกรรมนาคมไม่สะดวก การแปรรูปกาแฟผลสดให้อยู่ในรูปกาแฟกะลาจะช่วยให้เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรมีทางเลือกในการขายมากขึ้น นอกจากนี้พบว่าในปัจจุบันผู้ใช้กาแฟ เช่น โรงคั่วต่างๆ จะคำนึงถึงความสม่ำเสมอของคุณภาพกาแฟกะลาที่ใช้เป็นวัตถุดิบ รวมทั้งหลายโรงคั่วพร้อมที่จะเข้ามาแนะนำเกษตรกรถึงลักษณะของกาแฟกะลาที่ทางโรงคั่วต้องการ ดังนั้นทาง สวพส. ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่รวมผลผลิตกันเพื่อทำกะลาที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

(2) ศูนย์ประสานและกระจายข่าวสารระหว่างพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ กับผู้ใช้กาแฟ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีผู้ใช้กาแฟ เช่น โรงคั่วขนาดเล็กเกิดใหม่จำนวนมาก ทำให้ปริมาณความต้องการกาแฟในตลาดเพิ่มสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ใช้กาแฟเหล่านี้หลายรายที่ยังไม่รู้จักกาแฟที่ทาง สวพส. ทำการส่งเสริมผ่านพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ ดังนั้น สวพส. ควรเพิ่มบทบาทในการประชาสัมพันธ์พื้นที่เพาะปลูกกาแฟภายใต้พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลการผลิต คุณภาพ และลักษณะเฉพาะ (Story) ของผลผลิตกาแฟจากแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเพื่อทำการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของ สวพส. เอง หรือเว็บไซต์/เวบเพจขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับกาแฟ เช่น กลุ่ม Thai quality coffee รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอื่นๆ

(3) การจัดอบรมการแปรรูปและเก็บรักษากาแฟละคุณภาพดีให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและเกษตรกร ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าคุณภาพกาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวมมากนัก ดังนั้นทาง สวพส. จึงควรมีการจัดฝึกอบรมวิธีการแปรรูปกะลาและการเก็บรักษาให้แก่เจ้าหน้าที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและเกษตรกรผู้ปลูก นอกจากนี้ในการอบรมควรชี้หรือแสดงให้เห็นให้เกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เห็นถึงกระบวนการแปรรูปที่มีผลต่อคุณภาพกาแฟที่ชัดเจน

(4) การจัดระบบสมาชิกเพื่อรวบรวมผลผลิต เนื่องจากจากปัญหาที่ทาง สวพส. ไม่สามารถรวบรวมกาแฟกะลาได้ตามคำสั่งซื้อที่ได้ประสานงานตกลงกับโรงคั่วไว้ รวมทั้งปัญหาการประสานงานด้านการตลาดกับผู้ค้าที่แต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงไม่สามารถบอกปริมาณกาแฟกะลาที่จะ

สามารถรวบรวมได้ในแต่ละครั้ง เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง ซึ่งเมื่อเกษตรกรจะขายผลผลิตจะเลือกช่องทางขายโดยพิจารณาจากราคาเป็นหลัก ดังนั้นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถรวบรวมผลผลิตให้กับผู้ค้าที่ประสานตกลงไว้ได้ ส่งผลต่อความเชื่อถือของ สวพส. และเกษตรกรในพื้นที่ในระยะยาว จากปัญหาดังกล่าวนี้นี้ สวพส. ควรพิจารณาการใช้ระบบสมาชิกในการประสานประโยชน์ระหว่างการส่งเสริมช่วยเหลือด้านการผลิตกับการประสานงานด้านการตลาด ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ สวพส. สามารถดำเนินการประสานงานด้านการตลาดได้ดีและสร้างความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

(5) การสร้างเครือข่ายกาแฟ สืบเนื่องจากข้อจำกัดอย่างหนึ่งของทาง สวพส. คือขาดนโยบาย บุคลากร และงบประมาณด้านการตลาดกาแฟ ดังนั้นการสร้างเครือข่ายกาแฟกับหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเข้มแข็งด้านการตลาดกาแฟโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มูลนิธิโครงการหลวง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการตลาดกาแฟที่ทาง สวพส. ทำการส่งเสริม

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย

6.1 สรุป

การวิจัยนี้เป็นการดำเนินการเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการส่งเสริมด้านการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้าของ สวพส. ซึ่ง สวพส. มีการดำเนินการส่งเสริมการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง โดยวัตถุประสงค์การศึกษาประกอบด้วย (1) เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลการผลิตและการตลาดกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูงและในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวง และ (2) เพื่อกำหนดแนะแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการด้านการตลาดกาแฟอาราบิก้าที่เหมาะสมสำหรับเกษตรกรและ/หรือองค์กรชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงภายใต้เงื่อนไขการจัดการด้านการตลาดในพื้นที่

ขอบเขตการศึกษาครอบคลุมการผลิตการตลาดกาแฟอาราบิก้าในปีการผลิต 2556/57 การนำเข้าส่งออกกาแฟครอบคลุมปี 2550-2556 และพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยแหล่งผลิตกาแฟอาราบิก้า 11 พื้นที่ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง 8 พื้นที่ คือ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสบโขง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอ พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝน และพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่มะลอ (2) พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ 3 พื้นที่ คือ พื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง พื้นที่ดอยช้าง และพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง โดยข้อมูลสำหรับการศึกษารวบรวมด้วยข้อมูลปฐมภูมิที่รวบรวมโดยการสัมภาษณ์ตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 148 ราย และคนกลางทางการตลาดจำนวน 37 ราย และข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากข้อมูลและเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานต่างๆ ที่รวบรวมและเผยแพร่ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับต้นทุนผลตอบแทนการผลิต ระบบการตลาด จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค โอกาส และกลยุทธ์เพื่อการพัฒนากาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

ผลการศึกษาพบว่าการผลิตกาแฟอาราบิก้าของโลกในภาพรวมพบว่าปี 2256 มีปริมาณการผลิต 5.51 ล้านตัน ในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาระหว่าง 2546-2556 ปริมาณการผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นปีละ 0.09 ล้านตัน คิดเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 1.79 ต่อปี และปริมาณการบริโภคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นปีละ 0.14

ล้านตัน คิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 1.75 ต่อปี ซึ่งจะเห็นได้ว่ากาแฟอราบิกายังเป็นที่ต้องการของตลาด โดยสะท้อนจากราคากาแฟอราบิก้าที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในอัตราการเพิ่มร้อยละ 7.06 ต่อปี ซึ่งราคากาแฟอราบิก้าเฉลี่ยปี 2556 เท่ากับ 91.78 บาทต่อก.ก.

สำหรับการผลิตกาแฟอราบิก้าในประเทศพบว่าพื้นที่ปลูกกาแฟอราบิก้าปี 2556 มีพื้นที่ 68,594 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 21.66 ของพื้นที่ปลูกกาแฟทั้งประเทศ โดยพื้นที่ปลูกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 5,124.81 ไร่ ต่อปี คิดเป็นอัตราเพิ่มร้อยละ 13.75 ต่อปี โดยพื้นที่ผลิตหลักร้อยละ 78.08 ของพื้นที่ปลูกทั้งหมดอยู่ใน จังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ ซึ่งพื้นที่ปลูกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 790.23 และ 460.16 ไร่ต่อปี คิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 10.02 และ 5.66 ต่อปี ตามลำดับ สำหรับด้านผลผลิตกาแฟอราบิก้าปี 2556 มีปริมาณผลผลิตทั้งหมด 7,792 ตัน โดยผลผลิตจากแหล่งผลิตหลักในจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่ ปี 2556 มีปริมาณผลผลิตเท่ากับ 3,565 และ 2,995 ตัน คิดเป็นร้อยละ 45.75 และ 38.44 ของปริมาณผลผลิตทั้งหมด และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 78.66 และ 62.92 ตันต่อปี หรือคิดเป็นอัตราการเพิ่มร้อยละ 14.86 และ 8.71 ต่อปี สำหรับผลผลิตต่อไร่พบว่าผลผลิตต่อไร่ในปี 2556 ผลผลิตเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 155.23 ก.ก.ต่อไร่ โดยในแหล่งผลิตหลักจังหวัดเชียงรายและเชียงใหม่มีผลผลิตต่อไร่เท่ากับ 154.01 และ 175.01 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ

ด้านการค้าระหว่างประเทศพบว่ากาแฟยังอยู่ในรายการของสินค้าอ่อนไหว (Sensitive List: SL) ซึ่งการนำเข้าต้องมีภาษ้นำเข้า 5% และมีข้อกำหนดการนำเข้าอื่นๆ สำหรับสถานการณ์การนำเข้าส่งออกกาแฟพบว่าเม็ดเงินนำเข้ามีแนวโน้มความต้องการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2556 มีปริมาณการนำเข้า 34,208.41 ตัน คิดเป็นมูลค่า 2,186.40 ล้านบาท ขณะที่ส่งออกมีปริมาณ 177.08 ตัน คิดเป็นมูลค่า 31.45 ล้านบาท ส่งผลต่อการส่งออกสุทธิเท่ากับ -34,031.33 ตัน คิดเป็นมูลค่าเท่ากับ -2,154.94 ล้านบาท เมื่อพิจารณาแนวโน้มปริมาณการนำเข้าส่งออกระหว่างปี 2550-2556 พบว่าปริมาณการนำเข้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 5,722.66 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 381.34 ล้านบาทต่อปี ขณะที่การส่งออกมีแนวโน้มลดลง 622.65 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 29.55 ล้านบาทต่อปี ส่งผลต่อการส่งออกสุทธิลดลง 6,345.31 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่าลดลง 410.89 ล้านบาทต่อปี ประเทศต้นทางของการนำเข้าที่สำคัญคือเวียดนาม อินโดนีเซีย และลาว ขณะที่ประเทศปลายทางของการส่งออกสำคัญ คือ สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเยอรมันนี

ด้านการผลิตกาแฟอราบิก้าบนพื้นที่สูง โดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษาพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีอายุเฉลี่ย 47.03 ปี ซึ่งน้อยกว่าในพื้นที่ปลูกกาแฟสำคัญที่มีอายุเฉลี่ย 50.95 ปี ขณะที่

ระดับการศึกษาของทั้งสองกลุ่มพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แสดงถึงโอกาสของการยอมรับและการให้ความร่วมมือสำหรับการแนะนำส่งเสริมที่มากกว่า นอกจากนี้พบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีแรงงานเพื่อการเกษตรในครัวเรือนใกล้เคียงกัน โดยมีแรงงานเต็มเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 2.35 และ 2.39 คน ขณะที่แรงงานไม่เต็มเวลาเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 และ 1.81 คน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาด้านเงินทุนครัวเรือนพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีรายได้น้อยกว่าครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญค่อนข้างมากแสดงถึงความสามารถในผลิตและการจัดหาปัจจัยการผลิตของเกษตรกรที่มีความจำกัดมากกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีรายได้ครัวเรือนสุทธิ 111,562.32 บาทต่อครัวเรือนต่อปี แบ่งเป็นรายได้สุทธิในและนอกภาคเกษตรเท่ากับ 85,378.42 และ 26,183.91 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ตามลำดับ ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีรายได้ครัวเรือนสุทธิ 204,066.39 บาทต่อครัวเรือนต่อปี แบ่งเป็นรายได้สุทธิในและนอกภาคเกษตรเท่ากับ 147,012.45 และ 57,053.95 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ตามลำดับ ทั้งนี้เกษตรกรในทั้งสองกลุ่มพื้นที่มีภาระหนี้สินเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนักโดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีหนี้สินเฉลี่ย 70,510.61 บาท ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีหนี้สินเฉลี่ย 75,916.67 บาท สำหรับทรัพยากรที่ดินพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีที่ดินถือครองโดยเฉลี่ย 30.40 ไร่ ซึ่งมากกว่าที่ดินถือครองของเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญที่มีที่ดินถือครอง 26.78 ไร่ แต่อย่างไรก็ตามสัดส่วนของการใช้ที่ดินสำหรับการปลูกกาแฟของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงใช้ปลูกกาแฟเพียง 7.21 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.72 ของที่ดินถือครองทั้งหมด ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญใช้ที่ดินปลูกกาแฟ 23.00 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 85.88 ของที่ดินถือครองทั้งหมด

ด้านประสิทธิภาพการปลูกกาแฟพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีประสิทธิภาพการปลูกกาแฟน้อยกว่าโดยมีประสิทธิภาพเฉลี่ยเท่ากับ 7.95 ปี ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีประสิทธิภาพ 19.63 ปี ซึ่งเป็นผลจากการส่งเสริมในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเป็นระยะเริ่มแรกที่มีระยะเวลาการส่งเสริมในแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงอยู่ระหว่าง 3-6 ปี สำหรับผลตอบแทนการผลิตพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีผลผลิตผลสดรวมทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 2,303.14 ก.ก.ต่อครัวเรือน คิดเป็นผลผลิตกะลาประมาณ 460.63 ก.ก.ต่อครัวเรือน สามารถมีรายได้จากการปลูกกาแฟ 48,288.31 บาทต่อครัวเรือน ขณะที่พื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญเกษตรกรมีผลผลิตผลสดรวมทั้งหมดเฉลี่ยเท่ากับ 8,416.18 ก.ก.ต่อครัวเรือน คิดเป็นผลผลิตกะลาประมาณ 1,683.24 ก.ก.ต่อครัวเรือน สามารถมีรายได้จากการปลูกกาแฟ 148,437.51 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งเป็นผล

จากพื้นที่ปลูกกาแฟที่ต่างกัน เมื่อพิจารณาผลผลิตผลสดต่อไร่ของกาแฟรวมทุกช่วงอายุกับช่วงอายุกาแฟ 4-6 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่กาแฟที่ปลูกในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเริ่มให้ผลผลิตพบว่าในทั้งสองช่วงอายุเกษตรกรพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 257.11 และ 241.31 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ ซึ่งน้อยกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญที่ได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 388.64 และ 388.97 ก.ก.ต่อไร่ ตามลำดับ โดยราคาผลผลิตผลสดและกะลาที่เกษตรกรได้รับในพื้นที่ขยายผลเฉลี่ยเท่ากับ 11.98 และ 84.51 บาทต่อก.ก. ขณะที่ในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญเกษตรกรได้รับราคาเฉลี่ยสูงกว่า โดยได้รับเท่ากับ 16.22 และ 86.86 บาทต่อก.ก. ซึ่งเป็นผลจากหลายปัจจัย เช่น คุณภาพผลผลิต ความจำกัดของตลาดรองรับ และอำนาจต่อรองของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง เป็นต้น

สำหรับต้นทุนการผลิตพบว่าการผลิตกาแฟช่วงปลูกปีแรกต้นทุนของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงใกล้เคียงกับเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ โดยต้นทุนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงเฉลี่ยเท่ากับ 1,255.27 บาทต่อไร่ ขณะที่ในพื้นที่ปลูกกาแฟสำคัญมีต้นทุนเท่ากับ 1,139.45 บาทต่อไร่ สำหรับต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟเมื่อพิจารณาในช่วงอายุพร้อมเก็บเกี่ยว 4-6 ปี พบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีต้นทุนทั้งหมดต่ำกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีต้นทุนด้านวัสดุปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี และต้นทุนการจ้างแรงงานที่ต่ำกว่า แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่และราคาที่เกษตรกรได้รับต่ำกว่าส่งผลให้กำไรที่ได้รับจึงต่ำกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ โดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 241.31 ก.ก.ต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรได้รับ 11.98 บาทต่อก.ก. รายได้รวม 2,890.90 บาทต่อไร่ และกำไร 437.48 บาทต่อไร่

ซึ่งจากการผลิตดังกล่าวคิดเป็นต้นทุนต่อก.ก. 10.17 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก. 1.81 บาทต่อก.ก. ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 388.97 ก.ก.ต่อไร่ ราคาที่เกษตรกรได้รับ 16.22 บาทต่อก.ก. รายได้รวม 6,309.15 บาทต่อไร่ และกำไร 2,656.15 บาทต่อไร่ ซึ่งจากการผลิตดังกล่าวคิดเป็นต้นทุนต่อก.ก. 9.39 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก. 6.83 บาทต่อก.ก. นอกจากนี้พบว่าหากนำผลผลิตแปรรูปเป็นกาแฟกะลาเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะได้รับกำไรต่อไร่ต่ำกว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญ โดยเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีต้นทุนแปรรูปทั้งหมด 136.49 บาทต่อไร่ ได้ผลผลิตกะลา 48.26 ก.ก. ราคาที่เกษตรกรขายได้ 84.51 บาทต่อก.ก. รายได้รวมทั้งหมด 4,078.63 บาทต่อไร่ กำไรจากการขายกะลา 1,488.72 บาทต่อไร่

ต้นทุนต่อก.ก.ละ 53.66 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก.ละ 30.85 บาทต่อก.ก. ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญมีต้นทุนแปรรูปทั้งหมด 301.71 บาทต่อไร่ ได้ผลผลิตกะลา 77.79 ก.ก. ราคาที่เกษตรกรขายได้ 86.86 บาทต่อก.ก. รายได้รวมทั้งหมด 6,757.25 บาทต่อไร่ กำไรจากการขายกะลา 2,802.54 บาทต่อไร่ ต้นทุนต่อก.ก.ละ 50.84 บาทต่อก.ก. และกำไรต่อก.ก.ละ 36.02 บาทต่อก.ก.

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนผลตอบแทนการผลิตกาแฟในพื้นที่ศึกษาพบว่าการผลิตกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงยังมีศักยภาพและสามารถทำรายได้ให้กับเกษตรกรและนโยบายส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงสามารถดำเนินการได้ แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและระบบการตลาดในพื้นที่เป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนาเพื่อการยกระดับผลิตภาพและผลตอบแทนการผลิตกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาระบบฐานข้อมูลพื้นที่ปลูกและฐานข้อมูลการตลาดที่ชัดเจนเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจกำหนดนโยบายในแต่ละพื้นที่ได้ถูกต้องมากขึ้น

สำหรับสภาพการตลาดกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่ขยายผลและตลาดต่อเนื่องพบว่าผลผลิตกาแฟอาราบิก้าจากเกษตรกรส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 50 ของผลผลิตทั้งหมดทั้งในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญจะกระจายผ่านคนกลางทางการตลาดในรูปแบบของกาแฟผลสดและแนวโน้มในอนาคตจะเป็นในรูปแบบของการรับซื้อกาแฟผลสดจากเกษตรกรของคนกลางทางการตลาดไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าหรือตัวแทนผู้รวบรวมในและนอกแหล่งผลิต ผู้แปรรูปหรือโรงคั่วกาแฟทั้งรายใหญ่และรายย่อย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากความพยายามในการรักษาระดับและความสม่ำเสมอของคุณภาพกาแฟกะลา ดังนั้นคนกลางทางการตลาดจึงมีแนวโน้มที่จะรับซื้อผลผลิตกาแฟผลสดจากเกษตรกรและนำมาแปรรูปเองในรูปแบบรวมศูนย์ ซึ่งการแปรรูปภายใต้กระบวนการแปรรูปเดียวกันจะสามารถรักษาระดับและความสม่ำเสมอของคุณภาพกาแฟกะลาได้ตามที่ต้องการ

สำหรับการกระจายผลผลิตพบว่าช่องทางการตลาดในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงไม่ซับซ้อนส่วนใหญ่ผลผลิตจะกระจายผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมทั้งในและนอกพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามในบางพื้นที่ที่ใกล้แหล่งตลาด เช่น พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวี เกษตรกรจะมีทางเลือกในการขายและมีคนกลางทางการตลาดที่จะรับซื้อจำนวนมากทำให้ง่ายต่อการกระจายผลผลิตจากเกษตรกรเป็นไปได้อย่างหลากหลายช่องทาง สำหรับกรณีของเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญการกระจายผลผลิตโดยส่วนใหญ่จะกระจายผ่านช่องทางการตลาดที่มีความแน่นอน เช่น โครงการพัฒนาคอกสูง โครงการหลวง และผู้แปรร

รูปรายใหญ่ในพื้นที่ นอกจากนี้เกษตรกรยังมีทางเลือกทางการตลาดในการขายผลผลิตผ่านพ่อค้าผู้รวบรวมทั้งในและนอกพื้นที่ซึ่งมีให้เลือกในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามการที่เกษตรกรจะเลือกขายผลผลิตได้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่น ต้องเป็นสมาชิก หรือต้องขายผลผลิตให้ครบตามข้อกำหนดของผู้รับซื้อประจำก่อน เป็นต้น ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญจะมีแรงจูงใจในการรักษาระดับปริมาณการผลิตและพัฒนากระบวนการผลิตกาแฟจากความแน่นอนของตลาดที่สามารถขายผลผลิตได้

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการชำระเงินของเกษตรกรกับกลไกทางการตลาดแก่เกษตรกรพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงส่วนใหญ่ได้รับการชำระเงินทันทีหลังการซื้อขาย แต่จะมีเฉพาะพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีและพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองที่เกษตรกรได้รับเงินหลังจากการส่งมอบประมาณ 14 วัน ซึ่งเมื่อพิจารณาการชำระเงินแก่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญพบว่าทุกพื้นที่จะชำระเงินแก่เกษตรกรหลังจากส่งมอบไปแล้วประมาณไม่เกิน 1-3 เดือน ทั้งนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกขายกาแฟให้ของเกษตรกรซึ่งพบว่าในภาพรวมเกษตรกรจะพิจารณาราคาที่ผู้รับซื้อเสนอขาย การจ่ายเป็นเงินสด ความน่าเชื่อถือและความน่าเชื่อถือ ซึ่งหากเป็นเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะให้ความสำคัญกับเรื่องราคามากที่สุด ขณะที่เกษตรกรในพื้นที่ปลูกกาแฟที่สำคัญจะพิจารณาความน่าเชื่อถือของผู้รับซื้อเป็นสำคัญมากที่สุด

ลักษณะของผู้รวบรวมในพื้นที่พบว่าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงผู้รวบรวมส่วนใหญ่จะเป็นผู้รวบรวมประเภทพ่อค้าในแหล่งผลิตยกเว้นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางหินฝั้นและสบโขงที่ผู้รวบรวมเป็นพ่อค้าจากภายนอกพื้นที่ ซึ่งผู้รวบรวมจะทำการซื้อผลผลิตกาแฟทั้งในรูปแบบผลสดและกะลาและขายต่อให้ผู้ค้าส่งมือถัดไปทั้งในและนอกพื้นที่ รวมทั้งขายต่อให้กับผู้แปรรูปทั้งในและนอกพื้นที่ นอกจากนี้ในบางพื้นที่จะมีผู้รวบรวมประเภทตัวแทนซึ่งทำการซื้อกาแฟแทนผู้แปรรูปที่อยู่ทั้งในและนอกแหล่งผลิต โดยผู้รวบรวมในแหล่งผลิตส่วนใหญ่จะซื้อผลผลิตในรูปแบบผลสดจากเกษตรกรในพื้นที่เพื่อนำมาแปรรูปเป็นกาแฟกะลา ซึ่งราคาซื้อขายจะอ้างอิงจากผู้แปรรูปหลักหรือรายใหญ่ เช่น บริษัทดอยช้าง และ โครงการหลวง

เมื่อพิจารณาในด้านคุณภาพของผลผลิตที่รับซื้อเมื่อเทียบกับความต้องการของพ่อค้าผู้รวบรวมพบว่าในพื้นที่ขยายผลบางพื้นที่มีคุณภาพของผลผลิตกาแฟไม่ตรงกับความต้องการของผู้ค้าซึ่งได้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่สลองมีปัญหาการปนของผลเขียว พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงวาวีและดอยช้างมีปัญหาเกี่ยวกับความสดของผลผลิต พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงปางมะโอมีปัญหาเกี่ยวกับ

ความสูงที่ดูจากสีของผลสด พื้นที่ขยายผล โครงการหลวงป่าแป๋มีปัญหเกี่ยวกับผลเขียวปนและผลมีตำหนิ สำหรับการรับซื้อผลผลิตกาแฟกะลาของพ่อค้าผู้รวบรวมพบว่าปัญหาที่พบเกี่ยวกับคุณภาพที่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ค้ามีในหลายพื้นที่ โดยพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงป่าแป๋มีเกษตรกรบางรายมีปัญหาเกี่ยวกับสีกะลาที่ไม่ขาว มีตำหนิของกะลา และมีความชื้นมากกว่ากำหนด พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงป่าแป๋มีเกษตรกรมีปัญหาบ้างในด้านสีของกะลาที่ไม่ขาวและมีความชื้นมาก นอกจากนี้หากประเมินระดับความพึงพอใจของพ่อค้าผู้รวบรวมจากผลผลิตกาแฟสดพบว่ากาแฟสดของเกษตรกรในพื้นที่รับผิดชอบของพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ กับกาแฟสดของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมรายย่อยพบว่าคุณภาพกาแฟสดของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงดีกว่ากาแฟสดของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมในด้านสีและความสด สำหรับผลผลิตกาแฟกะลาพบว่าคุณภาพกาแฟกะลาของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงดีกว่ากาแฟกะลาของเกษตรกรนอกพื้นที่และผู้รวบรวมทั้งในด้านของสี ขนาดกะลา สิ่งเจือปน ความชื้น และกลิ่น โดยสิ่งที่ควรปรับปรุงมากที่สุดคือความชื้น รองลงมาคือ สี สิ่งเจือปน กลิ่น และขนาดของกะลา ตามลำดับ

สำหรับผู้แปรรูปกาแฟสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท ตามปริมาณของวัตถุดิบผลผลิตกาแฟกะลาที่นำไปแปรรูป คือ ผู้แปรรูปขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก โดยผู้แปรรูปขนาดใหญ่มีความต้องการใช้กาแฟกะลาประมาณมากกว่า 1,000 ตันสารกาแฟต่อปีหรือมากกว่า 1,300 ตันกะลาต่อปี ขณะที่ผู้แปรรูปขนาดกลางต้องการใช้ 200-1,300 ตัน และขนาดเล็กมีความต้องการใช้น้อยกว่า 200 ตัน ทั้งนี้ลักษณะของโรงผู้แปรรูปขนาดใหญ่นอกจากใช้ผลผลิตกาแฟกะลามากแล้วยังมีปริมาณการจำหน่ายและช่องทางการจำหน่ายมาก เช่น Amazon Black canyon เป็นต้น นอกจากนี้จะไม่รับซื้อตรงจากเกษตรกรแต่จะรับซื้อผ่านพ่อค้าส่งหรือผู้รวบรวม สำหรับลักษณะกาแฟสารที่ต้องการจะเป็นไปตามมาตรฐานทั่วไป คือมีสีเขียวอมฟ้า ความชื้นไม่เกิน 12% เมล็ดไม่แตกหัก สะอาดไม่มีสิ่งเจือปน โดยการซื้อแต่ละครั้งจะดูทั้งลักษณะภายนอกและ cup test และกลยุทธ์เพื่อการแข่งขันคือการรักษาความสม่ำเสมอของคุณภาพและรสชาติของกาแฟ กรณีของผู้แปรรูปขนาดกลาง เช่น บริษัทดอยช้าง บริษัท AAA บริษัท VPP บริษัท Hillkoff บริษัท Bluekoff โครงการหลวง โครงการพัฒนาอยตุง จะรับซื้อวัตถุดิบส่วนใหญ่เป็นกาแฟสดมาทำการแปรรูปเป็นกาแฟกะลาและเมล็ดกาแฟเอง โดยจะรับซื้อทั้งจากเกษตรกรและผู้ค้าส่งหรือผู้รวบรวม ซึ่งลักษณะของกาแฟสดที่ต้องสดไม่เก็บไว้นาน มีสีแดงหรือสีเหลือง (ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์) และไม่มีสิ่งเจือปน หากเป็นกาแฟกะลาแล้วสีกะลาต้องขาวนวล ความชื้นไม่เกิน 10% ไม่มีกลิ่นอับกลิ่นรา ไม่มีสิ่งเจือปน บางรายกำหนดแหล่งที่เพาะปลูกที่สูงตั้งแต่ 800 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป กลยุทธ์การรับซื้อจะใช้การแข่งขันด้านราคาและการจ่ายเงินสด สำหรับกลยุทธ์การขายจะเน้น

การรักษาคุณภาพที่สม่ำเสมอ การผลิตผลิตภัณฑ์เฉพาะล็อตที่มีความพิเศษทั้งคุณลักษณะและเรื่องราวของกาแฟ เช่น ความพิเศษของแหล่งปลูก เป็นต้น สำหรับกรณีผู้แปรรูปขนาดเล็กจะรับซื้อกาแฟกะลาและเมล็ดกาแฟทั้งจากเกษตรกรและคนกลางอื่น ซึ่งจะนำมาคั่วและขายในร้านตนเองและขายต่อร้านอื่น กลยุทธ์ที่นำมาใช้จะเป็นการหาแหล่งผลิตเฉพาะเพื่อนำมาคั่วทำตลาดกาแฟที่มาพร้อมกับเรื่องราวความเฉพาะของกาแฟ เช่น ความพิเศษของแหล่งผลิตหรือกระบวนการผลิต เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงลำดับการให้ความสำคัญต่อคุณลักษณะที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟในภาพรวมพบว่ากรณีกาแฟผลสดทั้งเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ในทุกพื้นที่ ให้ความสำคัญกับสีของผลกาแฟเป็นอันดับแรก รองลงมาคือความสด/สิ่งเจือปน จากลักษณะข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าการส่งต่อของข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะกาแฟที่มีคุณภาพระหว่างแต่ละส่วนของโซ่อุปทานทำได้ค่อนข้างดี ส่งผลให้เกษตรกรสามารถทำกาแฟผลสดค่อนข้างได้คุณภาพตามที่โรงคั่วต้องการ สำหรับกาแฟกะลาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อคุณภาพและเกษตรกร ผู้รวบรวม และโรงคั่ว ให้ความสำคัญได้แก่ ความชื้น สี สิ่งเจือปน ขนาด และกลิ่นของกะลา ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาด้านการดำเนินการส่งเสริมกาแฟอาราบิก้าในแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงจะมีรายละเอียดต่างกันทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการดำเนินการส่งเสริมและการพัฒนากลยุทธ์เพื่อสร้างโอกาสและลดข้อจำกัดต่างๆ แต่อย่างไรก็ตามหากมอง ในภาพรวมของการดำเนินการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของ สวพส. พบว่าจุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ที่สำคัญสามารถสรุปได้คือ การส่งเสริมมีจุดแข็ง ประกอบด้วย พื้นที่ส่งเสริมส่วนใหญ่มีความเหมาะสมด้านความสูงของพื้นที่ ที่ดินในพื้นที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากการผลิตในระยะเริ่มแรก การดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐและมีชื่อของโครงการหลวง การได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่จุดอ่อน ประกอบด้วย การขาดนโยบายด้านการตลาดที่ชัดเจนทั้งในด้านการซื้อขาย ข่าวดูสารการตลาด และการพัฒนาตลาด การขาดการบูรณาการของนโยบายการผลิตและการตลาด การขาดการบูรณาการด้านนโยบายการตลาดกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง จำนวนบุคลากรด้านการตลาดที่ไม่เพียงพอ การขาดงบประมาณในการดำเนินนโยบายด้านการตลาด การขาดประเมินศักยภาพด้านการตลาดก่อนการส่งเสริมการผลิต และการไม่มีนโยบายผูกมัดหรือระบบสมาชิกในการส่งเสริมเพื่อรองรับการดำเนินการทางนโยบาย สำหรับกรณีที่ สวพส. ต้องซื้อผลผลิตหรือประสานงานกับผู้ค้าในการซื้อ เพื่อเป็นกลไกให้เกษตรกรนำผลผลิตที่ได้มาจำหน่ายให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงในแต่ละพื้นที่ ซึ่งหากไม่มีนโยบายผูกมัดหรือระบบสมาชิกดังกล่าวทำให้การรวบรวม

ผลผลิตกาแฟให้ได้ตามเป้าหมายที่ได้รับคำสั่งซื้อทำได้ยาก หรืออาจทำให้ สวพส. ขาดความน่าเชื่อถือจากผู้ค้าในการประสานงาน

นอกจากนี้ด้านโอกาสสำหรับการส่งเสริมประกอบด้วยโอกาสที่มาจากความต้องการบริโภคกาแฟเพิ่มมากขึ้น การมีการรวมตัวของกลุ่มผู้ใช้กาแฟ เช่น กลุ่ม Thai Quality coffee เพื่อเป็นศูนย์กลางข่าวสารข้อมูลสำหรับการซื้อขายกาแฟของไทย รวมทั้งช่วยในการพัฒนาคุณภาพกาแฟ การเพิ่มขึ้นของโรงคั่วขนาดเล็ก และร้านกาแฟที่มีที่ตัวเอง ซึ่งเน้นการทำการตลาดโดยการระบุเรื่องราว (Story) ของกาแฟจากพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ การมีจำนวนของช่องทางการตลาดที่เพิ่มมากขึ้น การได้รับการปกป้องทางการค้าจากเมล็ดกาแฟต่างประเทศ ขณะการส่งเสริมมีอุปสรรคที่สำคัญคือเกษตรกรยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของคุณภาพกาแฟ ทำให้ได้ผลผลิตกาแฟคุณภาพไม่ดีและไม่สม่ำเสมอ แนวโน้มของการขาดแคลนแรงงาน และแนวโน้มการเพิ่มขึ้นและแพร่กระจายของโรคแมลงศัตรูพืช

6.2 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สำหรับภาพรวมของการส่งเสริมกาแฟอราบิก้าของ สวพส. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาหรือกลยุทธ์เพื่อการส่งเสริมการตลาดกาแฟในภาพรวมมีดังนี้

(1) ควรสนับสนุนการแปรรูปกาแฟละลาคุณภาพดีและจำแนกผลผลิตตามคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ละลาให้มีคุณลักษณะเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่ปลูกกาแฟอยู่ห่างไกลและการคมนาคมไม่สะดวก การแปรรูปกาแฟผลสดให้อยู่ในรูปกาแฟละลาจะช่วยให้เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรมีทางเลือกในการขายมากขึ้น นอกจากนี้พบว่าในปัจจุบันผู้ใช้กาแฟ เช่น โรงคั่วต่างๆ จะคำนึงถึงความสม่ำเสมอของคุณภาพกาแฟละลาที่ใช้เป็นวัตถุดิบ รวมทั้งหลายโรงคั่วพร้อมที่จะเข้ามาแนะนำเกษตรกรถึงลักษณะของกาแฟละลาที่ทางโรงคั่วต้องการ ดังนั้นทาง สวพส. ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่รวมผลผลิตกันเพื่อทำละลาที่ได้มาตรฐานเดียวกัน

(2) ศูนย์ประสานและกระจายข่าวสารระหว่างพื้นที่ขยายผล โครงการหลวงต่างๆ กับผู้ใช้กาแฟ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจุบันมีผู้ใช้กาแฟ เช่น โรงคั่วขนาดเล็กเกิดใหม่จำนวนมาก ทำให้ปริมาณความต้องการกาแฟในตลาดเพิ่มสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ตามผู้ใช้กาแฟเหล่านี้หลายรายที่ยังไม่รู้จักกาแฟที่ทาง สวพส. ทำการส่งเสริมผ่านพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ ดังนั้น สวพส. ควรเพิ่มบทบาทในการประชาสัมพันธ์พื้นที่เพาะปลูกกาแฟภายใต้พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงต่างๆ รวมทั้งรวบรวมข้อมูลการผลิต คุณภาพ และลักษณะเฉพาะ (story) ของผลผลิตกาแฟจากแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง

เพื่อทำการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของ สวพส. เอง หรือเว็บไซต์/เวบเพจขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับกาแฟ เช่น กลุ่ม Thai quality coffee รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอื่นๆ

(3) การจัดอบรมการแปรรูปและเก็บรักษากาแฟและลาคุณภาพดีให้แก่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและเกษตรกร ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าคุณภาพกาแฟและลาของเกษตรกรในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้รวบรวมมากนัก ดังนั้นทาง สวพส. จึงควรมีการจัดฝึกอบรมวิธีการแปรรูปและลาและการเก็บรักษาให้แก่เจ้าหน้าที่พื้นที่ขยายผลโครงการหลวงและเกษตรกรผู้ปลูก นอกจากนี้ในการอบรมควรชี้หรือแสดงให้เห็นเกษตรกรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เห็นถึงกระบวนการแปรรูปที่มีผลต่อคุณภาพกาแฟที่ชัดเจน

(4) การจัดระบบสมาชิกเพื่อรวบรวมผลผลิต เนื่องจากจากปัญหาที่ทาง สวพส. ไม่สามารถรวบรวมกาแฟและลาได้ตามคำสั่งซื้อที่ได้ประสานงานตกลงกับโรงคั่วไว้ รวมทั้งปัญหาการประสานงานด้านการตลาดกับผู้ค้าในแต่ละพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงไม่สามารถบอกปริมาณกาแฟและลาที่จะสามารถรวบรวมได้ในแต่ละครั้ง เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง ซึ่งเมื่อเกษตรกรจะขายผลผลิตจะเลือกช่องทางขายโดยพิจารณาจากราคาเป็นหลัก ดังนั้นพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงมีความเสี่ยงที่จะไม่สามารถรวบรวมผลผลิตให้กับผู้ค้าที่ประสานตกลงไว้ได้ ส่งผลต่อความเชื่อถือของ สวพส. และเกษตรกรในพื้นที่ในระยะยาว จากปัญหาดังกล่าวนี้ สวพส. ควรพิจารณาการใช้ระบบสมาชิกในการประสานประโยชน์ระหว่างการส่งเสริมช่วยเหลือด้านการผลิตกับการประสานงานด้านการตลาด ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ สวพส. สามารถดำเนินการประสานงานด้านการตลาดได้ดีและสร้างความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

(5) การสร้างเครือข่ายกาแฟ สืบเนื่องจากข้อจำกัดอย่างหนึ่งของทาง สวพส. คือขาดนโยบายบุคลากร และงบประมาณด้านการตลาดกาแฟ ดังนั้นการสร้างเครือข่ายกาแฟกับหน่วยงานต่างๆ ที่มีความเข้มแข็งด้านการตลาดกาแฟโดยเฉพาะอย่างยิ่ง มูลนิธิโครงการหลวง จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการตลาดกาแฟที่ทาง สวพส. ทำการส่งเสริม